

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

TÜRKİYE İMALAT SANAYİNDE BÖLGESEL FARKLILIKLAR VE DIŞ TİCARET YAPISI

Yüksek Lisans Tezi

Sevim BAYKAN

Ankara-2007

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

TÜRKİYE İMALAT SANAYİNDE BÖLGESEL FARKLILIKLAR VE DIŞ TİCARET YAPISI

Yüksek Lisans Tezi

Sevim BAYKAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ahmet Haşim KÖSE

Ankara-2007

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
KISALTMALAR	iii
TABLOLAR LİSTESİ	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM : TÜRKİYE EKONOMİSİNİN TARİHİ GELİŞİMİ	5
1.1. Milli Gelir ve Üretimin Sektörel Kompozisyonundaki Gelişmeler	8
1.2. İmalat Sanayi Sektörünün Gelişimi : 1954-2001	17
1.3. İstihdamın Gelişimi	22
1.4. Dış Ticaretin Gelişimi	28
1.5. Sonuç	39
İKİNCİ BÖLÜM : TÜRKİYE SANAYİNİNDE MEKANSAL FARKLILAŞMALAR	41
2.1. Mekan Kavramı	43
2.2. Mekanlara Göre Milli Gelir	47
2.3. Mekanlara Göre İstihdamın Gelişimi	57
2.4. Mekanlara Göre İmalat Sanayinde Ücret ve Verimlilik	61
2.5. Mekanlara Göre İmalat Sanayinin Katma Değer Gelişimi	80
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : TÜRKİYE'DE DIŞ TİCARET YAPISI VE GELİŞİMİ	89
3.1. 1980 Sonrası Dünyada ve Türkiye'de Dış Ticaret Politikaları	89
3.2. Dış Ticaretin Ürün Gruplarına Göre Dağılımı	93

	Sayfa No
3.3. Dış Ticaretin Ülke Gruplarına Göre Dağılımı	99
3.4. Dış Ticaretin Mekanlara Göre Dağılımı	104
SONUÇ	107
EKLER	112
KAYNAKÇA	177
ÖZET	180
ABSTRACT	181

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DD	Diğer Dünya
DDA	Diğer Doğu Avrupa
DGE	Diğer Gelişmiş Ekonomiler
DTM	Dış Ticaret Müsteşarlığı
EU	Avrupa Birliği
GDA	Güney Doğu Asya
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
ISIC	Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması
SNA	Ulusal Hesaplar Sistemi
STIC	Uluslararası Standard Ticaret Sınıflaması
TEFE	Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TÜSİAD	Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization (Birleşmiş Sınai ve Kalkınma Örgütü)

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1 : Türkiye'nin Ekonomik Göstergeleri	7
Tablo 2 : Türkiye Nüfusu	8
Tablo 3 : İmalat Sanayinde Ana Sektörlere Göre Katma Değer Payları (%)	18
Tablo 4 : İmalat Sanayinde Ana Sektörlere Göre İstihdam Payları (%)	18
Tablo 5 : Mekanlara Dahil Olan İller	42
Tablo 6 : Bölge Gruplarına Göre Nüfus ve Türkiye İçindeki Nüfus Payları	48
Tablo 7 : Bölge Gruplarının Reel GSYİH Büyüme Oranına Katkıları	49
Tablo 8 : GSYİH'ya Göre Bölge Gruplarının Türkiye İçindeki Payları	49
Tablo 9 : Tarım Sektörüne Göre Bölge Gruplarının Türkiye İçindeki Payları	50
Tablo 10 : İmalat Sanayi Sektörüne Göre Bölge Gruplarının Türkiye İçindeki Payları	51
Tablo 11 : Sektörlere Göre Bölge Gruplarının Türkiye İçindeki Payları	53
Tablo 12 : Sektörlerin Bölge Gruplarına Göre Reel Büyüme Hızları	54
Tablo 13 : Bölge Gruplarına Göre Kişi Başına GSYİH (\$)	56
Tablo 14 : Bölge Gruplarına Göre İstihdam Edilen Nüfusun Türkiye İçindeki Payı	57
Tablo 15 : Bölge İçinde Sanayi Gruplarına Göre İmalat Sanayinde İstihdamın Payı (%), Dönem Ortalamaları	58
Tablo 16 : Bölge İçinde Sanayi Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Reel Ücret (TL), Dönem Ortalamaları	62
Tablo 17 : Bölge İçinde Sanayi Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Reel Ücretin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları	66
Tablo 18 : Bölge İçinde Sanayi Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Verimlilik (TL), Dönem Ortalamaları	70

	Sayfa No
Tablo 19 : Bölge İçinde Sanayi Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Verimliliğin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları	73
Tablo 20 : Bölge İçinde Sanayi Gruplarına Göre İmalat Sanayinde İşgücü Ödemelerinin Katma Değere Oranı, Dönem Ortalamaları	77
Tablo 21 : Bölge İçinde Sanayi Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Katma Değer Hızı (%), Dönem Ortalamaları	82
Tablo 22 : Bölge İçinde Sanayi Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Katma Değerin Payı (%), Dönem Ortalamaları	85
Tablo 23 : Mekanlara Göre İhracat	104
Tablo 24 : Mekanlara Göre İthalat	105
EK-2 : Tarım Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)	124
EK-3 : Sanayi Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)	127
EK-4 : İnşaat Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)	130
EK-5 : İmalat Sanayi Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)	133
EK-6 : Hizmetler Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)	136
EK-7 : Mali Kuruluşlar Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)	139
EK-8 : GSYİH (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)	142
EK-9 : İllere Göre Kişi Başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla	145
EK-10 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Toplam)	148
EK-11 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Kamu)	151
EK-12 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Özel)	154
EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları)	157
EK-14 : Mal Kategorilerinde Yer Alan STIC Rev. 2 Sınıflamaları	171
EK-15 : Mal Kategorilerinde Yer Alan ISIC Rev. 2 Sınıflamaları	173
EK-16 : Ülke Grupları	174

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1 : Kişi Başına GSMH (\$)	9
Şekil 2 : Kişi Başına GSMH (\$), Dönem Ortalamaları	9
Şekil 3 : GSYİH'nın Büyüme Oranı	9
Şekil 4 : GSMH ve GSYİH'nın Büyüme Hızları, Dönem Ortalamaları	9
Şekil 5 : Sektörlerin GSYİH İçindeki Payları	12
Şekil 6 : Sektörlerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Payları, Dönem Ortalamaları	12
Şekil 7 : Sektörlerin Büyüme Hızları	12
Şekil 8 : Sektörlerin Büyüme Hızları, Dönem Ortalamaları	12
Şekil 9 : İmalat Sanayinde Reel Katma Değer Artışı, Dönem Ortalamaları	19
Şekil 10 : İmalat Sanayinin GSYİH İçindeki Payları	20
Şekil 11 : İmalat Sanayinin GSYİH İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları	20
Şekil 12 : İmalat Sanayinin Büyüme Oranı	20
Şekil 13 : İmalat Sanayinin Büyüme Hızı (Sabit Fiyatlarla), Dönem Ortalamaları	20
Şekil 14 : Sektörlerin İstihdam İçindeki Payı	23
Şekil 15 : Sektörlerin İstihdam İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları	23
Şekil 16 : İmalat Sanayinin İstihdam İçindeki Payı	23
Şekil 17 : İmalat Sanayi Sektörünün İstihdam İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları	23

Şekil 18 : İmalat Sanayinde Kişi Başına Ortalama Verimlilik Artışı, Dönem Ortalamaları	24
Şekil 19 : İmalat Sanayinde Kişi Başına Ortalama Reel Ücret Artış, Dönem Ortalamaları	24
Şekil 20 : İmalat Sanayinde İşgücü Ödemelerinin Katma Değere Oranı, Dönem Ortalamaları	24
Şekil 21 : İmalat Sanayinde Çalışan Başına Ortalama Reel Ücret	26
Şekil 22 : İmalat Sanayinde Ortalama Verimlilik	26
Şekil 23 : İmalat Sanayinde İşgücü Ödemelerinin Katma Değere Oranı	26
Şekil 24 : İhracat ve İthalatın Büyüme Hızı, Dönem Ortalamaları	28
Şekil 25 : İhracatın İthalatı Karşılama Oranı	29
Şekil 26 : İhracatın İthalatı Karşılama Oranı, Dönem Ortalamaları	29
Şekil 27 : İhracat ve İthalatın GSMH İçindeki Payı	29
Şekil 28 : İhracat ve İthalatın GSMH İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları	29
Şekil 29 : Dış Ticaret Dengesi	32
Şekil 30 : Dış Ticaret Dengesi, Dönem Ortalamaları	32
Şekil 31 : Dış Ticaret Dengesinin GSMH'ye Oranı, Dönem Ortalamaları	32
Şekil 32 : Sektörlerin İhracat İçindeki Payı	33
Şekil 33 : Sektörlerin İhracat İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları	33
Şekil 34 : Mal Gruplarının İthalat İçindeki Payı	34
Şekil 35 : Mal Gruplarının İthalat İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları	34
Şekil 36 : Sektörlere Göre Dış Ticaret Dengesi, Dönem Ortalamaları	36

	Sayfa No
Şekil 37 : Ekonomik Mal Gruplarına Göre Dış Ticaret Dengesi, Dönem Ortalamaları	36
Şekil 38 : ABD Dolar Kurunun Değişim Oranı	38
Şekil 39 : ABD Dolar Kurunun Değişim Oranı, Dönem Ortalamaları	38
Şekil 40 : Reel Efektif Döviz Kuru Endeksleri (1995=100)	38
Şekil 41 : Bölge Gruplarına Göre Kişi Başına GSYİH (\$)	56
Şekil 42 : Türkiye'nin İhracat ve İthalat Gelişimi, 1980-2005	92
Şekil 43 : Sektör Gruplarının Toplam İhracat İçindeki Paylarının Gelişimi	95
Şekil 44 : Sektör Gruplarının Toplam İhracat İçindeki Paylarının Gelişimi, Dönem Ortalamaları	95
Şekil 45 : Sektör Gruplarının Toplam İthalat İçindeki Paylarının Gelişimi	95
Şekil 46 : Sektör Gruplarının Toplam İhracat İçindeki Paylarının Gelişimi, Dönem Ortalamaları	95
Şekil 47 : Sektör Gruplarına Göre Dış Ticaret Dengesi, Dönem Ortalamaları	98
Şekil 48 : Sektör Gruplarına Göre Dış Ticaret Dengesi	98
Şekil 49 : Merkez- Çevre Ayrımında Türkiye'nin Ticaret Dengeleri	100
Şekil 50 : Ülke Gruplarına Göre Ticaret Dengesi	103
Şekil 51 : Mekanlara Göre İhracat	105
Şekil 52 : Mekanlara Göre İthalat	105
Şekil 53 : Mekanlara Göre Dış Ticaret Dengesi	106

GİRİŞ

Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyet tarihi boyunca iktisadi yapısında önemli dönüşümler gerçekleşmiştir. Söz konusu yapısal dönüşümlerin niteliklerinin ekonomi tarihimizin alt dönemlerini temsil eden farklı iktisat politikalarıyla şekillendiğini söylemek mümkündür. Yakın tarihimiz açısından bu alandaki en önemli dönüşümlerin 1980 ve sonrasında yürürlüğe giren dışa açılma politikalarıyla gerçekleştiğine hiç kuşku yoktur. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme, yapısal dönüşüm süreçlerinin en önemli hedeflerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Chenery (1979) yapısal dönüşüm kavramını geleneksel ekonomi oluşumundan gelişmiş bir ekonomiye geçişi olarak ele almakta ve gelir ve sosyal refahtaki devamlı artışı sürdürmek için gerekli iktisadi ve kurumsal değişimler olarak tanımlamaktadır.

1980’li yıllar öncesi Türkiye sanayileşme çabalarını, kesintilere uğramış olmakla birlikte, devlet müdahalesi eşliğinde ithal ikameci politikalarla sürdürülmüş, 1980’li yıllardan sonra ise radikal denebilecek bir dönüşümle dışa açık ihracat ağırlıklı politikalar eşliğinde devam ettirmiştir. Şenses ve Taymaz (2003) 1980 öncesi ve sonrası politikaları arasında üç farklı özelliği öne çıkarmaktadır. Birincisi, Türkiye ekonomisinin 1980 öncesi içe dönük sanayileşmeden dünya ekonomisiyle bütünleşmeyi amaçlayan dışa dönük sanayileşmeye geçmesidir. İkincisi 1980 öncesi devlet önderliğinde sanayileşmenin yerini 1980 sonrasında devletin rolünün oldukça azaltıldığı bir döneme girilmesidir. Son temel özellik ise 1980 sonrasında sanayileşmede dış dinamiklerin ön plana çıkmasıdır. Bu süreçte AB (Avrupa Birliği)

ile Gümrük Birliği anlaşması ve DT (Dünya Ticaret rgt)'ye ye olunması yanında sermaye ve finans piyasaları işlerlik kazanmıştır.

Bu alışmada Boratav'ın (2003) ekonomi tarihimize yönelik dnemlendirmeleri dikkate alınarak imalat sanayi ve dış ticaret yapımızda bu süreçlerde ortaya çıkan değişmeler analiz edilmeye çalışılmaktadır. Bu açıdan tezin amacının Türkiye ekonomisinde Cumhuriyet tarihi boyunca ortaya çıkan yapısal değişimi ne çıkartarak Türkiye ekonomisinin yakın dönem ticaret ve sanayi yapılanmaları üzerine gözlem ve sonuçlar çıkarmak olduğu söylenebilir. İlk olarak çalışmada Türkiye ekonomisinin yapısal değişimi üzerinde genel izlenimlerde bulunmaya çalışılmıştır. Bu amaçla üç alanda gözlemler sunulmuştur:

1. Türkiye'nin üretim kompozisyonunun yapısında nasıl bir değişimin meydana gelmiştir?
2. Üretimin mekansal (coğrafi) bileşenindeki nasıl bir değişim gerçekleşmiştir?
3. Türkiye'nin dış ticaret yapısında mal bileşeni nasıl gerçekleşmektedir?
Türkiye'nin ticaret dengeleri hangi devlet ya da devlet grubuna *açık ya da fazla* vermektedir?

Bu bağlamda dönemselsel olarak bakıldığında tezin inceleme konusu özellikle 1980 sonrası Türkiye ekonomisindeki sanayi gelişmelerini, Türkiye'nin sanayi coğrafyasındaki farklılıkları ve ticaret yapısını ne çıkarmakta olduğu söylenebilir.

Çalışmada, imalat sanayi, UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı) (2002)'nin sektörel kompozisyonuna göre tasnif edilmiştir. Türkiye'nin imalat sanayi yapısı geleneksel sanayi mekanlarının yanında yeni sanayi mekanlarının da eklenmesiyle değişmektedir. Firmaların ve sanayinin mekansal dağılımı ekonomik etkinlikle önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışma, Türkiye imalat sanayinde 1980'den 2001'e kadar olan mekansal değişimi ayrıca ele almaktadır. Geleneksel sanayi mekanlarından yeni gelişen sanayi mekanlarına doğru Türkiye imalat sanayindeki gelişmelerin, hangi il gruplarında gelişme sağladığı ve imalat sanayi yapısının nasıl değiştiğine bakılacaktır. Mekan ayrımı, imalat sanayi katma değer payları kullanılarak yapılmıştır. Çalışmadaki veri setinin tasnifi ve oluşumu Köse ve Öncü (2003), Köse ve Baykan (2003) çalışmalarının devamı niteliğindedir. Bu açıdan adı geçen çalışmalar bu çalışmadaki veri tasarımlarının ardındaki temel kurguyu oluşturmaktadır.

Çalışmanın temelini oluşturan veri setinde, UNCTAD (2002)'de sunulan ticaret sektörleri tasniflerine sadık kalarak, Türkiye dış ticaret yapısının devletler sisteminde ayrıştırılmış gruplar etrafında açmaya çalışılmıştır. Diğer bir özgünlüğü ise imalat sanayi yapısı hakkındaki gözlemleri Türkiye ekonomisinin sosyo-ekonomik yapılanmasını dikkate alınarak dört farklı bölgede (geleneksel sanayi mekanları, yeni gelişen sanayi mekanları, az gelişmiş sanayi mekanları ve diğer mekanlar) sorgulamaya yönelmesidir. Çalışmanın diğer bir katkısı da mevcut veri sisteminden imalat sanayi ve dış ticaret verileri arasında uyumlu bir veri setinin oluşturulmasıdır.

Çalışmanın birinci bölümünde, bir bütün olarak Türkiye ekonomisi genel bir panoraması sunulmaktadır. Bu bölümde üretim, istihdam ve dış ticaret bazında tarım, sanayi, imalat sanayi, inşaat ve hizmetler sektörlerindeki gelişmeler öne çıkartılarak diğer bölümlerdeki gözlemlere bir temel oluşturulması hedeflenmiştir. Genel olarak bu tahlillere ilişkin gözlemler çalışmanın ana konusu olan üretim ve ticaret dengelerine referans verilmiştir. İkinci bölümde ise Türkiye ekonomisinin yapısında homojen değil heterojen bir yapı olduğu varsayımından hareketle imalat sanayi dört farklı mekan/coğrafyaya ayrıştırılan Türkiye'nin iktisadi coğrafyası, sanayi ilişkileri açısından yorumlanarak Türkiye imalat sanayinin yapısal özellikleri gruplanmaya çalışılmaktadır. Üçüncü bölümde ise, ayrıştırılmış devlet sistemleri tanıtılarak Türkiye'nin bu sistem içindeki ticaret dengeleri sorgulanmaktadır. Çalışma genel olarak sanayileşme ve dış ticaret arasında kurulan kalkınmacı bağlantıya ilişkin gözlemler sunarak, Türkiye'nin bu alandaki asıl yapısal sorunlarını analiz etmeye yöneldiği söylenebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

Bu bölümde bir bütün olarak Türkiye ekonomisinin Cumhuriyet dönemindeki gelişmelerine ilişkin genel gözlemler yer almaktadır. Tarım, sanayi, imalat sanayi, inşaat ve hizmetler sektörleri öne çıkartılarak diğer bölümlere temel oluşturmak amaçlanmıştır. Çalışmanın ana bölümlerinin genel bir gözlemi niteliğindedir.

Gelişmekte olan ülkelerin büyümesinde sektörel payların değişimi, ülkelerin ekonomik yapılarındaki (sermaye birikimleri, üretim kompozisyonu ve dış ticaret yapısı) eşanlı değişimlerle gerçekleşmektedir. Yapısal dönüşüm üretim, talep, istihdam ve dış ticaret yapısındaki değişmelerle birlikte meydana gelmektedir. Genel olarak bakıldığında yapısal dönüşüm ve büyüme sürecinde, üretim kompozisyonunun birincil mallardan sanayi ve hizmetler sektörlerine doğru kaydığı gözlenmektedir. Bu süreçle birlikte imalat sanayi üretiminde de tüketim mallardan sermaye mallarına doğru geçiş beklenmektedir (Köse, 1992).

Çalışmanın bu bölümünde Boratav (2003), Köse ve Yeldan (2001)'in Cumhuriyet tarihinde Türkiye ekonomisi için yaptığı dönemler kullanılmıştır. Boratav (2003), Türkiye ekonomisini, ekonomi politikalarının değişimlerine ve ekonomik gelişmelere göre sekiz alt döneme ayırmaktadır.

Boratav (2003), ilgili dönemler şu şekilde tanımlamıştır:

- 1923-1929 dönemini “Açık Ekonomi Koşullarında Yeniden İnşa”,
- 1930-1939 dönemini “Korumacı ve Devletçi Sanayileşme”,
- 1940-1945 dönemini “İkinci Dünya Savaşı Nedeniyle Kesinti”,
- 1946-1953 dönemini “Dünya Ekonomisiyle Farklı Bir Eklemlenme Denemesi”,
- 1954-1961 dönemini “Tıkanma ve Yeniden Uyum”,
- 1962-1976 dönemini “İçe Dönük, Dışa Bağımlı Genişleme”,
- 1977-1979 dönemini “Yeni Bunalım”,
- 1980-1988 dönemini “Sermayenin Karşı Saldırısı”,
- 1989-2002 dönemini “Uluslararası Finans Kapitalin Egemenliğine Sancılı Geçiş”

Bu bölümde dönemlere ilişkin tam bir iktisat tarihi yazılması asla amaçlanmamıştır. Üretilen veri setinden yola çıkarak diğer bölümlerdeki gözlemlere temel oluşturulması amacıyla Cumhuriyet tarihi Türkiye ekonomisine ilişkin kısa bir gözlem seti oluşturulması hedeflenmektedir.

Tablo 1 : Türkiye'nin Ekonomik Göstergeleri

	1923-29	1930-39	1940-45	1946-53	1954-61	1962-76	1977-79	1980-88	1989-94	1995-00	2001-05
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA (GSMH)											
Cari fiyatlarla (Milyar TL)	2	2	6	10	33	273	1.877	38.974	1.375.128	51.603.941	344.706.116
Sabit fiyatlarla (Milyar TL)	4	7	8	34	64	23.962	52.284	62.357	87.760	111.746	125.649
Fert başına GSMH (TL)	298	425	412	1.614	2.469	640.820	1.226.277	1.264.901	1.516.383	1.754.068	1.777.850
Fert başına GSMH (\$)	63	59	230	185	361	573	1.637	1.452	2.526	2.978	3.457
Deflatör	37	22	75	42	50	34	4	56	1.503	44.630	268.140
GSMH - SEKTÖREL BÜYÜME HIZLARI (%)											
GSMH	10,9	6,0	-6,6	10,9	3,7	6,2	1,2	4,3	3,3	4,6	4,4
GSYİH	10,8	6,0	-6,6	10,9	3,8	6,1	1,4	4,5	3,2	4,6	4,5
Tarım	15,9	6,0	-7,5	11,2	1,8	2,7	0,3	1,6	0,1	1,9	1,1
Sanayi	8,6	11,6	-6,6	10,2	7,8	9,3	2,0	6,1	4,1	5,4	5,1
İmalat sanayi	8,5	12,0	-7,5	10,1	8,2	9,6	1,2	6,3	3,8	5,7	5,4
İnşaat	20,4	4,2	-4,1	12,7	3,5	6,6	-4,9	7,2	3,0	-0,2	1,2
Hizmetler	6,9	6,1	-3,6	11,0	4,8	7,5	6,2	5,9	4,1	5,6	5,8
GSYİH - SEKTÖREL DAĞILIM (%)											
Tarım	45,8	40,1	44,3	43,4	39,1	34,4	29,4	21,0	15,9	15,6	11,4
Sanayi	11,0	15,7	15,7	14,3	16,9	18,6	19,1	23,0	25,8	24,4	25,2
İmalat sanayi	10,0	14,3	14,0	12,5	14,6	16,4	17,3	19,9	22,0	20,5	20,4
İnşaat	3,3	3,4	2,9	3,5	5,2	5,4	5,6	6,0	6,9	5,7	4,2
Hizmetler	39,9	40,8	37,0	38,9	38,9	41,7	45,9	50,0	47,8	49,3	54,7
FİYATLAR VE DÖVİZ KURU											
Tüketici fiyat endeksi (1938=100)	20,9	1,4	11,5	10,3	45,9	48,4	72,0	76,4	33,8 ⁽¹⁾
Toptan eşya fiyat endeksi (1938=100)	29,6	1,6	12,1	10,6	46,9	47,2	68,8	70,0	37,1 ⁽¹⁾
ABD dolar kuru (\$/TL)	2,0	1,6	1,3	2,7	3,8	11	26	497	9.425	265.031	1.401.189
ABD dolar kuru değişim oranı (%)	3,9	-4,2	0,4	11,7	20,0	4,4	30,3	52,9	70,3	67,1	21,3
İSTİHDAMIN SEKTÖREL PAYI (%)											
Tarım	88,7	87,7	86,3	83,3	73,8	61,3	52,1	47,9	45,6	41,2	34,0
Sanayi	4,0	4,6	6,6	6,8	7,9	10,7	14,0	14,6	15,8	17,0	18,4
İmalat sanayi	3,4	3,9	5,7	5,8	6,7	9,4	12,5	13,1	14,6	15,8	17,5
İnşaat	1,4	1,9	1,7	2,5	3,6	4,6	5,4	5,5	5,5	6,2	4,8
Hizmetler	5,9	5,8	5,3	7,5	12,5	18,0	23,5	27,6	33,1	35,7	42,8
DIŞ TİCARET											
İhracat (Milyon \$)	82	80	140	277	321	802	2.101	7.054	14.391	25.410	50.231
İthalat (Milyon \$)	112	73	99	338	443	1.653	5.155	10.735	22.452	44.832	75.274
İhracatın değişim oranı (%)	..	-2,3	74,2	97,9	15,7	149,9	161,9	235,8	104,0	76,6	97,7
İthalatın değişim oranı (%)	..	-34,7	36,2	239,9	30,9	273,5	211,8	108,3	109,1	99,7	67,9
Denge (Milyon \$)	-30	7	41	-61	-122	-851	-3.054	-3.681	-8.061	-19.422	-25.042
Denge/GSMH (%)	-3,8	0,7	1,2	-1,4	-1,6	-3,1	-4,5	-5,3	-5,3	-10,2	-9,6
İhracatın ithalatı karşılama oranı (%)	73,2	111,6	146,5	92,3	73,2	59,8	41,5	63,7	65,1	57,2	68,3

(1) 2001-2004 dönemi

1.1. Milli Gelir ve Üretimin Sektörel Kompozisyonundaki Gelişmeler

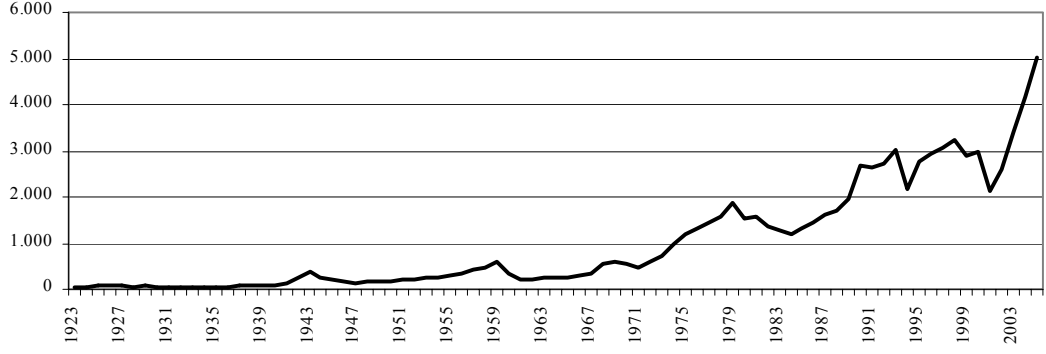
i) 1923-1929 döneminde ortalama olarak 63 dolar olan kişi başına milli gelir 1930-1939 döneminde 59 dolara düşmüştür (Şekil 1 ve Şekil 2). Savaş yıllarını kapsayan 1940-1945 döneminde 230 dolara çıkmıştır. 1960'dan sonraki devletçi ve ithal ikameci planlı dönemde ise kişi başına milli gelir 1962-1976 yılları arasında 573 dolara, 1977-1979 yılları arasında 1.637 dolara yükselmiştir. 1980 yılından sonraki dışa açık büyüme programı döneminde kişi başına milli gelir 1980-1988 yıllarında 1.452 dolara düşmüştür. 1984-1994 döneminde 2.526 dolar iken 2001-2005 döneminde 3.457 dolara yükselmiştir. 2005 yılı tek başına değerlendirildiğinde kişi başına gelir 5.008 dolar olarak gerçekleşmiştir. Sayım yıllarına göre toplam nüfus Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 : Türkiye Nüfusu (1000 kişi)

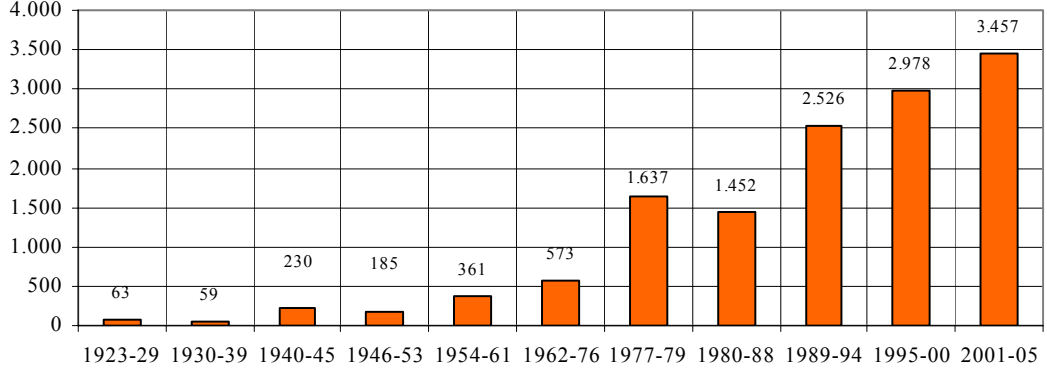
Sayım yılları	Nüfus	Sayım yılları	Nüfus	Sayım yılları	Nüfus
1927	13.648	1955	24.065	1980	44.737
1935	15.158	1960	27.755	1985	50.664
1940	17.821	1965	31.391	1990	56.473
1945	18.790	1970	36.605	2000	67.804
1950	20.947	1975	40.348		

Türkiye ekonomisinde Cumhuriyetin kurulduğu yıldan 1970'lere kadar olan süreçte tarım ve hizmetler sektörünün payı %40-50'ler arasında yer alırken sanayi sektörünün payı ise %10-20'ler düzeyinde gerçekleşmiştir. 1970'den sonra ise tarım sektörünün payı düşmeye buna karşılık hizmetler ve sanayi sektörlerinin payları ise artmaya başlamıştır (Şekil 5).

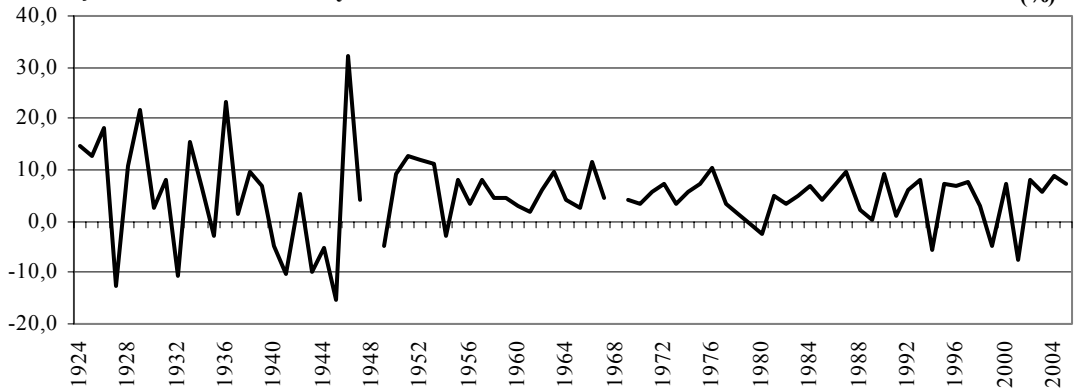
Şekil 1: Kişi Başına GSMH (\$)

Şekil 2: Kişi Başına GSMH (\$), Dönem Ortalamaları

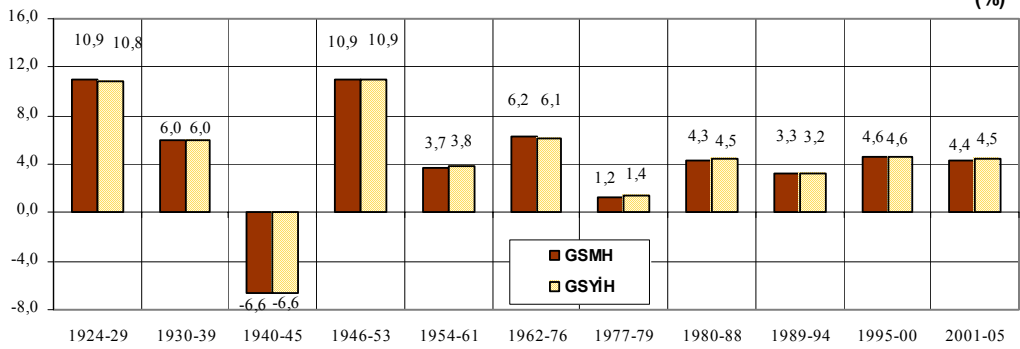

Şekil 3 : GSYİH'nın Büyüme Oranı (%)

Not: 1948 ve 1968 yıllarındaki kırılmalar, 1923-1947 dönemi 1948 fiyatlarıyla, 1948-1967 dönemi 1968 fiyatlarıyla, 1968-2005 dönemi 1987 fiyatlarıyla hesaplanmış olmalarından kaynaklanmaktadır.

Şekil 4 : GSMH ve GSYİH'nın Büyüme Hızları (Sabit fiyatlarla), Dönem Ortalamaları (%)

1920'li yıllarda ortalama olarak yaklaşık %45'ler civarında olan tarım sektörünün payı 1962-1976 döneminde %34,4 oranına, 1980-1988 döneminde %21 oranına ve 2001-2005 döneminde %11,4 oranına düşmüştür. Toplam sanayi sektörü 1923-1929 döneminde GSYİH'nın %11 yaratmaktadır. Bu oran 1954-1961 döneminde %17'ye, 1980-1988 döneminde %21'e ve 2001-2005 döneminde ise %25,2 oranına yükselmiştir. Hizmetler sektörünün GSYİH içindeki payı da Cumhuriyetin ilk yıllarında yaklaşık %40 civarında iken 2001-2005 döneminde %55 oranına çıkmıştır. Bu oranlar Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarım ve hizmet ağırlıklı olan bir ekonomik yapının bugün, sanayi ve hizmet sektörleri ağırlıklı bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir.¹

Borataş (2003), 1923-1929 dönemini açık ekonomi koşullarının yeniden yapılandırılması olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde Lozan Antlaşması ve dünyadaki büyük buhran ekonomik gelişmede önemli rol oynamıştır. 1929 yılına kadar bu antlaşma ile ithal mallara konulan vergilere kısıtlama getirilmesi, sanayiye dış rekabete karşı koruma politikalarını önlemiştir. Lozan antlaşması ile verilen diğer bir ödün ise Osmanlı borçlarının bir bölümünün üstlenilmesidir. Bu yıllarda sanayileşmenin temel özelliği serbest piyasa şartlarını uygulamaktır. Özellikle özel sanayi sektörünün gelişmesi için, bu sektörde yatırımları arttırıcı Teşvik-i Sanayi Kanunu ve Sanayi ve Maadin Bankası yoluyla teşvik ve krediler sağlanmıştır (Kepenek ve Yentürk, 1994: 37-38).

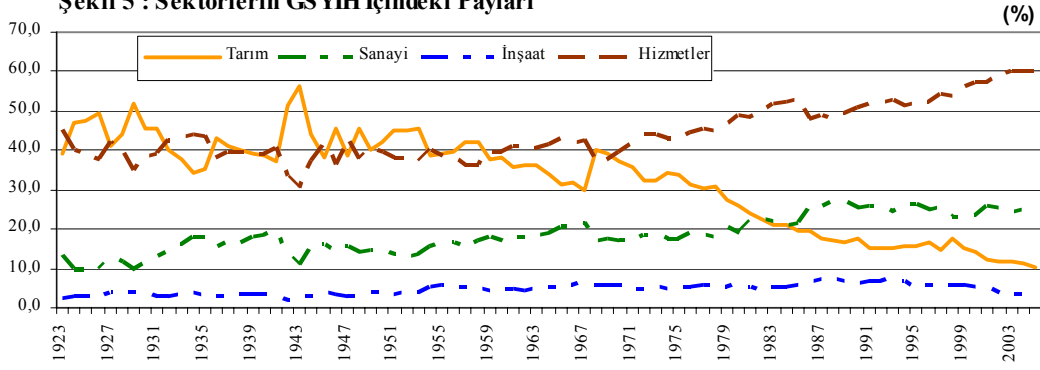
¹ Yapısal değişim için Chenery (1979), Chenery ve Syrquin (1975) ve Köse (1992)'ye bakınız.

1923-1929 döneminde üretim açısından ekonominin içinde en büyük paya tarım sektörü sahiptir. Tarımın gayri safi milli hasıla içindeki payı ortalama olarak %45,8 oranında iken sanayinin payı %11,0 düzeyindedir. Bu dönemde imalat sanayi ise ancak ekonominin %10,0 payına sahiptir. 1927 yılı hariç GSYİH hasıla bu dönemde her yıl büyümüştür (Şekil 3). Bu dönemde ekonomik büyümenin itici gücü tarım sektörü olmuştur ve sanayileşme oldukça düşük düzeyde kalmıştır. Dönemin ortalama reel büyüme hızı %10,8 gibi büyük bir oranda gerçekleşmiştir (Şekil 4). Boratav bu yüksek büyüme oranlarının nedenini atıl kapasitelerin kullanımına ve ekonominin yeniden inşa sürecinde olmasına bağlamaktadır. Çünkü sermaye birikimleri bu dönemde yeterli düzeyde değildir (Boratav, 2003: 51-52).

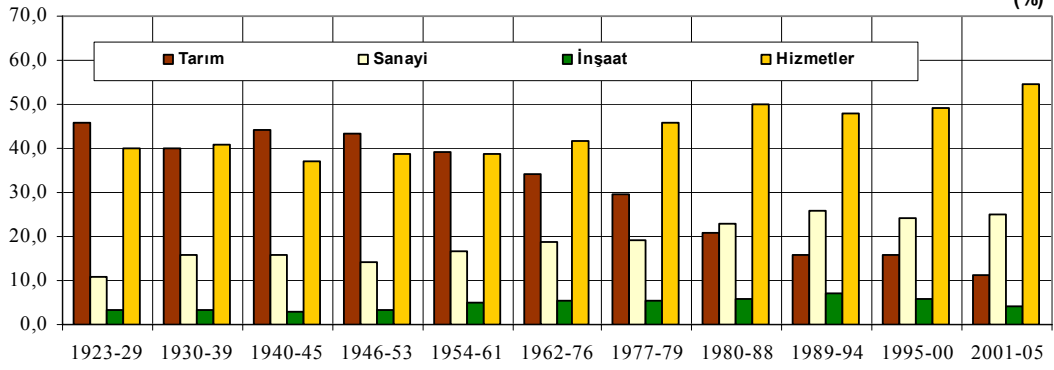
ii) 1930-1939 döneminde dünya bunalımının etkisiyle özel sanayinin geliştirilmesine yönelik politikalar önemini kaybetmiştir. Bunun yerine devlet yatırımlarına ağırlık verilmiştir. Bu dönemde, dünya ekonomisinde büyük buhran yılları olması nedeniyle temel tüketim ve ara mal ürünlerinin dışardan sağlanması güçleşmiştir. Bu nedenle yerli üretimi artırarak dışa bağımlılığın azaltılması, dönemin ekonomi politikasına amaç oluşturmuştur. Diğer bir deyişle bu yıllar sanayileşmeye başlangıç oluşturmuştur. Bu sanayileşme, ithal ikameciliye yönelik devletçilik ve korumacılık kapsamında gelişmiştir.

Devletçi sanayileşmenin amacına ulaşmak için 1930 yılında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanmıştır. Bu plan ile dokumacılık, madencilik, kağıt, kimya ve taş-toprak sanayi sektörlerinin kurulması hedeflenmiştir. 1936'da planın ikincisi hazırlanmıştır (Boratav, 2003:65-72, Kepenek ve Yentürk, 1994:65-68).

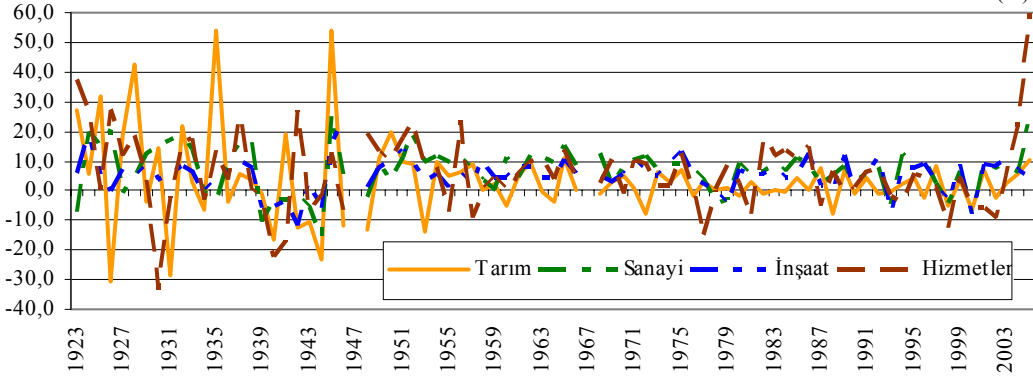
Şekil 5 : Sektörlerin GSYİH İçindeki Payları

Şekil 6 : Sektörlerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Payları, Dönem Ortalamaları

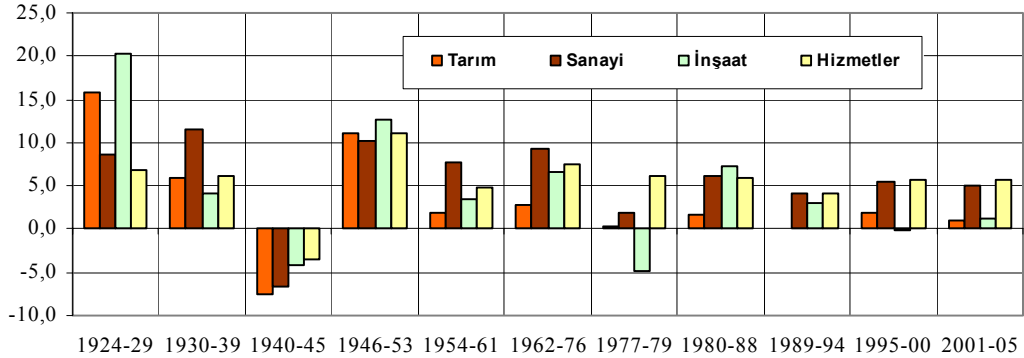

Şekil 7 : Sektörlerin Büyüme Hızları

Not: 1948 ve 1968 yıllarındaki kırılmalar, 1923-1947 dönemi 1948 fiyatlarıyla, 1948-1967 dönemi 1968 fiyatlarıyla, 1968-2005 dönemi 1987 fiyatlarıyla hesaplanmış olmalarından kaynaklanmaktadır.

Şekil 8 : Sektörlerin Büyüme Hızları (Sabit fiyatlarla), Dönem Ortalamaları

Sektörlerin üretiminin gelişme hızlarına bakıldığında, 1930-1939 döneminde uygulanan sanayileşme politikası, (Şekil 8) rakamlarında da görüldüğü gibi başarılı olmuştur. Bir önceki dönemde %8,5 oranında büyüyen imalat sanayi bu dönemde %12 oranında büyümüştür. Tarım (%6,0), inşaat (%4,2) ve hizmetler (%6,1) sektörleri ise önceki döneme göre daha düşük düzeyde büyüme oranlarına sahiptir. Sonuç olarak toplam sanayi %11,6 büyümesine rağmen %6,0 oranında büyüyen GSYİH'ya en büyük katkıyı %40 dolaylarında paya sahip olan tarım ve hizmetler sektörleri yapmıştır. Bu nedenle bu dönemde 1923-1929 dönemine göre daha düşük bir büyüme oranı yakalanmıştır.

iii) 1940-1945 döneminde II. Dünya Savaşı'nın olduğu için Türkiye ekonomisi ortalama olarak %6,6 oranında küçülmüştür. Bu daralmanın nedeni, ülke içinde ve dış dünyada savaşın sonucunda meydana gelen ekonomik durgunluktur. Çünkü bir önceki dönemde başlayan planlama çalışmaları ertelenmek zorunda kalmıştır. Ancak Boratav (2003) bu dönemin sonraki yıllar için hem ekonomik hem de sosyal ve siyasi gelişmelerde bir dönüşüm başlattığını söylemektedir.

Bu dönemin ilk iki yılında piyasaların denetimi yoluna gidilmiş ve 1940 yılında Milli Korunma Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile, nelerin üretileceği ve ne miktarda üretileceği düzenlenmiştir. 1942 yılında ise bu mekanizmadan vazgeçilmiş bunun yerine serbest piyasa modeli uygulanmıştır. Bu politikanın sonucunda oluşan yüksek fiyat artışlarını denetime almak için Varlık Vergisi konulmuştur (Boratav, 2003). Bu dönemde en büyük düşüş %7,5 ile tarım sektöründe gerçekleşmiştir. Sanayideki üretim düşüşü %6,6 oranında bulunmaktadır (Şekil 8).

iv) 1946-1953 dönemi, kapalı ve korumacı ekonomiden dışa açık ekonomiye geçiş dönemi olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bu dönemde çok partili siyasete geçilmesi, dış yardım ve yabancı sermaye yatırımlarının artması diğer gelişmelerdir. 1946'da oluşturulan Beş Yıllık Sanayi Planında, öncelikle sanayi sektörünün yanında diğer tüm sektörlerin gelişmesi planlanmıştır. 1947 yılında ise tarım, ulaştırma ve enerji sektörlerine ve özel sektöre ağırlık veren başka bir plan hazırlanmıştır. 1950 yılında ise özel sektörü düşük faizli kredi ile desteklemek amacıyla Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kurulmuştur. Bu yıllardaki amaç devletin sanayideki payını düşürmek ve özel sektörü genişletmektir (Boratav, 2003).

1946-1953 döneminde reel GSYİH ortalama olarak %10,9 gibi yüksek bir oranda büyümüştür. Sektörlere bakıldığında, en yüksek artışın inşaat (%12,7) olduğu bunu sırasıyla tarım (%11,2), hizmetler (11,0) ve sanayi (%10,2) sektörlerinin izlediği görülmektedir (Şekil 8). Sektörlerin GSYİH içindeki paylarında ise tarımın payı artmış ancak sanayi sektörünün payı düşmüştür. Boratav (2003) bu gelişmeyi hammadde konusunda uzmanlaşmaya dayanan dünya ekonomisine bütünleşme süreci olarak değerlendirmektedir.

v) 1954-1961 döneminde üstteki grafikte de görüldüğü gibi 1954 yılı hariç, çok yüksek olmamakla beraber GSYİH büyüme oranları her yıl artmıştır. Bu dönemde sanayi sektörünün ortalama artış hızı diğer sektörlerin artış hızından oldukça yüksektir. Bu dönemde tarımın ekonomideki payı (%39,1) düşmüş ve hizmetler sektörünün payı (%38,9) tarım sektörüne yaklaşmıştır. Sanayi sektörünün payı da %16,9'a yükselmiştir (Şekil 6).

1950'lilerin başında yukarıda da değinildiği gibi özel sektöre ağırlık verilmesine rağmen özel sektörün iç pazardaki talep artışını karşılayamaması nedeniyle kamu kesiminde de üretim genişlemesi yapılmak durumunda kalınmıştır. Bu dönemde hem özel hem de kamu kesimi birlikte gelişme sağlamıştır (Kepenek, 1983:149-156).

vi) 1962-1976 dönemini içe dönük, dışa bağımlı genişleme dönemi olarak tanımlamaktadır. Bu dönemin en önemli özelliği Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan planlı ekonomiye geçiş dönemi olmasıdır. Bu planlarda düşük enflasyon oranları ile yüksek büyüme oranını sağlama, dış ticarete dengeyi tutturma ve özellikle devlet yatırımlarının artırılması ve özel sektörün desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu yılların ekonomi politikası, korumacı, iç pazara dönük ve ithal ikameci sanayileşmedir. Sanayileşmeyi sağlamak için devlet, kamu yatırımlarını artmıştır (İsmihan ve Metin Özcan, 2006: 81-82).

1970-1976 dönemi ithal ikameci sanayileşmenin en yoğun olduğu dönemdir. Bu dönemde ara malı ve temel tüketim malı üreten sektörlerin yurtiçinde ikamesine yönelinmiş ve özellikle kamu sektöründe yatırımlar devreye sokulmuştur. Ayrıca sanayi sektörü kota ve yüksek tarife oranlarıyla korunmaya başlanmıştır (Yeldan, 2005). 1974 sonrasındaki petrol krizine rağmen ekonominin büyümesi bu dönemde de artarak devam etmiştir. Ortalama olarak GSYİH %6,1 oranında büyümüştür. Sanayi sektörünün gelişmesi için uygulanan politikalara rağmen milli gelir içinde sanayi sektörünün payı 2,0 puan artarken hizmetler sektörünün payı 2,9 puan artmış, tarımın payı ise 5 puan düşmüştür.

vii) 1977 ve 1978 yıllarında düşük pozitif büyüme oranlarından sonra 1979 yılında petrol krizleri, istikrarsız sosyo-politik ortam ve borçlanmada artış nedeniyle (İsmihan ve Metin Özcan, 2006: 82-83) ekonomide daralma meydana gelmiştir. Bu dönemde ekonominin alt sektörlerine bakıldığında inşaat sektöründe %4,9 oranında daralma gözükmemektedir (Şekil 7).

viii) 1980 yılından sonraki dönemde ise, devletin kamu işletmeleri ve yatırım tercihleri aracılığı ile yürüttüğü müdahale politikaları 1970'lerin sonunda döviz finansman krizi çıkmasına neden olmuştur (Yeldan, 2005:38). 1979 yılında meydana gelen ekonomik kriz sonrasında 24 Ocak 1980'de bir istikrar programı uygulamaya başlanmıştır. Bu programın temel unsurları, kotaların kaldırılması ve gümrük tarifelerinin indirilmesiyle oluşturulan liberal ithalat rejimi, teşvik ve sübvansiyonlarla desteklenen ihracat rejimi, fiyat ve sübvansiyonların kaldırılması, finansal serbestleşme ve iç talebi daraltıcı makro politikalarıdır.

Yeldan (2005) 1981-1988 dönemini Türkiye ekonomisinde ithalat korumalarının kaldırıldığı, dışa açık ve dünya ekonomisine eklemlenen yıllar olarak tanımlamaktadır. Bu tür istikrar programlarında genellikle meydana gelen ekonomik daralma, Türkiye ekonomisinde tam tersine işlemiş ve ekonomi %4 dolaylarında genişlemiştir. Boratav (2003) bu büyümeyi programın başarısı olarak nitelendirmemektedir. Bunun nedenini dış borçların artmasına ve sanayideki kapasite kullanım oranlarındaki artışına bağlamaktadır.

Bu dönemlerde Türkiye ekonomisinde üç kriz meydana gelmiştir. 1994 yılında meydana gelen krizin altında döviz kurlarındaki artışlar yatmaktadır. 1999'daki depremin ve Rusya'da meydana gelen krizlerin etkisiyle ekonomide yine bir durgunluk dönemi yaşamıştır. 2001 yılındaki krizde finansal piyasalardaki çalkantılar etkili olmuştur (Yeldan, 2005 ve İsmihan ve Metin Özcan, 2003).

1989-1994 döneminde 2.526 dolar olan kişi başına GSMH, 1995-2000 döneminde 2.978 dolara ve 2001-2005 döneminde 3.457 dolara çıkmıştır (Şekil 2). Aynı dönemlerde sırasıyla reel GSYİH ortalama olarak %3,2, %4,6 ve %4,5 oranlarında büyümüştür (Şekil 4). Sektörlere bakıldığında, en yüksek artışların hizmetler (1989-1994 : %4,1, 1995-2000 : %5,6 ve 1995-2000 : %5,8) ve sanayi (1989-1994 : %4,1, 1995-2000 : %5,4 ve 1995-2000 : %5,1) sektörlerinde görülmektedir (Şekil 8). Sektörlerin GSYİH içindeki paylarında ise 1989-2000 döneminde yaklaşık %24-25 olan tarımın payının 2001-2005 döneminde %11,4' düştüğü görülmektedir. Sanayi sektörünün payında ise bu dönemler arası çok fazla bir değişim olmamıştır (Şekil 6). Hizmetler sektörünün GSYİH içindeki payında ise %54,7'ye varan artış gerçekleşmiştir.

1.2. İmalat Sanayi Sektörünün Gelişimi : 1954-2001

İmalat sanayinin sektörel gelişmelerine ilişkin gözlemlerimizi imalat sanayi verilerinin yayınlandığı 1950 yılı ve sonrası ile sınırlı tutuyoruz. 1954-1961 döneminde reel katma değer² bir önceki döneme göre (1950-1953) ortalama olarak kamuda %63,4, özel sektörde ise %123,8 oranlarında yükselmiştir (Şekil 9).

² Reel katma değer, imalat sanayi katma değer serisinin 1987=100 bazlı GSYİH deflatörü ile reel hale getirilerek bulunmuştur.

Yukarıda da bahsedildiği üzere ithalatı azaltıp yurtiçi üretimi artırmak amacıyla ithal ikameci sanayileşme politikası özel sanayinin gelişmesini desteklemiştir.

Sektörel düzeyde değerlendirildiğinde, 1954-1961 yıllarında gıda, içki ve tütün sanayinin payı %37,1'e düşmüştür. Buna karşılık kimya sanayi, petrol, kömür ve plastik mamulleri sanayi %7,4'den %10,0'a yükselmiştir. Diğer sektörlerin paylarında ise kayda değer büyüklükte değişimler olmamıştır (Tablo 3). İthal ikamesi özellikle metal eşya, makine ve teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayi ve kimya sanayi, petrol, kömür ve plastik mamulleri sanayinde gözlenmiştir (Boratav, 2003:111-113).

Tablo 3 : İmalat Sanayinde Ana Sektörlere Göre Katma Değer Payları (%)

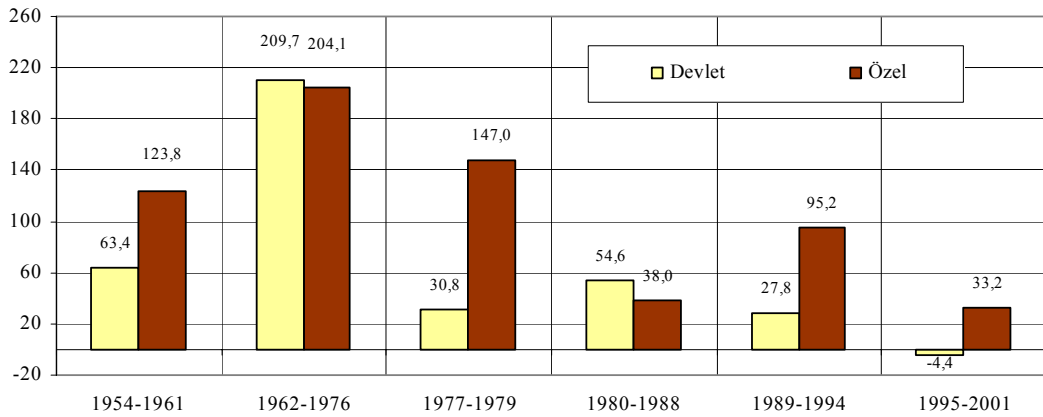
	Gıda, içki ve tütün sanayi	Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi	Orman ürünleri ve mobilya sanayi	Kağıt, kağıt ürünleri ve basım sanayi	Kimya, petrol, kömür, kauçuk, plastik ürünleri sanayi	Taş ve toprağa sayalı sanayi	Metal ana sanayi	Metal eşya, makine ve teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme araçları sanayi	Diğer
1950-53	40,8	30,0	1,4	3,1	7,4	3,3	5,7	8,0	0,3
1954-61	37,1	30,3	1,4	3,5	10,0	4,2	5,4	7,5	0,5
1962-76	28,0	17,6	1,3	3,9	19,7	5,2	8,8	14,7	0,8
1977-79	18,9	17,3	1,7	3,4	19,3	6,4	12,9	19,8	0,3
1980-88	18,9	14,5	1,1	3,1	28,8	6,9	8,7	17,8	0,3
1989-01	16,1	16,2	1,1	3,2	28,5	7,1	7,0	20,4	0,4

Tablo 4 : İmalat Sanayinde Ana Sektörlere Göre İstihdam Payları (%)

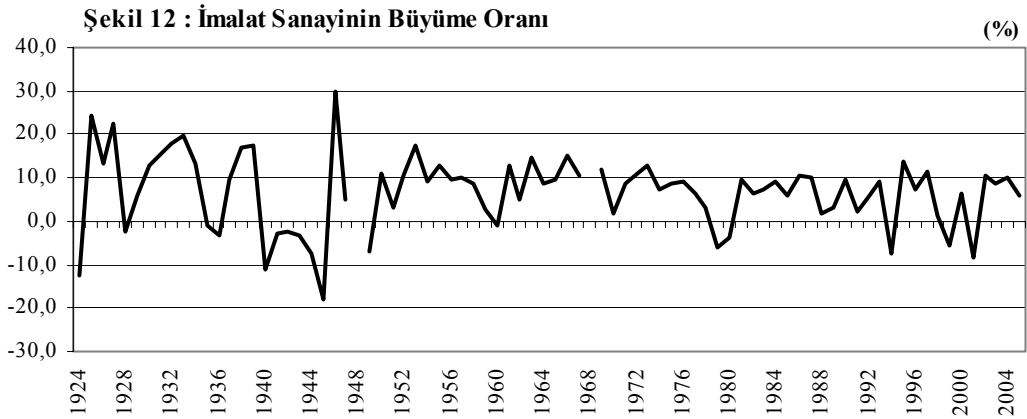
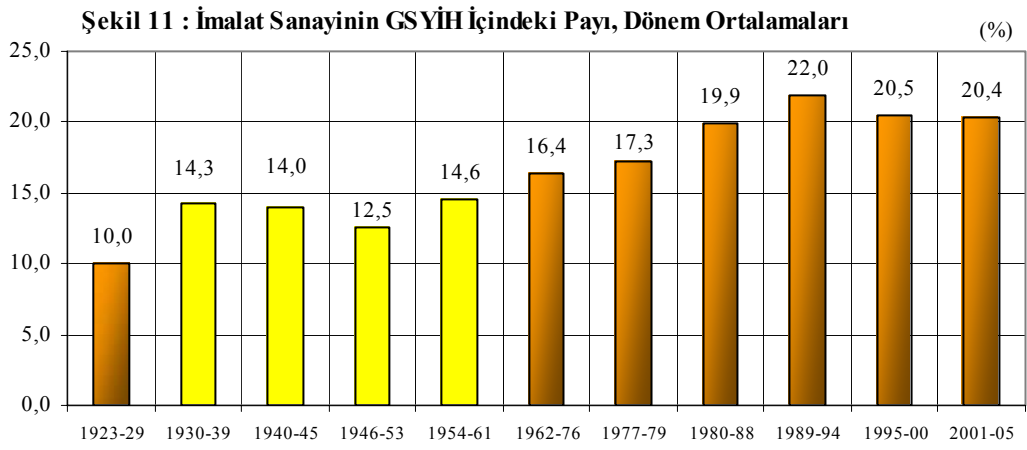
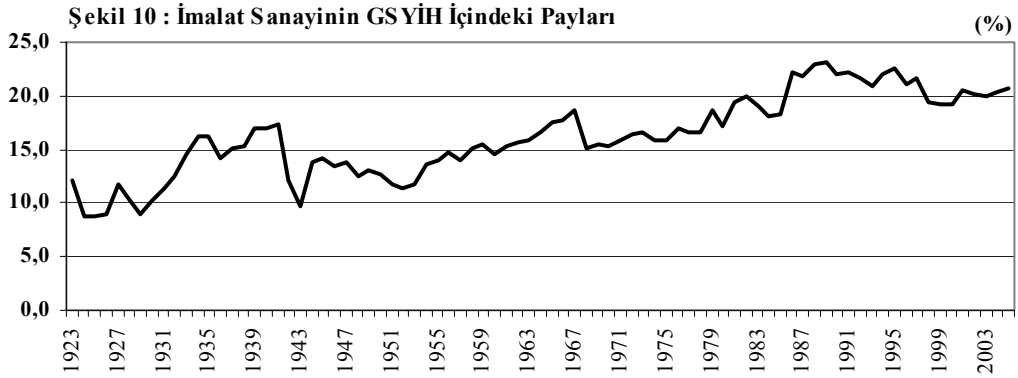
	Gıda, içki ve tütün sanayi	Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi	Orman ürünleri ve mobilya sanayi	Kağıt, kağıt ürünleri ve basım sanayi	Kimya, petrol, kömür, kauçuk, plastik ürünleri sanayi	Taş ve toprağa sayalı sanayi	Metal ana sanayi	Metal eşya, makine ve teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme araçları sanayi	Diğer
1950-53	34,7	33,6	2,2	3,0	7,2	4,3	3,3	11,2	0,3
1954-61	31,8	34,5	2,1	3,2	7,8	5,4	3,9	10,8	0,5
1962-76	25,4	28,0	2,2	3,9	8,1	6,8	6,3	18,0	1,2
1977-79	22,5	23,3	2,0	3,4	9,7	7,5	10,5	20,7	0,5
1980-88	21,0	25,1	2,2	3,7	9,7	7,5	8,9	21,4	0,5
1989-01	17,2	31,9	2,2	3,3	9,6	6,9	6,5	21,7	0,6

1962-1976 döneminde metal eşya, makine ve teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayi sektörünün katma değer payı iki katı oranında artarak %14,7'ye ulaşmıştır. Aynı şekilde kimya sanayi, petrol, kömür ve plastik mamulleri sanayi sektörünün payı da yaklaşık iki katına çıkararak %19,7 oranına yükselmiştir (Tablo 3). İstihdam oranlarındaki artışlara bakıldığında, ilk sektörde katma değer artışına paralel bir artışla istihdam oranı %10,8'den %18,0'a çıkmıştır. Ancak ikinci sektörde katma değer ve istihdam artışı arasında aynı paralellik bulunmamaktadır. Kimya sanayi, petrol, kömür ve plastik mamulleri sanayi sektöründeki istihdam payı ancak 1,7 puan artarak %7,8 oranından %8,1 oranına çıkmıştır (Tablo 4).

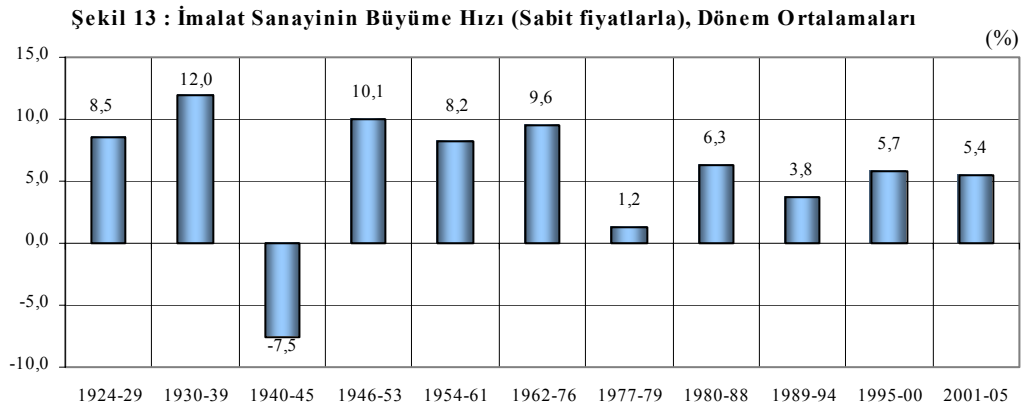
Şekil 9 : İmalat Sanayinde Reel Katma Değer Artışı (%), Dönem Ortalamaları

Bu dönemde başlayan kalkınma planları sonucunda oluşturulan imalat sanayi sektöründe bazı sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Mutlak korumanın ve iç rekabetin eksikliği nedeniyle verimsiz ve dış fiyatlardan daha yüksek fiyatlarla üretim yapan bir sanayi ortaya çıkmıştır. Diğer bir sorun ise optimum ölçekte olmayan düşük ölçekli sanayilerin meydana gelmesidir (Kepenek ve Yentürk, 1994: 319).

Not: 1948 ve 1968 yıllarındaki kırılmalar, 1923-1947 dönemi 1948 fiyatlarıyla, 1948-1967 dönemi 1968 fiyatlarıyla, 1968-2005 dönemi 1987 fiyatlarıyla hesaplanmış olmalarından kaynaklanmaktadır.

İmalat sanayi 1977-1979 döneminde metal ana sanayi ve metal eşya, makine ve teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayi sektörlerinin toplam içindeki üretim paylarında artış gözlenmiştir (Tablo 3). Gıda, içki ve tütün sanayinde ise bu pay 10 puan gerilemiştir. Bu dönemde imalat sanayinin bir önceki döneme göre artış oranında, ikinci dünya savaşı dönemindeki düşüş hariç, %1,2 ile cumhuriyet tarihinin en düşük büyümesi gerçekleşmiştir (Şekil 12).

1980 yılından sonra ise imalat sanayinin hızı, GSYİH içindeki payı artmış olsa da önceki yıllarla karşılaştırıldığında kesilmiştir. İmalat sanayi sektörünün ekonomideki payı 1980 yılında %17,1 iken 1990 yılında %22 çıkmış 2000'de %20,2'ye inmiş ve 2005 yılında ise %20,8'e çıkmıştır (Şekil 9). 1980-1988 döneminde %6,3 olan imalat sanayi büyüme hızı 1989-1994 döneminde %3,6 oranına inmiş, 1995-2000 ve 2001-2005 dönemlerinde ise sırasıyla %5,7 ve %5,4 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 12).

1.3. İstihdamın Gelişimi

Ekonomik faaliyetlerdeki bu gelişmelere paralel olarak istihdamın yapısında da değişimler meydana gelmektedir. Üretimdeki bu artışlar istihdama da yansımıştır. Tarım sektörünün istihdam oranı düşmüş buna karşılık diğer tüm sektörlerinki artmıştır (Şekil 13). 1923-1929 döneminde istihdam edilenlerin %88,7'si tarım sektöründe bulunurken, 1962-1976 döneminde %61,3'e, 1980-1988 döneminde %47,6'ya ve 2001-05 döneminde %34,0'a düşmüştür (Şekil 14 ve 15). Ancak tarım sektöründeki bu istihdam azalması tarımın üretim değerindeki azalmasına tam bir paralellik göstermemektedir. Özellikle 1980'li dönemlerde istihdamın yaklaşık

%50'sini barındıran tarım sektörü ancak %20'ler dolayında bir katma değer yaratmıştır. 2000'li yıllarda ise ortalama olarak toplam katma değer %11'inden biraz fazlasını üreten tarım sektörü toplam istihdamın %18,4'ünü tutmaktadır. Geçmişte meydana gelmiş olan uyum süreçlerine rağmen, üretim ve istihdam yapıları arasında, tarım sektörü açısından, halen bir uyumsuzluk olduğu açıktır.

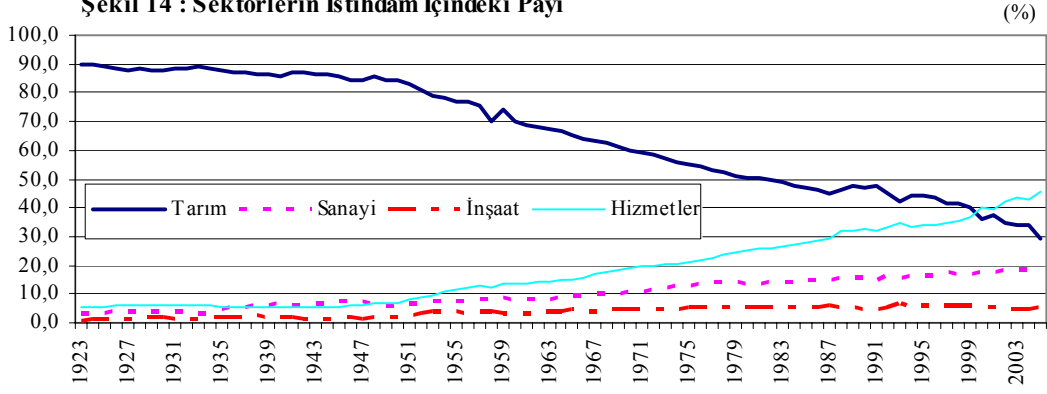
Şekil 15 ve 16'da görüldüğü üzere, imalat sanayi sektöründe istihdam edilenlerin oranı ise 1923-1929 döneminde %3,4 iken bu oran, 1954-1961 döneminde iki katına çıkarak %6,7 olarak gerçekleşmiştir. 2001-2005 döneminde imalat sanayinde istihdam edilenlerin oranı %17,5'e çıkmıştır. Ekonominin yapısal dönüşümde, başlangıçta büyüme oranlarındaki artışlar büyük ölçüde girdi artışlarından kaynaklanmaktadır. İmalat sanayi sektörünün üretimindeki artışlara paralel olarak sermaye birikiminde de artışlar gerçekleşir. Ancak, zaman içinde sermaye birikimi sonucunda, sermayenin büyüme olan katkısı düşmekte buna karşılık toplam faktör verimliliğinin katkısı artmaktadır (Köse, 1992:61-63).

İmalat sanayi sektörü 1954-1961 döneminde %8,2 oranında büyümüştür. Bu üretim artışına karşılık istihdam artışı %5,5 oranındadır (Şekil 12). Çalışan başına reel ücret³ ise aynı dönemde bir önceki döneme göre kamu sektöründe ortalama olarak %16,9, özel sektörde ise %39,0 artmıştır (Şekil 19). Verimlilik⁴ artışı kamuda %19,1, özel sektörde %40,3 oranında yükselmiştir (Şekil 18). İmalat sanayinde kamunun payı %50'lere düşmüştür.

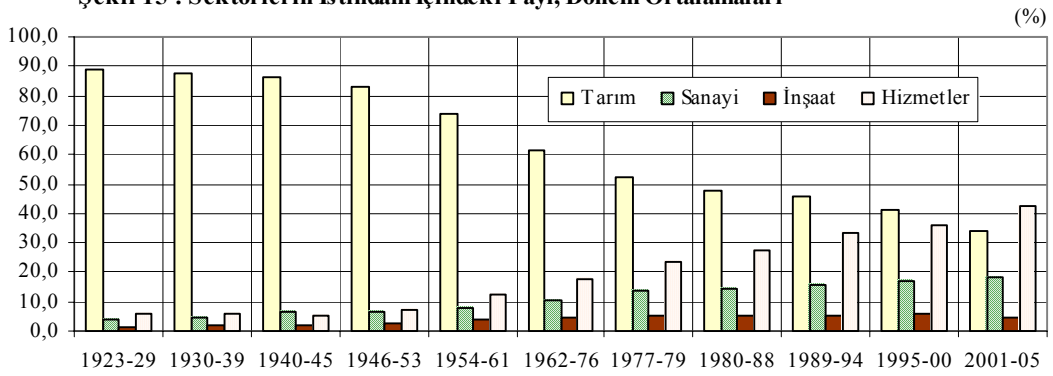
³ Reel ücret, imalat sanayinde ücretle çalışanlara yapılan ödemeler serisi 1987=100 bazlı GSYİH deflatörü ile reel hale getirildikten sonra ücretle çalışanlar sayısına bölünerek hesaplanmıştır.

⁴ Verimlilik, imalat sanayi katma değeri 1987=100 bazlı GSYİH deflatörü ile reel hale getirildikten sonra ücretle çalışanlar sayısına bölünerek hesaplanmıştır.

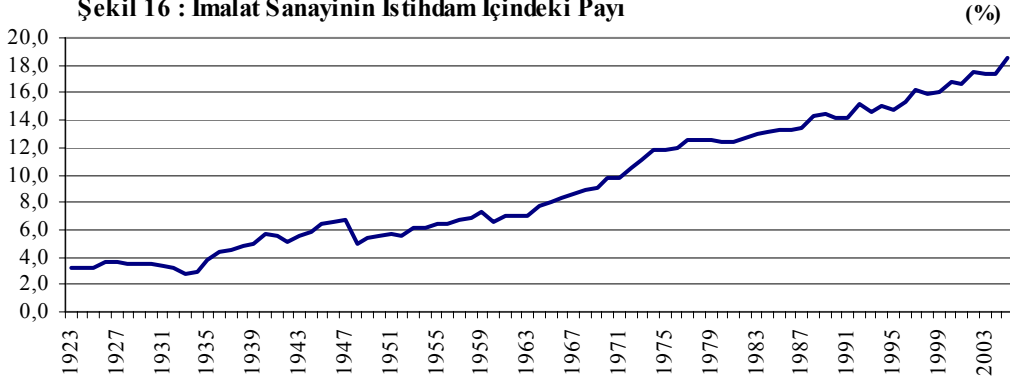
Şekil 14 : Sektörlerin İstihdam İçindeki Payı

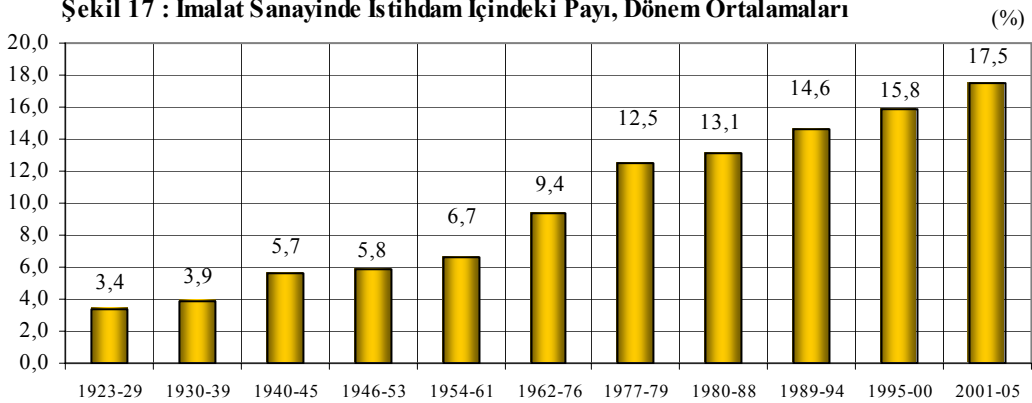
Şekil 15 : Sektörlerin İstihdam İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları

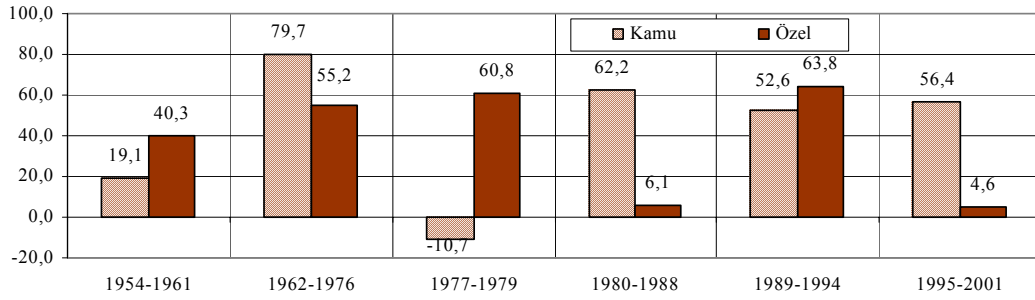
Şekil 16 : İmalat Sanayinin İstihdam İçindeki Payı

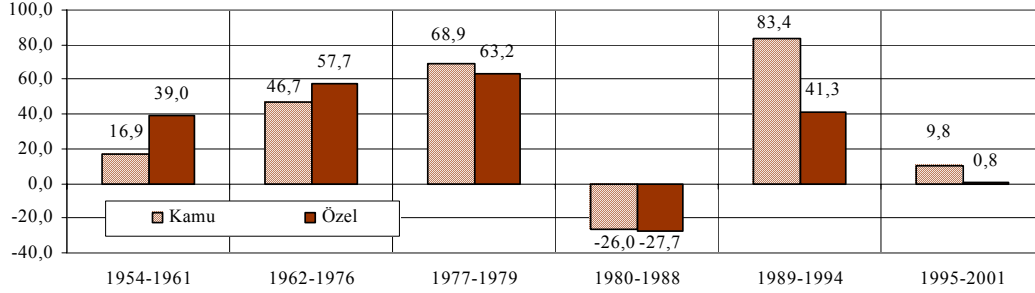
Şekil 17 : İmalat Sanayinde İstihdam İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları

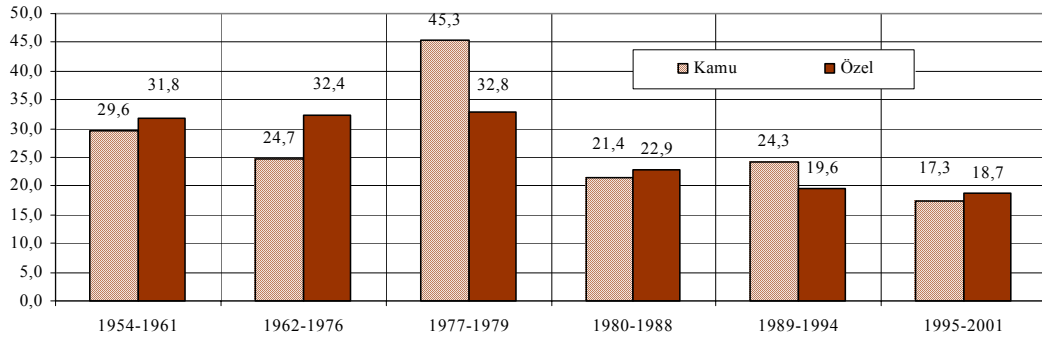
Şekil 18 : İmalat Sanayinde Kişi Başına Ortalama Verimlilik Artışı (%), Dönem Ortalamaları

Şekil 19 : İmalat Sanayinde Kişi Başına Ortalama Reel Ücret Artışı (%), Dönem Ortalamaları

Şekil 20 : İmalat Sanayinde İşgücü Ödemelerinin Katma Değere Oranı (%), Dönem Ortalamaları

İçe dönük sanayileşme politikası bu dönemde sermaye birikimi için önemli rol oynamıştır. Aynı zamanda faktör verimliliğindeki artışlar, dönemin gerçekleşen büyüme oranları üzerinde belirleyici olmuştur (İsmihan ve Metin Özcan, 2006). İthal ikameci yaklaşım, imalat sanayinde özellikle özel sektörde bir önceki dönemle kıyaslandığında, verimlilikte artışa neden olmuştur. İmalat sanayinde reel ücretler ise 1962-1976 yılları ortalaması olarak kamuda %46,7, özel sektörde ise %57,7 oranında artmıştır. Boratav (2003) bu artışlarda özellikle bu dönemde oluşan sendikalaşma sürecinin etkili olduğunu söylemektedir.

1977-1979 döneminde devlet sektörünün imalat sanayi üretiminde (reel katma değer) ortalama %20,8'lik (Şekil 12) büyümeye karşılık çalışan başına verimlilik %10,7 oranında düşmüştür (Şekil 18). Bütün bu gelişmelere karşı reel ücretler ise kamuda %68,9 oranında büyümüştür (Şekil 19).

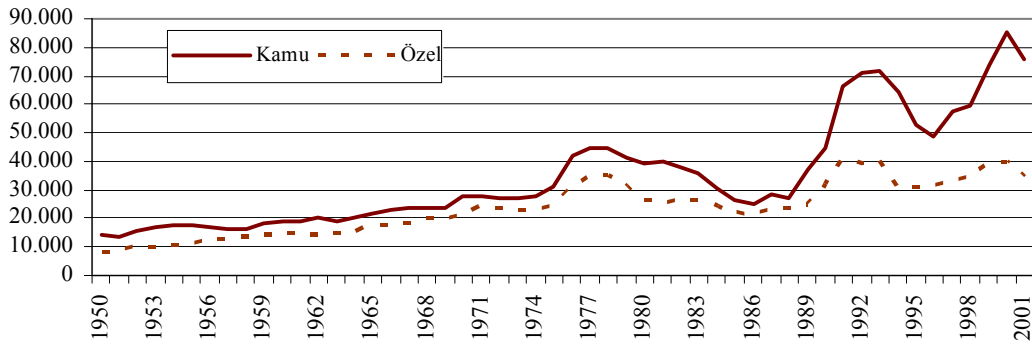
Boratav'a (2003) göre içte ve dışta serbest piyasa koşullarının uygulamaya geçilmesi 1980-1988 dönemin sermayenin emeğe karşı güçlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Çünkü işgücü piyasası bir takım yasal ve kurumsal yöntemlerle disiplin altına alınmaktadır. Sendikal örgütlenme, toplu sözleşme ve grev haklarında sınırlamalar getirilmiştir. Bu politikalar sonucunda imalat sanayinde çalışanların reel ücretleri %3,8 oranında azalmıştır. Buna karşılık üretim ise %9,6 oranında artmıştır.

İmalat sanayindeki katma değer artışları istihdam artışlarıyla bir paralellik göstermemektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri istihdamın hala tarım sektöründe özellikle ücretsiz aile işçilerinde yüksek paya sahip olmasıdır. Şekil 21'de görüldüğü gibi imalat sanayinde reel ücretler genel bir dalgalanma göstermektedir. Bu dalgalanmalar özellikle 1980 yılından sonra daha da artmıştır. Şekil 22'de görüldüğü üzere çalışan başına verimlilikte ise dalgalanmalar reel ücretteki dalgalanmalara nazaran daha az düzeydedir (Yeldan, 2005).

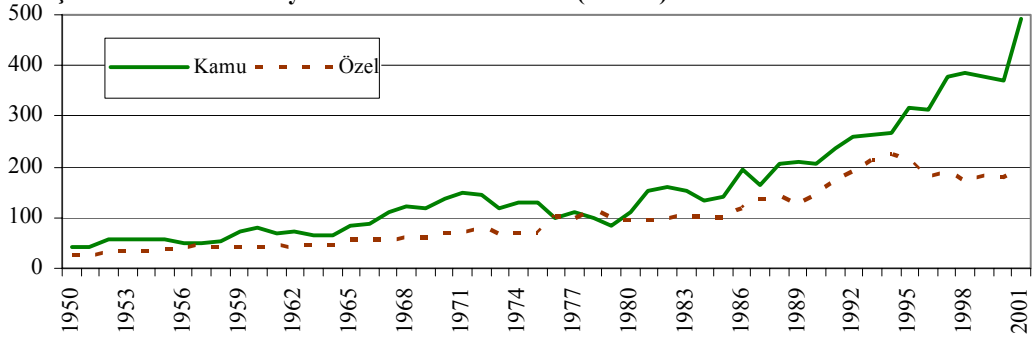
İşgücü ödemelerinin katma değere oranında ise (Şekil 20 ve Şekil 23) ithal ikameci politikaların hüküm sürdüğü 1954-1961 döneminde kamuda %29,4 olan oran 1977-1979 döneminde %45,3'e, özel sektörde %31,8'den %32,8'e yükselmiştir. 1980 sonrası dışa açılma politikalarının hüküm sürdüğü dönemde ise hem kamuda

hem de özel sektörde bu oranlar zaman içinde düşmüş 1995-2001 döneminde kamuda %17,3'e özel sektörde ise %18,7'ye inmiştir. Ücret payının zaman içinde düşmesi emek veriminin ücretlerden daha hızlı artmış olduğunu göstermektedir (Boratav, 2003: 114).

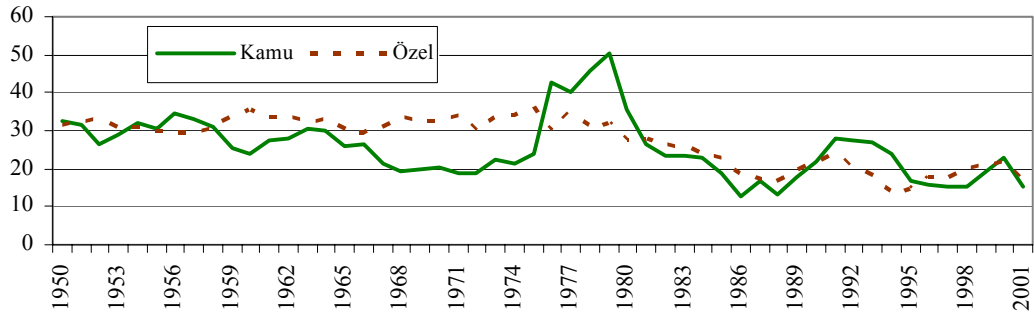
Şekil 21 : İmalat Sanayinde Çalışan Başına Ortalama Reel Ücret (TL)

Şekil 22 : İmalat Sanayinde Ortalama Verimlilik (Bin TL)

Şekil 23 : İmalat Sanayinde İşgücü Ödemelerinin Katma Değere Oranı (%)

1980-1988 döneminde reel ücretlerde hem kamu da hem de özel sektörde geçen döneme göre sırasıyla %26 ve %27,7 oranlarında düşme gözükmektedir. Buna karşılık verimlilikte ise aynı dönemde kamuda %62,2 gibi yüksek artışa karşılık özel sektörde %6,1 oranında düşük bir artış gerçekleşmiştir. Reel ücretler 1989-1994 döneminde kamuda %83,4 özel sektörde %41,3 oranlarında artarken 1995-2001 döneminde sırasıyla %9,8 ve %0,8 oranlarında artmıştır. Yeldan (2005) 1980 yılından sonra reel ücretlerdeki daha yavaş artışı 1980'ler boyunca sürdürülen ihracata yönelik büyüme sonucu ücret maliyetlerinin bastırılması ve özellikle 1994 krizinde yaşanan reel ücret çöküntüsüne bağlamaktadır. Ayrıca çalışan başına verimliliğin ücretlerin üzerinde seyrettiğini vurgulamaktadır.

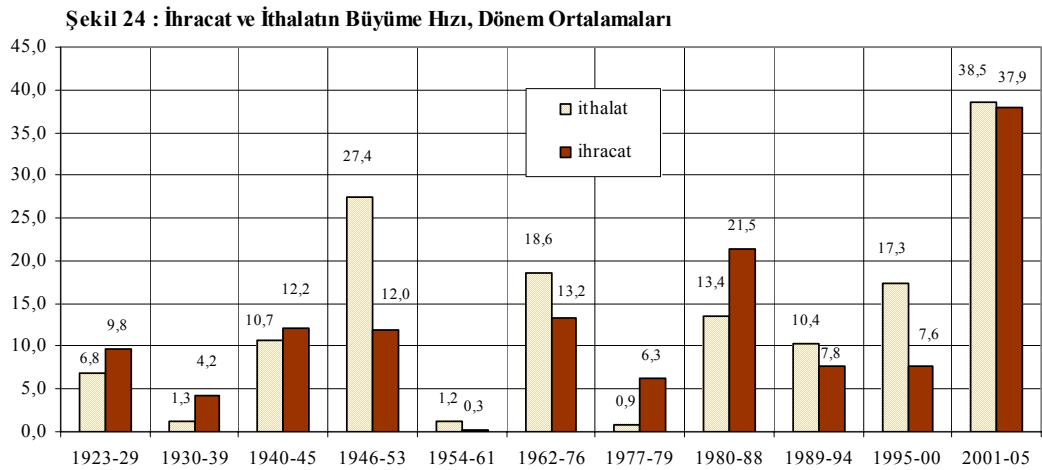
Şekil 13'de görüldüğü üzere tarım sektöründeki istihdam sanayi sektörü yerine hizmetler sektörüne kaymıştır. Sanayi ve inşaat sektörlerindeki istihdamda çok küçük değişimler meydana gelmiştir.

Son dönemlerde istihdamın yapısında meydana gelen önemli diğer bir dönüşüm ise sektörel yapıdaki değişimin bir başka boyutunu yansıtmaktadır. 1988 yılında çalışan nüfusun %30,2'si ücretsiz aile işçisi, %33,1'lik bölümü de ücretli olarak çalışmakta iken, 2005'de bu oranlar sırasıyla %47 ve %16 olmuştur (TÜİK, İstatistik Göstergeler). Bu değişim, örgütsüz tarım sektöründen, örgütlü bir istihdam yapısına sahip sanayi sektörüne geçişin bir başka ifadesi olarak düşünülebilir.

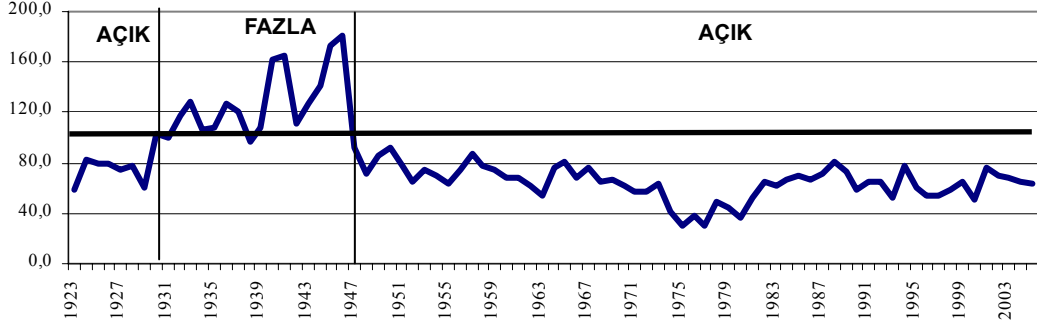
1.4. Dış Ticaretin Gelişimi

Gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme politikalarıyla ilişkili olarak dış ticaret politikaları, ithal ikameci ve ihracata yönelik olarak ikiye ayrılmaktadır. İthal ikamesinde, daha önce ithal edilen mallar yurtiçinde üretilmesi amaçlanır. Planlı sanayileşmenin olduğu bu stratejide ekonomiye müdahale temeldir. İhracata yönelik sanayileşme politikasında ise sanayileşme dış taleple yani ihracatla gelişmektedir (Köse, 1992:73-74). Türkiye’de de 1980 öncesinde ithal ikameci, sonrasında ise ihracata yönelik sanayileşme politikaları uygulanmıştır.

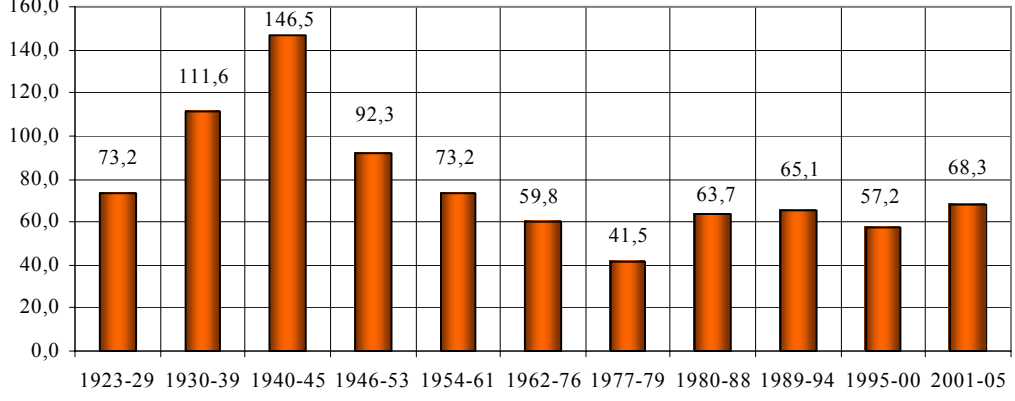
1923-1929 döneminde Şekil 17’de görüldüğü gibi ithalat ortalama olarak %6.8, ihracat ise %9.8 oranında artmıştır. Özellikle 1924 ve 1925 yılları hem ithalatta hem de ihracatta büyük artışlar gerçekleştirilmiştir. İhracat ve ithalatın gayri safi milli hasıla içindeki payları sırasıyla %9,8 ve %13,4 oranındadır (Şekil 27). Bu dönemde dış ticaret dengesi her yıl açık vermiştir (Şekil 24). Kepenek (1983) bu yıllardaki açığın nedenini Türkiye’nin ihracatında önemli yere sahip olan ülkelerde görülen ekonomik bunalıma ve ithalatta sınırlamalar getirileceği beklentisi nedeniyle ithalat talebindeki artışa bağlamaktadır.

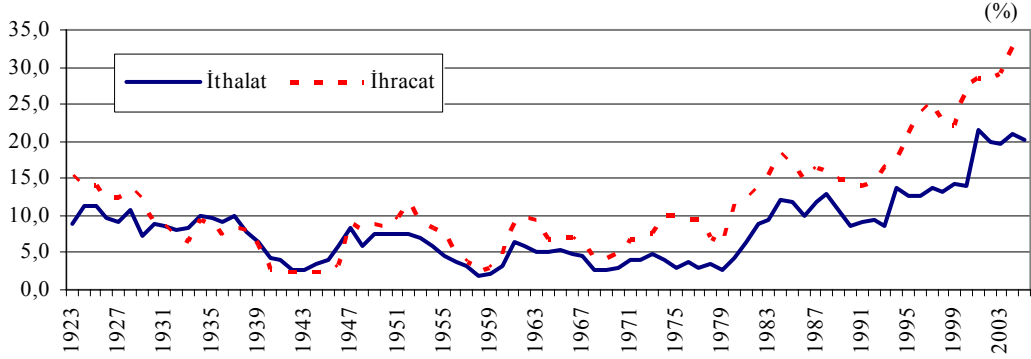
Şekil 25 : İhracatın İthalatı Karşılama Oranı

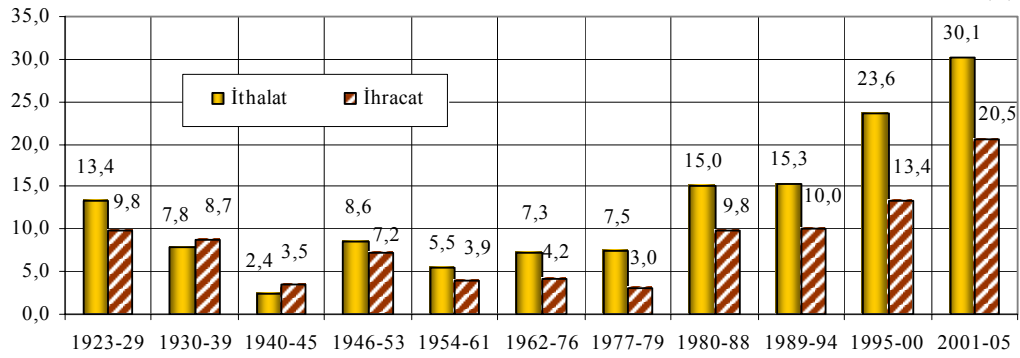
Şekil 26 : İhracatın İthalatı Karşılama Oranı, Dönem Ortalamaları (%)

Şekil 27 : İhracat ve İthalatın GSMH İçindeki Payı (%)

Şekil 28 : İhracat ve İthalatın GSMH İçindeki Payı, Dönem Ortalamaları (%)

1930-1939 dönemini kapsayan yıllarda dış ticaret dengesi 1938 yılı hariç (1938 yılında 4 milyon ABD doları açık verilmiştir.) her yıl fazla vermiştir (Şekil 25). Bununla birlikte 1923-1929 döneminde ithalat ve ihracat sırasıyla ortalama olarak %6,8 ve %9,8 artarken 1930-1939 döneminde dışa kapalı ekonomik politikalar sonucunda bu artışlar %1,3 ve %4,2 oranında gerçekleşmiştir (Şekil 24). Hem ihracat hem de ithalatın GSMH içindeki payları da geçen dönemle kıyaslandığında sırasıyla %8,7 ve %7,8'e düşmüştür (Şekil 28).

1940-1945 döneminde başta tarım olmak üzere bütün sektörlerde üretim azalması gözlenmektedir. Bu üretim azalmasının en önemli nedenlerinden biri sektörlere hammadde sağlayan ithalatın 1939 ve 1940 yıllarında düşmesidir. Üretim azalışına bağlı olarak, aynı yıllarda ihracatta, ithalat kadar olmasa da, düşmüştür. Dolayısıyla ihracat ve ithalatın GSMH içindeki payları da sırasıyla %3,5 ve %2,4 düşmüştür. Bu oranlar 1977-1979 dönemindeki ihracat payı (%3) hariç Türkiye ekonomisinin tarihindeki en düşük oranlardır. İhracattaki ve ithalattaki bu gelişmeler sonucunda dış ticaret bu dönemin bütün yıllarında fazla vermiştir.

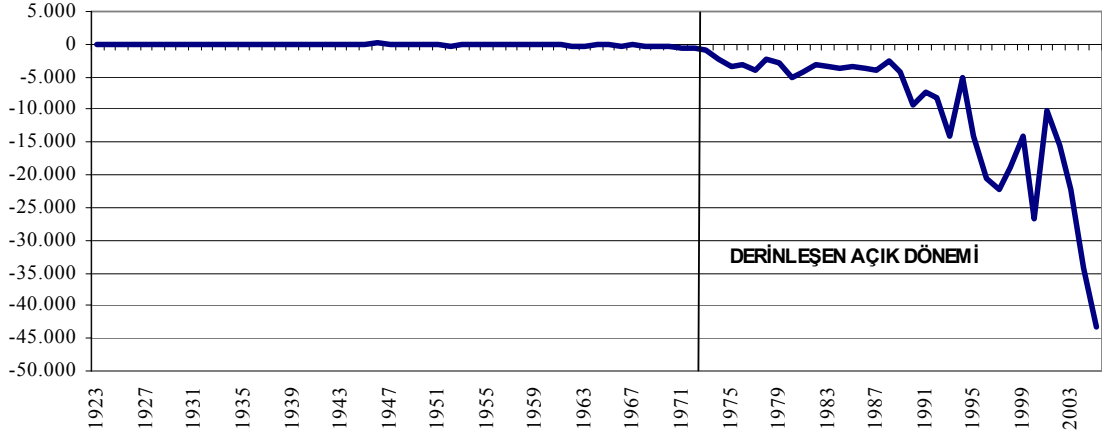
Dışa bağımlılığın artmasında, ithalatın serbestleşmesiyle oluşan dış açıklar önemli bir rol oynar (Boratav, 2003). Şekil 22'ye bakıldığında 1947 yılında ithalat %105,8 oranında büyürken ihracatın büyüme hızı %4,1 kalmıştır. Türkiye ekonomisi 1947 yılında günümüze kadar olan süre içinde her yıl dış ticarete açığı vermeye başlamıştır. 1947-1953 yılları ortalamasına göre ithalatın içinde en yüksek paya %43,6 ile yatırım malları sahiptir. Bunu %33,3 ile hammadde izlemektedir. İthalatın içinde tüketim mallarının payı bu dönemde %23,1 gibi hala yüksek bir oranda

bulunmaktadır. 1946 ve 1947 yıllarında ABD doları sırasıyla %45 ve %49 oranlarında artmasıyla ilk büyük devalüasyon gerçekleşmiştir.

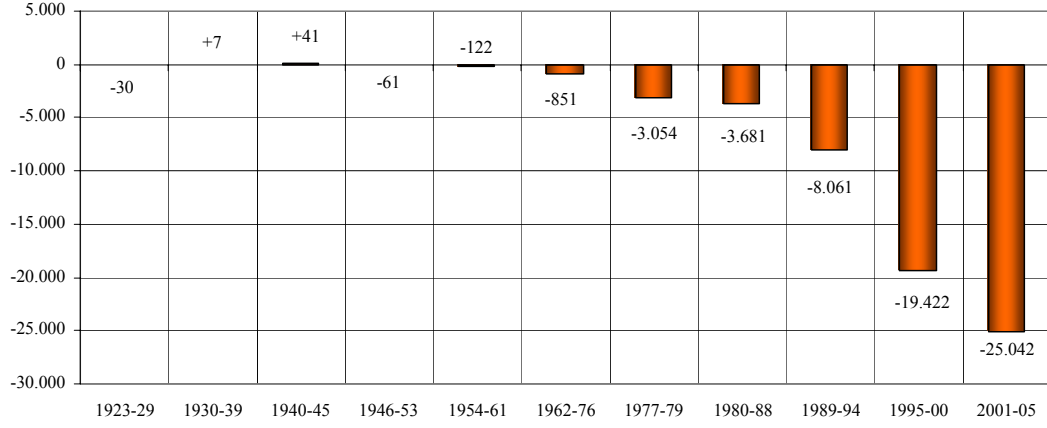
1954-1961 döneminde iç talebin karşılanması için öncelikle ithal edilen malların ülke için de üretilmesi demek olan ithal ikamesi ile büyüme politikaları gündeme gelmiş ve bu politika çerçevesinde, sanayileşmeye destek sağlanmıştır. İthal ikameye dönüş politikasında en büyük rolü her yıl giderek artan dış ticaret açıkları oynamıştır (Boratav, 2003). 1954 yılında uygulamaya konulan yeni dış ticaret rejimi ile ticarete kontrol ve sınırlamalar getirilmiştir. Kapalı ekonominin sonucunda ithalat (%1,2) ve ihracat (%0,3) artış hızları diğer dönemlerle karşılaştırıldığında oldukça düşük oranlarda kalmıştır. Hem ihracatın hem de ithalatın GSMH içindeki payları da %5,5 ve %3,9 oranına düşmüştür. İthalattaki kısıtlamalar tüketim malları ithalatının düşmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda tüketim mallarının payı %23,1'den %12,5'e düşmüştür. Buna karşılık hammadde ve yatırım malları ithalatı ise artmıştır.

1962-1976 dönemindeki dış ticaret göstergelerine bakıldığında, ithalatın %18,6 oranında artması, ithal ikameci politikaya ters düşmektedir. İthalatın GSMH içindeki payı ise %7,3 oranına çıkmıştır. Gelişen sanayi sektörlerinin girdi ihtiyacı, özellikle hammadde mallarının ithalatı bu dönemde çok artmıştır. IMF sisteminin çökmeye başladığı 1971 yılından sonra Türkiye ekonomisinin dış ticaret açığı yoğunlaşarak artmaya başlamıştır.

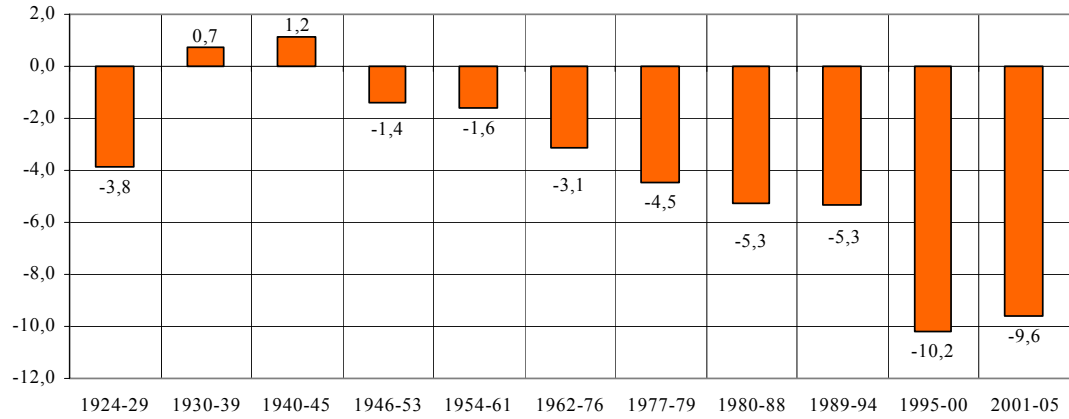
Şekil 29 : Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)

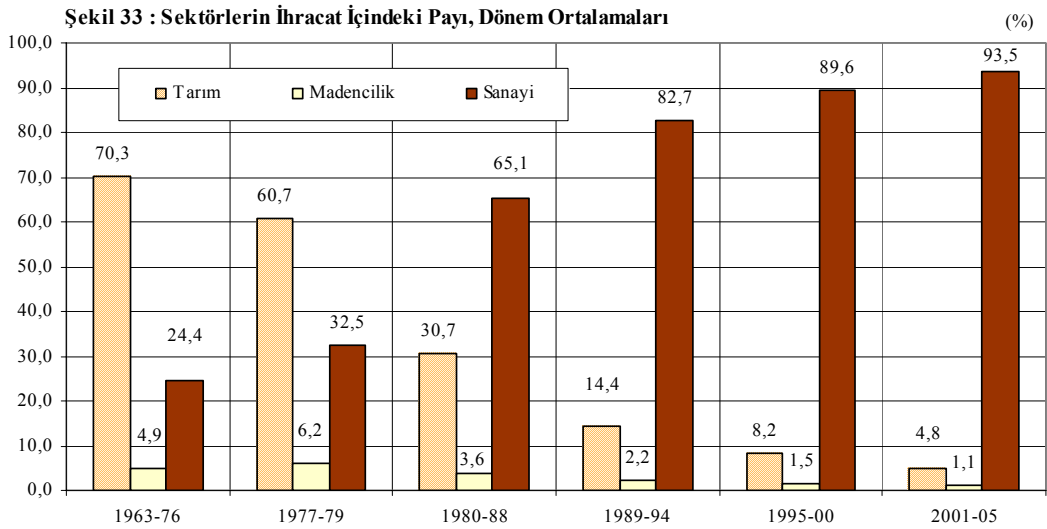
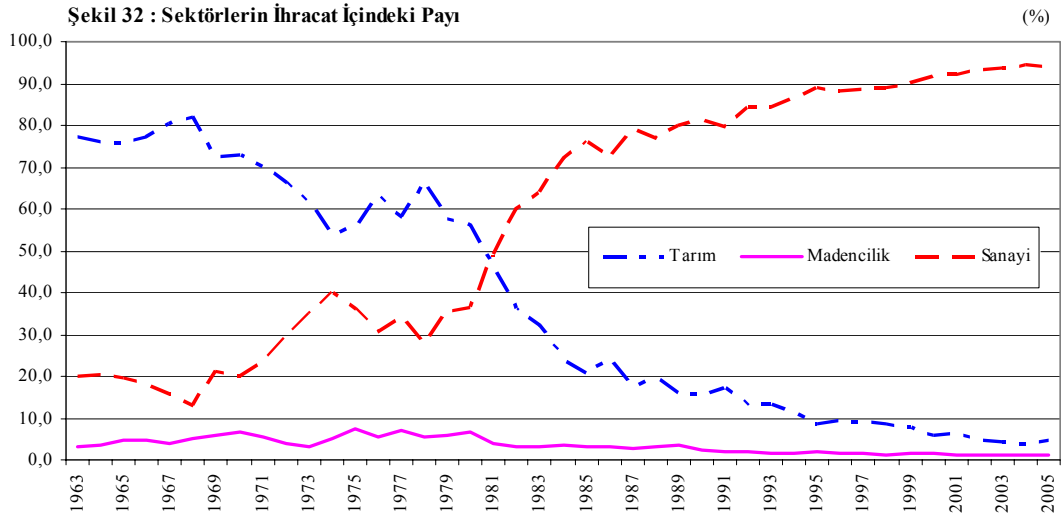

Şekil 30 : Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$), Dönem Ortalamaları

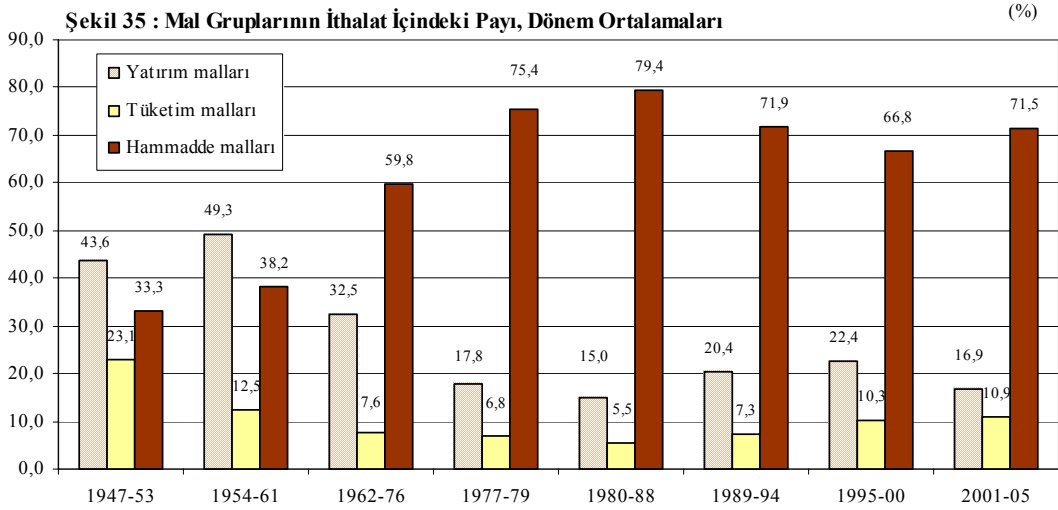
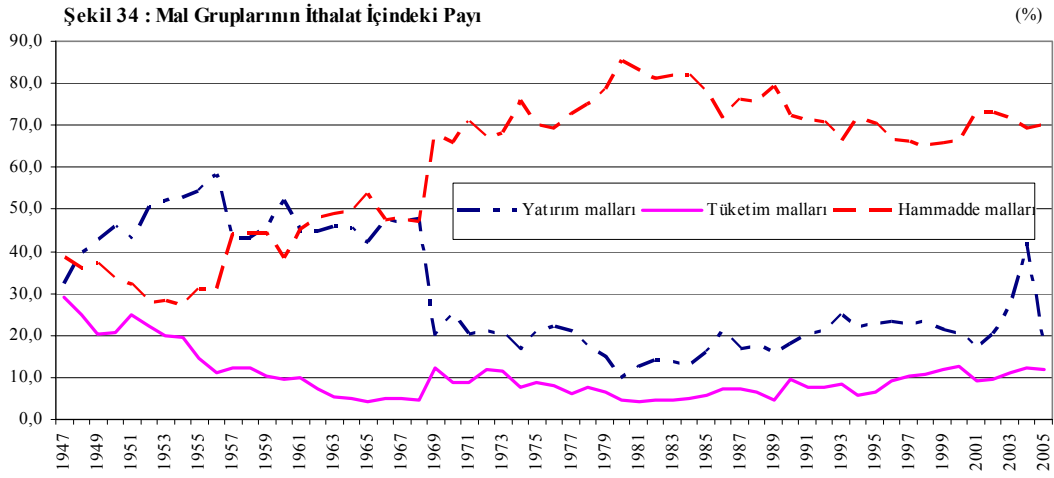
Şekil 31 : Dış Ticaret Dengesinin GSMH'ye Oranı, Dönem Ortalamaları (%)

İhracatta ise bu dönemin 60'lı yıllarında hala tarım ürünlerinin payı %77 gibi yüksek düzeydeyken, sanayi ürünlerinin payı %20 civarındadır (Şekil 32). Bu yıllarda sanayileşme çabaları iç piyasaya dönük olduğu için sanayi ürünlerinin ihracat payı düşük oranlarda bulunmaktadır. Ancak 1970'lerde ise sanayi ürünleri ihracatının payı %33 civarına çıkmıştır.

İçe dönük, dışa bağımlı ve ithal ikameci model 1977-1979 yıllarında da devam etmiştir. Bu dönem hem ekonomik hem de siyasi yönden bunalımların yaşandığı dönemdir. Bu dönemde ithalat ikamesi tıkanmış ve Türkiye ekonomisi dışa kapalı bir ekonomi olmasına rağmen 1979 yılındaki dünyadaki ekonomik krizlerden ve durgunluklardan etkilenmiştir. Bunun sonucunda döviz sıkıntısı oluşmuştur (İsmihan ve Metin Özcan, 2006: 82).

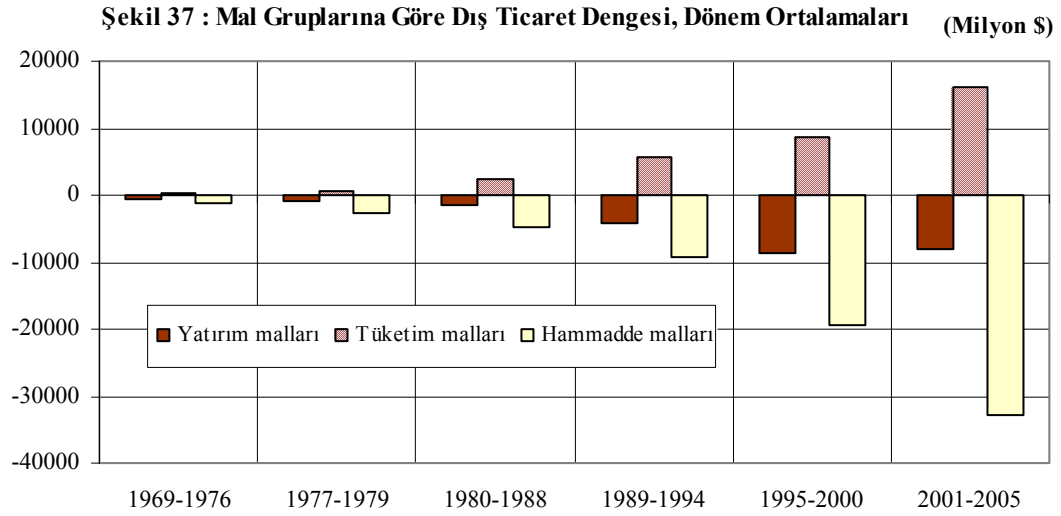
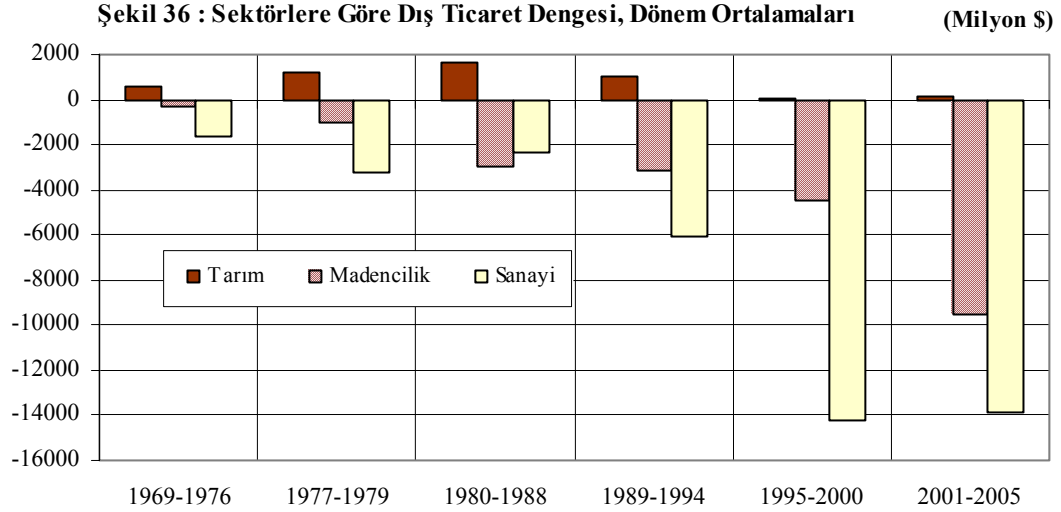
1977 yılında ithalat %13 oranından artarken ihracat %10,6 oranında azalmıştır. Bu gelişmeler sonucunda ihracatın ithalatı karşılama oranı %30,2'ye düşmüştür (Şekil 25 ve Şekil 26). 1970'lerdeki petrol şokları nedeniyle olumsuz

etkilenen dış ticarete rağmen, alınması gereken gerekli önlemler alınmamıştır. Bu durum makroekonomik değişkenlerin bozulmasına ve dolayısıyla yüksek enflasyona neden olmuştur (TUSİAD, 2002).

1980 yılından sonra dışa açık sanayileşme süreci başlamıştır. 1980 yılından sonra dış ticarete ise ithalatın serbestleşmesi ve ihracatın teşvik edilmesi ile, bunların GSMH içindeki payları sırasıyla %15 ve %9,8'e çıkmıştır (Şekil 27 ve Şekil 28). 1980-1988 döneminde ihracatta %21,5 varan artışlar gerçekleşmiştir (Şekil 24). Ancak bu artışlarda 1989-2000 döneminde yavaşlamalar görülmektedir. Kepenek ve Yentürk (1994) bu yavaşlamanın kaynağının imalat sanayi ihracatına yeni ürünlerin ve sektörlerin eklenememesinin olduğunu belirtmektedir. Sanayi ürünlerinin ihracat içindeki payı aynı dönemde bir önceki döneme göre yaklaşık iki katına çıkarak %65'e varmıştır. Bu oran 2001-2005 döneminde ise %93,5 gibi yüksek bir orandadır (Şekil 32 ve Şekil 33). İthalat ise özellikle hammadde ithalatına bağımlılık daha da artarak bu malların ithalat içindeki payı ortalama olarak %79,4'e çıkmıştır. Kısaca Türkiye ekonomisinin ithal bağımlılığı azalmamıştır (Boratav, 2003). Yatırım ve tüketim malları ithalatının payları ise azalmıştır (Şekil 34 ve Şekil 35).

Sektörlerin ve ekonomik mal gruplarının dış ticaret dengelerine bakıldığında (Şekil 36 ve Şekil 37); 1969 yılından beri dış ticaret fazlası verilen tarım sektörü 1995 yılında ilk defa açık vermiştir. Bu yıldan sonra 1996, 1997, 2000, 2003 ve 2004 yıllarında açık devam etmiştir. Madencilik ve sanayi sektörlerinde ise açık, 1969 yılından itibaren dönemler boyunca artarak devam etmiştir. 1995-2000 döneminde

sanayi sektöründe 14.206 milyon dolar olan açık 2001-2005 döneminde azalarak 13.848 milyon dolara düşmüştür.

Tüketim mallarında dış ticaret dengesi 1969'dan beri fazla vermektedir. Özellikle 1980 yılından sonra bu dış ticaret fazlası daha da büyümüştür. Yatırım ve hammadde mallarında ise her yıl açık verilmeye devam edilmiştir. Özellikle hammadde mallarında açık 1995 yılından sonra giderek artmıştır.

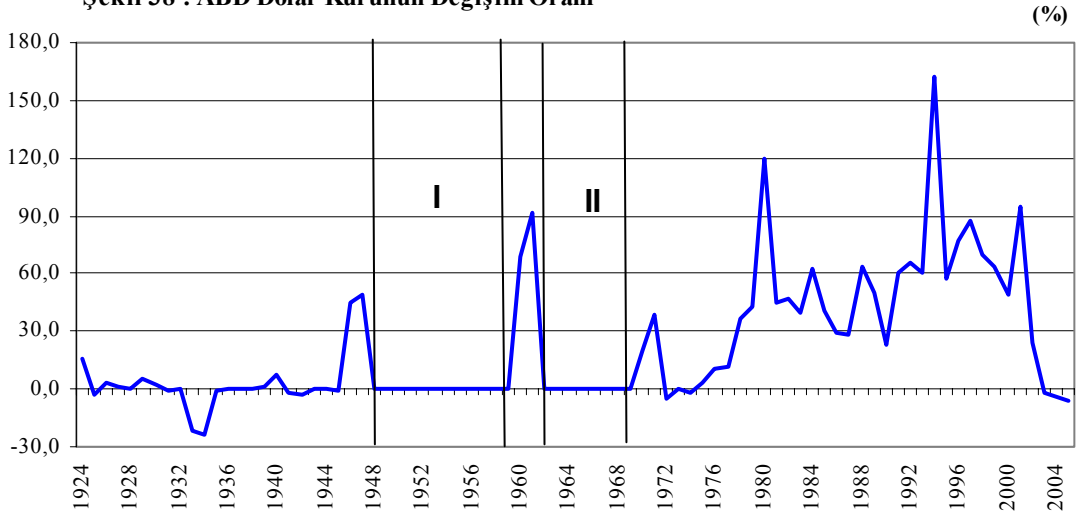
Bu bölümde ticaret içindeki gelişmeyi daha iyi analiz edebilmek için döviz kuru hakkında da kısa gözlemlere yer verilmiştir. Türkiye ekonomisi Cumhuriyet tarihinde ilk büyük devalüasyonu ikinci dünya savaşı sonrasındaki dönem olan 1946 ve 1947 yıllarında yaşamıştır. Yaklaşık %48'lere varan bu devalüasyondan sonra 1948-1959 ve 1965-1969 yılları arasında sabit kur sistemi (Şekil 38'da I ve II bölgeler) uygulanmıştır.

Bu sistemden sonra 1970 ve 1971 yıllarında sanayi ürünlerinin ihracatını artırarak dış ticaret açığını kapamak amacıyla (Kepenek ve Yentürk, 1994) Şekil 'de de görüldüğü üzere sırasıyla %20 ve %30 oranlarında TL devalüe edildi. Ancak bu yıllarda dış talebin yoğun olması nedeniyle ihraç edilen malların fiyatlarının artmasına rağmen ihracatta önemli artışlar gerçekleşmiştir. Bu dönemde ihracat artışı devalüasyondan çok dış piyasalardaki talep ve arz koşullarına göre belirlenmiştir (Kepenek ve Yentürk, 1994).

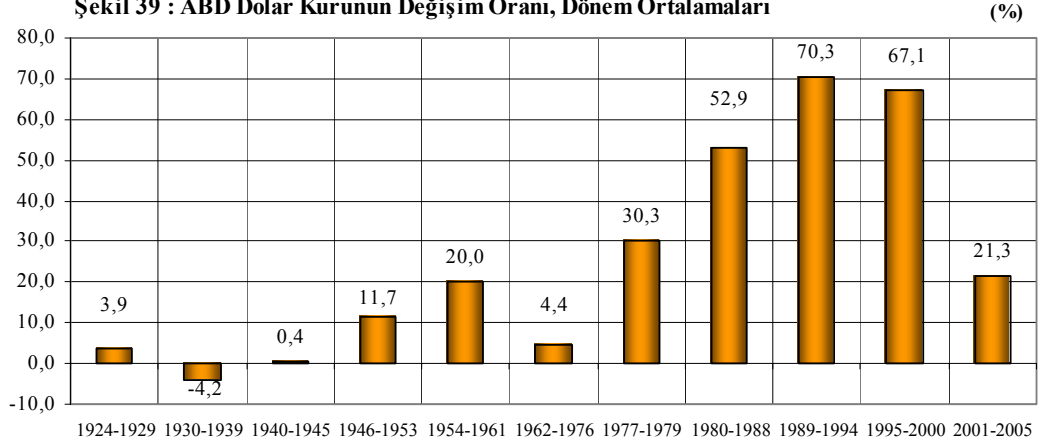
1980 yılından sonra ise dolar kuru 2003 yılına kadar her yıl artmıştır. Özellikle 1994 ve 2001 krizlerinde bu artışlar sırasıyla %163 ve %94'lere varmıştır. 2003 yılından itibaren ise dolar kurunda düşme başlamıştır. Reel efektif döviz kuru endeksinde⁵ ise Şekil 40'da görüldüğü üzere 1986-1988 yılları arasında ve 1994 yılında (Şekil 40'daki I. ve II. bölgeler) TL dolar karşısında değer kaybına uğramıştır. Diğer yıllarda ise TL'nin değerlendirildiği görülmektedir.

⁵ Reel efektif döviz kuru endeksi ülkenin fiyat düzeyinin dış ticaret yaptığı ülkelerin fiyat düzeylerine oranının ağırlıklı geometrik ortalaması olarak hesaplanmaktadır. Endeksin 100'ün üstünde bulunduğu dönemlerde TL değerli, altında olduğu dönemlerde ise TL değersizleşmektedir. Kaynak: TCMB

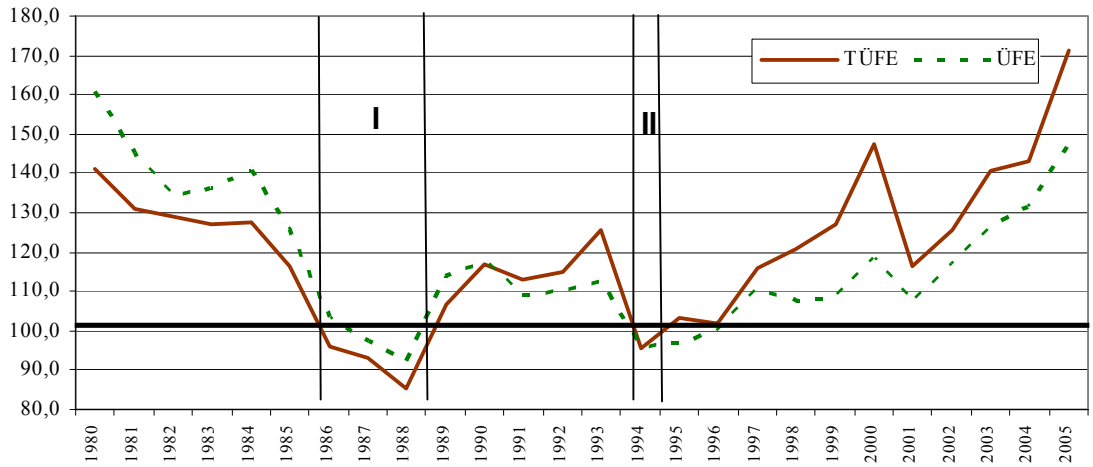
Şekil 38 : ABD Dolar Kurunun Değişim Oranı

Şekil 39 : ABD Dolar Kurunun Değişim Oranı, Dönem Ortalamaları

Şekil 40 : Reel Efektif Döviz Kuru Endeksleri (1995=100)

1.5. Sonuç

Cumhuriyet tarihinde, Tablo 1 'de yer aldığı gibi dönem ortalamalarına göre GSYİH'nın alt sektörlerindeki büyüme hızları 1940-1945 savaş yılları ve inşaat sektörünün 1977-1979 ve 1995-2000 dönemleri hariç bütün sektörler için her dönemde pozitif artış göstermiştir.

GSYİH'nın sektörel dağılımında 1923-1924 döneminde %45,8 olan tarımın payı 2001-2005 döneminde %11,4'e düşmüştür. Buna karşılık sanayi ve hizmet sektörlerinin payı sırasıyla %11 ve %39,9'dan %25,2 ve %54,7'ye çıkmıştır.

1938 bazlı TÜFE ve TEFEE'de 1970'lerin ikinci yarısından başlayarak 2001 yılına kadar yüksek artış oranları yaşanmıştır. 2002 yılından itibaren ise enflasyon oranları düşme eğilimine girmiştir. ABD doları kuru değişim oranlarında da aynı gelişmeler söz konusudur.

İşgücü piyasasında da 1923 yılından günümüze kadar olan sürede sektörler arasında kaymalar yaşanmıştır. Tarım sektöründe istihdam edilenlerin oranı cumhuriyetin ilk yıllarındaki %88,7'den 2001-2005 dönemindeki %34 oranına düşmüştür. Sanayi sektöründe istihdam edilenlerin payı %4'den %18,4'e, hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin payı da %5,9'dan %42,8'e çıkmıştır.

Türkiye'nin dış ticaretinde Cumhuriyet tarihi boyunca sadece 1930-1946 dönemini kapsayan yıllarda dış ticaret dengesi 1938 yılı hariç her yıl fazla vermiştir. Diğer yıllardaki açık özellikle 1962-1979 yıllarında çok yüksek düzeyde artışla

beraber gittikçe büyümüşür. İhracat ve ithalatın değişim oranlarına bakıldığında; 1940-1945, 1980-1988 ve 2001-2005 dönemlerinde ihracat artış oranları ithalat artış oranlarında oldukça yüksektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE SANAYİNDE MEKANSAL FARKLILAŞMALAR

Çalışmada bölgesel ayrıştırma TÜİK'in iller bazında imalat sanayi verileri kullanılarak yapılmıştır. Veri yetersizliği nedeniyle iller bazında analizler 2001 yılında kesilmek zorunda kalınmıştır⁶. İmalat sanayi verileri, il bazında yer alan kamu ve özel ayrımında işyerlerini kapsamaktadır. Kamu sektörü için kamuya ait işyerlerinin tamamını, özel sektör için ise 10 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerini kapsayan veriler kullanılmıştır. Veriler 1980 yılından 1989 yılına kadar 67 il bazında bu yıldan sonra yeni illerin eklenmesiyle 1996'da 79 il, 2001 yılında 81 il bazına çıkmıştır. Bazı yıllarda üç ve daha altında firma sayısı olan veriler gizlilik nedeniyle verilmemiştir.

Toplam imalat sanayi katma değeri 1980 bazlı deflatörle reel hale getirilmiştir (Bkz. EK-10)⁷. 1980 yılından 2001 yılına kadar reel hale getirilmiş toplam imalat sanayi verilerinden il başına ortalama katma değer hesaplanmıştır. Verilerin başlangıç yılı olan 1980 yılında bu ortalama katma değer üzerinde kalan 10 il geleneksel sanayi mekanları olarak gruplanmıştır. Yıllar boyunca il başına ortalama katma değer üzerinde kalan il sayısı artmış ve eklenen bu yeni iller yeni gelişen sanayi mekanları olarak seçilmiştir. Üçüncü olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinin yer aldığı az gelişmiş sanayi mekanlarını kapsayan bir grup oluşturulmuştur. Bu üç grubun dışında kalan iller ise diğer mekanlar grubu olarak adlandırılmıştır. Gruplara dahil olan illerin listesi Tablo 5'de verilmektedir.

⁶ En son iller bazında imalat sanayi verileri ve iller bazında gayri safi yurt içi hasıla verileri 2001 yılına aittir.

⁷ GSYİH içinde yer alan imalat sanayi sektörünün katma değeri kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 5 : Mekanlara Dahil Olan İller

TÜRKİYE	Geleneksel sanayi mekanları	Yeni gelişen sanayi mekanları	Az gelişmiş sanayi mekanları	Diğer mekanlar
TOPLAM	ADANA ANKARA BURSA ESKİŞEHİR İÇEL İSTANBUL İZMİR KOCAELİ ZONGULDAK	BALIKESİR BOLU ÇANAKKALE DENİZLİ GAZİANTEP KAYSERİ KIRKLARELİ KONYA MANİSA SAKARYA TEKİRDAĞ	ADIYAMAN AĞRI BİNGÖL BİTLİS DİYARBAKIR ELAZIĞ ERZİNCAN ERZURUM HAKKARİ KARS MALATYA MARDİN MUŞ SİİRT ŞANLIURFA TUNCELİ VAN	AFYON AMASYA ANTALYA ARTVİN AYDIN BİLECİK BURDUR ÇANKIRI ÇORUM EDİRNE GİRESUN GÜMÜŞHANE HATAY ISPARTA K.MARAŞ KASTAMONU KIRŞEHİR KÜTAHYA MUĞLA NEVŞEHİR NİĞDE ORDU RİZE SAMSUN SİNOP SİVAS TOKAT TRABZON UŞAK YOZGAT AKSARAY BAYBURT KARAMAN KIRIKKALE BATMAN ŞIRNAK BARTIN ARDAHAN IĞDIR YALOVA KARABÜK KİLİS OSMANİYE DÜZCE

ISIC (Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması) Rev.2 sınıflamasında dörtdü dijitali kullanılan imalat sanayi verileri, geçiş anahtarı kullanılarak STIC (Uluslararası Standard Ticaret Sınıflaması) Rev.2'ye göre tekrar sınıflandırılmıştır. STIC'ye göre sınıflandırılan imalat sanayi verileri yukarıda anlatılan bölge gruplarına ve UNCTAD (2002)'de yapılmış olan mal kategorilerine göre toplulaştırılmıştır. Mal kategorilerine giren ISIC ve STIC ürünleri EK-14 ve EK-15'de yer almaktadır. Bu mal kategorileri, değişik nitelikli, teknoloji ve sermaye yoğun ve ölçek niteliklerine göre yedi sektör kategorisinde gruplandırılmıştır.

Bu gruplar,

- (A) birincil mallar
- (B) işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat
- (C) düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat
- (D) orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat
- (E) yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat
- (F) sınıflandırılmamış ticaret
- (G) diğer

olarak sıralanmaktadır.

2.1. Mekan Kavramı

Ekonomik faaliyetlerin nerede ve ne için bu bölgelerde yer aldığı yani ekonomik coğrafya günümüzde önemli bir yere sahiptir. Kısaca mekan kavramı, ekonomik faaliyetlerin yerleşimi ve mekan üstünde kıt kaynakların dağılımı ile ilişkilidir. Neden bazı şehirlerin var olduğuna, neden bazı bölgelerin diğer bölgelerden daha fazla geliştiğine, neden firmaların aynı sanayilerde kümelendiğine

gibi sorularda mekan boyutu önemli bir rol oynamaktadır. Mekan kavramının oynadığı rol katılmaksızın illerin büyümesi ve gelişmesi hakkında tam bir açıklama yapmak zor olur. Teknolojik büyüme analizleri, ticaret akışlarının saptanması, toplumsal ağ fonksiyonlarının hepsinde bir mekan boyutu bulunmaktadır (Duranton, 2001: 1-2).

Von Thünen etrafı kırsal alanlarla çevrili ve çiftçilerin üretim yaptığı izole edilmiş bir kasabayı tasavvur etmiştir. Ayrıca ürünlerin hem dönüm başına mahsulünün hem de nakliyat maliyetlerinin farklı olduğunu varsaymıştır. Bunun yanında her ürünün değişik üretim yoğunluğuyla üretilebileceğini kabul etmiştir. Bu kasabanın çevresindeki toprakların üretim ve nakliyat maliyetlerinin minimize edilerek nasıl tahsis edilebileceğini ve ayrıca çiftçiler ve toprak sahipleri arasında plansız bir rekabet bulunuyorsa, bu toprakların nasıl ayrılabilceğini bulmaya çalışmıştır. (Jujita ve diğerleri, 2001:15-18). Von Thünen (1826) modelinde rekabetçi tarım sektörü bazı homojen araziler için fiyat teklif etmektedir. Konveks olmama durumu çıktının merkezi bir piyasada satılması demektir. Yüksek nakliyat maliyetleri ile çiftçiler, brüt çıktı gelirinden arazi haricindeki faktör fiyatları ve nakliyat maliyetlerinin çıkarılması ile bulunan piyasadaki uzakdaki kiralardan bulunduğu noktaya kadar olan topraklar için fiyat teklif etmeye gönüllüdürler. Rekabetçi arazi piyasasında, topraklar daha yüksek fiyat verene gitmekte ve denge merkezi piyasalar çevresindeki toprağın eşmerkezli çemberinde oluşmaktadır (Duranton, 2001: 2-3).

Alanson (1964), von Thünen'in modelini tekrar ele almıştır. Modelinde izole edilmiş kasaba yerine merkezi işyerleri bölgelerini ve çiftçiler yerine işyerlerinden daha uzakta ikame eden insanları ikame etmiştir. Bu “tek merkezli kent modelinde” toprak kullanımının eşmerkezli çember kısmını ise von Thünen'in modelindeki gibi kabul etmiştir (Jujita ve diğerleri, 2001: 17).

Debrue (1959) “Theory of Value” kitabında malların bütün özelliklerinin yanında buldukları mekan ile de tanımlanması gerektiğini vurgulamaktadır (Duranton, 2001: 2-3). Debrue mekan ekonomisi dengesini özel bir durum olarak genel denge teorisi içine dahil etmiştir. Değişik mekanlarda ticareti yapılan aynı mal, farklı mallarmış gibi ele alınmaktadır. Aynı konveks üretim setine sahip firmaların yer aldığı ve tüketici tercihlerinin aynı olduğu homojen mekanlar düşünüldüğünde ve mekanlar arası malların taşıma maliyeti yüksek olduğunda, mekansal olanaksızlıklar teoremi (spatial impossibility theorem) nakliyatı sağlayacak dengenin olmadığını göstermektedir. Ekonomik faaliyetler tam olarak bölünebildiği ve mekanlar arası ayırım yapmak için ekonomik birimlerin objektif nedenleri olmadığından dolayı her mekan nakliyat maliyetlerinden tasarruf etmek için özerklik içinde çalışmaktadır. Ticaret olmadığı gibi gerçek dışı sonuçlardan kaçınmak için, mekansal olanaksızlıklar teoreminin varsayımlarından birinin değiştirilmesi gerekir. Nakliyat maliyeti hayatın kaçınılmaz gerçeklerinden biri gibi ele alınırsa hem mekanın homojen olmadığı hem de üretim setinin konveks olmadığı varsayımı yapılmalıdır (Duranton, 2001: 2-4).

Weber (1909) ise bölünemeyen mekan problemi ile girdilerini ve çıktılarını diğer piyasalara göndermek için nakliyat maliyetleriyle karşılaşan rekabetçi firmalarla ilgilenmiştir. Optimal fabrika yerleşimi konularında yoğunlaşmıştır. Hotelling (1929)'in temel anlayışı bölünemezlikten dolayı her noktada sınırsız sayıda üretici olamayacağıdır. Az sayıdaki üretici için, mekan aynı zamanda rekabetçi süreci etkileyeceğinden dolayı, mekan kararı minimize edilen nakliyat maliyetlerinden daha çok şey içerecektir.

Christaller (1933) ve Lösch (1940) ise merkezi yer teorisinde ekonominin ölçeği ve nakliyat maliyetlerinin birbirlerini nasıl etkiledikleri sorusuna cevap aramışlardır (Jujita ve diğerleri, 2001: 26-27).

Ticaret teorisinin ilk dalı olarak gösterilen, mekansal verimlilik farklılıklarının ele alındığı mekansal ekonominin ilk öncülüğünü, görece verimliliğe dayalı arazi kullanımı teorisini geliştiren Ricardo (1821) yapmıştır. Ticaret teorisinin ikinci dalında ise mekanlar için faktör donanımlarındaki farklılıkları ele alan Heckscher-Ohlin teoremi yer almaktadır. Her iki yaklaşımda da mekanlar arası karşılaştırmalı üstünlüklere dayanan gelişmiş ticaret ve mekan teorileri yer almaktadır. Mekansal ekonomiler, nakliyat maliyetlerinin bulunduğu konveks olmama durumuna odaklanmıştır. Karşılaştırmalı üstünlükler dünya üzerindeki ticaret akımlarının açıklanmasını içermesine rağmen, ülkelerarası sanayilerin mekansal kalıpları için kısmi açıklamalar sağlar (Duranton, 2001: 3).

1980 yılından sonra yeni ticaret teorisi modelleri, sanayi içi oluşumları açıklamak için neo-klasik teorilere yeni ilaveler yapılması ile geliştirilmiştir (Krugman,1979, 1980, 1981; Helpman ve Krugman, 1985; Venables, 1996). Bu modellerin temel varsayımları ölçüğe göre artan getiri, ürün farklılaşması ve tam olmayan rekabetçiliktir. Bu modeller hem sanayi içi hem de sanayiler arası ticaretin mevcut olduğunu varsayarlar. Firmalar az sayıdaki mekanda kendi üretimlerinde yoğunlaşma eğilimindedirler. Böylece bölgeler üretim yeri olarak daha cazibeli olacak ve net ihracatçı bölgeler olacaktır. Teori ticaret engelleri azaltıldığında ekonomik faaliyetler ikincil bölgelerden uzaklaşarak merkezi bölge oluşacaktır. Bunun yanında bu modellerde coğrafi avantaj içsel varsayılmaktadır. Bölgesel uzmanlaşma ise toplulaştırılmış ekonomik faaliyetlerin mekan kalıbı sonucunda oluşabilmektedir.

Jujita ve diğerleri (2001), bölgelerin ekonomik faaliyetlerini iki gruba ayırmaktadırlar. Birincisi bölge dışından gelen taleplerin karşılandığı yani ihracat temelli faaliyetlerdir. İkincisi ise yerel kişilere yapılan mal ve hizmet faaliyetleridir. Temel çoğaltan analizlerindeki asıl düşünce, ihracat faaliyetlerinin bölgenin ekonomik var olma nedenidir.

2.2. Mekanlara Göre Milli Gelir

Türkiye bölgelerarası eşitsizliğin önemli ölçüde yer aldığı bir ülkedir. Özellikle bölgelerin ekonomik büyümelerinde eşitsizlik bulunmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin büyük bir çoğunluğu kentsel bölgelerde yığılmıştır. Bu durum, gelişmemiş yani kırsal alanlardan kentsel alanlara göçlere neden olarak bölgesel

eşitsizliği daha da artırmıştır. Geleneksel sanayi mekanlarının toplam içindeki nüfus payı 1980 nüfus sayımında %33,9 iken bu mekanlara olan göçlerle 2000 yılında nüfus payı %37,7'ye çıkmıştır. Yeni gelişen sanayi mekanlarının ve az gelişmiş sanayi mekanlarının nüfus payı ise azalmaktadır (Tablo 6).

Bu eşitsizliği ortadan kaldırmak ya da azaltmak için hükümet politikaları oluşturulmuş kalkınma planlarında bölgesel gelişmeyi teşvik edici planlamalar yapılmıştır.

Tablo 6 : Bölge Gruplarına Göre Nüfus ve Türkiye İçinde Nüfus Payları

	1980	1985	1990	2000
Nüfus				
Türkiye	44.736.957	50.664.458	56.473.035	67.803.927
Geleneksel sanayi mekanları	15.148.132	17.935.768	20.696.405	25.551.172
Yeni gelişen sanayi mekanları	7.604.298	8.459.708	9.143.542	10.168.241
Az gelişmiş sanayi mekanları	7.530.186	8.549.973	8.758.403	10.233.739
Diğer mekanlar	14.454.341	15.719.009	17.874.685	21.850.775
Pay (%)				
Türkiye	100,0	100,0	100,0	100,0
Geleneksel sanayi mekanları	33,9	35,4	36,6	37,7
Yeni gelişen sanayi mekanları	17,0	16,7	16,2	15,0
Az gelişmiş sanayi mekanları	16,8	16,9	15,5	15,1
Diğer mekanlar	32,3	31,0	31,7	32,2

Bölge gruplarının GSYİH büyüme hızına olan katkılarına bakıldığında (Tablo 7) en büyük katkıyı geleneksel sanayi mekanları yapmaktadır. 1988-2001 yılları ortalamasına göre ortalama %2,4'lük reel GSYİH büyüme hızına geleneksel sanayi mekanları 1,53 oranında katkıda bulunmaktadır. Diğer mekanların katkıları ise gelişmiş sanayi mekanlarıyla karşılaştırıldığında oldukça düşük bir düzeyde yer almaktadır. Geleneksel sanayi mekanlarını %0,84 ile diğer mekanlarda yer alan iller, 0,43 ile yeni gelişen sanayi mekanları ve 0,13 ile az gelişmiş sanayi mekanları takip

etmektedir. Yıllar boyunca bölge grupları arasındaki bu fark daha da açılmıştır. Geleneksel sanayi mekanlarında bu katkının payı 2,2 kat ve yeni gelişen sanayi mekanlarında ise 2 kat artarken az gelişmiş sanayi mekanlarının payı ancak 1,7 kat artmıştır.

Tablo 7 : Bölge Gruplarının Reel GSYİH Büyüme Oranına Katkıları (%)

	1988-2001 ort.	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Türkiye	2,9	2,1	0,3	9,3	0,9	6,0	8,0	-5,5	7,2	7,0	7,5	3,1	-4,7	7,4	-7,5
Geleneksel sanayi mekanları	1,5	0,3	0,3	4,8	0,4	3,3	5,9	-4,3	5,0	2,7	4,3	1,5	-2,7	4,4	-4,6
Yeni gelişen sanayi mekanları	0,4	1,0	0,0	1,2	0,2	1,0	0,6	-0,8	1,1	0,9	1,1	0,5	-0,6	1,2	-1,4
Az gelişmiş sanayi mekanları	0,1	0,4	-0,4	0,8	-0,2	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,2	0,5	0,2	-0,3	0,3	0,0
Diğer mekanlar	0,8	0,4	0,3	2,4	0,6	1,3	1,4	-0,2	1,2	3,2	1,6	0,8	-1,1	1,5	-1,6

İllerin GSYİH bileşenlerinin yani sektörlerin üretim içindeki paylarının değişimi illerin gelişmişlik düzeylerinin diğer bir göstergesi niteliğindedir. Tablo 8'de bölge grupları içinde, geleneksel sanayi mekanları en fazla GSYİH yaratmaktadır. Bu bölgenin GSYİH payı 1987-2001 yılları ortalamasına göre %53,8'dir. Bu bölgeyi %23,7 ile diğer bölge grubu, %15,1 ile yeni gelişen sanayi mekanları, %7,4 ile az gelişmiş sanayi mekanları izlemektedir.

Tablo 8 : GSYİH'ya Göre Bölge Gruplarının Türkiye İçindeki Payları, Dönem Ortalamaları

	1988-2001 Finansal serbestleşme süreci	1988-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Geleneksel sanayi mekanları	53,8	54,2	53,5	53,5
Yeni gelişen sanayi mekanları	15,1	15,4	14,9	14,5
Az gelişmiş sanayi mekanları	7,4	7,6	7,1	7,2
Diğer mekanlar	23,7	22,8	24,6	24,8

Tarım sektörünün Türkiye içindeki en büyük katma değer payı, 1987-2001 yılları ortalamasına göre diğer mekanlar grubuna aittir. Tablo 9’da görüldüğü gibi Türkiye tarımın %41,7 katma değeri bu iller tarafından yaratılmaktadır. Özellikle 1994 krizinden sonra az gelişmiş sanayi mekanları grubu ile diğer mekanlar grubundaki tarım katma değerinin payı gittikçe artmıştır. Geleneksel ve yeni gelişen sanayi mekanlarında ise yıllar itibariyle tarımın payı gittikçe azalmıştır.

Tablo 9 : Tarım Sektörüne Göre Bölge Gruplarının Türkiye İçindeki Payları, Dönem Ortalamaları

	1988-2001 Finansal serbestleşme süreci	1988-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Geleneksel sanayi mekanları	21,4	22,2	20,5	20,5
Yeni gelişen sanayi mekanları	23,6	24,6	22,8	21,8
Az gelişmiş sanayi mekanları	13,3	12,9	13,2	14,4
Diğer mekanlar	41,7	40,2	43,5	43,3

İmalat sanayi sektörünün 1987-2001 yılları ortalamasına göre %71,6’lık katma değer payı geleneksel sanayi mekanlarına aittir. Ancak bu 1987 yılında %73,8 iken 2001 yılında %69,8’e düşmüştür. İmalat sanayindeki geleneksel sanayi mekanlarından düşen bu pay, özellikle 1996 yılından itibaren yeni gelişen sanayi mekanlarına ve diğer mekanlar grubuna kaymıştır. 1996 yılında geçilen gümrük birliğinin etkisi yeni gelişen sanayi mekanlarında görülmektedir. Gümrük birliğinden sonra bu illerde sanayileşme daha artmıştır. 1987 yılında yeni gelişen sanayi mekanlarında %12,3 ve diğer mekanlar grubunda %11 olan imalat sanayi payı 2001 yılında sırasıyla %13,7 ve %14,0’a yükselmiştir. az gelişmiş sanayi mekanlarının imalat sanayi sektöründeki payı ise ortalama olarak %2,5 gibi çok düşük bir

orandadır ve bu illerdeki sanayinin katma değer oranı da gittikçe azalmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10 : İmalat Sanayi Sektörüne Göre Bölge Gruplarının Türkiye İçindeki Payları, Dönem Ortalamaları

(%)

	1988-2001 Finansal serbestleşme süreci	1988-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Geleneksel sanayi mekanları	71,6	72,6	71,1	69,7
Yeni gelişen sanayi mekanları	13,2	12,6	13,7	13,9
Az gelişmiş sanayi mekanları	2,5	2,7	2,3	2,4
Diğer mekanlar	12,7	12,1	13,0	14,0

Bu rakamlarda görüldüğü üzere Türkiye’de üretim özellikle geleneksel sanayi mekanları olarak gruplanan illerde yoğunlaşmaktadır. Türkiye’deki sanayileşme, belli illerde yoğunlaşan merkezci bir şekilde oluşmuştur. Belli merkezi illerdeki sanayileşme yoğunluğu, bu illere diğer az gelişmiş illerden göçe neden olmuştur.

Hizmetler sektörünün Türkiye ekonomisi içindeki katma değer payı 1987-2001 yılları ortalamasına göre en yüksek %38,9 ile diğer mekanlar grubunda gözlenmektedir. Bunu %30,6 ile geleneksel sanayileşmiş mekanlar takip etmektedir. az gelişmiş sanayi mekanları grubunun hizmet sektörü payı %19,9 oranındadır. Hizmetler sektöründe en düşük pay yeni gelişen sanayi mekanlarında bulunmaktadır. Yıllar boyunca bakıldığında ise hizmetler sektörünün payı geleneksel ve yeni gelişen sanayi mekanlarında azalan bir trend sergilemektedir. Bunun tersi olarak diğer mekanlar grubunda ise bu sektör 1987 ve 2001 yılları arasında artış trendine sahiptir.

Büyüme hızlarına bakıldığında (Tablo 12), Türkiye ortalaması %2,9 oranındadır. Türkiye ortalama büyüme hızının üstüne %3,6 ile diğer bölge grubu çıkmaktadır. Geleneksel sanayi mekanları %2,9 oranında, yeni gelişen sanayi mekanları ise %2,7 oranında büyümüşür. az gelişmiş sanayi mekanları grubu ise en düşük büyüme oranının gerçekleştiği bölge grubudur. Bu gruptaki GSYİH'nın büyüme oranı %2,0 olarak gerçekleşmiştir.

1988-2001 ortalamasına göre %3,6 olan toplam Türkiye imalat sanayi katma değerindeki artış hızı, yine bu ortalamaya göre %2,9 olan GSYİH artış hızının üstüne çıkmıştır. Ayrı ayrı yıllara bakıldığında ise 1994 ve 2001 kriz ve 1999 deprem yılları hariç, sadece 1988 ve 1998 yıllarında imalat sanayi büyüme oranı GSYİH büyüme oranından daha düşük olmuştur. Bu yıllarda tarım sektörünün büyüme oranı hava koşullarının olumlu gitmesi nedeniyle GSYİH'nın üstünde kalmıştır.

Aynı tabloda, imalat sanayi sektörü Türkiye genelinde 1988-2001 yılları ortalamasına göre %3,6 oranında büyümüşür. Türkiye ortalama büyüme hızının üstüne %5,9 büyüme hızıyla ile diğer mekanlar bölge grubu çıkmaktadır. Bunu %5,1 büyüme hızıyla yeni gelişen sanayi mekanları bölge grubu izlemektedir. Geleneksel sanayi mekanlarının sanayi sektörü büyüme hızı %3,0 ile Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. az gelişmiş sanayi mekanları grubu ise %2,0 büyüme hızıyla en düşük büyüme oranının gerçekleştiği bölge grubudur.

Tablo 11 : Sektörlere Göre Bölge Gruplarının Türkiye İçindeki Payları (%)

	88-01 ort.	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Tarım																
Geleneksel sanayi mekanları	21,2	22,7	22,2	22,7	22,6	21,5	21,6	21,8	21,8	22,0	21,8	18,8	19,5	20,0	20,0	20,3
Yeni gelişen sanayi mekanları	24,0	25,4	26,5	25,8	24,9	25,8	25,6	25,4	23,7	23,6	23,1	23,0	23,2	22,5	22,9	20,5
Az gelişmiş sanayi mekanları	13,6	12,7	14,1	13,0	13,5	13,4	12,6	12,3	12,8	12,8	12,4	14,4	14,0	14,1	14,4	16,6
Diğer mekanlar	41,2	39,2	37,3	38,6	39,0	39,3	40,1	40,5	41,7	41,6	42,6	43,8	43,2	43,4	42,8	42,6
Sanayi																
Geleneksel sanayi mekanları	64,8	66,6	66,2	65,8	65,2	65,0	65,2	66,4	64,9	66,2	63,7	64,3	64,0	63,4	63,4	63,9
Yeni gelişen sanayi mekanları	13,8	12,7	12,9	13,4	13,3	13,2	13,8	12,7	13,3	13,7	13,7	13,9	13,8	14,5	15,4	15,6
Az gelişmiş sanayi mekanları	5,0	5,9	6,4	5,8	6,0	5,3	5,4	5,4	5,4	4,7	4,5	4,5	4,5	4,2	3,7	3,7
Diğer mekanlar	16,4	14,8	14,5	15,0	15,6	16,6	15,6	15,5	16,4	15,3	18,1	17,3	17,7	17,8	17,5	16,8
İnşaat																
Geleneksel sanayi mekanları	52,6	56,3	56,9	54,1	53,3	52,6	51,6	51,8	53,7	52,7	49,7	50,4	52,3	52,1	52,6	53,1
Yeni gelişen sanayi mekanları	17,1	14,0	15,6	17,4	17,6	16,6	16,7	16,5	16,4	17,8	17,9	18,3	17,8	17,6	16,8	16,2
Az gelişmiş sanayi mekanları	6,1	8,7	6,0	6,7	7,0	7,5	8,5	8,0	6,6	5,0	4,9	3,9	4,2	5,0	5,9	6,6
Diğer mekanlar	24,2	21,0	21,5	21,9	22,1	23,4	23,3	23,8	23,4	24,4	27,5	27,4	25,6	25,3	24,7	24,1
İmalat sanayi																
Geleneksel sanayi mekanları	71,1	73,8	73,2	73,1	72,5	72,4	72,7	73,3	72,2	72,5	69,5	69,6	69,3	68,4	68,4	68,1
Yeni gelişen sanayi mekanları	13,5	12,3	12,8	13,0	12,8	12,7	12,8	12,5	13,2	13,6	13,7	13,8	14,0	14,3	15,0	15,2
Az gelişmiş sanayi mekanları	2,4	2,9	2,7	2,8	2,6	2,5	2,5	2,3	2,4	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	2,2	2,3
Diğer mekanlar	13,0	11,0	11,3	11,1	12,1	12,3	12,0	11,9	12,2	11,6	14,6	14,4	14,4	15,0	14,5	14,4
Hizmetler (mali kuruluşlar hariç)																
Geleneksel sanayi mekanları	28,0	29,2	28,8	29,2	29,0	28,6	28,6	28,4	27,1	28,4	28,0	27,8	27,4	27,3	27,2	26,6
Yeni gelişen sanayi mekanları	10,7	10,9	11,3	11,2	11,1	11,1	10,9	10,5	10,7	10,5	10,3	10,2	10,3	10,4	10,3	10,3
Az gelişmiş sanayi mekanları	20,8	21,2	21,6	21,0	20,7	20,6	20,8	20,4	21,0	20,7	20,7	20,5	20,9	20,7	20,9	20,9
Diğer mekanlar	40,5	38,7	38,3	38,6	39,2	39,7	39,6	40,6	41,2	40,4	41,0	41,4	41,3	41,6	41,7	42,2
Mali kuruluşlar																
Geleneksel sanayi mekanları	76,1	72,8	73,8	74,5	74,5	74,5	74,7	75,9	75,7	75,8	76,9	77,2	77,8	77,7	78,0	78,0
Yeni gelişen sanayi mekanları	8,2	9,7	9,5	9,2	9,0	8,9	8,8	8,4	8,4	8,4	7,9	7,7	7,4	7,4	7,2	7,0
Az gelişmiş sanayi mekanları	2,6	3,3	3,0	2,9	2,8	2,8	2,7	2,6	2,6	2,6	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4
Diğer mekanlar	13,1	14,3	13,7	13,4	13,7	13,8	13,8	13,2	13,3	13,2	12,9	12,8	12,4	12,5	12,5	12,6
GSYİH																
Geleneksel sanayi mekanları	53,8	54,3	53,5	53,7	53,6	53,5	53,6	55,0	53,7	54,8	53,7	53,9	53,7	53,5	54,0	53,4
Yeni gelişen sanayi mekanları	15,6	15,6	16,3	16,2	16,0	16,0	16,0	15,3	15,4	15,4	15,3	15,2	15,3	15,4	15,5	15,2
Az gelişmiş sanayi mekanları	6,9	7,7	7,9	7,5	7,6	7,3	7,2	6,9	7,0	6,5	6,3	6,3	6,4	6,4	6,2	6,7
Diğer mekanlar	23,7	22,4	22,3	22,5	22,9	23,2	23,2	22,7	23,9	23,4	24,8	24,6	24,6	24,7	24,3	24,6

Tablo 12 : Sektörlerin Bölge Gruplarına Göre Reel Büyüme Hızları (%)

	88-01 ort.	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Tarım															
Türkiye	0,9	7,8	-7,6	6,8	-0,9	4,3	-1,3	-0,7	2,0	4,4	-2,3	8,4	-5,0	3,9	-6,5
Geleneksel sanayi mekanları	0,2	5,4	-5,4	6,3	-5,6	4,8	-0,7	-0,5	2,9	3,6	-16,0	12,7	-2,5	3,5	-5,0
Yeni gelişen sanayi mekanları	-0,4	12,1	-10,0	3,1	2,8	3,5	-2,1	-7,2	1,2	2,5	-2,8	9,3	-8,1	5,8	-16,2
Az gelişmiş sanayi mekanları	3,1	19,8	-14,9	11,5	-2,1	-1,3	-3,7	3,1	2,2	1,2	13,1	5,6	-4,6	5,9	7,9
Diğer mekanlar	1,5	2,6	-4,3	8,1	-0,1	6,4	-0,3	2,1	1,8	6,9	0,4	6,9	-4,6	2,3	-6,9
Sanayi															
Türkiye	3,7	1,8	4,6	8,6	2,7	5,9	8,2	-5,7	12,1	7,1	10,4	2,0	-5,0	6,0	-7,5
Geleneksel sanayi mekanları	3,4	1,1	4,1	7,5	2,4	6,3	10,2	-7,8	14,5	3,0	11,4	1,5	-5,9	6,1	-6,8
Yeni gelişen sanayi mekanları	5,2	3,8	8,9	7,3	1,8	10,8	0,2	-1,1	14,8	7,5	11,9	1,5	-0,2	12,1	-6,2
Az gelişmiş sanayi mekanları	0,5	11,2	-6,4	13,4	-9,5	8,7	7,0	-5,0	-1,7	1,9	10,7	1,0	-10,5	-7,8	-6,7
Diğer mekanlar	4,8	-0,6	8,3	12,9	9,3	-0,1	7,5	-0,4	4,9	26,1	5,5	4,6	-4,3	4,3	-11,1
İnşaat															
Türkiye	0,4	-5,4	6,1	-1,1	1,1	6,2	7,9	-2,0	-4,7	5,8	5,0	0,7	-12,5	4,4	-5,5
Geleneksel sanayi mekanları	0,0	-4,4	0,9	-2,6	-0,3	4,3	8,2	1,6	-6,3	-0,3	6,6	4,5	-12,9	5,5	-4,7
Yeni gelişen sanayi mekanları	1,6	5,0	18,4	0,3	-4,8	6,8	6,5	-2,7	3,9	6,3	7,0	-1,9	-13,4	-0,5	-8,6
Az gelişmiş sanayi mekanları	-0,1	-34,1	17,5	3,3	8,5	20,1	1,5	-19,0	-27,0	2,3	-16,2	9,9	3,7	23,0	5,8
Diğer mekanlar	1,6	-3,0	7,6	0,0	6,9	5,9	10,3	-3,8	-0,6	19,4	4,6	-5,7	-13,8	1,9	-7,8
İmalat sanayi															
Türkiye	3,6	1,6	3,0	9,7	2,4	5,8	9,3	-7,6	13,9	7,1	11,4	1,2	-5,7	6,4	-8,1
Geleneksel sanayi mekanları	3,0	0,6	3,0	8,7	2,3	6,1	10,3	-9,1	14,4	2,8	11,5	0,8	-6,9	6,3	-8,5
Yeni gelişen sanayi mekanları	5,1	5,7	4,6	7,9	2,0	6,5	6,5	-2,5	17,2	8,0	12,5	2,3	-3,3	11,5	-7,1
Az gelişmiş sanayi mekanları	2,0	-3,3	4,3	3,4	-1,1	3,0	2,8	-4,5	8,8	2,3	14,3	3,7	-5,8	0,9	-1,5
Diğer mekanlar	5,9	4,4	1,3	19,6	4,0	3,6	7,6	-4,6	8,4	34,1	10,0	1,4	-2,2	3,0	-8,6
Hizmetler (mali kuruluşlar hariç)															
Türkiye	3,7	1,1	0,0	12,7	0,5	7,1	11,7	-7,5	8,2	8,1	9,3	2,4	-4,1	9,8	-7,8
Geleneksel sanayi mekanları	3,1	-0,2	1,2	12,2	-1,0	7,3	10,8	-11,8	13,4	6,6	8,5	1,2	-4,6	9,3	-9,8
Yeni gelişen sanayi mekanları	3,2	4,2	-0,6	11,3	0,5	5,3	8,4	-5,9	6,3	6,3	8,2	3,4	-3,6	8,5	-7,6
Az gelişmiş sanayi mekanları	3,5	3,2	-2,9	10,8	0,4	8,1	9,3	-4,8	6,6	8,4	8,4	4,3	-4,9	10,4	-7,8
Diğer mekanlar	4,3	0,1	0,9	14,5	1,8	6,9	14,5	-6,1	6,1	9,6	10,6	2,1	-3,5	10,1	-6,6
Mali kuruluşlar															
Türkiye	1,2	4,4	2,4	2,0	0,8	-2,1	-0,4	-1,5	0,3	2,2	3,9	6,9	6,5	0,9	-9,9
Geleneksel sanayi mekanları	1,7	5,9	3,4	1,9	0,9	-1,9	1,2	-1,7	0,4	3,7	4,3	7,8	6,4	1,3	-9,9
Yeni gelişen sanayi mekanları	-1,2	2,0	-0,9	0,4	-0,5	-3,8	-4,8	-1,1	0,1	-4,0	1,5	3,0	6,8	-2,8	-12,5
Az gelişmiş sanayi mekanları	-1,0	-3,6	-2,3	-0,3	-0,6	-3,3	-6,0	0,2	-0,5	-11,0	4,7	9,6	5,5	1,4	-7,3
Diğer mekanlar	0,3	0,1	0,3	4,4	1,2	-1,7	-5,0	-0,8	0,0	0,0	2,9	3,5	7,6	0,4	-8,6
GSYİH															
Türkiye	2,9	2,1	0,3	9,3	0,9	6,0	8,0	-5,5	7,2	7,0	7,5	3,1	-4,7	7,4	-7,5
Geleneksel sanayi mekanları	2,9	0,6	0,6	9,0	0,7	6,1	11,0	-7,8	9,4	4,9	8,0	2,8	-5,0	8,3	-8,5
Yeni gelişen sanayi mekanları	2,7	6,5	0,0	7,6	1,0	6,1	3,6	-4,9	7,1	5,9	7,2	3,4	-4,0	7,9	-8,9
Az gelişmiş sanayi mekanları	2,0	5,3	-4,6	10,1	-2,8	5,1	2,8	-3,3	-1,6	3,7	8,4	3,8	-4,0	4,0	0,4
Diğer mekanlar	3,6	1,6	1,3	10,9	2,6	5,8	6,0	-0,9	4,9	13,7	6,5	3,4	-4,6	6,0	-6,4

Tarım sektöründe 1988-2001 yılları reel ortalama katma değer hızı Türkiye toplamında %0,9 oranında bulunmaktadır. Bu sektörde en büyük hız %3,1 ile az gelişmiş sanayi mekanlarında gözlenmiştir. Yıllar itibariyle bu bölge grubunun büyüme hızında artan bir eğilim bulunmaktadır. Geleneksel sanayi mekanlarının ve diğer il grubunun ortalama büyüme hızları sırasıyla %0,2 ve %1,5 oranındadır. Yeni gelişen sanayi mekanlarında ise tarım sektörünün katma değer hızı negatif olarak ölçülmüştür. Bu oran %-0,4'dür.

Türkiye toplamında hizmetler sektörünün büyüme hızı 1988-2001 yılları ortalamasında %3,9 olarak gerçekleşmiştir. Bölge grupları içinde bu büyüme hızını geçen bölge grubu %4,3 ile diğer bölge grubudur. Geleneksel ve yeni gelişen sanayi mekanları grubu ile az gelişmiş sanayi mekanları grubunun hizmetler sektörü sırasıyla %2,9, %3,0 ve %3,5 oranlarında büyümüştür. Kriz yılları ve deprem yılı hariç bölge grubu bazında GSYİH'da ve imalat sanayi sektöründe az gelişmiş sanayi mekanları grubu dışında diğer tüm bölge gruplarında üretim artışı bulunmaktadır. 1994 ve 2001 krizlerinden ve 1999 depreminden en çok etkilenen bölge grubu Türkiye içinde payı da en fazla olan geleneksel sanayi mekanları olmuştur (Tablo11).

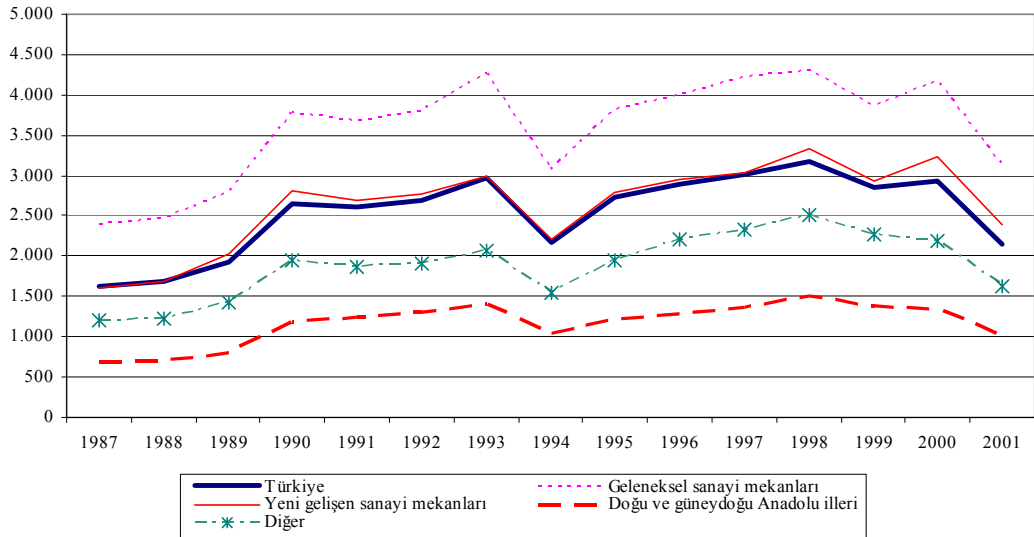
Gelişmişlik düzeyine gösteren diğer bir gösterge de kişi başına milli gelirdir. Bu gösterge 1987 ve 2001 yılları arasında tüm bölge gruplarında artış eğilimine sahiptir (Tablo 13). Ancak Şekil 41'de görüldüğü üzere, sadece geleneksel sanayi mekanlarındaki kişi başına milli gelir Türkiye değerinin üzerine çıkmaktadır. Yeni gelişen sanayi mekanları ise yaklaşık olarak Türkiye değerine yakın bulunmaktadır.

az gelişmiş sanayi mekanları ile diğer mekanlar grubu Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmaktadır.

Tablo 13 : Bölge Gruplarına Göre Kişi Başına GSYİH (\$)

	Türkiye	Geleneksel sanayi mekanları	Yeni gelişen sanayi mekanları	Az gelişmiş sanayi mekanları	Diğer mekanlar
1987	1.629	2.391	1.596	687	1.202
1988	1.685	2.461	1.685	707	1.227
1989	1.933	2.801	2.027	795	1.428
1990	2.655	3.784	2.805	1.185	1.940
1991	2.603	3.668	2.688	1.243	1.862
1992	2.682	3.801	2.772	1.296	1.909
1993	2.981	4.260	2.987	1.414	2.074
1994	2.173	3.064	2.209	1.042	1.553
1995	2.727	3.820	2.782	1.235	1.946
1996	2.888	3.988	2.962	1.289	2.205
1997	3.021	4.223	3.024	1.368	2.320
1998	3.176	4.305	3.326	1.516	2.517
1999	2.847	3.854	2.927	1.383	2.261
2000	2.941	4.183	3.223	1.338	2.191
2001	2.146	3.108	2.391	1.025	1.627

Şekil 41 : Bölge Gruplarına Göre Kişi Başına GSYİH (\$)

2.3. Mekanlara Göre İstihdamın Gelişimi

İller düzeyinde istihdam rakamlarına bakıldığında; 1980 yılında imalat sanayi sektöründe istihdam edilenlerin %57'si geleneksel sanayi mekanlarında çalışmaktadır (Tablo 14). Bu rakam 2000 yılına gelindiğinde %62,2 oranına çıkmıştır. Yeni gelişen sanayi mekanlarında ise imalat sanayinde yukarıda da bahsedildiği üzere üretim açısından büyüme gözlenirken bu büyüme istihdam rakamlarına paralel bir şekilde yansımamıştır. İmalat sanayi istihdam oranı bu mekanlarda ancak 1980 yılında %17,0 iken 2000 yılında %17,1'e çıkmıştır. az gelişmiş sanayi mekanları ile diğer mekanlar grubunda ise imalat sanayi istihdamında 1980 yılından 2000 yılına göre düşmeler gözlenmektedir.

Tablo 14 : Bölge Gruplarına Göre İstihdam Edilen Nüfusun Türkiye İçindeki Payı (%)
[12 ve daha yukarı yaştaki nüfus]

	Türkiye	Tarım	Sanayi	İmalat sanayi	İnşaat	Hizmetler	İyi tanımlanmamış faaliyet
1980							
Türkiye	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Geleneksel sanayi mekanları	29,7	16,1	56,5	57,0	40,7	48,6	46,7
Yeni gelişen sanayi mekanları	18,3	19,4	16,8	17,0	18,2	16,4	15,5
Az gelişmiş sanayi mekanları	16,3	20,5	5,0	4,7	11,8	11,7	16,0
Diğer mekanlar	35,7	43,9	21,6	21,3	29,2	23,3	21,8
1985							
Türkiye	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Geleneksel sanayi mekanları	30,5	16,1	59,5	60,3	43,8	48,5	55,2
Yeni gelişen sanayi mekanları	18,2	19,6	16,4	16,5	16,1	16,2	12,7
Az gelişmiş sanayi mekanları	16,4	21,1	4,3	4,2	11,9	11,9	10,7
Diğer mekanlar	34,9	43,3	19,8	19,1	28,3	23,5	21,4
1990							
Türkiye	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Geleneksel sanayi mekanları	32,6	16,4	58,5	59,4	45,3	49,1	57,3
Yeni gelişen sanayi mekanları	17,6	19,4	16,6	16,7	16,1	15,2	11,9
Az gelişmiş sanayi mekanları	14,5	19,5	4,3	4,1	10,0	10,6	7,2
Diğer mekanlar	35,2	44,7	20,6	19,8	28,6	25,1	23,5
2000							
Türkiye	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Geleneksel sanayi mekanları	35,3	17,5	61,1	62,2	44,2	49,4	42,2
Yeni gelişen sanayi mekanları	16,1	17,9	17,0	17,1	15,2	13,3	13,3
Az gelişmiş sanayi mekanları	13,1	18,2	3,4	3,1	8,9	10,2	18,0
Diğer mekanlar	35,5	46,4	18,5	17,6	31,7	27,0	26,4

Kaynak: Nüfus sayımları

Tablo 15a : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde İstihdamın Payı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz	
Türkiye	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
		Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
		Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
	Birincil Mallar	Kamu	39,9	41,0	37,0	40,4	44,4	
		Özel	15,0	16,3	15,3	13,7	13,2	
		Toplam	20,6	24,2	20,6	17,4	16,7	
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	20,7	22,8	23,2	17,7	13,0	
		Özel	42,8	39,3	42,4	46,8	46,4	
		Toplam	38,2	34,0	37,8	42,7	42,7	
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	22,5	22,3	22,9	21,9	22,7	
		Özel	13,4	15,0	13,1	12,3	12,3	
		Toplam	15,4	17,4	15,4	13,6	13,5	
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6,9	6,0	7,4	7,5	6,9	
		Özel	21,1	22,0	21,0	20,2	20,3	
		Toplam	17,7	16,9	17,7	18,3	18,8	
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	7,0	5,6	6,6	8,5	8,9	
		Özel	6,6	6,4	7,2	6,0	6,4	
		Toplam	6,6	6,1	7,1	6,4	6,7	
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	0,1	0,0	0,2	0,1	0,0	
		Özel	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	
		Toplam	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	
	Diğer	Kamu	3,0	2,3	2,7	3,9	4,2	
		Özel	0,3	0,3	0,3	0,4	0,6	
		Toplam	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	
	Geleneksel Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
			Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
			Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Birincil Mallar		Kamu	25,8	28,8	24,2	24,6	25,0	
		Özel	12,0	13,3	12,1	10,9	10,4	
		Toplam	14,1	16,8	13,9	12,1	11,4	
İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat		Kamu	21,0	21,8	23,3	19,3	15,7	
		Özel	40,4	36,9	40,8	44,1	42,4	
		Toplam	37,7	33,5	38,1	41,9	40,6	
Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	27,6	28,6	28,4	25,5	25,7	
		Özel	13,6	15,5	13,0	12,1	12,6	
		Toplam	15,7	18,4	15,4	13,3	13,5	
Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	8,2	9,3	7,6	7,0	9,0	
		Özel	24,6	25,3	24,1	24,2	24,8	
		Toplam	22,1	21,8	21,6	22,6	23,7	
Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	12,1	8,5	11,4	16,2	17,2	
		Özel	8,1	7,8	8,8	7,4	8,1	
		Toplam	8,5	7,9	9,2	8,2	8,8	
Sınıflandırılmamış Ürünler		Kamu	0,2	0,0	0,4	0,2	0,0	
		Özel	0,8	0,9	0,8	0,9	0,8	
		Toplam	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	
Diğer		Kamu	5,1	3,1	4,8	7,3	7,4	
		Özel	0,5	0,4	0,3	0,6	0,9	
		Toplam	1,1	1,0	1,0	1,2	1,4	

Tablo 15b : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde İstihdamın Payı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Yeni Gelişen Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Birincil Mallar	Kamu	48,8	48,7	44,0	51,1	58,4
		Özel	20,3	23,1	21,0	16,7	16,8
		Toplam	25,8	31,9	25,9	20,0	19,4
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	26,9	32,9	29,3	22,6	12,0
		Özel	48,1	43,6	46,4	53,7	55,2
		Toplam	44,7	39,9	42,8	50,8	52,5
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	15,7	13,4	16,0	15,9	19,6
		Özel	12,6	16,0	12,2	9,9	9,0
		Toplam	12,8	15,1	13,0	10,5	9,7
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8,4	4,9	10,3	10,1	9,6
		Özel	15,5	14,9	16,5	15,6	14,6
		Toplam	13,8	11,5	15,1	15,0	14,2
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	0,3	0,0	0,4	0,4	0,4
		Özel	3,1	1,9	3,6	3,8	3,9
		Toplam	2,6	1,3	2,9	3,5	3,7
Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	0,3	0,4	0,2	0,2	0,4	
	Toplam	0,2	0,2	0,1	0,2	0,4	
Diğer	Özel	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	
	Toplam	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	
Az Gelişmiş Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Birincil Mallar	Kamu	57,2	55,6	55,6	57,9	64,1
		Özel	23,9	27,7	24,1	19,8	19,8
		Toplam	47,4	50,6	48,4	42,6	43,4
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	28,8	29,7	32,9	25,9	19,7
		Özel	61,5	52,5	61,1	70,8	71,3
		Toplam	39,0	33,7	39,5	43,9	43,8
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6,4	0,8	6,7	11,9	11,5
		Özel	3,9	5,4	3,8	2,3	2,6
		Toplam	5,2	1,6	6,0	8,2	7,3
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	2,2	1,4	2,0	2,5	4,1
		Özel	7,3	7,1	9,0	5,8	5,5
		Toplam	3,4	2,4	3,6	3,8	4,8
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	1,6	2,2	1,5	1,6	0,5
		Özel	3,3	6,9	2,0	1,3	0,7
		Toplam	1,9	3,0	1,6	1,5	0,6
Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	Toplam	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diğer	Kamu	3,8	10,3	1,2	0,2	0,1	
	Özel	0,1	0,4	0,0	0,0	0,0	
	Toplam	3,1	8,6	1,0	0,1	0,0	

Tablo 15c : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde İstihdamın Payı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Diğer Mekanlar	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Birincil Mallar	Kamu	49,1	51,7	45,3	48,3	54,3
		Özel	26,4	27,9	28,5	23,2	21,4
		Toplam	37,1	42,8	37,3	31,6	30,9
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	15,8	18,1	18,2	12,2	8,8
		Özel	49,3	52,8	46,8	48,3	49,3
		Toplam	33,1	31,0	31,9	36,2	37,5
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	23,0	22,7	23,1	22,9	23,7
		Özel	14,2	9,2	15,4	17,9	17,7
		Toplam	18,9	17,7	19,4	19,6	19,4
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5,8	2,9	7,3	8,5	4,6
		Özel	7,5	7,6	7,1	7,4	8,4
		Toplam	6,5	4,6	7,2	7,8	7,3
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4,8	4,6	4,6	5,3	5,3
		Özel	2,1	2,3	1,7	2,4	2,3
		Toplam	3,4	3,8	3,2	3,4	3,2
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	0,5	0,1	0,6	0,7	0,9
		Toplam	0,3	0,1	0,3	0,5	0,6
	Diğer	Kamu	1,5	0,0	1,5	2,8	3,3
Özel		0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	
Toplam		0,6	0,0	0,8	0,9	1,1	

Yıllık imalat sanayi verilerine göre ise; 1980-2001 yılları ortalamasına göre, Türkiye genelinden özel sektörde en fazla istihdam yaratılan grup, %42,8 ile katma değer oranının da en fazla olduğu işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi sektörü grubudur. Bu grupta istihdam yıllar itibariyle de artış göstermektedir. 1980’de %39,6 olan istihdam payı 2001 yılında %47,1 oranına yükselmiştir. Kamu sektöründe ise en fazla istihdamın bulunduğu grup %39,9 ile birincil malların üretildiği imalat sanayi sektörü grubudur (Tablo15). Oysa Türkiye genelinde kamu sektöründe en fazla katma değer, madencilik sektörünün yer aldığı diğer grubunda bulunmaktadır.

Geleneksel sanayi mekanlarında ve yeni gelişen sanayi mekanlarında yer alan illerde sırasıyla özel sektör istihdamının %40,4'ü ve %48,1'i işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi sektörü grubunda bulunmaktadır. Bu oranlar yıllar boyunca da artış göstermektedir. 2001 yılında yeni gelişen sanayi mekanlarında çalışanların yarısından çoğu (%55) işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi sektörü grubunda istihdam edilmektedir. İkinci olarak, geleneksel sanayi mekanlarında %24,6 istihdam payı orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda yer alırken, yeni gelişen sanayi mekanlarında %20,3 pay ile birincil mallar üreten imalat sanayi sektörü grubunda bulunmaktadır.

Az gelişmiş sanayi mekanları ile diğer mekanlar grubunda kamu sektöründe en fazla istihdamı birincil mallar sektör grubu yaratırken özel sektörde ise işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi sektörü grubu yaratmaktadır.

2.4. Mekanlara Göre İmalat Sanayinde Ücret ve Verimlilik

Mekan ayrımı olmadan özel sektörde tüm Türkiye içinde en yüksek reel ücretlerin bulunduğu grup yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubudur. Bunu madencilik, elektrik üretimi gibi enerji sektörlerini kapsayan diğer grubu izlemektedir. Reel ücret artışlarının en yüksek olduğu gruplar yine bu gruplardır. En düşük reel ücretler ise işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda ve sınıflandırılmamış imalat grubunda yer almaktadır. Reel ücretlerde en düşük artış işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda meydana gelmiştir (Tablo 16 ve Tablo 17).

Tablo 16a : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Reel Ücret (TL), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz	
Türkiye	Toplam	Kamu	5.272	3.382	5.069	6.065	9.167	
		Özel	3.179	2.478	3.123	3.593	4.415	
		Toplam	3.572	2.774	3.572	3.939	4.945	
	Birincil Mallar	Kamu	4.413	2.876	4.220	5.053	7.657	
		Özel	2.868	2.130	2.748	3.324	4.302	
		Toplam	3.465	2.543	3.374	3.888	5.296	
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	4.610	2.908	4.219	5.347	8.639	
		Özel	2.369	2.073	2.300	2.535	3.022	
		Toplam	2.579	2.253	2.565	2.700	3.213	
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6.618	4.339	6.588	7.570	10.747	
		Özel	3.553	2.628	3.535	4.172	4.934	
		Toplam	4.468	3.351	4.631	4.934	6.021	
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5.564	3.895	5.300	6.347	9.121	
		Özel	4.070	3.003	3.963	4.799	5.875	
		Toplam	4.184	3.104	4.093	4.888	6.007	
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6.214	4.062	5.870	7.013	11.085	
		Özel	5.802	3.709	5.612	7.311	9.177	
		Toplam	5.883	3.801	5.679	7.252	9.456	
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	3.482	-	3.443	3.622	-	
		Özel	2.343	1.795	2.315	2.849	3.017	
		Toplam	2.372	1.795	2.384	2.875	3.017	
	Diğer	Kamu	8.065	5.068	7.933	8.780	14.455	
		Özel	4.324	3.686	4.876	3.906	4.900	
		Toplam	6.646	4.725	7.197	6.887	9.338	
	Geleneksel Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	5.863	3.713	5.535	6.824	10.476
			Özel	3.457	2.676	3.374	3.942	4.851
			Toplam	3.746	2.912	3.692	4.192	5.245
Birincil Mallar		Kamu	4.478	3.082	4.284	5.013	7.537	
		Özel	3.272	2.391	3.124	3.859	4.938	
		Toplam	3.560	2.664	3.423	4.066	5.337	
İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat		Kamu	4.653	2.962	4.077	5.393	9.147	
		Özel	2.477	2.197	2.370	2.649	3.186	
		Toplam	2.610	2.309	2.522	2.761	3.347	
Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	7.227	4.558	7.013	8.601	12.192	
		Özel	3.699	2.820	3.672	4.314	5.004	
		Toplam	4.502	3.433	4.632	5.019	5.958	
Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	6.069	4.131	5.675	7.267	10.043	
		Özel	4.241	3.102	4.155	5.028	6.080	
		Toplam	4.325	3.200	4.232	5.087	6.186	
Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	6.509	3.978	6.196	7.451	11.992	
		Özel	6.038	3.814	5.820	7.735	9.543	
		Toplam	6.114	3.845	5.901	7.685	9.879	
Sınıflandırılmamış Ürünler		Kamu	3.482	-	3.443	3.622	-	
		Özel	2.492	1.867	2.457	3.063	3.287	
		Toplam	2.521	1.867	2.524	3.088	3.287	
Diğer		Kamu	8.015	5.101	7.809	8.812	14.301	
		Özel	4.414	3.782	4.986	3.897	5.053	
		Toplam	6.402	4.699	6.981	6.533	8.659	

Tablo 16b : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Reel Ücret (TL), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		Finansal serbestleşme	Ticaret liberalizasyonu	Finansal serbestleşme	Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Yeni Gelişen Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	4.687	2.898	4.462	5.674	8.147
		Özel	2.671	2.005	2.655	3.055	3.754
		Toplam	2.984	2.319	3.015	3.305	4.029
	Birincil Mallar	Kamu	4.790	2.885	4.606	5.792	8.388
		Özel	2.792	1.973	2.645	3.343	4.363
		Toplam	3.411	2.461	3.340	3.932	5.122
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	4.596	2.676	4.230	5.852	8.379
		Özel	2.203	1.875	2.243	2.319	2.703
		Toplam	2.407	2.098	2.502	2.476	2.783
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4.933	3.548	4.671	5.890	7.588
		Özel	3.033	1.897	3.070	3.793	4.572
		Toplam	3.457	2.433	3.470	4.098	4.957
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4.269	2.965	4.191	4.291	7.493
		Özel	3.476	2.504	3.196	4.233	5.476
		Toplam	3.558	2.566	3.330	4.246	5.561
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5.027	-	3.600	4.794	9.142
		Özel	4.317	2.274	4.215	5.548	7.717
		Toplam	4.311	2.274	4.197	5.541	7.726
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	1.827	1.402	1.373	2.317	3.092
		Toplam	1.827	1.402	1.373	2.317	3.092
	Diğer	Özel	3.739	3.599	3.744	5.458	3.393
Toplam		3.739	3.599	3.744	5.458	3.393	
Az Gelişmiş Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	4.680	3.200	4.623	4.974	7.892
		Özel	2.166	1.619	2.324	2.421	2.684
		Toplam	3.872	2.926	4.071	3.946	5.453
	Birincil Mallar	Kamu	4.502	3.084	4.418	4.804	7.631
		Özel	1.905	1.412	2.000	2.183	2.428
		Toplam	4.109	2.924	4.132	4.328	6.517
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	4.632	2.874	4.701	5.070	7.967
		Özel	2.283	1.808	2.403	2.499	2.786
		Toplam	3.380	2.570	3.848	3.377	4.028
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4.823	1.858	5.263	5.648	9.465
		Özel	1.373	1.257	1.384	1.284	1.739
		Toplam	4.251	1.508	4.741	5.129	8.177
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4.444	2.896	3.994	5.845	7.389
		Özel	2.768	2.065	3.255	2.964	2.849
		Toplam	3.491	2.448	3.561	4.100	4.929
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4.383	3.207	5.126	4.582	6.617
		Özel	1.127	867	867	1.561	1.705
		Toplam	3.202	2.282	3.987	3.507	2.850
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	-
	Diğer	Kamu	4.908	5.045	5.320	3.591	5.926
Özel		1.067	1.067	-	-	-	
Toplam		4.903	5.031	5.320	3.591	5.926	

Tablo 16c : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Reel Ücret (TL), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		Finansal serbestleşme	Ticaret liberalizasyonu	Finansal serbestleşme	Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Diğer Mekanlar	Toplam	Kamu	4.971	3.155	4.859	5.718	8.514
		Özel	2.368	1.818	2.253	2.727	3.482
		Toplam	3.509	2.667	3.594	3.734	4.945
	Birincil Mallar	Kamu	4.200	2.650	3.973	4.907	7.482
		Özel	2.016	1.677	1.989	2.108	2.753
		Toplam	3.293	2.420	3.228	3.546	5.166
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	4.542	3.014	4.188	5.134	8.257
		Özel	2.150	1.777	2.032	2.412	2.983
		Toplam	2.625	2.233	2.652	2.718	3.344
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6.371	4.160	6.558	7.038	10.138
		Özel	3.428	2.239	3.486	4.117	5.132
		Toplam	5.074	3.832	5.376	5.274	6.898
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5.469	3.528	5.365	6.461	8.957
		Özel	2.289	1.624	2.012	2.705	4.026
		Toplam	3.560	2.353	3.835	4.097	4.924
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5.410	4.305	5.073	5.900	8.233
		Özel	3.911	3.086	2.858	5.069	7.105
		Toplam	4.958	4.030	4.485	5.502	7.654
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	1.556	978	1.520	2.047	1.769
		Toplam	1.556	978	1.520	2.047	1.769
	Diğer	Kamu	10.720	-	9.896	8.818	14.904
Özel		2.170	-	-	-	2.170	
Toplam		10.492	-	9.896	8.818	13.915	

Toplam imalat sanayinde ve alt gruplarında özel sektörde reel ücretlerin Türkiye ortalamasının üstünde olduğu bölge geleneksel sanayi mekanlarıdır. Reel ücretlerin en düşük olduğu bölge ise az gelişmiş sanayi mekanlarıdır (Tablo 16).

Tablo 16'da kamu imalat sanayinin alt sanayi gruplarındaki reel ücretlere bakıldığında, Türkiye ortalamasının üstünde kalan bölgeler tüm alt gruplardaki geleneksel sanayi mekanlarının yanında birincil mallarda ve işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sektöründe az gelişmiş sanayi mekanlarıdır.

Geleneksel sanayi mekanları içinde alt imalat sanayi gruplarında özel sektörde en yüksek reel ücret yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda, kamu sektöründe ise diğer grubunda yer almaktadır. Yeni gelişen sanayi mekanlarında hem kamu hem de özel sektörde yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda en yüksek reel ücretler bulunmaktadır. az gelişmiş sanayi mekanlarında reel ücretlerin en yüksek olduğu grup kamuda düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubu, özel sektörde orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubudur.

Reel ücret artışlarında geleneksel sanayi mekanlarındaki en yüksek artışlar yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubu ile diğer imalat grubunda meydana gelmiştir. Buna karşılık bu mekan reel ücretlerdeki en düşük artış ise işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda bulunmaktadır. Yeni gelişen sanayi mekanlarında en yüksek reel ücret artışları yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayinde olurken içinde madencilik, elektrik üretimi gibi enerji sektörleri yer alan diğer grubunda reel ücretlerde düşüş meydana gelmiştir (Tablo17).

Reel ücretlerdeki değişimler Tablo 17'de görüldüğü üzere 1981-1986 döneminde (%-6,4) negatif yöndedir. Bu dönemde hemen hemen tüm alt sanayi gruplarında ve mekanlarda reel ücretler düşmüştür. Reel ücretlerdeki bu düşüşler, 1987-1994 (%8,9) ve 1995-1998 (%5,6) dönemlerinde artış eğilimine girmiş olsa da 1999-2001 döneminde (%-0,6) yaşanan krizler nedeniyle tekrar başlamıştır.

Tablo 17a : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Reel Ücretin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz	
Türkiye	Toplam	Kamu	5,1	-8,5	15,0	4,3	7,1	
		Özel	2,7	-4,4	6,8	8,9	-2,0	
		Toplam	2,5	-6,4	8,9	5,6	-0,6	
	Birincil Mallar	Kamu	5,6	-8,0	16,1	4,2	6,4	
		Özel	3,5	-5,2	8,7	9,4	-1,1	
		Toplam	3,6	-7,4	11,8	5,3	1,5	
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	5,5	-8,0	13,4	7,6	8,7	
		Özel	1,7	-4,5	4,4	9,1	-3,2	
		Toplam	1,4	-5,8	5,8	6,2	-2,5	
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4,8	-8,9	15,3	3,3	6,4	
		Özel	3,3	-3,1	7,9	8,1	-2,3	
		Toplam	2,7	-7,4	11,3	2,5	0,3	
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4,0	-10,4	14,9	0,9	8,1	
		Özel	3,2	-4,5	7,6	10,5	-2,9	
		Toplam	3,0	-5,4	8,2	9,2	-2,4	
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4,5	-10,0	13,9	5,9	6,7	
		Özel	4,4	-3,9	9,8	9,6	0,0	
		Toplam	4,1	-5,8	10,7	8,4	0,9	
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	19,0	-	14,9	31,2	-	
		Özel	2,7	-3,4	5,0	12,8	-5,1	
		Toplam	2,7	-3,4	5,8	11,3	-5,1	
	Diğer	Kamu	7,0	-6,1	14,2	11,1	9,0	
		Özel	4,5	-11,6	15,5	4,5	7,4	
		Toplam	4,1	-8,8	14,2	3,5	3,8	
	Geleneksel Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	5,2	-8,4	14,2	6,5	6,8
			Özel	2,8	-4,4	6,7	9,4	-2,0
			Toplam	2,6	-5,9	7,9	7,4	-1,1
Birincil Mallar		Kamu	5,5	-7,9	17,0	4,0	4,0	
		Özel	3,5	-5,3	8,9	9,8	-1,5	
		Toplam	3,5	-6,8	10,9	7,0	-0,6	
İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat		Kamu	5,9	-8,5	12,6	9,6	12,0	
		Özel	1,7	-4,3	3,9	9,8	-3,2	
		Toplam	1,5	-5,4	4,8	8,2	-2,3	
Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	5,2	-8,4	14,0	8,2	5,0	
		Özel	3,0	-3,1	7,1	8,6	-3,2	
		Toplam	2,4	-6,8	9,6	4,5	-1,4	
Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	4,3	-9,9	14,7	2,2	8,0	
		Özel	3,2	-4,4	7,7	10,5	-3,4	
		Toplam	3,0	-5,2	7,8	10,2	-3,0	
Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	5,4	-7,7	14,2	6,3	7,1	
		Özel	4,5	-4,3	10,3	10,1	-0,8	
		Toplam	4,5	-5,1	11,0	9,0	0,2	
Sınıflandırılmamış Ürünler		Kamu	19,0	-	14,9	31,2	-	
		Özel	2,8	-3,7	5,4	13,4	-5,2	
		Toplam	2,8	-3,7	6,1	11,7	-5,2	
Diğer		Kamu	7,8	-4,8	13,7	14,3	8,8	
		Özel	5,2	-11,7	16,4	4,4	10,0	
		Toplam	4,4	-7,5	13,5	4,0	4,2	

Tablo 17b : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Reel Ücretin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Yeni Gelişen Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	5,2	-8,9	16,4	4,5	4,2
		Özel	3,1	-4,0	7,6	9,2	-2,7
		Toplam	2,4	-6,7	9,4	5,8	-2,2
	Birincil Mallar	Kamu	6,1	-7,4	17,3	5,8	3,7
		Özel	4,6	-3,4	9,3	12,5	-1,9
		Toplam	3,7	-7,5	12,0	7,2	-0,7
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	5,8	-6,4	15,2	6,3	4,4
		Özel	1,9	-4,2	5,3	8,1	-3,4
		Toplam	1,3	-5,2	6,4	4,7	-3,8
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4,0	-15,1	21,0	0,4	1,8
		Özel	4,5	-3,2	11,2	9,1	-4,1
		Toplam	2,7	-10,8	13,6	5,5	-3,0
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5,3	-9,7	15,9	-1,3	16,1
		Özel	4,0	-5,6	9,1	11,7	-0,9
		Toplam	3,9	-6,2	10,0	9,8	-0,2
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	13,7	-	15,3	-2,8	32,3
		Özel	9,8	15,6	8,3	10,7	1,0
		Toplam	9,8	15,6	8,3	10,6	1,2
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	8,2	-17,3	10,7	28,1	0,2
		Toplam	8,2	-17,3	10,7	28,1	0,2
	Diğer	Özel	-5,3	-11,6	9,5	-	-13,9
Toplam		-5,3	-11,6	9,5	-	-13,9	
Az Gelişmiş Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	4,0	-11,9	14,8	3,4	8,3
		Özel	2,9	-3,3	9,7	5,2	-6,1
		Toplam	2,4	-11,3	13,2	0,6	3,4
	Birincil Mallar	Kamu	4,3	-10,7	14,8	2,3	8,9
		Özel	2,3	-5,4	9,7	8,2	-10,0
		Toplam	3,6	-10,5	14,1	1,9	5,9
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	5,3	-9,7	16,4	6,1	4,7
		Özel	3,0	-3,4	10,0	4,7	-5,0
		Toplam	2,1	-8,4	13,2	-1,3	-1,6
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	14,1	4,3	26,6	5,1	12,7
		Özel	4,1	3,1	4,3	8,2	-0,1
		Toplam	15,1	5,2	29,5	3,5	12,3
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	15,3	26,2	15,3	7,8	3,8
		Özel	5,3	7,5	9,6	4,1	-8,7
		Toplam	9,9	14,7	12,0	5,5	0,8
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	9,9	-7,1	19,2	18,4	21,9
		Özel	-0,7	0,3	6,0	-	-9,4
		Toplam	14,9	-5,2	41,0	15,2	-15,3
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	-
	Diğer	Kamu	11,5	-5,6	9,8	44,8	-5,6
Özel		-	-	-	-	-	
Toplam		11,6	-5,3	9,8	44,8	-5,6	

Tablo 17c : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Reel Ücretin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Diğer Mekanlar	Toplam	Kamu	5,8	-7,4	16,7	2,1	8,2
		Özel	3,2	-4,1	7,2	8,4	0,6
		Toplam	3,2	-7,5	12,6	0,4	3,4
	Birincil Mallar	Kamu	6,3	-6,9	16,1	5,3	7,7
		Özel	2,6	-4,2	7,2	4,7	1,2
		Toplam	4,2	-7,1	12,9	2,7	5,8
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	5,1	-7,1	12,7	6,8	7,4
		Özel	2,2	-5,3	5,8	9,0	-1,7
		Toplam	1,5	-6,9	7,7	3,3	-0,8
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6,0	-7,1	18,5	-2,0	9,6
		Özel	7,8	8,1	10,9	4,5	3,6
		Toplam	4,2	-7,3	15,4	-3,2	7,1
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5,6	-10,6	20,0	-0,4	7,4
		Özel	5,2	-5,3	7,8	16,5	4,2
		Toplam	4,7	-7,8	18,5	0,1	-1,0
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	2,6	-14,3	14,1	4,2	3,7
		Özel	5,3	-7,5	0,8	32,7	6,7
		Toplam	2,3	-13,5	12,1	4,5	5,0
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	9,1	-13,5	10,4	28,3	-4,8
		Toplam	9,1	-13,5	10,4	28,3	-4,8
	Diğer	Kamu	6,4	-	5,7	4,4	10,1
Özel		-41,2	-	-	-	-41,2	
Toplam		5,0	-	5,7	4,4	4,6	

1981-1986 döneminde işçi haklarına olan şiddetli baskı ve askeri darbe gibi nedenlerle, ücret gelirlerinin baskılanması dönemin en önemli ekonomik politikalarının bir özelliği olmaktadır. Dönemin ekonomik politikaları ücretlerin düşmesi sayesinde yüksek kar oranlarıyla desteklenmiştir. 1989 yılından sonra ise yeni popülist evrelerin başlaması ve genişlemeci mali politikalarla TL'nin değerlenmesi sonucu artan iç talep aracılığı ile reel ücretlerde hızlı bir artış başlamıştır. Bunun sonucu olarak ücretlerin baskılanmasında temel olan klasik birikim süreci durma noktasına gelmiştir (Boratav ve diğerleri, 2000; Onaran ve

Stockhammer, 2002). 1999-2001 döneminde de yaşanan finansal krizler nedeniyle de reel ücretlerde oldukça büyük düşüşler yaşanmıştır.

Mekan ayrımı olmadan özel sektörde tüm Türkiye içinde en yüksek verimliliğinin bulunduğu grup sırasıyla diğer imalat grubu ve yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubudur. Verimlilik artışlarının en yüksek olduğu gruplar ise diğer grubu ve sınıflandırılmamış ürünler gruplarıdır. En düşük verimlilik ise işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda yer almaktadır. Verimlilikte en düşük artış yine işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda meydana gelmiştir (Tablo 18 ve Tablo 19).

Mekan ayrımında toplam verimliliğin en yüksek olduğu geleneksel sanayi mekanlarında diğer imalat sanayi alt grubu en yüksek verimliliğe sahip olurken işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubu en düşük verimliliğe ve en düşük verimlilik artışına sahiptir. Bu mekanlarda en yüksek verimlilik artışı sınıflandırılmamış ürünler grubunda bulunmaktadır. Yeni gelişen sanayi mekanlarındaki en yüksek verimlilik yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda ve en yüksek verimlilik artışı da diğer alt grubunda meydana gelmiştir. Az gelişmiş sanayi mekanları ile diğer mekanlarda en yüksek verimlilik sırasıyla orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda ve yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda bulunmaktadır (Tablo 19).

Tablo 18a : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Verimlilik (TL), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz	
Türkiye	Toplam	Kamu	26.837	15.104	22.285	38.810	50.390	
		Özel	15.928	10.040	16.584	20.498	21.824	
		Toplam	17.821	11.627	17.957	22.990	25.016	
	Birincil Mallar	Kamu	15.380	10.866	15.579	13.909	27.346	
		Özel	17.342	9.921	16.517	24.199	27.715	
		Toplam	16.723	10.374	16.160	20.814	27.584	
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	7.196	6.281	7.581	8.315	6.810	
		Özel	10.846	7.548	11.259	13.460	13.950	
		Toplam	10.482	7.276	10.750	13.135	13.708	
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	12.961	8.384	11.365	20.450	17.910	
		Özel	17.333	10.089	19.390	22.666	21.644	
		Toplam	15.864	9.437	16.512	21.997	20.956	
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	9.968	8.549	9.081	12.907	11.728	
		Özel	18.641	11.130	19.277	25.683	25.087	
		Toplam	17.984	10.845	18.301	24.933	24.527	
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	22.017	11.968	24.067	35.429	22.118	
		Özel	33.299	18.501	34.204	43.560	51.735	
		Toplam	31.094	16.574	32.195	42.099	47.366	
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	3.921	-	4.034	3.526	-	
		Özel	13.100	6.889	11.779	24.797	15.519	
		Toplam	12.802	6.889	11.205	24.309	15.519	
	Diğer	Kamu	431.604	293.858	357.488	594.726	733.162	
		Özel	64.636	78.716	63.369	37.364	71.525	
		Toplam	300.172	236.976	285.502	381.034	378.929	
	Geleneksel Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	46.462	25.158	37.059	71.391	88.011
			Özel	17.146	10.785	17.760	22.007	23.869
			Toplam	20.605	13.907	20.725	26.254	28.379
Birincil Mallar		Kamu	26.202	19.859	25.796	20.234	50.044	
		Özel	20.353	11.010	19.409	27.314	35.387	
		Toplam	22.101	14.210	21.236	26.012	37.606	
İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat		Kamu	7.082	5.632	7.095	9.122	7.709	
		Özel	11.090	7.970	11.507	13.751	13.710	
		Toplam	10.778	7.630	11.108	13.550	13.550	
Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	17.126	11.540	14.203	28.809	22.375	
		Özel	17.450	10.459	19.041	22.863	22.305	
		Toplam	17.225	10.860	17.640	23.758	22.263	
Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	9.790	8.191	10.103	12.054	9.672	
		Özel	19.429	11.503	20.107	26.875	26.187	
		Toplam	19.019	11.206	19.602	26.479	25.747	
Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	25.905	14.540	29.242	41.761	22.379	
		Özel	33.761	18.706	34.975	44.122	51.838	
		Toplam	32.526	17.620	34.210	43.813	47.770	
Sınıflandırılmamış Ürünler		Kamu	3.921	-	4.034	3.526	-	
		Özel	13.945	6.452	12.598	28.815	15.195	
		Toplam	13.554	6.452	11.863	28.134	15.195	
Diğer		Kamu	533.210	424.127	428.145	685.231	865.218	
		Özel	69.427	86.713	67.759	37.624	75.943	
		Toplam	343.549	324.035	323.199	388.478	383.447	

Tablo 18b : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Verimlilik (TL), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Yeni Gelişen Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	11.409	6.723	10.930	15.501	18.164
		Özel	14.364	8.568	15.056	19.249	19.532
		Toplam	13.772	7.987	14.173	18.843	19.439
	Birincil Mallar	Kamu	13.718	6.280	14.610	17.926	23.081
		Özel	17.071	9.390	15.611	28.042	24.254
		Toplam	15.975	7.877	15.233	25.588	24.032
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	8.779	7.291	8.237	12.514	8.714
		Özel	10.700	6.697	11.332	13.292	14.897
		Toplam	10.567	6.851	10.913	13.199	14.807
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6.011	4.382	4.844	9.048	8.878
		Özel	18.306	9.773	21.103	23.871	23.338
		Toplam	15.633	8.278	16.860	21.649	21.502
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	14.823	13.710	11.702	20.608	18.031
		Özel	16.235	9.310	16.567	23.284	22.109
		Toplam	16.107	9.853	15.890	23.110	21.938
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	10.216	-	7.084	12.797	15.126
		Özel	33.096	24.884	34.429	36.109	44.691
		Toplam	32.735	24.884	33.624	35.877	44.494
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	13.385	10.883	8.094	14.240	30.522
		Toplam	13.385	10.883	8.094	14.240	30.522
	Diğer	Özel	13.236	9.879	12.776	12.443	20.236
Toplam		13.236	9.879	12.776	12.443	20.236	
Az Gelişmiş Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	11.826	10.504	11.762	11.081	16.070
		Özel	9.900	6.472	10.403	12.124	13.594
		Toplam	11.420	9.761	11.544	11.429	14.950
	Birincil Mallar	Kamu	13.902	12.412	13.507	11.760	21.288
		Özel	9.847	6.022	10.029	13.369	13.591
		Toplam	13.399	11.790	13.130	12.064	19.650
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	6.073	5.446	8.340	5.306	2.515
		Özel	10.276	7.210	10.754	12.180	13.615
		Toplam	8.595	5.943	9.454	9.737	10.972
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	10.077	2.671	10.250	21.388	11.812
		Özel	5.647	4.793	5.970	5.945	6.384
		Toplam	9.825	3.622	10.093	19.333	10.907
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8.220	5.070	6.804	12.115	14.151
		Özel	11.034	7.880	11.092	11.976	16.987
		Toplam	9.741	6.558	9.135	12.056	15.693
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	1.019	1.056	1.529	380	-246
		Özel	4.097	2.916	2.967	4.867	7.707
		Toplam	2.458	1.679	2.128	1.957	5.820
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	-
	Diğer	Kamu	23.807	41.770	22.878	254	-290
Özel		-	-	-	-	-	
Toplam		23.787	41.711	22.878	254	-290	

Tablo 18c : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Verimlilik (TL), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Diğer Mekanlar	Toplam	Kamu	13.929	5.202	11.630	20.589	31.544
		Özel	11.644	7.342	11.900	15.452	15.922
		Toplam	12.087	6.009	11.751	17.095	20.490
	Birincil Mallar	Kamu	9.717	4.993	9.885	9.883	20.072
		Özel	10.792	8.317	10.549	13.115	14.116
		Toplam	9.953	5.805	10.120	11.486	17.144
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	7.089	7.057	7.551	6.176	7.145
		Özel	9.953	6.782	10.127	12.713	13.207
		Toplam	9.541	6.883	9.443	11.956	12.782
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8.996	3.702	8.823	13.433	15.898
		Özel	16.653	7.826	21.193	22.206	17.739
		Toplam	12.059	4.609	13.472	18.504	17.084
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8.146	7.012	7.309	10.325	10.117
		Özel	10.106	5.638	9.391	13.751	17.580
		Toplam	9.429	6.202	8.248	12.363	16.195
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	12.604	7.065	10.511	19.461	21.967
		Özel	28.239	10.961	12.506	54.781	75.119
		Toplam	19.583	7.919	10.673	35.572	49.241
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	6.747	6.397	7.791	6.361	4.943
		Toplam	6.747	6.397	7.791	6.361	4.943
	Diğer	Kamu	298.759	-	182.076	364.845	444.009
Özel		18.659	-	-	-	18.659	
Toplam		291.326	-	182.076	364.845	411.801	

Tablo 19a : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Verimliliğin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz	
Türkiye	Toplam	Kamu	8,4	8,5	5,1	16,0	6,7	
		Özel	4,4	2,6	9,4	-1,5	2,7	
		Toplam	4,6	4,1	7,4	1,1	2,8	
	Birincil Mallar	Kamu	10,0	10,3	2,8	13,8	23,7	
		Özel	5,8	0,5	11,8	3,3	4,1	
		Toplam	6,9	5,1	7,8	5,9	9,2	
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	0,6	0,9	2,4	9,7	-16,7	
		Özel	3,4	-0,3	9,9	-1,6	0,5	
		Toplam	3,6	0,0	9,4	-0,4	0,2	
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	9,3	-2,3	15,2	15,8	8,3	
		Özel	4,9	3,9	12,3	-4,7	-0,2	
		Toplam	5,0	1,5	12,5	-0,8	-0,1	
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5,0	-5,8	12,5	9,1	1,2	
		Özel	4,4	1,0	11,0	0,7	-1,5	
		Toplam	4,2	0,1	11,0	1,1	-1,4	
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6,7	-0,6	22,5	-5,9	-4,1	
		Özel	6,6	7,0	9,8	-1,9	8,7	
		Toplam	6,1	4,1	11,0	-2,3	8,3	
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	78,6	-	8,6	288,3	-	
		Özel	10,3	3,6	13,9	30,7	-13,3	
		Toplam	10,2	3,6	13,3	31,7	-13,3	
	Diğer	Kamu	12,5	28,0	-0,3	22,3	2,3	
		Özel	15,2	38,7	-9,7	-12,6	71,5	
		Toplam	8,3	23,8	-0,9	11,1	-1,6	
	Geleneksel Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	9,7	10,5	5,2	19,0	7,7
			Özel	4,5	2,9	9,2	-1,5	3,5
			Toplam	4,5	4,5	6,8	0,6	3,5
Birincil Mallar		Kamu	17,1	20,4	-1,6	33,7	38,1	
		Özel	7,1	2,0	12,4	1,3	10,7	
		Toplam	8,2	8,4	7,1	4,5	15,2	
İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat		Kamu	1,5	1,1	7,2	8,0	-21,6	
		Özel	3,0	-0,6	9,3	-1,5	-0,8	
		Toplam	3,2	-0,3	9,4	-0,8	-1,1	
Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	16,0	-3,3	13,6	16,6	60,3	
		Özel	4,8	2,4	13,0	-5,0	1,0	
		Toplam	5,2	0,0	12,9	-2,2	5,1	
Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	5,2	-7,4	17,8	2,8	-0,4	
		Özel	4,6	1,3	11,1	1,5	-2,1	
		Toplam	4,4	0,4	11,5	1,4	-2,2	
Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	8,2	2,8	25,7	-10,2	-3,0	
		Özel	6,6	7,4	9,8	-2,0	7,7	
		Toplam	5,9	4,4	10,9	-3,4	7,7	
Sınıflandırılmamış Ürünler		Kamu	78,6	-	8,6	288,3	-	
		Özel	10,6	0,7	16,6	35,1	-18,1	
		Toplam	10,5	0,7	15,8	36,3	-18,1	
Diğer		Kamu	10,9	19,5	1,0	22,7	4,1	
		Özel	15,9	39,3	-10,4	-12,6	77,3	
		Toplam	6,2	16,6	-0,7	9,0	0,1	

Tablo 19b : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Verimliliğin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Yeni Gelişen Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	6,6	-3,6	14,9	2,2	10,8
		Özel	5,0	2,5	11,4	-0,3	0,4
		Toplam	4,8	0,4	12,0	0,2	0,9
	Birincil Mallar	Kamu	9,6	-5,6	25,4	-4,7	16,9
		Özel	5,8	-1,9	13,4	10,3	-4,8
		Toplam	6,0	-4,0	16,3	6,5	-1,7
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	8,0	3,7	7,6	29,5	-10,7
		Özel	5,3	0,9	12,5	-1,6	4,1
		Toplam	5,1	1,4	11,1	-0,2	3,8
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8,1	-2,5	10,9	37,4	-17,1
		Özel	7,1	12,1	11,4	-2,4	-2,0
		Toplam	6,7	9,7	11,0	1,0	-3,0
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8,7	3,0	8,9	1,8	29,0
		Özel	4,6	0,4	11,7	-1,5	2,1
		Toplam	4,5	0,5	11,0	-1,2	2,6
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	12,2	-	13,4	2,7	21,9
		Özel	42,8	133,2	11,9	-0,5	2,1
		Toplam	42,7	133,2	11,5	-0,4	2,1
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	24,6	3,4	4,1	84,2	20,9
		Toplam	24,6	3,4	4,1	84,2	20,9
	Diğer	Özel	58,9	16,7	26,2	-	-12,1
Toplam		58,9	16,7	26,2	-	-12,1	
Az Gelişmiş Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	7,0	17,2	-0,4	13,2	-1,5
		Özel	7,2	4,9	13,5	-5,8	11,9
		Toplam	6,1	15,2	1,7	3,1	3,6
	Birincil Mallar	Kamu	9,9	19,6	3,1	7,1	12,8
		Özel	6,9	3,0	13,6	10,3	-7,5
		Toplam	8,1	16,6	3,1	5,5	8,4
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	-2,0	4,1	6,8	-8,7	-28,4
		Özel	10,5	10,5	17,4	-9,7	18,8
		Toplam	7,5	5,1	12,6	-4,3	14,3
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	3,3	-73,3	43,5	41,6	11,5
		Özel	9,3	17,6	1,6	5,1	18,5
		Toplam	32,8	13,4	54,6	35,1	10,1
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8,0	1,0	9,5	21,7	-0,4
		Özel	19,7	54,1	2,1	4,0	18,7
		Toplam	8,4	14,0	2,8	9,6	10,3
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	-34,3	-50,3	7,9	-31,6	-202,4
		Özel	57,0	72,6	-3,0	-	0,2
		Toplam	-8,1	-109,7	32,3	-40,4	130,8
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	-
	Diğer	Kamu	57,7	159,4	-8,5	67,1	-60,1
Özel		-	-	-	-	-	
Toplam		57,3	157,9	-8,5	67,1	-60,1	

Tablo 19c : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Verimliliğin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Diğer Mekanlar	Toplam	Kamu	10,1	4,3	11,8	19,6	4,9
		Özel	4,4	1,0	10,6	0,1	0,4
		Toplam	6,5	2,8	11,0	6,7	1,6
	Birincil Mallar	Kamu	13,3	7,9	7,3	30,1	17,8
		Özel	3,1	1,0	8,0	1,7	-4,1
		Toplam	7,7	5,6	7,4	11,9	7,3
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	9,0	0,6	-1,8	39,4	14,4
		Özel	4,1	2,3	10,2	-0,5	-2,1
		Toplam	3,5	1,4	7,5	2,5	-2,0
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	43,7	64,9	36,0	80,5	-27,3
		Özel	10,0	15,1	15,3	3,7	-5,7
		Toplam	13,9	24,3	18,3	10,5	-14,3
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	9,9	1,2	13,9	28,3	-7,8
		Özel	6,3	-1,7	14,3	0,9	8,0
		Toplam	5,8	-1,9	11,4	8,5	2,4
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	18,7	16,9	17,5	42,5	-6,3
		Özel	28,1	-14,6	47,6	36,9	49,7
		Toplam	18,4	2,1	17,9	33,6	32,2
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	11,8	-0,3	8,8	32,6	0,1
		Toplam	11,8	-0,3	8,8	32,6	0,1
	Diğer	Kamu	9,3	-	0,9	25,6	1,5
		Özel	-32,8	-	-	-	-32,8
		Toplam	7,5	-	0,9	25,6	-5,8

Reel ücret artışları ile verimlilik artışları kıyaslandığında tüm imalat sanayi sektörü grubunda ve tüm mekanda reel ücret artışları verimlilik artışlarının gerisinde kalmıştır. Özellikle bu fark yeni gelişen sanayi mekanlarında ve az gelişmiş sanayi mekanlarında yer alan yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda oldukça büyüktür. Verimlilik artışları ücret artışlarına yansımamıştır.

Ücretle çalışanlara yapılan ödemelerin katma değer içindeki payı olarak hesaplanan ücret/katma değer oranı, toplam imalat sanayinde 1980-2001 yılları

ortalamasına göre kamuda %20,7 özel sektörde %20,8'dir. Kamu sektöründeki bu oran 1980-1986 döneminde ortalama olarak %23,2 iken 1987-1994 döneminde %15,7'ye düşmüş ve 1999-2001 döneminde %18,5'e çıkmıştır. Özel sektörde ise ücret/katma değer oranı %1980-1986 döneminde %24,9'dan 1995-1998 döneminde %17,6'ya düşmüştür. Daha sonra bu oran 1999-2001 döneminde artmış olmasına rağmen 1980-1988 dönemi rakamına ulaşamamış ve %20,3 olmuştur (Tablo 20).

Kamuda geleneksel sanayi mekanları haricinde diğer tüm mekanlarda ücret/katma değer oranı Türkiye ortalamasının üstünde olmuştur. Özel sektörde ise yeni gelişen sanayi mekanlarının ücret/katma değer oranı Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Sanayi gruplarına bakıldığında Türkiye toplamında ücretlerin katma değer içindeki oranı en düşük olan alt grup %17,6 ile birincil mallardır. En yüksek oran ise %22,8 ile orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi alt grubunda meydana gelmiştir.

Mekan ayrımında, geleneksel sanayi mekanlarında, az gelişmiş sanayi mekanlarında ve diğer mekanlarda ücret/katma değer oranının en düşük olduğu sektör grubu birincil mallar grubu iken, yeni gelişen sanayi mekanlarında en düşük oran yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi alt grubunda yer almaktadır. Bu oranın en yüksek olduğu alt gruplar ise geleneksel sanayi mekanlarında işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat, yeni gelişen sanayi mekanlarında diğer grubu, az gelişmiş sanayi mekanlarında yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi ve diğer mekanlarda orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubudur.

Tablo 20a : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde İşgücü Ödemelerinin Katma Değere Oranı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Türkiye	Toplam	Kamu	20,7	23,2	22,0	15,7	18,5
		Özel	20,8	24,9	19,0	17,6	20,3
		Toplam	20,7	24,2	19,7	17,1	19,8
	Birincil Mallar	Kamu	29,4	28,1	26,5	38,0	28,7
		Özel	17,6	21,6	16,7	13,8	15,6
		Toplam	21,4	25,2	20,3	18,7	19,4
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	64,1	46,7	55,0	64,2	128,9
		Özel	22,7	27,5	20,7	18,9	21,7
		Toplam	25,6	31,1	24,0	20,6	23,5
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	54,7	52,1	60,7	40,2	64,1
		Özel	21,6	26,5	18,5	18,6	22,8
		Toplam	29,7	36,0	28,2	22,6	28,8
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	56,0	46,7	58,4	50,0	79,7
		Özel	22,8	27,1	20,8	18,7	23,4
		Toplam	24,3	28,7	22,6	19,6	24,5
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	32,2	34,9	28,3	21,4	50,6
		Özel	18,0	20,5	16,4	16,8	17,8
		Toplam	19,7	23,2	17,6	17,4	20,0
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	107,3	-	85,0	185,2	-
		Özel	21,1	27,0	21,0	12,0	19,7
		Toplam	21,7	27,0	22,5	12,4	19,7
Diğer	Kamu	2,0	2,1	2,1	1,5	2,0	
	Özel	8,2	6,2	8,3	10,7	9,2	
	Toplam	2,3	2,3	2,4	1,8	2,5	
Geleneksel Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	13,6	15,5	14,4	9,6	12,2
		Özel	21,0	25,1	19,2	17,9	20,3
		Toplam	18,6	21,2	17,7	16,0	18,5
	Birincil Mallar	Kamu	19,3	18,3	17,1	27,7	16,2
		Özel	17,4	22,0	16,3	14,3	14,1
		Toplam	16,9	19,8	15,8	15,8	14,4
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	66,7	53,9	57,1	59,1	131,9
		Özel	23,1	27,7	20,9	19,3	23,3
		Toplam	25,1	30,4	22,9	20,4	24,7
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	47,1	40,1	50,4	33,9	72,0
		Özel	22,4	27,3	19,8	19,1	22,5
		Toplam	27,4	31,9	26,5	21,4	27,1
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	63,3	52,2	57,2	61,7	107,5
		Özel	22,8	27,1	21,0	18,8	23,2
		Toplam	23,9	28,7	21,9	19,3	24,0
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	29,7	29,0	25,6	21,0	54,1
		Özel	18,4	20,9	16,6	17,6	18,4
		Toplam	19,4	22,2	17,2	17,8	20,7
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	107,3	-	85,0	185,2	-
		Özel	22,1	29,2	21,4	11,2	21,8
		Toplam	22,8	29,2	23,1	11,7	21,8
Diğer	Kamu	1,5	1,3	1,8	1,3	1,7	
	Özel	7,9	5,7	8,1	10,6	9,2	
	Toplam	1,9	1,5	2,1	1,7	2,3	

Tablo 20b : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde İşgücü Ödemelerinin Katma Değere Oranı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Yeni Gelişen Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	41,6	43,5	40,5	36,5	46,7
		Özel	19,5	23,7	17,7	15,9	19,2
		Toplam	23,1	29,3	21,3	17,6	20,8
	Birincil Mallar	Kamu	37,9	47,8	31,9	32,2	38,2
		Özel	17,7	21,5	17,0	11,9	18,1
		Toplam	23,8	31,8	21,9	15,3	21,5
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	53,5	37,5	52,9	50,0	96,7
		Özel	22,0	28,3	20,1	17,5	18,3
		Toplam	24,3	31,0	23,2	18,8	19,0
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	87,7	86,3	97,9	70,0	87,3
		Özel	17,4	20,4	14,6	16,1	19,6
		Toplam	23,9	31,0	20,5	19,1	23,0
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	31,9	23,2	38,4	22,0	48,0
		Özel	22,5	27,3	19,4	18,6	24,7
		Toplam	22,9	26,5	21,0	18,8	25,3
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	55,7	-	60,0	38,0	67,8
		Özel	14,1	14,0	12,4	15,3	17,2
		Toplam	14,2	14,0	12,6	15,4	17,3
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	19,5	26,7	18,1	19,9	10,4
		Toplam	19,5	26,7	18,1	19,9	10,4
	Diğer	Özel	30,6	39,5	29,5	29,5	18,4
Toplam		30,6	39,5	29,5	29,5	18,4	
Az Gelişmiş Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	40,3	34,4	38,8	47,2	49,1
		Özel	23,2	26,2	23,2	20,1	20,5
		Toplam	34,5	33,0	34,7	35,1	36,7
	Birincil Mallar	Kamu	33,6	28,9	32,2	43,0	36,0
		Özel	21,5	27,5	20,0	16,5	17,8
		Toplam	31,4	28,0	30,9	37,0	33,3
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	109,8	53,5	57,0	98,9	396,7
		Özel	24,2	27,0	24,5	20,9	21,7
		Toplam	40,7	43,9	41,6	34,9	38,6
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	205,6	114,2	416,2	31,1	89,7
		Özel	25,6	27,9	23,4	23,0	29,5
		Toplam	56,5	49,8	65,3	30,5	83,5
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	57,6	62,4	58,5	50,1	53,7
		Özel	27,3	30,6	29,4	24,9	17,0
		Toplam	36,6	38,0	38,5	34,3	31,4
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	16,8	-277,0	375,2	579,1	-2.684,4
		Özel	29,4	31,9	32,8	23,3	26,2
		Toplam	111,2	70,1	262,9	-118,1	108,2
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	-
	Diğer	Kamu	-130,4	50,5	97,3	-424,5	-2.040,4
Özel		-	-	-	-	-	
Toplam		-130,3	50,5	97,3	-424,5	-2.040,4	

Tablo 20c : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde İşgücü Ödemelerinin Katma Değere Oranı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Diğer Mekanlar	Toplam	Kamu	43,3	62,3	40,2	28,4	27,2
		Özel	21,0	24,8	19,0	17,7	21,8
		Toplam	32,4	44,9	29,8	21,9	24,2
	Birincil Mallar	Kamu	47,3	55,8	40,7	52,9	37,4
		Özel	18,9	20,3	18,8	16,1	19,4
		Toplam	34,7	42,8	31,2	31,1	30,1
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	69,7	42,9	57,0	99,9	126,2
		Özel	22,4	26,5	20,5	19,1	22,5
		Toplam	28,3	32,7	28,1	22,8	26,1
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	122,2	184,8	98,3	90,4	82,5
		Özel	23,3	30,2	16,8	19,7	29,1
		Toplam	59,5	104,0	41,2	31,2	42,1
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	69,2	53,6	75,9	67,2	90,3
		Özel	24,4	29,6	22,7	19,8	23,1
		Toplam	39,2	39,0	45,8	33,2	30,4
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	58,9	86,2	52,7	38,9	38,4
		Özel	23,8	31,0	29,4	9,6	11,1
		Toplam	41,6	62,0	45,6	16,0	17,5
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	-	-	21,0	33,1	36,5
		Toplam	-	-	21,0	33,1	36,5
	Diğer	Kamu	-	-	5,4	2,4	3,4
Özel		-	-	-	-	11,5	
Toplam		-	-	5,4	2,4	3,5	

1980 ve 2001 yılları arasında özel sektördeki gelişmelere bakıldığında, geleneksel sanayi mekanlarında bu oran birinci mallarda düşmektedir (1980-1986 için %22,0, 1987-1994 için %16,3, 1995-1998 için %14,3 ve 1999-2001 için %14,1). Yeni gelişen sanayi mekanlarında bu oranın düştüğü gruplar işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat (1980-1986 için %28,3, 1987-1994 için %20,1, 1995-1998 için %17,5 ve 1999-2001 için %18,3), sınıflandırılmamış ürünler grubu (1980-1986 için %26,7, 1987-1994 için %18,1, 1995-1998 için %19,9 ve 1999-2001 için %10,4) ve diğer

grubudur (1980-1989 için %39,5, 1987-1994 için %29,5, 1995-1998 için %29,5 ve 1999-2001 için %18,4). Az gelişmiş sanayi mekanlarında ise birincil malların (1980-1986 için %27,5, 1987-1994 için %20,0, 1995-1998 için %16,5 ve 1999-2001 için %17,8), işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunun (1980-1986 için %27,0, 1987-1994 için %24,5, 1995-1998 için %20,9 ve 1999-2001 için %21,7) ve orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubunun (1980-1986 için %30,6, 1987-1994 için %29,4, 1995-1998 için %24,9 ve 1999-2001 için %17,0) ücret/katma değer oranları düşmektedir.

Ücret/katma değer oranının 1980 ve 2001 yılları arasında yükseldiği tek sektör grubu, yeni gelişen sanayi mekanlarındaki yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayidir. Bu oran 1980-1986 ortalamasına göre %14,0'dan 1995-1998 döneminde %15,3'e ve 1999-2001 döneminde de %17,2'ye yükselmiştir. Diğer tüm mekanlardaki ve gruplardaki ücretlerin katma değer olan oranı 1987-1994 döneminde düşerken 1999-2001 döneminde artmıştır.

2.5. Mekanlara Göre İmalat Sanayinin Katma Değer Gelişimi

Sanayi sektörü, uluslararası tanımlamalarda madencilik, imalat sanayi ve enerji alt sektörlerine ayrılmaktadır. Türkiye'de imalat sanayi sektörü katma değer bakımından, toplam sanayi sektörü içinde yaklaşık %80'lerde, istihdam bakımından ise yaklaşık %95'lerde bir paya sahiptir. Toplam üretime bakıldığında, bu oranlar sırasıyla %20 ve %17'ler bulunmaktadır. İmalat sektörü, üretimdeki ve istihdamdaki ağırlığı nedeniyle hem sanayide hem de toplamda en önemli sektör konumunda yer almaktadır.

İmalat sanayi gruplarının katma değerlerinin 1981-2001 ortalama büyüme hızlarına bakıldığında en yüksek üretim artışının, yeni gelişen sanayi mekanlarında özel sektörün yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubunda %52,6 ile gerçekleştiği gözlenmektedir (Tablo 21). En büyük negatif büyüme hızı ise %42,9 ile az gelişmiş sanayi mekanlarındaki kamu sektörünün yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubunda gerçekleşmiştir. Geleneksel sanayi mekanlarında en yüksek ortalama katma değer artışı %14,9 ile kamunun orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektöründe meydana gelmiştir. Bu artışı aynı mekanda %10,5 ile yine kamunun yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü izlemektedir. Özel sektörde ise en yüksek artış sınıflandırılmamış ürünler sektöründe (%14,5) gerçekleşmiştir.

Türk sanayisi asıl olarak özel sektöre bağlıdır. İmalat sanayinde 1980'lerde %60'lar olan özel imalat sanayi sektörünün katma değer oranı 2001 yılında %82 oranına çıkmıştır.

İmalat sanayinde sektörel yapı bölge gruplarına göre değişiklikler göstermektedir. Tablo 22'de Türkiye genelinde sanayi gruplarının katma değer payları açısından en büyük paya sahip olan grup, özel sektörde 1980-2001 yılları ortalamalarına göre %29,6 ile işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi sektörü grubudur. Kamuda ise toplam Türkiye'de %47,6 ile içinde madencilik, elektrik üretimi gibi enerji sektörlerinin yer aldığı diğer sektörler grubu en yüksek paya sahiptir. Bu pay 1980 yılında %31,4 iken yıllar boyunca gittikçe artarak 2001 yılında %58,1 oranına yükselmiştir.

Tablo 21a : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Katma Değerin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Türkiye	Toplam	Kamu	3,7	7,2	1,0	7,0	-0,7
		Özel	7,8	7,7	10,6	8,0	0,1
		Toplam	6,2	7,3	7,2	7,8	-0,5
	Birincil Mallar	Kamu	5,6	6,2	-1,5	11,1	15,9
		Özel	8,0	6,0	11,0	9,9	1,4
		Toplam	6,1	5,7	5,4	8,7	5,1
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	-5,8	2,2	-3,0	-9,6	-24,2
		Özel	7,7	4,3	13,2	9,0	-1,8
		Toplam	6,6	3,9	11,3	8,2	-2,3
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	5,1	-3,9	11,7	6,1	4,3
		Özel	7,4	9,8	10,3	6,4	-4,2
		Toplam	5,3	4,0	10,1	4,9	-4,3
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6,9	-2,0	21,6	5,6	-12,5
		Özel	7,4	5,4	12,3	10,0	-4,8
		Toplam	6,8	4,3	11,8	9,7	-5,0
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8,8	7,9	25,5	-9,2	-10,2
		Özel	10,4	14,4	10,9	2,6	11,3
		Toplam	9,0	12,2	10,9	0,4	9,3
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	-7,1	-	5,3	-81,5	-
		Özel	15,3	11,6	16,0	43,9	-17,2
		Toplam	15,2	11,6	16,0	43,0	-17,2
Diğer	Kamu	9,6	20,6	2,9	16,1	-3,4	
	Özel	32,3	66,1	-8,4	8,1	105,3	
	Toplam	10,7	23,1	1,4	15,7	3,9	
Geleneksel Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	4,1	9,2	-0,5	7,8	1,1
		Özel	7,0	7,4	9,6	5,9	0,5
		Toplam	5,8	7,8	6,2	6,3	0,1
	Birincil Mallar	Kamu	10,4	13,8	-7,5	27,0	29,2
		Özel	7,9	6,1	10,7	5,6	7,1
		Toplam	6,9	9,1	3,9	6,4	10,8
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	-4,8	1,5	1,5	-10,1	-27,5
		Özel	6,2	3,8	11,9	6,2	-4,1
		Toplam	5,7	3,5	11,1	5,7	-4,6
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	9,8	-6,3	8,6	4,1	52,8
		Özel	6,3	6,6	9,8	5,4	-2,2
		Toplam	5,0	1,5	9,4	4,0	1,4
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	14,9	-4,5	37,8	12,8	-4,8
		Özel	7,1	5,2	11,9	9,7	-5,5
		Toplam	6,5	3,9	11,4	9,7	-5,6
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	10,5	12,8	27,6	-12,5	-8,8
		Özel	9,8	14,8	10,1	0,1	12,0
		Toplam	8,7	13,2	10,3	-2,3	10,3
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	-7,1	-	5,3	-81,5	-
		Özel	14,5	8,3	17,7	45,3	-22,5
		Toplam	14,3	8,3	17,7	44,3	-22,5
Diğer	Kamu	8,7	20,4	1,4	15,5	-3,9	
	Özel	3,9	3,7	-8,3	7,8	45,0	
	Toplam	10,1	23,0	-0,1	15,1	4,9	

Tablo 21b : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Katma Değerin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Yeni Gelişen Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	2,2	-4,2	10,3	-7,5	6,0
		Özel	11,8	10,3	15,8	14,7	0,0
		Toplam	9,4	5,1	14,5	12,4	0,3
	Birincil Mallar	Kamu	6,5	-7,4	21,5	-9,5	15,8
		Özel	11,9	10,3	14,4	21,0	-3,8
		Toplam	7,9	-1,1	15,7	12,4	-1,0
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	-2,0	4,3	0,0	4,0	-28,2
		Özel	13,3	6,1	20,2	16,9	4,7
		Toplam	11,3	5,4	16,1	16,2	4,0
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4,9	-3,0	7,4	29,0	-17,8
		Özel	12,1	24,9	11,2	5,9	-2,9
		Toplam	9,8	18,4	10,0	6,9	-4,0
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	9,0	11,9	9,2	-8,6	25,8
		Özel	11,2	9,7	16,1	13,6	-2,0
		Toplam	10,4	9,9	14,8	11,4	-1,5
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	17,5	-	28,6	0,4	14,1
		Özel	52,6	136,4	29,1	14,3	-1,1
		Toplam	52,6	136,4	29,0	14,2	-1,0
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	3,8	-	-2,3	21,9	-
		Toplam	9,0	7,9	-0,7	12,7	32,9
	Diğer	Özel	1,0	-2,9	29,9	-	-36,6
Toplam		1,0	-2,9	29,9	-	-36,6	
Az Gelişmiş Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	3,7	17,1	-3,1	5,4	-7,2
		Özel	13,0	9,9	20,6	5,4	9,5
		Toplam	5,2	16,1	0,9	2,1	-0,8
	Birincil Mallar	Kamu	7,0	19,1	-0,2	3,5	6,5
		Özel	11,1	6,3	17,5	17,4	-4,5
		Toplam	6,0	16,8	0,3	2,7	4,0
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	-4,7	11,2	2,5	-22,7	-31,8
		Özel	18,3	15,8	28,7	3,1	15,9
		Toplam	8,9	10,6	13,4	-4,2	11,0
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	-7,3	-82,2	30,4	36,8	8,0
		Özel	12,8	19,3	0,7	26,0	14,6
		Toplam	26,3	22,5	33,6	34,6	5,9
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	16,6	26,8	8,1	20,9	12,8
		Özel	10,7	24,1	0,9	8,8	17,2
		Toplam	21,3	56,2	2,3	11,8	14,6
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	-42,9	-58,1	10,9	-63,1	-193,8
		Özel	8,7	38,8	-4,7	-18,6	-15,3
		Toplam	-46,3	-108,4	35,6	-142,5	-12,3
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	-
	Diğer	Kamu	46,6	144,9	-19,5	59,1	-64,1
Özel		-	-	-	-	-	
Toplam		46,7	145,0	-19,5	59,1	-64,1	

Tablo 21c : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Katma Değerin Büyüme Hızı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1981-2001 Finansal serbestleşme süreci	1981-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Diğer Mekanlar	Toplam	Kamu	6,3	2,5	9,6	12,8	-3,9
		Özel	9,3	8,5	12,4	14,3	-3,9
		Toplam	7,2	4,6	10,8	12,8	-4,3
	Birincil Mallar	Kamu	9,4	3,4	3,5	30,4	8,9
		Özel	6,4	7,3	9,5	11,5	-10,2
		Toplam	6,2	4,0	5,6	15,9	-0,5
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	1,5	0,7	-6,0	13,9	6,8
		Özel	8,6	8,4	11,2	13,6	-4,6
		Toplam	5,6	5,3	6,9	11,4	-4,7
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	39,7	65,9	32,6	64,6	-27,1
		Özel	19,7	36,1	21,0	17,8	-13,8
		Toplam	14,6	28,6	18,5	11,8	-19,7
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	29,1	7,2	58,5	19,3	7,8
		Özel	11,8	2,4	19,4	13,9	7,4
		Toplam	12,3	2,5	25,3	13,8	-4,7
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	21,6	19,3	28,8	34,9	-10,3
		Özel	37,8	-11,4	36,2	112,7	40,8
		Toplam	21,1	4,6	20,7	43,9	25,2
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	19,2	11,4	33,3	13,2	-5,1
		Toplam	19,2	11,4	33,3	13,2	-5,1
	Diğer	Kamu	12,7	-	12,5	21,5	1,2
Özel		-	-	-	-	-	
Toplam		12,8	-	12,5	21,5	1,6	

Tablo 22a : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Katma Değerin Payı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz	
Türkiye	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
		Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
		Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
	Birincil Mallar	Kamu	24,8	29,4	26,2	14,7	24,2	
		Özel	15,8	16,1	15,1	16,2	16,8	
		Toplam	19,0	21,5	18,5	15,8	18,4	
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	7,0	9,6	8,2	3,9	1,8	
		Özel	29,6	29,6	29,0	30,8	29,7	
		Toplam	22,7	21,3	22,7	24,4	23,4	
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	11,5	12,7	11,7	11,4	8,0	
		Özel	14,5	15,0	15,3	13,5	12,2	
		Toplam	13,5	14,1	14,2	13,0	11,3	
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	2,9	3,5	3,1	2,5	1,6	
		Özel	24,3	24,4	24,2	25,2	23,4	
		Toplam	17,6	15,8	17,8	19,9	18,5	
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	6,2	4,3	7,7	8,1	3,9	
		Özel	13,6	11,9	14,9	12,8	15,2	
		Toplam	11,3	8,8	12,7	11,7	12,7	
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Kamu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
		Özel	0,6	0,5	0,5	0,9	0,5	
		Toplam	0,4	0,3	0,3	0,7	0,4	
	Diğer	Kamu	47,6	40,5	43,1	59,4	60,5	
		Özel	1,6	2,5	1,1	0,7	2,2	
		Toplam	15,5	18,2	13,7	14,5	15,4	
	Geleneksel Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
			Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
			Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Birincil Mallar		Kamu	16,6	22,2	17,3	7,2	14,1	
		Özel	13,6	13,6	13,0	13,5	15,3	
		Toplam	14,8	17,0	14,3	12,0	15,1	
İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat		Kamu	3,9	5,0	4,6	2,5	1,4	
		Özel	26,7	27,4	26,7	27,6	24,4	
		Toplam	19,9	18,5	20,5	21,7	19,4	
Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	11,1	13,6	11,0	10,3	6,2	
		Özel	13,8	15,1	14,0	12,5	11,8	
		Toplam	13,0	14,5	13,1	12,0	10,6	
Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	2,1	3,2	2,1	1,2	1,0	
		Özel	27,5	27,1	27,1	29,5	27,2	
		Toplam	20,0	17,6	20,1	22,8	21,5	
Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat		Kamu	7,5	4,8	9,8	9,9	4,4	
		Özel	15,7	13,4	17,4	14,8	17,7	
		Toplam	13,2	10,0	15,3	13,7	14,8	
Sınıflandırılmamış Ürünler		Kamu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
		Özel	0,6	0,5	0,5	1,1	0,5	
		Toplam	0,5	0,3	0,4	0,9	0,4	
Diğer		Kamu	58,8	51,2	55,1	68,9	72,8	
		Özel	2,1	3,0	1,4	0,9	3,1	
		Toplam	18,6	22,2	16,3	17,0	18,3	

Tablo 22b : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Katma Değerin Payı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Yeni Gelişen Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Birincil Mallar	Kamu	56,2	45,1	57,9	59,1	73,9
		Özel	23,1	25,2	21,4	24,3	20,9
		Toplam	28,1	31,4	27,4	27,1	24,0
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	24,1	36,3	23,5	17,4	6,0
		Özel	36,2	34,3	35,2	37,2	42,1
		Toplam	35,0	34,2	33,4	35,6	40,0
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	8,4	8,7	7,2	9,2	10,3
		Özel	15,7	18,2	17,1	12,3	10,8
		Toplam	14,3	15,8	15,4	12,0	10,7
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	11,0	9,8	11,3	13,9	9,5
		Özel	17,4	16,2	18,0	18,8	16,5
		Toplam	16,2	14,1	16,9	18,5	16,1
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	0,2	0,0	0,2	0,3	0,4
		Özel	7,2	5,3	8,1	7,1	9,0
		Toplam	6,1	3,9	6,8	6,6	8,5
Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	0,4	0,6	0,1	0,2	0,6	
	Toplam	0,3	0,5	0,1	0,2	0,6	
Diğer	Özel	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	
	Toplam	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	
Az Gelişmiş Sanayi Mekanları	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Birincil Mallar	Kamu	66,8	65,8	63,5	61,5	85,0
		Özel	23,9	25,8	24,6	21,5	20,4
		Toplam	55,4	61,2	55,0	44,5	57,3
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	16,4	15,9	23,3	13,7	3,0
		Özel	63,1	57,3	61,3	71,0	70,8
		Toplam	29,5	20,9	31,8	38,1	32,2
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	7,6	0,2	6,7	21,8	8,4
		Özel	2,6	4,1	2,4	1,1	1,3
		Toplam	5,3	0,6	5,6	13,1	5,4
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	1,6	0,6	1,2	2,9	3,6
		Özel	9,0	9,8	10,6	5,8	7,0
		Toplam	3,0	1,6	2,8	4,1	5,0
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	0,2	0,3	0,2	0,1	0,0
		Özel	1,5	3,0	1,0	0,5	0,4
		Toplam	0,4	0,6	0,3	0,3	0,2
Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	Toplam	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diğer	Kamu	7,3	17,2	5,1	0,0	0,0	
	Özel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	Toplam	6,4	15,1	4,4	0,0	0,0	

Tablo 22c : Bölge İçinde Sektör Gruplarına Göre İmalat Sanayinde Katma Değerin Payı (%), Dönem Ortalamaları

Bölge grubu	Sektör grubu		1980-2001 Finansal serbestleşme süreci	1980-1986 Ticaret liberalizasyonu	1987-1994 Finansal serbestleşme ve kriz	1995-1998 Kriz sonrası uyum	1999-2001 IMF ve kriz
Diğer Mekanlar	Toplam	Kamu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Özel	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Birincil Mallar	Kamu	38,9	49,4	38,9	23,5	34,9
		Özel	25,6	31,7	25,7	19,7	18,9
		Toplam	32,4	41,2	32,6	21,3	26,0
	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat	Kamu	13,7	25,2	13,0	3,9	2,0
		Özel	42,8	48,8	39,7	39,9	40,8
		Toplam	28,7	35,9	26,0	25,4	23,4
	Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	15,8	15,7	18,3	13,8	11,7
		Özel	20,3	10,1	27,1	24,9	19,7
		Toplam	18,3	13,3	22,3	20,5	16,2
	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4,0	4,1	4,7	4,2	1,6
		Özel	6,3	5,9	5,5	6,6	9,2
		Toplam	5,2	4,8	5,1	5,6	5,8
	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Kamu	4,5	5,6	3,7	4,8	3,7
		Özel	4,8	3,4	1,7	8,7	10,9
		Toplam	4,8	4,7	2,7	7,1	7,7
	Sınıflandırılmamış Ürünler	Özel	0,2	0,1	0,3	0,3	0,3
		Toplam	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
	Diğer	Kamu	23,2	0,0	21,5	49,8	46,1
Özel		0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	
Toplam		10,5	0,0	11,2	19,9	20,7	

Geleneksel sanayi mekanları, toplam Türkiye yapısının aynısını sergilemektedir. Orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubu katma değeri bu mekanlarda en yüksek paya (%27,5) sahiptir. Bunu %26,7 ile işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi sektörü grubu, %15,7 ile yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubu, %13,8 ile düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubu gelmektedir. Aynı mekanda kamu sektörünün katma değer payı ortalama olarak %58,8 ile en yüksek diğer grubunda bulunmaktadır.

Yeni gelişen sanayi mekanlarında, özel sektörde en yüksek katma değer payına (%36,2) işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi sektörü grubu sahiptir. Bu mekanlarda kamu sektörünün %56,2 ile en fazla üretim yaptığı imalat grubu birincil mallardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE DIŞ TİCARETİN YAPISI VE GELİŞİMİ

EK-14'de UNCTAD'ın yapmış olduğu Uluslararası Standard Ticaret Sınıflaması (STIC) Rev.2'ye göre 3 dijital düzeyde 225 ticareti yapılan mal listesi yer almaktadır. Mallar, değişik nitelikli, teknoloji ve sermaye yoğun ve ölçek niteliklerine göre yedi sektör kategorisinde gruplandırılmıştır. Bu gruplar, birincil mallar (A), işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat (B), düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat (C), orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat (D), yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat (E), sınıflandırılmamış ticaret (F), diğer (G) olarak sıralanmaktadır. Diğer taraftan çalışmadaki ülke grupları Köse ve Öncü (2003) ve Köse ve Baykan (2003) çalışmalarındaki tasnife sadık kalınarak oluşturulmuş ve 1980 sonrası mal ticaretini kapsayan dış ticaret verileri SAS (Statistical Analysis System) programı kullanılarak ülke ve mal gruplarına göre toplulaştırılmıştır.

3.1. 1980 Sonrası Dünyada ve Türkiye'de Dış Ticaret Politikaları

Akyüz'ün 2005 yılında yazdığı makalede gelişmekte olan ülkelerin büyümesi için global ekonomiye hızlı ve tam entegrasyon inancı son 20 yıldaki kalkınma ekonomilerinde temel kavram olmuştur.

Buna göre ticaret liberalizasyonu gelişmekte olan ülkelere tavsiye edilen politikaların başında gelmektedir. Uluslararası ticarete açılma ve bu ülkelerin uluslararası iş bölümüne katılımlarının hızını ve modelini değiştireceği tahmin edilmektedir. Böylece bu ülkelerin ödemeler dengesi problemlerini çözecek, teknik

ve ekonomik ilerlemeyi sağlayacak ve sanayileşmiş ülkeleri yakalamaları sağlanacaktır.

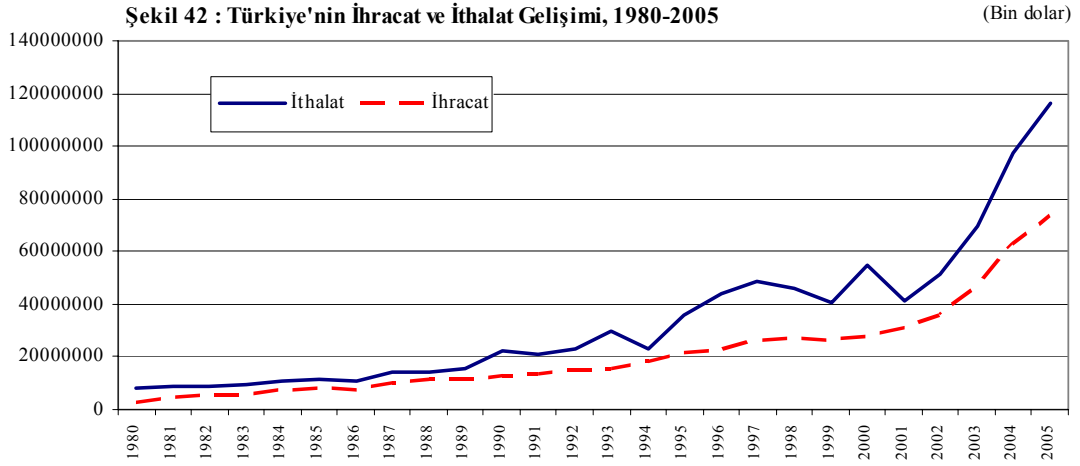
1980'lerin ortalarında Latin Amerika ve Afrika'daki gelişmekte olan ülkelerde bu politikalar egemen olmuştur. Aynı liberalizasyon politikaları Asya ülkelerinde de uygulanmasına rağmen , bu ülkelerde sürdürülmesi daha değişik yöntemle olmuştur. Bir çok gelişmekte olan ülkelerin karşılaştığı temel politika sorunu geniş ve güçlü sanayi temelini nasıl kurulacağıdır. Üretimde bağımlı ürünlerden ve birincil malların ihracatından sanayi mallarına kayma, uluslararası iş bölümüne daha etkili katılım araçları ile yapılmaktadır. İmalatçılar, ihracat kazançlarında sadece hızlı verimlilik artışı ve üretim büyümesiyle değil aynı zamanda hacim arttıkça fiyat dengelerinin aynı kalmasını da beklerler. Yine, birçok gelişmekte olan ülke son yirmi yılda dünya ticaretinde hızla artan teknoloji yoğun imalat sanayi ürünleri ihracatına geçişte başarılı gözükmemektedir. Bununla birlikte birçok ülkede de durum aynı değildir. İthalatın hızlı liberalizasyonu doğrultusunda içe dönük büyümeden dışa dönük büyümeye geçen ülkeler, imalat ürünleri ihracatının artmasında yeterince gelişme gösterememiştir. İthalat dalgalanmalarıyla ve ticaret açıklarıyla karşı karşıya kalmışlardır.

Gelişmekte olan ülkelerin imalat sanayi ihracatındaki artışın büyük bir kısmı Doğu Asya ve merkezi Amerika'daki ülkelerde yoğunlaşmıştır. Bu gelişme çok uluslu şirketler tarafından organize edilen uluslararası üretim ağında işgücü yoğun süreçlerdeki bu ülkelerin katılımı sonucunda ortaya çıkmıştır. Kore ve Tayvan hariç, gelişmekte olan ülkelerin ihracatı hala verimlilik artışının sınırlı olduğu doğal

kaynakların ve vasıfsız ya da yarı vasıflı işgücünün kullandığı ürünlerde yoğunlaşmaktadır.

Türkiye'nin dış ticaret yapısına bakıldığında 1980 yılından önce korumacı ve ithal ikameci politikaların uygulandığı görülmektedir. 1980 yılından sonra ise dış ticarete dışa açık liberal bir politika izlenmiş ve ekonomik gelişme politikasını ihracat temelli büyüme olarak değiştirmiştir. İhracatı geliştirici ve teşvik edici politikalara önem verilmiştir. Bunun için parasal teşviklerden, ihracat kredilerinden, yatırım teşvik tedbirlerinden yararlanılmıştır. İthalat kuralları ve miktar kısıtlamaları kaldırılmıştır. Devlet müdahaleleri minimal düzeye indirilmiştir. Bu politikalar, İhracat Rejim Kararları ile düzenlenmektedir. Bu kararlar; ihracatın desteklenmesi, yasaklanması, izne bağlanması ve ihracat şekilleri gibi konuların çerçevesi belirlenmektedir. Bu politikalarda özellikle sanayi ürünlerine ağırlık verilmektedir. İthalat ise 1980'de hazırlanan ithalat rejimi ile daha liberal bir hale getirilmiştir (Dinler, 1993, Seyitoğlu, 1998).

Bu politikalar çerçevesinde Türkiye'nin dış ticaret dengesi ihracattan çok ithalattaki değişimlere bağlı gözükmektedir. Şekil 42'de görüldüğü üzere, ihracattaki gelişim daha düz bir trend sergilerken ithalatta daha fazla inişler ve çıkışlar bulunmaktadır. İhracattaki sıçramalar, özellikle ekonomik krizlerin meydana geldiği yıllardaki devalüasyonlar sonucunda meydana gelmiştir.

1980-1989 yıllarında ihracat artışları ithalat artışlarının üstünde yer almıştır. Bu dönemde ortalama olarak ihracat %19,3 artarken ithalat ise %13,1 oranında artmıştır. 1990-1995 yılları arasındaki ihracat artışının ilk nedeni AB'nin ithalat talebindeki önemli artışıdır. Ayrıca 1994'deki krizden sonraki ekonomik program bu gelişmenin üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Bundan başka 1994'deki devalüasyon Türk ihracatının rekabetini artırılmasını sağlamıştır. 1997 ve 1998'deki Asya ülkelerindeki ve Rusya'daki ekonomik krizlerden Türkiye ihracatı da etkilenmiş ve düşük düzeyde artış göstermiştir. 2000 yılından sonra ise Türkiye'nin ihracatındaki büyüme oranı hızlanmıştır (DTM, internet).

2001 krizinden sonra iç talebin daralması ve devalüasyonların sonucunda dışarıdaki rekabetinin artmasıyla Türkiye ihracatı yeniden artış trendine girmiştir. 2005 yılında ise dünya talebindeki artışın azalması, özelliklerinin Çin'in fazla ihracat arzının dünya fiyatlarını düşürmesi ve dolayısıyla rekabetin artması ihracatın yavaş artışına neden olmuştur.

3.2. Dış Ticaretin Ürün Gruplarına Göre Dağılımı

Yukarıda bahsedilen ürün gruplarına göre dış ticaretin yapısı incelendiğinde Şekil 43'de yer aldığı gibi 1980-1985 arası ihracatta en yüksek paya içinde tarım ürünlerinin bulunduğu birincil mallar grubu sahipken bu malların ihracatı 1985 yılından sonra gittikçe düşmüştür. 1980-1988 döneminde ortalama olarak ihracatın %45,6'sına sahip olan birincil mallar grubunun payı, 1989-1998 yılları arasında %26,9 ve 1999-2004 yılları arasında ise %15,3 oranına düşmüştür. Bu grupta yer alan ürünler içinde en fazla ihracatı yapılan %20'ler dolayında paya sahip olan kuru/taze meyveler ve kabuklu yemişler grubudur.

Türkiye'de tarımsal ürünlerin üretimindeki dalgalanmalar buna bağlı olarak ihracattaki sorunlar, bazı yıllar iklim koşullarına bağlı olsa da, genelde tarımsal politikaların etkin bir şekilde uygulanmamasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanında verim düşüklüğü, girdi kullanımındaki eksiklik veya dengesizlik, pazarlama gibi maliyeti artırıcı faktörlerde tarımsal üretimin ve ihracatın yeterli düzeyde artmamasına neden olmaktadır. Ayrıca tarım ihracatındaki bu düşüşte Türkiye ekonomisinde sanayileşme olgusunun önemli bir rolü bulunmaktadır. Bunun yanında, kırdan kente önemli bir ölçüde göçün yaşanmış olması da tarım sektörünün küçülmesine neden olmuştur.

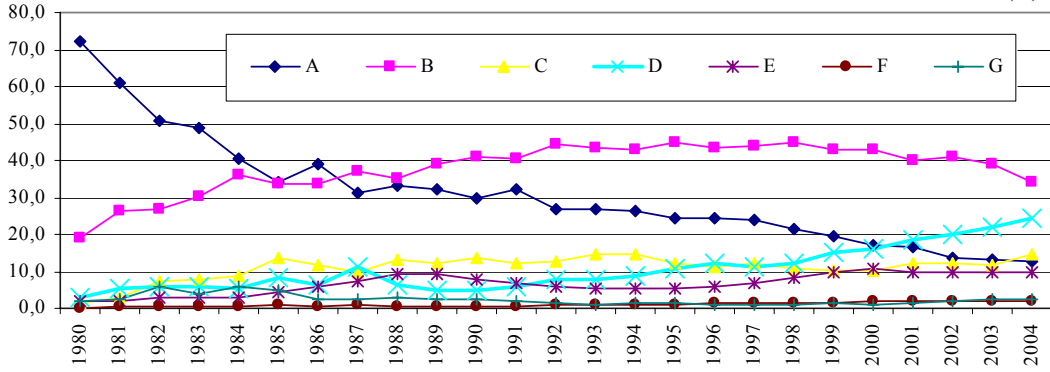
1985 yılından sonra ise Türkiye'nin ihracat ettiği en yoğun grup, işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat ürünlerinin yer aldığı gruptur. Bu grupta yoğunlukla tekstil ürünleri yer almaktadır. Ancak bu grubun artış trendi 2000 yılına kadar devam etmiş bu yıldan sonra bu ürünlerin ihracatında düşme eğilimi başlamıştır (Şekil 44).

Bu kategorinin toplam ihracat içindeki payı 1980-1988 yılları arasında ortalama olarak %30,9 iken 1989-1998 yıllarında %42,8'e 1999 yılından sonra ise %40,0'a düşmüştür.

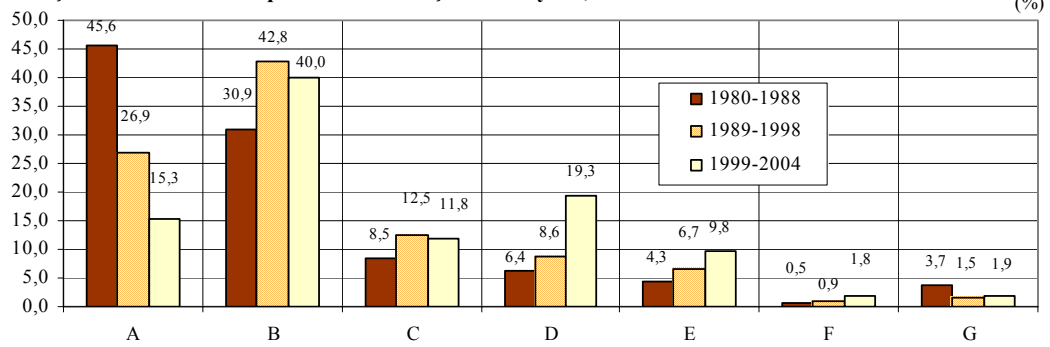
İhracatın ürün grupları içinde dikkate değer diğer bir değişme ise otomotiv, makine ve ev aletlerinin yer aldığı orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat ürünleri grubunda görülmektedir. Bu gruptaki ürünleri ihracat payı 1980 yılında %3,1 iken 2004 yılında %24,4'e çıkmıştır (Şekil 43). Bu sektör grubunda en büyük paya 2004 yılında %25,5 ile motorlu yolcu taşıtları sahiptir. Otomotiv sektöründeki bu artışta özellikle yabancı sermayenin bu sektöre girmesinin büyük rolü vardır.

Yoğunlukla demir-çelik sektörünün yer aldığı düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi ürün grupta da 1980 yılından sonra bir artış trendi bulunmaktadır. 1980 yılında %1,6 ihracat payına sahip olan bu grup 2004 yılına gelindiğinde bu payını %14,7'e çıkarmıştır (Şekil 43). 1980'den sonra Türkiye'nin yapmış olduğu ithalat yapısına bakıldığında en yüksek ithalatı yapılmış olan ürün grubu 1980-1988 döneminde petrol ürünleri, doğal gaz, madencilik ürünleri ve enerji mallarının yer aldığı diğer grubudur. Bu dönemde bu grubun ithalat payı %34,5 düzeyindedir (Şekil 45). Ancak bu ürün grubunun ithalat payı 1989-1998 yılları arasında %15,6'ya düşmüş, 1999-2004 yılları arasında ise %19,2'ye çıkmıştır.

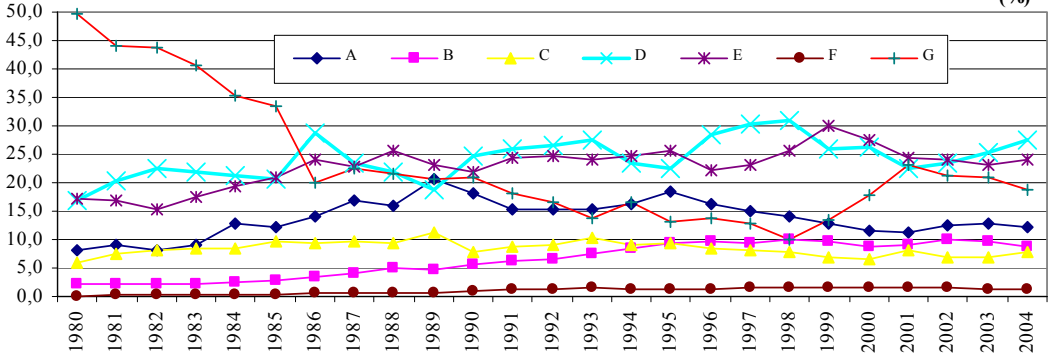
Şekil 43 : Sektör Gruplarının Toplam İhracat İçindeki Paylarının Gelişimi (%)

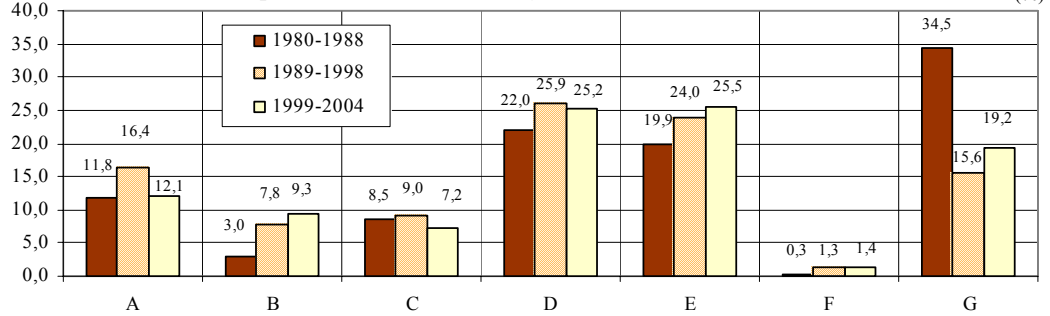
Şekil 44 : Sektör Gruplarının İhracat İçindeki Payları, Dönem Ortalamaları (%)

Şekil 45 : Sektör Gruplarının Toplam İthalat İçindeki Paylarının Gelişimi (%)

Şekil 46 : Sektör Gruplarının İhracat İçindeki Payları, Dönem Ortalamaları (%)

Bu gruptan sonra en fazla ithalatı yapılan mal kategorisi yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat ürünleridir. Elektronik eşya ve kimyasal ürünlerin yer aldığı bu grubun ithalatı 1980 yılındaki %17,1'lik ithalat payından 2004 yılındaki %23,9'luk ithalat payına çıkmıştır (Şekil 45). Bu gruptaki malların ithalatının en önemli artış nedenlerinden biri son yıllarda giderek yaygınlaşan elektronik eşya ve eczacılık ürünlerinin tüketimindeki büyümedir.

İthalatın ürün grupları içinde diğer bir gelişme ise orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat ürünleri grubunda görülmektedir. Bu gruptaki ürünleri ithalat payı 1980 yılında %17,0 iken 2004 yılında %27,4'e çıkmıştır (Şekil 45). Bu mal gruptaki en büyük paya 1980'de buhar kazanları, kızgın su kazanları ve aksamı sahip iken 2004 yılında %15,8 ile motorlu yolcu taşıtları sahiptir.

Tarım ürünlerinin yer aldığı birinci mallar grubunda ise ithalat payı 1980 yılından 1988 yılına kadar her yıl artış göstermiş ve bu dönemde toplam ithalat içindeki ortalama payı %11,8 olarak ölçülmüştür. Bu artış trendi yavaşlayarak da olsa 1995 yılına kadar devam etmiştir. 1996 yılından itibaren tekrar toplam içindeki payı düşmeye başlamıştır.

1990'a kadar tarım ürünlerini kapsayan birincil mallarda hiç ticaret açığı verilmezken 1990 yılından sonra bu grup dış ticaret açığı verilmeye başlanmıştır. Bu açık 2002 yılından itibaren de gittikçe büyümektedir (Şekil 46). 1980-1988 döneminde 1.582 milyon dolar ticaret fazlası verilen bu sektör grubunda 1989-1998 döneminde 170 milyon dolar ve 1999-2004 döneminde 1.528 milyon dolar ticaret

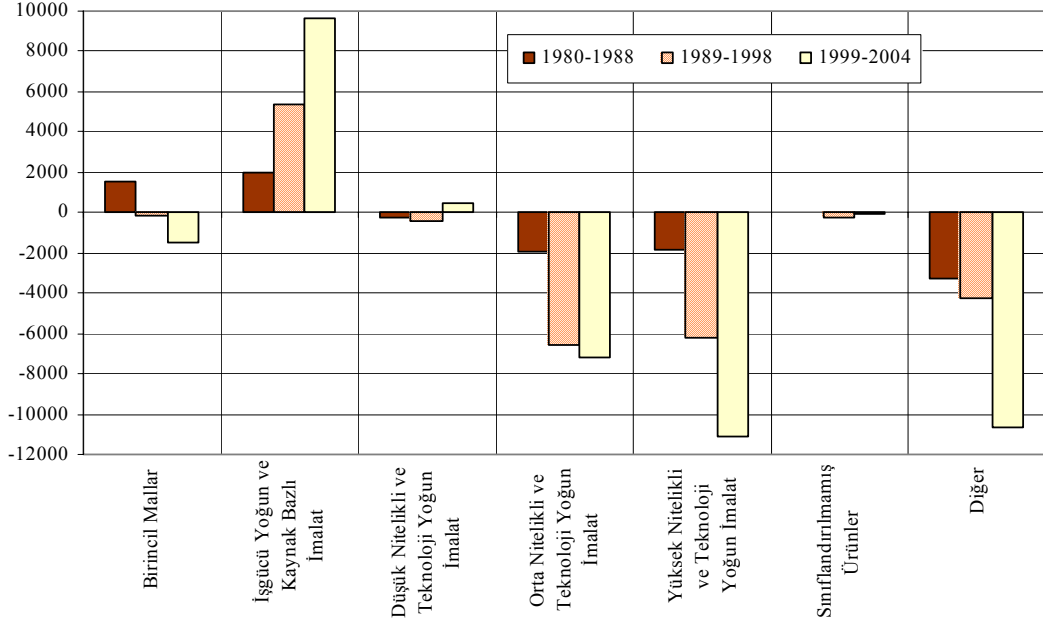
açığı verilmeye başlanmıştır. Özellikle 2001 yılından sonra açık artarak devam etmektedir.

Özellikle tekstil ürünlerinin yer aldığı işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat mallarının bulunduğu grupta Türkiye dış ticareti her yıl fazla vermiştir. Üstelik bu ürünlerde yıllar boyunca dış ticaret fazlası artmaya devam etmiştir. 1980-1988 döneminde 1.961 milyon dolardan 1989-1998 döneminde 5.403 milyon dolara ve 1999-2004 döneminde 9.618 milyon dolara çıkmıştır (Şekil 47).

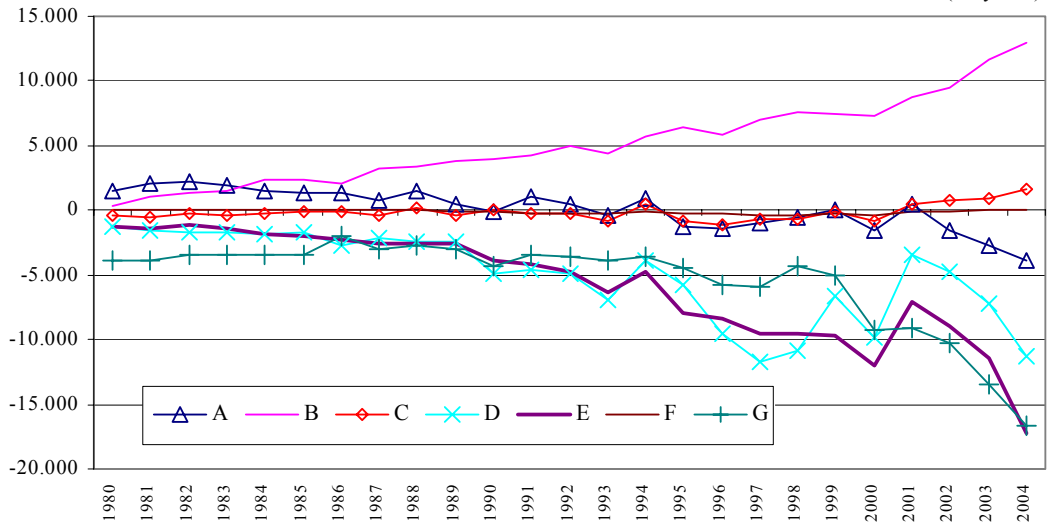
Türkiye'nin en fazla dış ticaret açığı verdiği sektör grubu yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayidir. Bunu petrol ürünleri ve madencilik ürünlerinin yer aldığı diğer grup izlemektedir. Ancak 1980-1988 döneminde verilen en büyük açık diğer kategorisinde yer almaktadır. Bu grupta bu dönemde 3.242 milyon dolar açık verilerken yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi kategorisinde 1.844 milyon dolar açık verilmiştir. Diğer grubundaki açık 1989-1998 ve 1999-2004 dönemlerinde sırasıyla 4.234 milyon dolar ve 10.642 milyondur. Elektronik ve kimyasal ürünler yer aldığı kategorisi yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubunda ise açık aynı dönemlerde sırasıyla 6.182 ve 11.069 milyon dolara çıkmıştır.

Otomotiv, makine ve ev aletlerinin bulunduğu orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayinde de Türkiye 1980 yılından beri her yıl artarak açık vermektedir (Şekil 48).

Şekil 47 : Sektör Gruplarına Göre Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$), Dönem Ortalamaları

Şekil 48 : Sektör Gruplarına Göre Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)

Dikkate değer diğer bir gelişme ise 1988 ve 1994 yılları hariç her yıl açık veren ve demir-çelik gibi ürünlerin yer aldığı düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi sektörü grubunun 2001 yılından itibaren artarak fazla vermedir. Bu grupta 1980-1998 ve 1989-1998 döneminde sırasıyla 247 milyon dolar ve 452

milyon dolar açık verilirken 1999-2004 döneminde 468 milyon dolar fazla verilmiştir.

Türkiye, 1980 yılından beri orta ve yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi ürünleri, petrol-madencilik-enerji ürünleriyle 1995 yılından sonrada birincil mallar ticaretinde dışa bağımlı olmuştur. Türkiye'nin ticarete uzmanlaştığı mal kategorileri ise işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat ile 2001 yılından sonraki düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayidir.

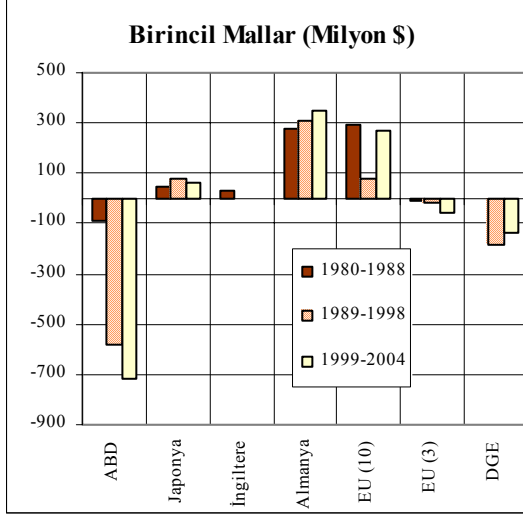
3.3. Dış Ticaretin Ülke Gruplarına Göre Dağılımı

Şekil 49'da ülke grupları merkez (gelişmiş) ve çevre (gelişmekte olan ve az gelişmiş) ekonomilerine ayrılarak kategori bazında Türkiye'nin bu ülke gruplarıyla olan dış ticaret dengeleri verilmektedir.

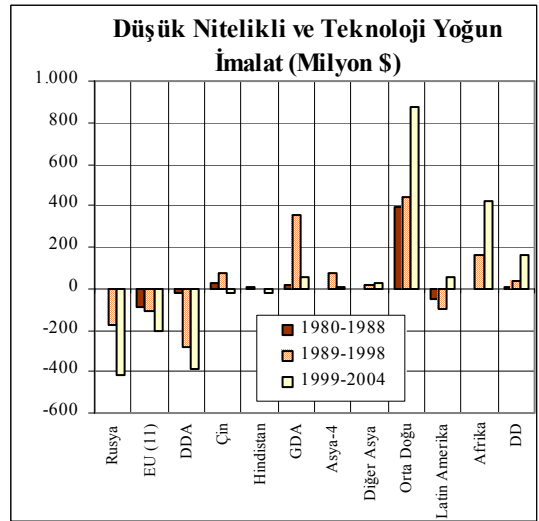
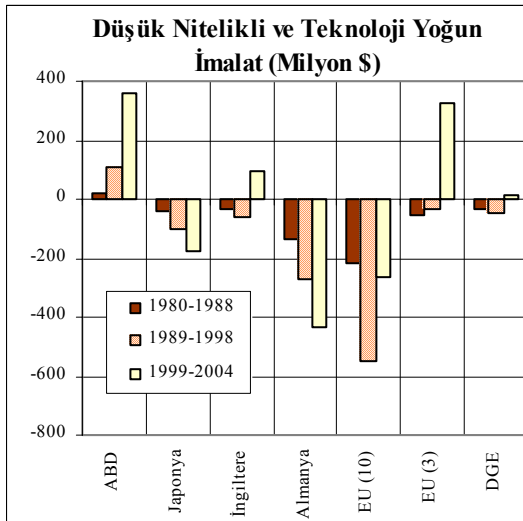
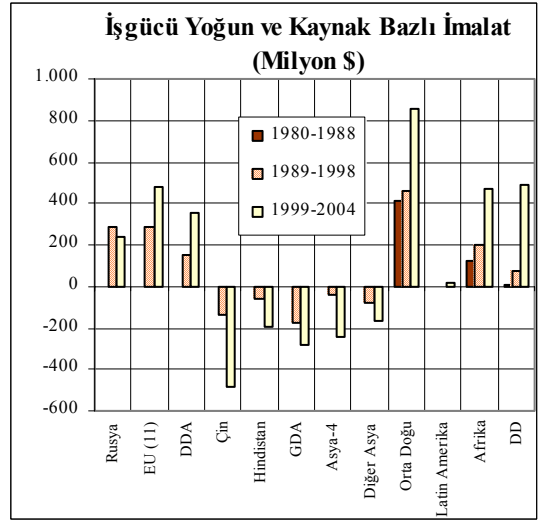
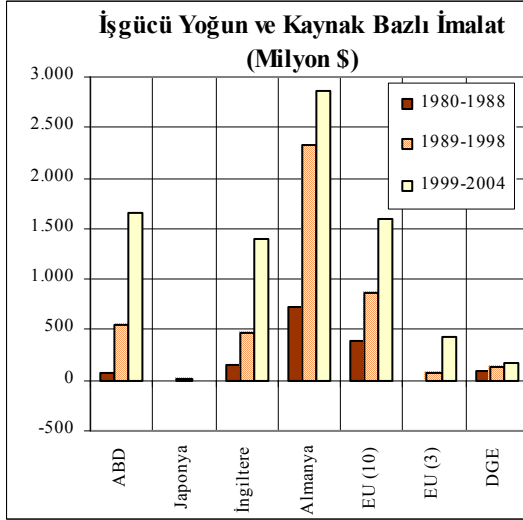
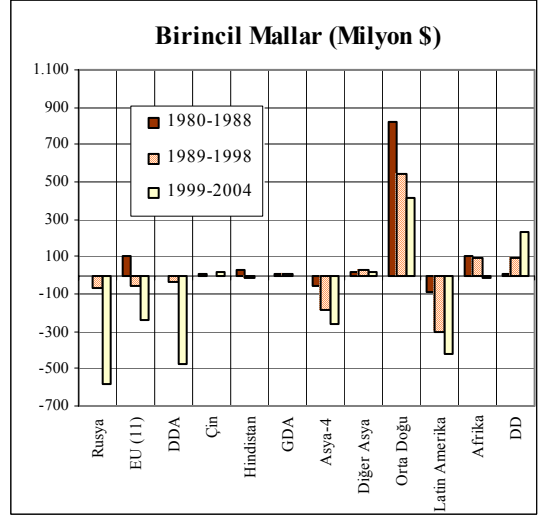
Birincil mallarda gelişmiş ekonomiler içinde ABD'ye ve EU(3) ülkelerine olan ticaret 1980-2004 yılları arasında artarak büyüyen açık verilmiştir. AB üyesi olan ülkelerle (EU(10)) ve özellikle Almanya ile yapılan bu kategorideki mallardaki ticaret fazlası toplamda 600 milyon dolara yaklaşmıştır. Çevre ekonomilerine dahil olan ülke ve ülke gruplarında en fazla ihracat Orta Doğu ülkelerine yapılmıştır. Türkiye'nin ticaret avantajı olan işgücü ve kaynak bazlı imalat sanayi ürünlerinde Çin, Hindistan ve diğer tüm Asya ülkelerine yapılan ithalat ihracattan daha fazla olmaktadır. Özellikle Çin'e yapılan ticaret açık yaklaşık 500 milyon dolara varmaktadır.

Şekil 49a : Merkez- Çevre Ayrımında Türkiye'nin Ticaret Dengeleri

Merkez Ekonomiler

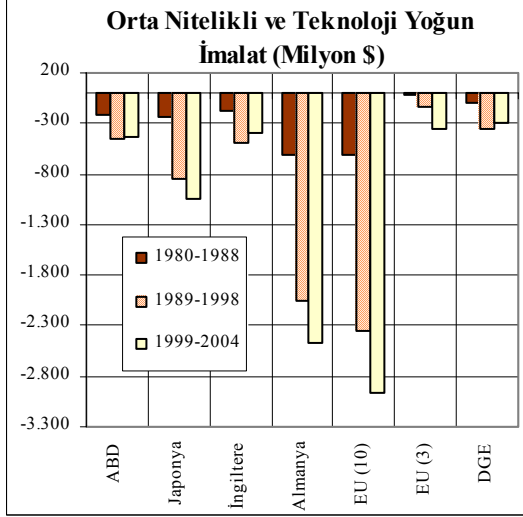

Çevre Ekonomiler

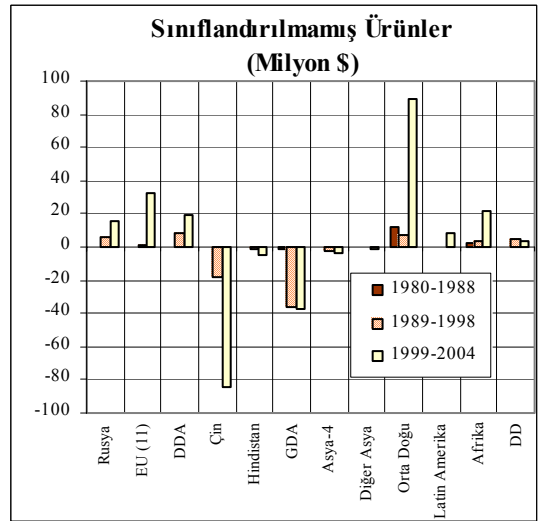
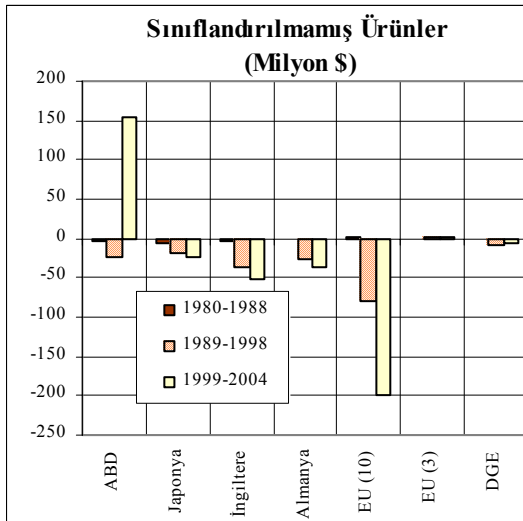
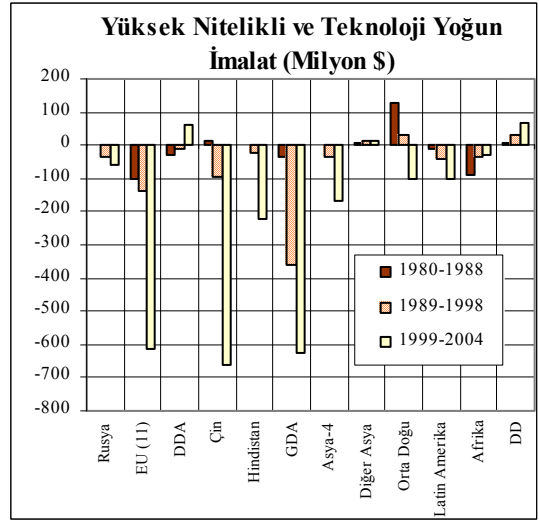
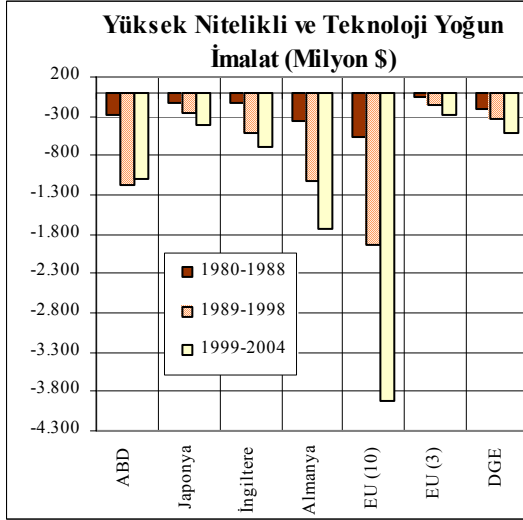
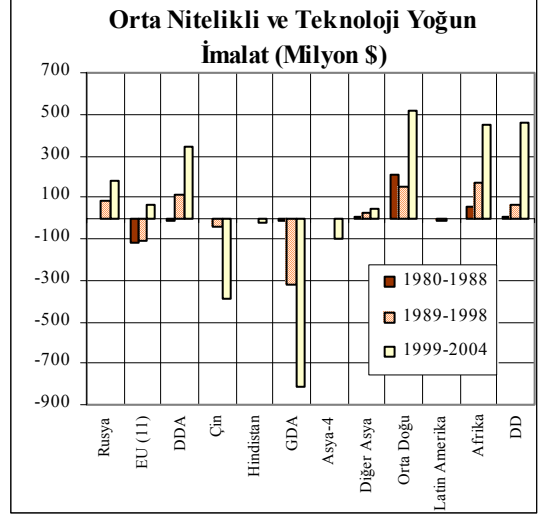

Şekil 49b : Merkez- Çevre Ayrımında Türkiye'nin Ticaret Dengeleri

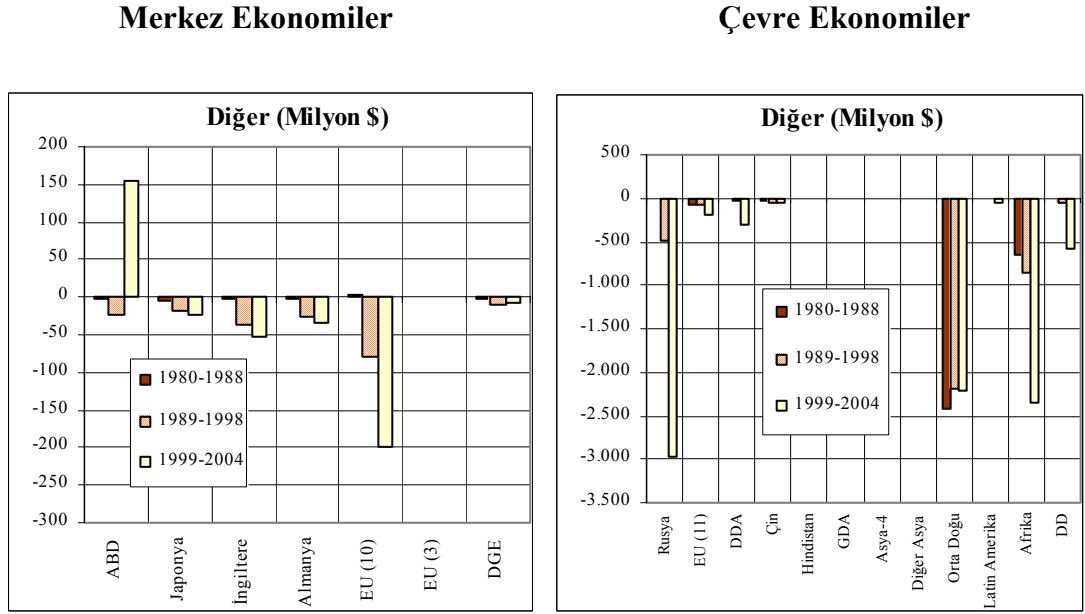
Merkez Ekonomiler

Çevre Ekonomiler

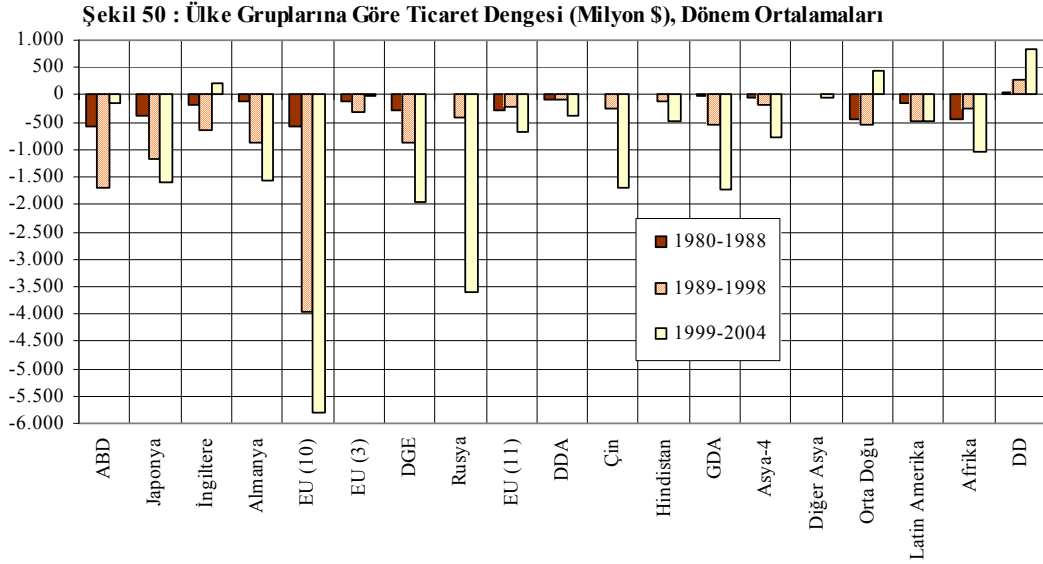
Şekil 49c : Merkez- Çevre Ayrımında Türkiye'nin Ticaret Dengeleri

1999-2004 döneminde düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi kategorisinde en fazla ticaret yapılan ve ticaret fazlası verilen ülke grubu Orta Doğu ülkeleridir. Bunun yanında Asya ve Afrika ülkelerine yapılan ticaretten de bu dönemde Türkiye kazanç sağlamıştır. Bu mallarda ABD'ye yapılan ihracat ithalattan daha yüksektir. 1999-2004 döneminde İngiltere ve EU(3) ülkelerine yapılan ticaretten hariç, bütün yıllar boyunca Avrupa'ya yapılan ticarete açık verilmiştir. Orta ve yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayinde gelişmiş ülkelerle ve Çin, Hindistan ve diğer tüm Asya ülkeleriyle yapılan ticarete her yıl açık verilmesi devam etmiştir.

Petrol ürünlerinin dahil olduğu diğer kategorisinde ABD ile yapılan 1999-2004 dönemi ticareti hariç, diğer tüm ülke ve ülke gruplarında dış ticaret açığı bulunmaktadır. Özellikle Orta Doğu ülkelerinden yapılan petrol ithalatı ve Rusya'dan yapılan doğal ithalatı bu açığın artmasında etkili olmuştur. Kısaca, petrol

ürünlerinin dahil olduğu diğer kategorisi hariç diğer tüm kategorilerde Türkiye'nin yaptığı ticarete avantajlı olduğu ülke grupları Orta Doğu ve Afrika ülkeleridir.

Şekil 50'de görüldüğü gibi Türkiye, toplam dış ticaretinde 1980 yılından beri diğer dünya ülkeleri grubunda, 1980-1988 döneminde Çin ve Hindistan ülkelerinde, 1980-1998 döneminde Diğer Asya ülkeleri grubunda ve 1999-2004 döneminde sadece İngiltere ve Orta Doğu ülkelerinde avantajlı konumdadır. Diğer tüm ülke ve ülke gruplarında dış ticaret açığı verilmektedir. 1999-2004 döneminde İngiltere ile yapılan ticarete, tekstil ürünleri ve televizyon alıcıları ürünlerinde Türkiye fazla vermiştir. 1980-1988 döneminde yenilen sebzeler, demir-çelikten külçe ürünleri ve polimerisasyon ürünlerinin Hindistan'a yapılan ticarete dış ticaret dengesi pozitifdir. Aynı dönemde demir-çelikten çubuklar ve levhalar, polimerisasyon ve gübreler gibi ürünlerde Çin'e yapılan ticarete Türkiye avantajlı konumda bulunmaktaydı. 1980-1999 döneminde Diğer Asya grubu ülkelerinde yenilen sebzeler, makarnalık buğday, dönemde demir-çelikten çubuklar ve gübreler ürünlerin pozitif dış ticaret dengesi

verilmiştir. 1999-2004 döneminde Orta Doğu ülkeleri ile yapılan ticarete ise demir-çelikten çubuklar ve külçeler ürünlerinde Türkiye avantajlı konumdadır

3.4. Dış Ticaretin Mekanlara Göre Dağılımı

Ticaret verilerine bakıldığında (Tablo 23 ve Tablo 24), hem ihracatta hem de ithalatta en yüksek payı geleneksel sanayi mekanları almaktadır. Bu mekanlarda ihracatın payı 1996-2005 ortalamalarına göre %85,9 iken ithalatın payı %91,6 oranındadır. Bu yıllar arasında bu mekanlarda ithalat paylarında hemen hemen hiçbir değişiklik yokken ihracat payları 1997 yılında %87,7 oranından 2005 yılında %81,5 oranına düşmüştür. İhracattaki bu mekanlardaki düşüşe karşılık yeni gelişen sanayi mekanlarının payı artmıştır. Yeni gelişen sanayi mekanlarının ihracat payı 1997 yılında %5,6 iken bu oran yaklaşık iki katına çıkarak %11,1 olmuştur.

Tablo 23 : Mekanlara Göre İhracat

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Milyon \$									
Geleneksel sanayi mekanları	20.367	22.793	23.586	23.241	24.331	27.069	30.957	40.276	52.352	59.898
Yeni gelişen sanayi mekanları	1.300	1.580	1.650	1.608	1.750	2.355	2.988	4.188	6.630	8.153
Az gelişmiş sanayi mekanları	201	211	176	151	159	170	167	241	369	588
Diğer mekanlar	1.356	1.677	1.561	1.587	1.536	1.739	1.947	2.549	3.816	4.834
	Toplam ithalat içindeki paylar (%)									
Geleneksel sanayi mekanları	87,7	86,8	87,4	87,4	87,6	86,4	85,9	85,2	82,9	81,5
Yeni gelişen sanayi mekanları	5,6	6,0	6,1	6,0	6,3	7,5	8,3	8,9	10,5	11,1
Az gelişmiş sanayi mekanları	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,8
Diğer mekanlar	5,8	6,4	5,8	6,0	5,5	5,6	5,4	5,4	6,0	6,6

Not : İl merkezinde kayıtlı firmaların ithalat rakamları

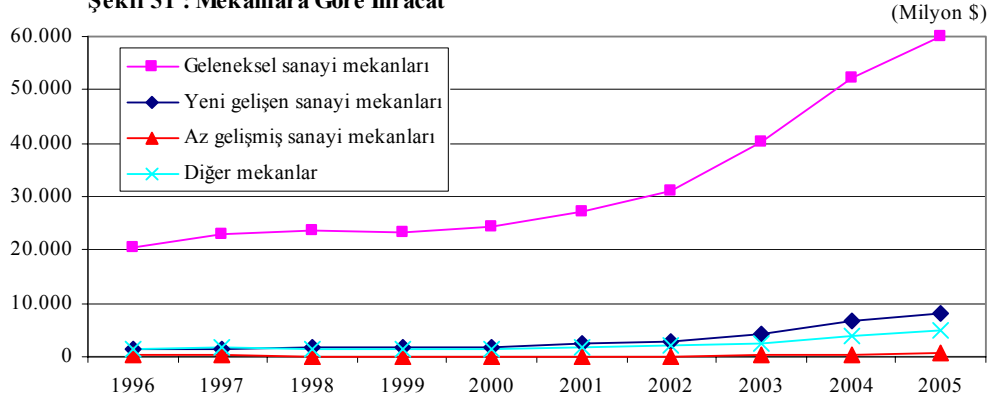
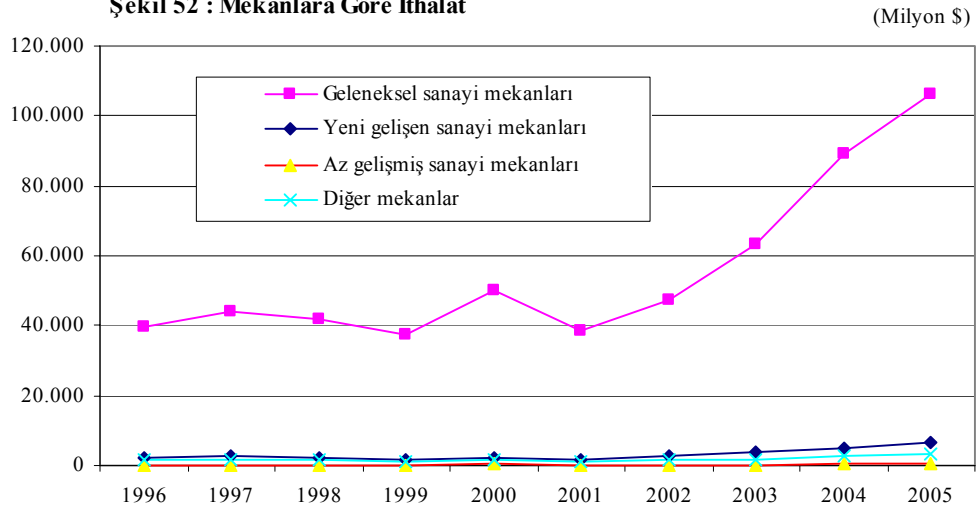
Kaynak : Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın verilerinden hesaplanmıştır.

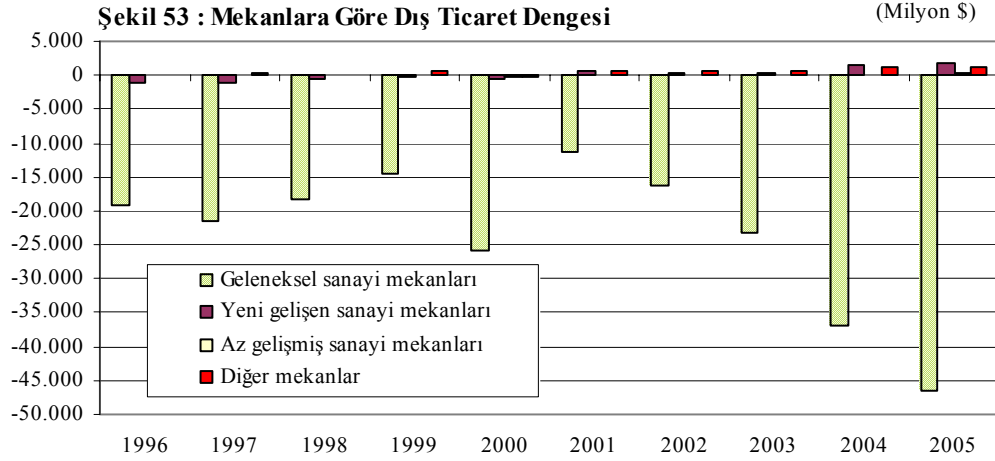
Tablo 24 : Mekanlara Göre İthalat

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Milyon \$									
Geleneksel sanayi mekanları	39.623	44.188	41.929	37.696	50.158	38.378	47.241	63.464	89.341	106.287
Yeni gelişen sanayi mekanları	2.348	2.670	2.295	1.771	2.370	1.836	2.708	3.781	5.195	6.429
Az gelişmiş sanayi mekanları	248	257	235	163	276	127	163	262	277	352
Diğer mekanlar	1.408	1.443	1.462	1.041	1.699	1.058	1.441	1.832	2.728	3.486
	Toplam ithalat içindeki paylar (%)									
Geleneksel sanayi mekanları	90,8	91,0	91,3	92,7	92,0	92,7	91,6	91,5	91,6	91,2
Yeni gelişen sanayi mekanları	5,4	5,5	5,0	4,4	4,3	4,4	5,3	5,5	5,3	5,5
Az gelişmiş sanayi mekanları	0,6	0,5	0,5	0,4	0,5	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3
Diğer mekanlar	3,2	3,0	3,2	2,6	3,1	2,6	2,8	2,6	2,8	3,0

Not : İl merkezinde kayıtlı firmaların ithalat rakamları

Kaynak : Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın verilerinden hesaplanmıştır.

Şekil 51 : Mekanlara Göre İhracat**Şekil 52 : Mekanlara Göre İthalat**

Geleneksel sanayi mekanlarında ve yeni gelişen sanayi mekanlarında ihracat artışları özellikle 2001 yılından sonra ivme kazanmıştır (Şekil 51 ve Şekil 52). İthalat ise geleneksel sanayi mekanlarında ihracata göre daha hızlı artarken yeni gelişen sanayi mekanlarında daha yavaş artmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda dış ticaret açığı geleneksel sanayi mekanlarında artarak devam etmiştir. Yeni gelişen sanayi mekanlarında ise 2000 yılına kadar dış ticaret açığı bulunurken bu yıldan sonra dış ticaret fazlası verilmeye başlanmıştır (Şekil 53).

SONUÇ

Son 20 yılda küreselleşme süreci sadece uluslararası mekanları değil aynı zamanda ülke içindeki mekanları da etkilemektedir. Sanayisi gelişmiş ya da gelişmekte olan mekanlar ülkelerin hem sosyal hem de ekonomik gelişiminde çok büyük rol oynamaktadır. Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyet tarihi boyunca, özellikle 1980'den sonra, iktisadi yapısında önemli değişimler gerçekleştirmiştir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yapısal dönüşüm için sanayileşme en önemli amaçlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, 1980 sonrası Türkiye'nin imalat sanayinde ve dış ticaretinde bölgesel farklılıkların ve farklı mal gruplarının, üretim kompozisyonunun yapısında nasıl bir değişim meydana geldiğini araştırmak amaçlanmıştır.

Çalışmada bölgesel ayrıştırma TÜİK'in iller bazında imalat sanayi verileri kullanılarak yapılmıştır. 1980 yılından 2001 yılına kadar reel hale getirilmiş toplam imalat sanayi verilerinden il başına ortalama katma değer hesaplanmıştır. Daha sonra verilerin başlangıç yılı olan 1980 yılında bu ortalama katma değer üzerinde kalan 10 il geleneksel sanayi mekanları olarak gruplanmıştır. Yıllar boyunca il başına ortalama katma değer üzerinde kalan il sayısı artmış ve eklenen bu yeni iller yeni gelişen sanayi mekanları olarak tanımlanmıştır. Dış ticaret açısından ise, ticarete konu olan mallar, değişik nitelikli, teknoloji ve sermaye yoğun ve ölçek niteliklerine göre yedi sektör kategorisinde gruplandırılmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre; yeni gelişen sanayi mekanlarında, özel sektörde en yüksek katma değer payına işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi grubu sahiptir. İmalat sanayinde sektörel yapı bölge gruplarına göre değişiklikler göstermektedir. Türkiye genelinde sanayi gruplarının katma değer payları açısından en büyük paya sahip olan grup, özel sektörde 1980-2001 yılları ortalamalarına göre işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat sanayi grubudur. Kamuda ise madencilik, elektrik üretimi gibi enerji sektörlerinin yer aldığı diğer sektörler grubu en yüksek paya sahiptir.

İmalat sanayi gruplarının katma değerlerinin 1981-2001 ortalama büyüme hızlarında en yüksek üretim artışının, yeni gelişen sanayi mekanlarında özel sektörün yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi grubunda gerçekleştiği gözlenmektedir. En büyük negatif büyüme hızı ise az gelişmiş sanayi mekanlarında kamu sektörünün yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi grubunda gerçekleşmiştir.

Mekan ayrımı olmadan özel sektörde tüm Türkiye içinde *en yüksek reel ücretlerin* bulunduğu grup yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubudur. Bunu madencilik, elektrik üretimi gibi enerji sektörlerini kapsayan diğer grubu izlemektedir. Reel ücret artışlarının en yüksek olduğu gruplar yine bu gruplardır. *En düşük reel ücretler* ise işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda ve sınıflandırılmamış imalat grubunda yer almaktadır. Reel ücretlerde en düşük artış işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda meydana gelmiştir. Toplam imalat sanayinde ve alt gruplarında özel sektörde reel ücretlerin Türkiye ortalamasının

üstünde olduğu bölge geleneksel sanayi mekanlarıdır. Reel ücretlerin en düşük olduğu bölge ise az gelişmiş sanayi mekanlarıdır.

Mekan ayrımı olmadan özel sektörde tüm Türkiye içinde *en yüksek verimliliğinin* bulunduğu grup sırasıyla diğer imalat grubu ve yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi grubudur. Verimlilik artışlarının en yüksek olduğu gruplar ise diğer grubu ve sınıflandırılmamış ürünler gruplarıdır. *En düşük verimlilik* ise işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda yer almaktadır. Verimlilikte en düşük artış yine işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubunda meydana gelmiştir.

Mekan ayrımında toplam verimliliğin en yüksek olduğu mekan geleneksel sanayi mekanlarıdır. Bu mekanlarda; diğer imalat sanayi alt grubu en yüksek verimliliğe sahip olurken işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat grubu en düşük verimliliğe ve en düşük verimlilik artışına sahiptir. Bu mekanlarda en yüksek verimlilik artışı sınıflandırılmamış ürünler grubunda bulunmaktadır. Yeni gelişen sanayi mekanlarındaki *en yüksek verimlilik* yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda ve en yüksek verimlilik artışı da diğer alt grubunda meydana gelmiştir. Az gelişmiş sanayi mekanları ile diğer mekanlarda *en yüksek verimlilik* sırasıyla orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda ve yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat grubunda bulunmaktadır. Özel sektörde yeni gelişen sanayi mekanlarının *ücret/katma değer oranı* Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Sanayi gruplarına bakıldığında Türkiye toplamında ücretlerin katma değer içindeki oranı en düşük olan alt grup birincil mallardır. En yüksek oran ise orta nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi alt grubunda meydana gelmiştir.

Türkiye dış ticaretinde ise; 1980-1985 arası ihracatta en yüksek paya içinde tarım ürünlerinin bulunduğu birincil mallar grubu sahipken bu malların ihracatı 1985 yılından sonra gittikçe düşmüştür. Bu grupta yer alan ürünler içinde en fazla ihracatı yapılan mal grubu kuru/taze meyveler ve kabuklu yemişler grubudur. Türkiye'nin *en fazla dış ticaret açığı* verdiği mal grubu yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayidir. Bunu petrol ürünleri ve madencilik ürünlerinin yer aldığı diğer grup izlemektedir. Ancak 1980-1988 döneminde verilen en büyük açık diğer kategorisinde yer almaktadır.

Birincil mallarda gelişmiş ekonomiler içinde ABD'ye ve EU(3) ülkelerine olan ticaret 1980-2004 yılları arasında artarak büyüyen açık verilmiştir. AB üyesi olan ülkelerle EU(10) ve özellikle Almanya ile yapılan bu kategorideki mallardaki ticaret fazlası toplamda 600 milyon dolara yaklaşmıştır. Çevre ekonomilerine dahil olan ülke ve ülke gruplarında *en fazla ihracat* Orta Doğu ülkelerine yapılmıştır. Türkiye'nin ticaret avantajı olan *işgücü ve kaynak bazlı imalat sanayi* ürünlerinde Çin, Hindistan ve diğer tüm Asya ülkelerine yapılan ithalat ihracattan daha fazla olmaktadır. Özellikle Çin'e yapılan ticaret açık yaklaşık 500 milyon dolara varmaktadır.

1980 yılından beri diğer ülke grubunda ve 1999-2004 döneminde sadece İngiltere ve Orta Doğu ülkeleri karşısında *fazla* vermektedir. Diğer tüm ülke ve ülke gruplarında dış ticaret açığı verilmektedir. Petrol ürünlerinin dahil olduğu diğer kategorisi hariç diğer tüm kategorilerde Türkiye'nin yaptığı *dış ticarete fazla* verdiği ülke grupları Orta Doğu ve Afrika ülkeleridir. Türkiye, 1980 yılından beri orta ve

yüksek nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayi ürünleri, petrol-madencilik-enerji ürünleriyle 1995 yılından sonrada birincil mallar ticaretinde *dışa bağımlı* olmuştur. Türkiye'nin *ticarete fazla* verdiği mal kategorileri ise işgücü yoğun ve kaynak bazlı imalat ile 2001 yılından sonraki düşük nitelikli ve teknoloji yoğun imalat sanayidir.

Mekansal ayırmda ticaret verilerine bakıldığında, hem ihracatta hem de ithalatta en yüksek payı geleneksel sanayi mekanları almaktadır. 1996-2005 yılları arasında bu mekanlarda ithalat paylarında hemen hemen hiçbir değişiklik yokken ihracat payları düşmeye başlamıştır. İhracattaki bu mekanlardaki düşüşe karşılık yeni gelişen sanayi mekanlarının payı artmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda dış ticaret açığı geleneksel sanayi mekanlarında artarak devam etmiştir. Yeni gelişen sanayi mekanlarında ise 2000 yılına kadar dış ticaret açığı bulunurken bu yıldan sonra dış ticaret fazlası verilmeye başlanmıştır.

EK-1 KULLANILAN VERİLERİN AÇIKLAMALARI

Çalışmada kullanılan verilerin açıklamaları, kapsamı ve tanımları kısaca aşağıda verilmektedir. Konu ile ilgili açıklamalarda Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınladığı 2004 yılı "Dış Ticaret İstatistikleri Yıllığı", 2001 yılı "Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri" ve 1994 yılı "Gayri Safi Milli Hasıla; Kavram, Yöntem ve Kaynaklar" yayınlarından yararlanılmıştır.

1) İmalat Sanayi İstatistikleri

Yıllık imalat sanayi istatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından toplanmaktadır. Teşvik-i Sanayi Kanunu kapsamında olan işyerleri ile yapılan yıllık imalat sanayi istatistikleri, 1932 yılından 1941 yılına kadar yıllık olarak uygulanmıştır. 1941 yılından sonra kesintiye uğrayan anketler 1951 yılından itibaren yeniden uygulanmaya başlamıştır. 1983 yılına kadar özel sektörde 10 ve daha fazla kişi çalışan işyerleri kapsanırken, 1983 yılından sonra devlete ait olan işyerlerinin tümü ile özel kesime ait 25 ve daha fazla kişi çalışan işyerleri kapsanmıştır.

İşyerinin faaliyetleri; "Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması" (ISIC)-İmalat Sanayi Sınıflaması'nın Türkiye'ye uyarlanmış sanayi gruplarına göre tasnif edilmektedir. Bu çalışmada, il bazında 4 dijital ISIC 2. revize kullanılmıştır. Kullanılan sanayi grupları listesi EK-15'de verilmektedir. Bir işyerinin birden fazla ana faaliyeti olduğu takdirde işyerinin ana faaliyeti esas alınmaktadır. Ana faaliyetin tespitinde, kullanılan işgücü, bu yapılamadığı takdirde üretim değeri en fazla olan faaliyet ana faaliyet olarak kabul edilmektedir.

Anket uygulamalarında, işyerinde *çalışanlar* üç gruba ayrılmaktadır.

Ücretliler: İş sahibi ve ortakları ile ücretsiz çalışan aile fertleri dışında işyerinde sıfatı ne olursa olsun, emeği karşılığında maaş, ücret, yevmiye vb. adı altında para almak suretiyle çalışanları kapsar. İşyeri ile çalışma bağı devam etmekle beraber, hastalık izin, grev, vb. gibi sebeplerle o tarihte işyerinde fiilen mevcut olmayan kişilerde bu sayıya dahildir.

İş sahibi ve ortaklar: Ferdi mülkiyete tabi işyerleri ile adi ortaklı, kolektif ve komandit şirketlerde zamanın çoğunu işyerinde çalışarak geçiren iş sahibi ve ortakları ifade eder. Bu kişilerden kar dışında emeği karşılığı ücret alanlar varsa burada değil, ücretle çalışanlar kısmında gösterilir.

Ücretsiz çalışan aile fertleri: Karı, koca, çocuklar ve aynı evde oturan, yeme ve giymeleri aile sorumluluğu altında olan kişilerden bir ücret almaksızın zamanın çoğunu işyerinde çalışarak geçirenleri kapsar. Bunlardan maaş, ücret gibi nakdi gelir alanlar burada değil, ücretle çalışanlar kısmında gösterilir.

Ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısı; seçilmiş 4 ayda (Şubat-Mayıs-Ağustos-Kasım) ücretle çalışanlar toplamının aritmetik ortalamasıdır.

Çalışanların yıllık ortalama sayısı; hukuki durumu ferdi mülkiyet, adi ortaklık, kolektif şirket veya komandit şirket olan işyeri için; ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısına kasım ayında işyerinde çalışan iş sahibi ve ortaklarla,

ücretsiz çalışan aile fertlerinin ilavesiyle bulunmaktadır. Diğer hukuki durumlar için ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısına eşittir.

Ücretle çalışanlara yapılan yıllık ödemeler; sosyal sigorta ve emekliliğe işverenin iştiraki ve benzeri ödemeler hariç olmak üzere gelir vergisi, emeklilik, sosyal sigorta vb. keseneklerden önce bordrolarda brüt olarak görülen ve yaptıkları iş mukabili çalışanlara yapılan nakdi ödemeleri, fazla mesai ödemelerini, ikramiye, prim, tazminat ödemelerini ve aynı yardımları kapsar. Aynı yardımlar işyerine mal oluş kıymetine göre değerlendirilmiştir.

Yılda çalışılan işçi-saat toplamı; (üretimde çalışanlar ortalaması) X (yılda işyerinin ilgili vardiyada çalıştığı gün sayısı) X (vardiya çalışma süresi (saat)) olarak hesaplanmaktadır.

Stoklar; yılbaşı ve yılsonu değerleri olarak derlenmektedir. Bunlar hammadde, yardımcı madde, ambalaj malzemesi ve yakıt stokları, üzerinde değişiklik yapılmadan alındığı gibi satılan malların stokları ve yarı mamul ve mamul stokları olarak derlenmektedir.

Sabit sermayeye yıl içinde yapılan gayri safi ilaveler; işyerinin kendi personeli tarafından yapılan sabit kıymetler ve ihale yolu ile yaptırılan sabit kıymetlerin yıl içinde yapılan kısmı, büyük tamir ve bakım harcamaları ve sabit kıymetler için yapılan etüt, proje ve montaj giderleri dahil olmak üzere işyeri tarafından kullanılan, kullanım süresi bir yılı aşan ve sabit sermaye hesabına

kaydedilen yeni ve kullanılmış olarak yurt içinden satın alınan, ithal edilen bilgisayar ve yazılım programları, makine teçhizat, ulaştırma aracı ile bina, arazi ıslahı, diğer inşaat, arsa ve arazi, demirbaş türünden büro malzemesi ve döşeme, orijinal film, bantlar, reklam filmleri ve benzeri satın alış değerlerinden yıl içinde yapılan sabit sermaye satış değerlerinin çıkarılmasıyla elde edilmektedir.

Toplam gelir; Üretilen malların satış gelirleri, fason gelirler, bakım onarım gelirleri, ilan ve reklam gelirleri, komisyon gelirleri, faiz, kira, maddi olmayan hak ve sermaye gelirlerini kapsamaktadır.

Girdi; satın ve devralınan mal ve hizmetlerin değeri, yılbaşı stok değerleri (hammadde, yardımcı madde, ambalaj malzemesi ve yakıtlar) ile dışarıdan satın alınan elektrik değeri toplamından, yılsonu stok değerlerinin (hammadde, yardımcı madde, ambalaj malzemesi ve yakıtlar) çıkarılmasıyla elde edilmektedir.

Çıktı; satışlar ve başkalarına yapılan hizmetler karşılığı elde edilen gelirler, yılsonu stok (üzerinde değişiklik yapılmadan alındığı gibi satılan mallar, mamul ve yarı mamul) değeri, yıl içinde dışarıya satılan elektrik değeri ile kendi personeli tarafından yapılan sabit kıymetler üretim değeri toplamından yılbaşı stok (üzerinde değişiklik yapılmadan alındığı gibi satılan mallar, mamul ve yarı mamul) değerlerinin çıkarılmasıyla elde edilmektedir.

Katma değer; “çıktı” değerinden “girdi” değerinin çıkartılması ile elde edilmektedir.

2) Milli Gelir İstatistikleri

Türkiye’de milli gelir çalışmaları ilk 1928 yılında başlamıştır. Bu yılda uzman Camilla Jacquart milli gelir tahmini yapmak üzere görevlendirilmiş ancak veri yetersizliği ve veri toplama güçlüğü nedeniyle bu çalışmalar sonuçsuz kalmıştır. 1935 yılında başlayan ve İktisat Bakanlığı Konjonktür Servisi ve Alman istatistikçi Franz Eppeinstein ile ortak yapılan çalışmalar sonucunda 1927, 1933, 1934, 1935 1936 yılları için milli gelir tahminleri hesaplanmıştır. 1947 yılında ise İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından 1942, 1943, 1944 milli gelir tahminleri yapılmış ve yayınlanmıştır. Bu gibi resmi çalışmalar haricinde Türkiye için kişisel milli gelir tahminleri de yapılmıştır. Şefik Bilkur 1943 yılı, Şefik İnan 1949 yılı, Vedat Eldem 1929 ve 1945 yılları milli gelir hesaplamaları yapmışlardır. 1950 yılında Milli Gelir Etüt Grubu oluşturulmuştur. Bu grup başkanlığında 1938 ve 1948-1951 yılları arasında milli gelir tahminleri yapılmıştır. 1960 yılında planlı kalkınma dönemine geçildikten sonra Devlet Planlama Teşkilatı 1961-1971 yılları için bir seri hazırlamıştır. 1971’de 1968 SNA’de geliştirilen yeni yöntemlerin ve kavramların kullanılmasını sağlamak amacıyla DİE ve DPT ortak bir çalışma grubu oluşturmuşlardır. Bu grup cari ve sabit fiyatlarla yeni metodoloji çerçevesinde 1962-1971 yıllarına ait yeni bir milli gelir serisi tahmin etmişlerdir. Daha sonra bu grup yapılan 1972 yılında 1948-1972 yılları için tek bir milli gelir serisi yayınlamışlardır.

1980 yılından itibaren Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) üçer aylık dönemleri göre 1968 sabit fiyatlarla ve cari fiyatlarla hazırlanmaya başlamıştır. Ancak 1985 yılından sonra hesaplamalarda karşılaşılan güçlükler nedeniyle seri üçer aylık olarak hesaplanamamıştır. 1990 yılında başlayan çalışmalarla, GSMH serisi üçer aylık

olarak ve 1987 yılı temel fiyatlarıyla hesaplanmaya başlamıştır. Bu seride kapsam genişletilmiş, yeni maddelerle ekonomik alt sektörler sisteme dahil edilmiştir. TÜİK'in SNA93'e geçiş çalışmaları hala devam etmektedir.

Faaliyet kollarına göre Gayri Safi Milli Hasıla cari fiyatlarla ve sabit fiyatlarla olmak üzere iki kez hesaplanır. Cari fiyatlarla Gayri Safi Milli Hasıladaki gelişmeler, gerçek gelişmeleri yansıtmayabilir. Çeşitli yılların GSMH rakamlarının reel olarak karşılaştırılması gerektiğinde, fiyat değişikliklerinden gelen etkiyi yok etmek gerekmektedir. Sabit fiyatlarla Gayri Safi Milli Hasıla bu etkiyi yok ederek , belli bir dönemde yer alan gerçek değişimleri ölçmektedir. Ülkemizde sabit fiyatlarla GSMH 1987 yılı temel alınarak hesaplanmaktadır.

Bu çalışmada gayri safi yurtiçi hasıla tarım, sanayi, imalat sanayi, inşaat, mali kuruluşlar hariç hizmetler ve mali kuruluşlar sektörleri ile ele alınmıştır.

a) Tarım sektörü

Tarım sektörü toprakta yetişen bitkisel ürünler, hayvan ve hayvan ürünlerinin üretimi ile ormancılık, balıkçılık kesimi faaliyetlerini kapsamaktadır. Tarım sektöründe katma değer üretim yolundan çiftçilik ve hayvancılık, balıkçılık, ormancılık sektörler ayrımında hesaplanmaktadır. Sektörle ilgili veriler TÜİK'in Tarım İstatistikleri, Tarım Sayımları, 1984 Hayvan Sayımı, input-output tabloları, ilgili kurumların verileri ve cari anketlerden elde edilmektedir.

b) Sanayi sektörü

Bu faaliyet kolunda, madencilik ve taşocakçılığı, imalat sanayi ve elektrik gaz su kesimleri kapsamakta, bu kesimlerin Gayri Safi Milli Hasılaya katkısı üretim yolu ile hesaplanmaktadır.

Madencilik ve taşocakçılığı sektörünün illere göre Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya katkısı TÜİK'in illere göre madenlerin üretim miktar ve kıymetleri alınarak her il için elde edilen ağırlıklara göre madencilik sektörü katma değerleri illere dağıtılmıştır.

Elektrik, gaz ve su sektörün illere göre katma değerlerinin hesaplanmasında; elektrik üretimi ve dağıtım için Türkiye Elektrik Kurumunun faaliyet raporlarından, Yüksek Denetleme Kurulu raporlarından ve 500 elektrik dağıtım firmasına gönderilen anket formlarından yararlanılmıştır. Gaz sektörüne ilişkin illere göre katma değer hesaplanmasında TÜİK'in Gaz ve Su İstatistikleri yayınından, gaz sektörüne ait illere göre cari ve sabit üretim değerlerinden yararlanılmıştır. Bu üretim değerlerine göre il bazında oransal seri hesaplanmıştır. Elde edilen oranlara göre gaz sektörüne ait yıllık katma değerler illere dağıtılarak il bazında gaz kesimi katma değerlerine ulaşılmıştır. Su sektöründe illere göre katma değer hesabında TÜİK'in Gaz ve Su İstatistikleri verilerinden yararlanılmıştır. Yine TÜİK'in Perakende Fiyat İstatistikleri verilerinden su birim fiyatları elde edilmiştir. Gaz ve su istatistiklerinden su miktar ve kıymetleri alınarak illere göre cari ve sabit ağırlıklar elde edilmiştir. Elde edilen oranlara göre su sektörüne ait katma değerler illere dağıtılmıştır.

c) İmalat Sanayi Sektörü

İmalat sanayi sektörü, büyük imalat sanayi, küçük imalat sanayi, köy sanayi ve evde yapılan imalat alt sektörlerinde toplanmaktadır. İmalat sanayi sektörünün illere göre Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya katkısı hesaplamaları, büyük imalat sanayi ve küçük İmalat sanayi alt sektörlerine göre yapılmıştır. Büyük imalat sanayinde 10+ kişi çalışan işyerleri devlet ve özel ayırımında ele alınmaktadır. Küçük imalat sanayi, 10- kişi çalışan işyerlerini, köy sanayini ve evde yapılan imalat kesimini kapsamaktadır. İllere göre Büyük İmalat Sanayine ait veriler 1987-1992 yılları için TÜİK'in Yıllık İmalat Sanayi İstatistiklerinden alınmıştır. Yıllık İmalat Sanayi İstatistiklerinden il bazında katma değerlere ulaşılmıştır. 1992'den sonraki yıllar için TÜİK tarafından derlenen İmalat Sanayi Üretim Anketlerinden illere göre elde edilmiş olan cari hızlar, cari katma değere uygulanarak il bazında cari katma değerlere ulaşılmıştır. İllere göre Küçük İmalat Sanayine ilişkin katma değerlerin hesaplanmasında 1987-1990 yılları için 1985 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımından yararlanılmıştır. 1991-1994 yılları için ise 1992 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayım Sonuçları kullanılmıştır. Bu sonuçlara göre il bazında oranlar elde edilmiştir. Elde edilen bu oranlara Küçük İmalat Sanayi yıllık katma değeri uygulanarak il bazında küçük imalat sanayi katma değerleri elde edilmiştir.

d) İnşaat Sektörü

İnşaat sektörü, kamu ve özel sektör tarafından yapılan Gayri Safi Sabit Sermaye Yatırımlarının büyük kısmını teşkil eden tüm inşaat faaliyetlerini kapsar. Özel sektör inşaat yatırımlarında illere göre alınan inşaat ruhsatnameleri kullanılarak, her yıl illerde gerçekleştirilen inşaat yüzölçümü metre kare olarak hesaplanmıştır.

(Yapı kullanım izin kağıtları esas alınarak her yıl için metre kare maliyet fiyatı tespit edilmiştir). Bu verilere göre özel kesim inşaatı için illerin oransal dağılımı elde edilmiştir. Bu oranlara göre milli gelir tahminlerinde inşaat sektöründe, özel kesimin yaratmış olduğu katma değer dağıtılarak, il bazında özel sektör inşaat yatırımlarına ilişkin katma değerlere ulaşılmıştır.

e) Mali Kuruluşlar Hariç Hizmetler Sektörü

Bu sektör inşaat, ticaret (toptan ve perakende ticaret ve otel lokanta hizmetleri), ulaştırma ve haberleşme, konut sahipliği, serbest meslek ve hizmetleri, (-)izafi banka hizmetleri, devlet hizmetleri, kar amacı olmayan özel hizmet kuruluşları sektörleri ile ithalat vergisini kapsamaktadır. İllere göre **toptan ve perakende ticaret sektörünün** katma değerinin hesaplanmasında 1992 yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı sonuçlarından yararlanılmıştır. İllere göre **otel lokanta hizmetleri sektörünün** hesaplanmasında kaynak yetersizliğinden dolayı yurtiçi otel-lokanta hizmetleri gelirlerinde yıllık hesaplamalarda kullanılan yöntem uygulanmıştır. İllere göre hesaplanmış olan ticaret, mali kuruluşlar, ulaştırma ve serbest meslek ve hizmetler sektörlerinin ortalama gelişme hızları kullanılmıştır. İllere göre **izafi banka hizmetleri** değerleri banka kuruluşlarına gönderilen illere göre faiz gelirleri ve faiz giderlerinin istendiği anket formlarından elde edilmiştir. İllere göre izafi banka hizmetlerinin dağılımına milli gelir tahminlerinde kullanılan izafi banka hizmetleri uygulanarak, il bazında izafi banka hizmetlerine ulaşılmıştır.

Konut sahipliği sektöründe, perakende fiyat istatistiklerinden ilgili yıl için illerden alınan kira değerleri kent kirası olarak alınmıştır. Kır kiralari tüm iller için

derlenemediğinden, bölge kiralari kullanılmıştır. İl bazında ve kıır, kent ayırımında kiralar ve kullanılan konut sayıları ile hesaplanan output değerlerinden, konutlar için harcanan masraflar düşülerek Konut Sahipliği Sektörü katma değeri hesaplanmıştır. İllere göre **serbest meslek ve hizmetler sektörünün** yarattığı katma değere ulaşırken 1992 yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı sonuçlarından yararlanılmıştır.

Devlet hizmetleri sektöründe illere göre yapılan hesaplamalarda kullanılan Genel ve Katma Bütçeli kuruluşlarca yapılan ücret ve maaş ödemeleri Maliye ve Gümrük Bakanlığı'ndan, Özel idare, Belediye ve diğer devlet kuruluşlarına ait personel ödemeleri ise bizzat bu kuruluşlardan anketle bilgi alınarak derlenmektedir.

İllere göre **kâr amacı olmayan kuruluşların** katma değerlerinin hesaplanmasında yıllık milli gelir tahminlerinde kullanılan anket formlarından yararlanılmıştır. Kâr amacı olmayan kuruluşların il bazında katma değerlerinin oransal dağılımı hesaplanmıştır. Milli gelir tahminlerinde kullanılan cari fiyatlarla kâr amacı olmayan kuruluşlar katma değeri bu oranlara uygulanarak, il bazında cari katma değerlere ulaşılmıştır. İllere göre **ithalat vergisine** ilişkin veriler Maliye Bakanlığı'ndan alınmıştır.

f) Mali Kuruluşlar

Mali kuruluşların illere göre yarattıkları katma değer hesabında banka kuruluşlarına gönderilen anket formlarından yararlanılmıştır. Banka dışı mali kuruluşlardan il bazında veri toplanması mümkün olmamıştır. Banka kuruluşlarından il bazında elde edilen veriler ışığında illerin oransal dağılımı elde edilmiştir. Bu

oranlara göre cari fiyatlarla mali kuruluşlar katma değeri dağıtılarak il bazında mali kuruluşlar katma değerlerine ulaşılmıştır.

3) Dış Ticaret İstatistikleri

Dış ticaret istatistikleri, 1925 yılına kadar Rüşumat Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından hazırlanıp yayımlanmakta iken; 1926–1930 yıllarında Maliye Bakanlığı Gümrükler Umum Müdürlüğü, 1931–1932 yıllarında İnhisarlar Vekâleti Gümrükler Umum Müdürlüğü ve 1933 yılından beri Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. Dış ticaret istatistikleri özel ticaret sistemine göre oluşturulmaktadır. Bu istatistikler diğer ülkelerden Türkiye gümrük bölgesine giren ve çıkan malları kapsamaktadır. Bu mallar, normal ihracat ve ithalat gümrük rejimleri ile dâhilde ve hariçte işleme rejimleri ile yapılan işlemlerdir.

Ayrıca sınır ve kıyı ticareti, bavul ticareti, transit ticaret, 100 \$'ın altındaki işlemler, yolcu beraberindeki eşya, mal sayılmayan ancak beyanname düzenlenen nakit para, kıymetli evrak, pul gibi işlemler, geçici ihracat ve ithalat, para tabanlı altın dış ticaret bilgileri arasında yer almamaktadır. Dış ticaret verilerinin kaynağı, Gümrük Kanunu'na göre ihracatçı ve ithalatçıları tarafından düzenlenen gümrük beyannameleridir. Ham petrol, elektrik ve doğal gaz gibi bazı maddelerin bilgileri doğrudan ithalatçı ve ihracatçı firmalardan alınmaktadır.

İthalat CIF (mal bedeli-sigorta-navlun) değeri olarak, **ihracat ise FOB** (mal bedeli-gemiye yükleninceye kadar yapılan masraflar) değeri olarak Türk Lirası ve ABD doları ile ifade edilmektedir.

lke sınıflamaları, ithal edilen malların üretildiği ülkelere (menşei ülke) göre, ihraç edilen malların ise tüketildiği veya bilinmiyorsa gideceği bilinen son ülkeye (mahreç ülke) göre yapılmaktadır. Dış ticaret istatistiklerinde çok çeşitli uluslar arası mal sınıfları kullanılmaktadır. Bu çalışmada STIC Rev.2 (Standart Uluslararası Ticaret Sınıflaması) ve 3 dijital mal sınıflaması kullanılmıştır. STIC, dış ticaret istatistiklerinde kullanılmak üzere Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan bir mal sınıflamasıdır.

EK-2 : Tarım Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)

		1987-2001 Ortalaması			1987				1990					1995			2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	195.249		II Başına Ortalama Katma Değer	198.720		II Başına Ortalama Katma Değer		199.673		II Başına Ortalama Katma Değer		192.635		II Başına Ortalama Katma Değer		184.236
1	Manisa	801.671	1	Konya	739.180	1	Manisa	837.575	1	Manisa	767.631	1	Manisa	767.631	1	Adana	555.999
2	İzmir	652.084	2	Manisa	661.154	2	İzmir	661.518	2	İzmir	725.199	2	İzmir	725.199	2	Manisa	708.247
3	Adana	567.232	3	İzmir	604.064	3	Bursa	575.307	3	Bursa	657.123	3	Adana	657.123	3	Şanlıurfa	705.716
4	Konya	556.918	4	Adana	501.041	4	Adana	569.159	4	Adana	555.376	4	Antalya	555.376	4	İzmir	652.214
5	İçel	511.322	5	Bursa	459.191	5	Konya	512.783	5	Konya	528.125	5	Bursa	528.125	5	İçel	636.581
6	Antalya	509.127	6	Ankara	446.133	6	Samsun	478.280	6	Samsun	518.856	6	Aydın	518.856	6	Antalya	552.845
7	Bursa	508.580	7	İçel	439.462	7	İçel	472.977	7	İçel	480.305	7	Konya	480.305	7	Bursa	441.229
8	Aydın	454.164	8	Antalya	428.299	8	Bahkesir	451.567	8	Bahkesir	472.173	8	Bahkesir	472.173	8	Hatay	438.763
9	Bahkesir	441.516	9	Aydın	413.207	9	Aydın	439.804	9	Aydın	425.870	9	İçel	425.870	9	Aydın	425.263
10	Şanlıurfa	395.224	10	Samsun	360.027	10	Antalya	405.107	10	Antalya	389.481	10	Şanlıurfa	389.481	10	Konya	413.280
11	Samsun	389.748	11	Bahkesir	356.750	11	Denizli	352.258	11	Denizli	382.802	11	Denizli	382.802	11	Samsun	391.587
12	Hatay	370.080	12	Denizli	340.716	12	Ankara	345.816	12	Ankara	381.558	12	Hatay	381.558	12	Bahkesir	378.172
13	Denizli	362.172	13	Muğla	262.857	13	Hatay	311.373	13	Hatay	374.896	13	Muğla	374.896	13	Diyarbakır	373.880
14	Ankara	346.608	14	Hatay	262.524	14	Muğla	281.503	14	Muğla	371.304	14	Samsun	371.304	14	Denizli	312.996
15	Muğla	328.102	15	Nevşehir	251.900	15	Diyarbakır	276.279	15	Diyarbakır	327.255	15	Ankara	327.255	15	Ankara	297.954
16	Diyarbakır	302.002	16	Çanakkale	230.814	16	Şanlıurfa	271.300	16	Şanlıurfa	308.882	16	Diyarbakır	308.882	16	Muğla	295.775
17	Bolu	251.439	17	Gaziantep	230.424	17	Çanakkale	267.276	17	Çanakkale	277.949	17	Bolu	277.949	17	Ordu	268.980
18	Çanakkale	249.299	18	K.Maraş	229.395	18	K.Maraş	251.990	18	K.Maraş	252.089	18	Gaziantep	252.089	18	Sakarya	266.780
19	K.Maraş	239.941	19	Sakarya	214.239	19	Gaziantep	236.360	19	Gaziantep	243.660	19	K.Maraş	243.660	19	K.Maraş	245.550
20	Sakarya	233.958	20	Trabzon	206.526	20	Bolu	227.471	20	Bolu	243.120	20	Çanakkale	243.120	20	Edirne	216.826
21	Ordu	225.810	21	Şanlıurfa	203.360	21	Sakarya	221.791	21	Sakarya	231.417	21	Ordu	231.417	21	Afyon	215.652
22	Gaziantep	221.697	22	Edirne	189.669	22	Nevşehir	215.659	22	Nevşehir	227.537	22	Sakarya	227.537	22	Çanakkale	208.625
23	Afyon	207.633	23	Bolu	189.561	23	Ordu	214.938	23	Ordu	216.532	23	Karaman	216.532	23	Mardin	206.417
24	Karaman	204.047	24	Niğde	188.570	24	Afyon	208.419	24	Afyon	205.557	24	Afyon	205.557	24	Tokat	200.041
25	Nevşehir	197.489	25	İstanbul	187.668	25	İstanbul	185.406	25	İstanbul	179.652	25	Nevşehir	199.057	25	Bolu	194.327
26	Edirne	184.869	26	Diyarbakır	186.132	26	Çorum	180.186	26	Çorum	175.181	26	İstanbul	179.652	26	Karaman	191.787
27	Tekirdağ	179.871	27	Tekirdağ	185.347	27	Tekirdağ	180.014	27	Tekirdağ	170.178	27	Yozgat	175.181	27	Gaziantep	185.474
28	Tokat	171.488	28	Mardin	183.143	28	Adıyaman	174.377	28	Adıyaman	169.930	28	Malatya	170.178	28	Trabzon	177.578
29	Niğde	170.456	29	Afyon	182.692	29	Mardin	166.503	29	Mardin	169.930	29	Mardin	169.930	29	Giresun	177.060

EK-2 : Tarım Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	195.249		II Başına Ortalama Katma Değer	198.720		II Başına Ortalama Katma Değer	199.673		II Başına Ortalama Katma Değer	192.635		II Başına Ortalama Katma Değer	184.236
30	Çorum	167.317	30	Zonguldak	168.965	30	Yozgat	156.663	30	Çorum	163.453	30	Isparta	173.754
31	Mardin	164.961	31	Çorum	168.899	31	Karaman	156.460	31	Tokat	159.448	31	Tekirdağ	172.119
32	Trabzon	163.159	32	Kastamonu	165.685	32	Zonguldak	154.385	32	Tekirdağ	159.191	32	Niğde	166.600
33	Adıyaman	162.751	33	Yozgat	165.258	33	Edirne	149.298	33	Edirne	158.140	33	Malatya	153.730
34	Yozgat	158.572	34	Ordu	165.041	34	Kastamonu	147.820	34	Trabzon	143.768	34	Adıyaman	152.586
35	İstanbul	156.763	35	Malatya	146.692	35	Kars	146.482	35	Kastamonu	143.617	35	Çorum	149.545
36	Malatya	155.325	36	Sivas	144.661	36	Tokat	144.987	36	Kütahya	141.526	36	Erzurum	140.501
37	Kastamonu	149.440	37	Tokat	137.388	37	Trabzon	143.865	37	Niğde	136.284	37	Eskişehir	138.625
38	Giresun	139.556	38	Eskişehir	137.320	38	Niğde	142.045	38	Eskişehir	131.743	38	Yozgat	135.867
39	Isparta	138.401	39	Adıyaman	137.045	39	Malatya	136.905	39	Kocaeli	124.938	39	Kayseri	134.729
40	Eskişehir	137.632	40	Rize	134.352	40	Isparta	133.719	40	Giresun	123.632	40	Kütahya	128.815
41	Kayseri	134.332	41	Kayseri	133.140	41	Kayseri	129.380	41	Adıyaman	122.315	41	Kastamonu	128.497
42	Kütahya	129.717	42	Kars	132.693	42	Amasya	128.588	42	Kayseri	121.311	42	İstanbul	127.812
43	Sivas	119.745	43	Giresun	124.554	43	Eskişehir	128.510	43	Zonguldak	119.953	43	Nevşehir	123.985
44	Amasya	118.283	44	Kütahya	124.531	44	Giresun	122.499	44	Rize	117.364	44	Sivas	112.788
45	Zonguldak	117.555	45	Isparta	121.215	45	Erzurum	121.317	45	Uşak	113.540	45	Van	109.508
46	Kocaeli	116.366	46	Erzurum	116.356	46	Kütahya	119.955	46	Isparta	112.558	46	Elazığ	108.517
47	Erzurum	115.694	47	Burdur	115.099	47	Sivas	118.928	47	Sivas	109.949	47	Amasya	108.190
48	Rize	109.580	48	Uşak	111.534	48	Rize	112.773	48	Erzurum	109.659	48	Kocaeli	105.835
49	Batman	108.958	49	Amasya	110.566	49	Kocaeli	109.283	49	Burdur	105.469	49	Burdur	100.131
50	Burdur	108.944	50	Kırklareli	104.822	50	Kırklareli	107.445	50	Amasya	96.387	50	Osmaniye	97.716
51	Uşak	108.064	51	Siirt	98.174	51	Uşak	105.170	51	Aksaray	90.145	51	Düzce	95.924
52	Osmaniye	104.205	52	Kırşehir	88.836	52	Burdur	93.960	52	Batman	83.991	52	Muş	89.141
53	Aksaray	99.507	53	Elazığ	86.839	53	Muş	92.874	53	Muş	79.296	53	Kırklareli	87.932
54	Kırklareli	96.153	54	Çankırı	85.290	54	Aksaray	90.791	54	Bilecik	76.819	54	Batman	87.844

EK-2 : Tarım Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	195.249		II Başına Ortalama Katma Değer	198.720		II Başına Ortalama Katma Değer	199.673		II Başına Ortalama Katma Değer	192.635		II Başına Ortalama Katma Değer	184.236
55	Düzce	94.772	55	Sinop	84.499	55	Siirt	89.436	55	Elazığ	75.287	55	Uşak	87.731
56	Kars	84.814	56	Erzincan	84.383	56	Erzincan	86.038	56	Çankırı	74.447	56	Erzincan	83.427
57	Elazığ	83.763	57	Kocaeli	81.449	57	Kırşehir	86.014	57	Erzincan	73.134	57	Ağrı	80.946
58	Muş	83.225	58	Artvin	72.201	58	Çankırı	79.872	58	Van	71.290	58	Rize	79.647
59	Erzincan	79.675	59	Bilecik	68.305	59	Sinop	75.746	59	Artvin	68.272	59	Aksaray	78.563
60	Van	79.417	60	Van	62.986	60	Van	71.138	60	Kırklareli	65.598	60	Kırşehir	75.205
61	Çankırı	73.745	61	Gümüşhane	53.225	61	Elazığ	68.745	61	Sinop	64.090	61	Zonguldak	73.355
62	Kırşehir	73.549	62	Ağrı	49.936	62	Bilecik	68.615	62	Şırnak	63.491	62	Bilecik	71.245
63	Sinop	73.307	63	Muş	49.253	63	Artvin	68.250	63	Kırşehir	63.160	63	Kars	64.833
64	Bilecik	73.080	64	Bitlis	41.636	64	Bitlis	61.412	64	Kırıkkale	58.448	64	Çankırı	64.132
65	Ağrı	64.866	65	Tunceli	39.939	65	Kırıkkale	58.896	65	Ağrı	57.175	65	Sinop	62.722
66	Artvin	64.233	66	Bingöl	38.145	66	Ağrı	56.169	66	Kars	55.412	66	Bitlis	61.743
67	Siirt	62.872	67	Hakkari	29.317	67	Tunceli	40.214	67	Bitlis	53.406	67	Artvin	60.015
68	Bitlis	59.595				68	Bingöl	37.819	68	Siirt	47.206	68	Şırnak	56.515
69	Kırıkkale	56.336				69	Gümüşhane	29.380	69	Bartın	42.876	69	Kilis	50.277
70	Şırnak	53.858				70	Hakkari	20.488	70	Bingöl	37.944	70	Siirt	47.934
71	Kilis	51.202				71	Bayburt	11.468	71	Iğdır	35.864	71	Kırıkkale	47.393
72	Bingöl	36.943							72	Tunceli	33.661	72	Gümüşhane	44.590
73	Karabük	36.563							73	Ardahan	29.246	73	Bingöl	37.918
74	Gümüşhane	36.354							74	Gümüşhane	28.763	74	Iğdır	35.465
75	Iğdır	35.355							75	Hakkari	23.642	75	Hakkari	32.861
76	Bartın	34.554							76	Bayburt	14.624	76	Ardahan	32.723
77	Tunceli	33.760										77	Yalova	31.669
78	Yalova	32.413										78	Karabük	29.336
79	Ardahan	29.849										79	Bartın	27.136
80	Hakkari	23.463										80	Tunceli	24.726
81	Bayburt	13.935										81	Bayburt	14.703

EK-3 : Sanayi Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)

	1987-2001 Ortalaması		1987		1990		1995		2001
İl Başına Ortalama Katma Değer	352.314	İl Başına Ortalama Katma Değer	287.697	İl Başına Ortalama Katma Değer	314.115	İl Başına Ortalama Katma Değer	365.340	İl Başına Ortalama Katma Değer	385.269
1 İstanbul	7.489.224	1 İstanbul	5.163.758	1 İstanbul	5.982.854	1 İstanbul	7.950.768	1 İstanbul	8.837.107
2 Kocaeli	2.344.407	2 Kocaeli	1.928.472	2 Kocaeli	2.066.129	2 Kocaeli	2.518.448	2 Kocaeli	2.766.934
3 İzmir	2.286.557	3 İzmir	1.735.689	3 İzmir	1.886.554	3 İzmir	2.497.421	3 İzmir	2.558.026
4 Bursa	1.522.659	4 Ankara	972.697	4 Bursa	1.197.573	4 Bursa	1.575.969	4 Bursa	1.973.821
5 Ankara	1.259.239	5 Bursa	928.202	5 Ankara	1.092.842	5 Ankara	1.289.797	5 Ankara	1.266.971
6 Adana	958.844	6 Adana	732.279	6 Adana	859.276	6 Adana	1.011.688	6 Manisa	1.146.927
7 Manisa	740.918	7 İçel	595.566	7 İçel	652.330	7 İçel	752.431	7 Adana	953.596
8 İçel	677.301	8 Zonguldak	558.906	8 Manisa	543.043	8 Manisa	713.801	8 İçel	717.588
9 Karabük	500.380	9 Manisa	424.510	9 Zonguldak	542.183	9 Kırklareli	478.742	9 Tekirdağ	711.658
10 Konya	431.643	10 Kütahya	379.389	10 Konya	387.516	10 Zonguldak	476.958	10 Eskişehir	570.832
11 Zonguldak	429.729	11 Konya	362.697	11 Kırklareli	370.803	11 Kütahya	419.849	11 Kırklareli	512.176
12 Tekirdağ	419.221	12 Balıkesir	297.454	12 Diyarbakır	330.587	12 Tekirdağ	409.380	12 Konya	461.905
13 Kırklareli	403.662	13 Diyarbakır	272.328	13 Elazığ	319.604	13 Konya	384.498	13 Gaziantep	406.261
14 Kütahya	380.337	14 Muğla	266.022	14 Kırkkale	308.042	14 Kırkkale	360.200	14 Karabük	404.120
15 Kırkkale	339.205	15 Hatay	250.836	15 Gaziantep	288.579	15 Gaziantep	327.812	15 Denizli	398.424
16 Eskişehir	329.580	16 Gaziantep	231.132	16 Balıkesir	286.564	16 Eskişehir	321.047	16 Kütahya	395.066
17 Gaziantep	320.528	17 Eskişehir	227.250	17 Kütahya	285.552	17 Diyarbakır	306.706	17 Balıkesir	337.467
18 Balıkesir	309.157	18 Elazığ	224.028	18 Tekirdağ	276.105	18 Balıkesir	299.915	18 Kırkkale	334.002
19 Diyarbakır	303.734	19 Tekirdağ	221.914	19 K.Maraş	263.982	19 Çanakkale	297.749	19 K.Maraş	297.320
20 Muğla	278.063	20 Kırklareli	206.141	20 Eskişehir	252.084	20 Bilecik	289.296	20 Muğla	289.141
21 Yalova	262.167	21 Samsun	197.496	21 Muğla	237.814	21 Sakarya	285.055	21 Zonguldak	286.442
22 Samsun	256.458	22 Siirt	186.419	22 Hatay	235.883	22 K.Maraş	262.600	22 Bilecik	281.202
23 K.Maraş	253.194	23 K.Maraş	181.497	23 Samsun	230.014	23 Muğla	260.195	23 Kayseri	266.448
24 Hatay	251.364	24 Malatya	176.245	24 Çanakkale	201.171	24 Hatay	248.371	24 Sakarya	263.853
25 Bilecik	237.146	25 Kayseri	156.007	25 Malatya	193.201	25 Malatya	238.893	25 Yalova	253.732
26 Elazığ	232.623	26 Antalya	154.176	26 Adıyaman	191.198	26 Samsun	227.330	26 Tokat	247.935
27 Çanakkale	232.411	27 Çanakkale	153.719	27 Tokat	181.884	27 Elazığ	225.410	27 Malatya	245.581
28 Tokat	231.325	28 Bilecik	145.306	28 Bilecik	170.694	28 Tokat	223.456	28 Hatay	241.178
29 Sakarya	226.653	29 Trabzon	143.364	29 Antalya	169.164	29 Antalya	214.970	29 Samsun	234.399

EK-3 : Sanayi Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001
İl Başına Ortalama Katma Değer		352.314	İl Başına Ortalama Katma Değer		287.697	İl Başına Ortalama Katma Değer		314.115	İl Başına Ortalama Katma Değer		365.340	İl Başına Ortalama Katma Değer		385.269
30	Denizli	226.538	30	Denizli	140.194	30	Trabzon	168.441	30	Denizli	212.106	30	Diyarbakır	228.613
31	Malatya	220.148	31	Bolu	131.349	31	Bolu	160.662	31	Kayseri	195.444	31	Antalya	217.157
32	Kayseri	206.151	32	Aydın	125.731	32	Kayseri	159.026	32	Bolu	192.335	32	Trabzon	209.302
33	Antalya	204.518	33	Tokat	121.666	33	Sakarya	148.136	33	Artvin	178.819	33	Çanakkale	198.367
34	Bolu	180.927	34	Sakarya	116.685	34	Denizli	139.082	34	Şanlıurfa	178.043	34	Sivas	187.984
35	Trabzon	158.725	35	Rize	96.421	35	Artvin	131.999	35	Sivas	160.561	35	Bolu	162.073
36	Adıyaman	145.365	36	Isparta	82.847	36	Aydın	117.617	36	Adıyaman	148.849	36	Aydın	158.961
37	Batman	139.221	37	Adıyaman	80.115	37	Sivas	115.590	37	Aydın	145.656	37	Ordu	151.627
38	Aydın	134.128	38	Afyon	79.055	38	Siirt	102.215	38	Trabzon	142.578	38	Elazığ	149.765
39	Sivas	133.634	39	Artvin	74.702	39	Afyon	87.876	39	Batman	124.778	39	Batman	122.539
40	Artvin	128.924	40	Edirne	66.693	40	Rize	82.863	40	Isparta	90.218	40	Şanlıurfa	113.059
41	Şanlıurfa	114.774	41	Sivas	56.816	41	Isparta	78.257	41	Ordu	87.194	41	Afyon	107.270
42	Afyon	98.250	42	Erzurum	55.540	42	Ordu	75.116	42	Edirne	83.882	42	Adıyaman	104.887
43	Ordu	94.159	43	Çorum	55.241	43	Edirne	74.159	43	Çorum	78.976	43	Isparta	102.501
44	Edirne	91.704	44	Niğde	54.364	44	Çorum	55.625	44	Afyon	78.442	44	Edirne	101.520
45	Düzce	90.937	45	Giresun	45.297	45	Giresun	53.583	45	Karaman	61.641	45	Siirt	84.346
46	Isparta	89.499	46	Ordu	45.058	46	Erzurum	52.506	46	Niğde	54.822	46	Çorum	83.814
47	Siirt	87.783	47	Yozgat	44.998	47	Niğde	48.771	47	Rize	54.418	47	Düzce	76.140
48	Çorum	76.478	48	Mardin	36.753	48	Yozgat	45.458	48	Bartın	53.970	48	Rize	70.247
49	Rize	75.278	49	Amasya	32.077	49	Kastamonu	39.674	49	Nevşehir	51.197	49	Nevşehir	67.562
50	Niğde	58.221	50	Erzincan	31.023	50	Mardin	36.502	50	Giresun	50.142	50	Giresun	67.091
51	Karaman	54.524	51	Kastamonu	30.185	51	Uşak	31.812	51	Erzurum	45.962	51	Yozgat	66.843
52	Erzurum	54.120	52	Uşak	29.621	52	Erzincan	29.642	52	Siirt	44.757	52	Kastamonu	63.176
53	Giresun	53.594	53	Sinop	23.624	53	Amasya	27.422	53	Kastamonu	44.287	53	Erzurum	54.274
54	Nevşehir	53.270	54	Burdur	21.511	54	Kırşehir	26.610	54	Yozgat	44.255	54	Niğde	54.179

EK-3 : Sanayi Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması
	İl Başına Ortalama Katma Değer	352.314
55	Yozgat	50.999
56	Osmaniye	49.954
57	Kastamonu	48.966
58	Uşak	40.046
59	Erzincan	34.127
60	Mardin	32.503
61	Kırşehir	30.861
62	Amasya	29.603
63	Bartın	28.872
64	Burdur	28.308
65	Van	27.060
66	Kilis	21.056
67	Sinop	19.669
68	Çankırı	15.497
69	Kars	14.067
70	Bingöl	13.932
71	Aksaray	10.246
72	Bitlis	9.261
73	Muş	6.989
74	Ağrı	5.944
75	Gümüşhane	4.084
76	Şırnak	3.687
77	Bayburt	3.365
78	Iğdır	2.587
79	Hakkari	2.030
80	Ardahan	1.763
81	Tunceli	1.382

		1987
	İl Başına Ortalama Katma Değer	287.697
55	Kırşehir	19.463
56	Nevşehir	18.229
57	Van	17.175
58	Şanlıurfa	16.807
59	Kars	13.587
60	Bitlis	10.243
61	Çankırı	8.467
62	Gümüşhane	6.046
63	Ağrı	5.581
64	Muş	4.234
65	Bingöl	3.166
66	Tunceli	835
67	Hakkari	809

		1990
	İl Başına Ortalama Katma Değer	314.115
55	Sinop	25.162
56	Karaman	24.311
57	Burdur	23.737
58	Van	19.669
59	Çankırı	19.232
60	Şanlıurfa	18.900
61	Nevşehir	18.452
62	Kars	13.472
63	Aksaray	9.596
64	Bitlis	9.093
65	Bingöl	7.417
66	Muş	7.042
67	Ağrı	5.903
68	Bayburt	2.892
69	Gümüşhane	2.727
70	Tunceli	1.655
71	Hakkari	1.005

		1995
	İl Başına Ortalama Katma Değer	365.340
55	Uşak	39.933
56	Erzincan	36.831
57	Mardin	30.612
58	Kırşehir	26.706
59	Amasya	26.356
60	Van	24.913
61	Burdur	23.263
62	Sinop	16.639
63	Kars	11.865
64	Çankırı	11.356
65	Aksaray	9.280
66	Bitlis	7.141
67	Bingöl	6.878
68	Ağrı	4.550
69	Muş	3.456
70	Gümüşhane	3.197
71	Şırnak	2.550
72	Bayburt	2.237
73	Iğdır	2.154
74	Ardahan	1.549
75	Tunceli	1.241
76	Hakkari	1.071

		2001
	İl Başına Ortalama Katma Değer	385.269
55	Artvin	51.702
56	Karaman	51.016
57	Uşak	50.428
58	Van	39.310
59	Osmaniye	35.685
60	Mardin	34.420
61	Bingöl	33.997
62	Burdur	33.158
63	Kırşehir	30.491
64	Amasya	25.751
65	Erzincan	21.653
66	Kilis	20.376
67	Bartın	16.810
68	Çankırı	16.782
69	Sinop	13.022
70	Kars	12.275
71	Bitlis	10.764
72	Aksaray	9.676
73	Muş	8.281
74	Hakkari	7.426
75	Ağrı	6.263
76	Şırnak	3.423
77	Iğdır	2.888
78	Bayburt	2.433
79	Ardahan	1.919
80	Gümüşhane	1.823
81	Tunceli	1.571

EK-4 : İnşaat Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001
II Başına Ortalama Katma Değer		77.848	II Başına Ortalama Katma Değer		81.368	II Başına Ortalama Katma Değer		76.217	II Başına Ortalama Katma Değer		77.072	II Başına Ortalama Katma Değer		69.905
1	İstanbul	1.024.677	1	Ankara	1.085.305	1	Ankara	883.154	1	Ankara	962.993	1	Adana	93.741
2	Ankara	866.382	2	İstanbul	971.430	2	İstanbul	857.063	2	İstanbul	912.167	2	Ankara	1.099.094
3	İzmir	397.523	3	İzmir	343.678	3	İzmir	356.985	3	İzmir	405.157	3	İstanbul	1.021.195
4	Bursa	240.015	4	Konya	164.804	4	Bursa	214.249	4	Bursa	243.284	4	İzmir	290.539
5	Antalya	217.117	5	Bursa	161.446	5	Antalya	192.931	5	Antalya	226.943	5	Antalya	175.110
6	Konya	173.004	6	Antalya	157.845	6	Konya	162.725	6	Kocaeli	165.306	6	Kocaeli	168.386
7	Kocaeli	161.544	7	Adana	155.073	7	Kocaeli	156.761	7	Konya	161.501	7	Konya	167.359
8	İçel	140.879	8	Kocaeli	112.246	8	Adana	146.006	8	İçel	152.773	8	Bursa	164.135
9	Adana	138.150	9	İçel	110.628	9	İçel	145.796	9	Balıkesir	135.019	9	Kayseri	152.078
10	Tekirdağ	122.208	10	Samsun	95.194	10	Tekirdağ	116.319	10	Adana	132.719	10	Gaziantep	144.701
11	Aydın	114.284	11	Balıkesir	88.705	11	Kırklareli	110.175	11	Tekirdağ	127.719	11	K.Maraş	97.792
12	Balıkesir	111.534	12	Aydın	86.007	12	Aydın	105.328	12	Aydın	121.157	12	Denizli	89.740
13	Kayseri	100.383	13	Kayseri	83.920	13	Balıkesir	100.315	13	Kayseri	110.375	13	Tekirdağ	79.198
14	Manisa	93.522	14	Muğla	72.341	14	Muğla	85.322	14	Gaziantep	107.439	14	Muğla	75.225
15	Samsun	90.683	15	Eskişehir	70.095	15	Samsun	85.017	15	Manisa	100.650	15	İçel	73.240
16	Denizli	85.461	16	Tekirdağ	69.667	16	Manisa	84.365	16	Samsun	91.394	16	Samsun	71.441
17	Muğla	83.719	17	Manisa	65.710	17	Şanlıurfa	79.936	17	Denizli	76.296	17	Aydın	69.522
18	Gaziantep	82.732	18	Şanlıurfa	63.990	18	Denizli	75.420	18	Muğla	76.241	18	Manisa	69.417
19	Sakarya	68.353	19	Gaziantep	63.294	19	Kayseri	73.669	19	Bolu	74.691	19	Balıkesir	68.801
20	Eskişehir	67.166	20	Sivas	61.694	20	Gaziantep	68.097	20	Trabzon	72.479	20	Diyarbakır	67.580
21	Trabzon	64.230	21	Diyarbakır	61.257	21	Trabzon	67.176	21	Sakarya	71.699	21	Afyon	55.346
22	Hatay	61.509	22	Trabzon	61.128	22	Eskişehir	65.162	22	Eskişehir	65.658	22	Eskişehir	54.005
23	Şanlıurfa	60.916	23	Denizli	60.280	23	Sakarya	64.787	23	Hatay	63.156	23	Sakarya	53.672
24	Diyarbakır	58.073	24	Zonguldak	58.660	24	Bolu	62.185	24	Afyon	50.099	24	Trabzon	51.751
25	Bolu	55.456	25	Erzurum	57.013	25	Edirne	60.883	25	Edirne	49.632	25	Hatay	50.233
26	K.Maraş	53.774	26	Hatay	53.285	26	Zonguldak	58.102	26	Diyarbakır	48.777	26	Elazığ	47.003
27	Kırklareli	52.193	27	Kırklareli	53.166	27	Diyarbakır	55.792	27	Zonguldak	48.729	27	Malatya	43.886
28	Zonguldak	50.314	28	Malatya	51.688	28	Hatay	50.061	28	Elazığ	47.136	28	Şanlıurfa	43.133
29	Edirne	49.012	29	Mardin	50.125	29	İsparta	38.745	29	K.Maraş	46.858	29	Erzurum	42.779

EK-4 : İnşaat Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	77.848		II Başına Ortalama Katma Değer	81.368		II Başına Ortalama Katma Değer	76.217		II Başına Ortalama Katma Değer	77.072		II Başına Ortalama Katma Değer	69.905
30	Afyon	45.403	30	K.Maraş	49.133	30	K.Maraş	36.841	30	Çanakkale	46.305	30	Zonguldak	41.731
31	Sivas	45.048	31	Sakarya	49.070	31	Çanakkale	35.753	31	Ordu	45.296	31	Sivas	41.190
32	Çanakkale	43.732	32	Kütahya	40.938	32	Elazığ	34.855	32	Çorum	42.354	32	Ordu	41.014
33	Elazığ	43.268	33	Elazığ	39.744	33	Erzurum	34.059	33	Malatya	40.400	33	Çorum	40.938
34	Çorum	39.734	34	Isparta	39.382	34	Kütahya	33.555	34	Kütahya	39.517	34	Niğde	40.148
35	Ordu	39.457	35	Bolu	38.781	35	Van	33.027	35	Sivas	38.569	35	Çanakkale	37.264
36	Kütahya	39.329	36	Edirne	35.674	36	Afyon	32.912	36	Erzurum	33.558	36	Giresun	35.194
37	Malatya	38.809	37	Niğde	33.599	37	Adıyaman	32.814	37	Tokat	33.443	37	Kütahya	33.081
38	Erzurum	38.098	38	Siirt	33.083	38	Sivas	31.755	38	Kırklareli	32.748	38	Bolu	30.357
39	Isparta	36.578	39	Çorum	31.613	39	Kastamonu	31.649	39	Kastamonu	31.534	39	Kastamonu	29.887
40	Kastamonu	33.842	40	Kastamonu	30.878	40	Çorum	29.844	40	Isparta	31.161	40	Isparta	27.637
41	Giresun	28.527	41	Afyon	28.848	41	Siirt	28.240	41	Van	31.139	41	Tokat	26.571
42	Van	28.425	42	Adıyaman	28.753	42	Ordu	27.858	42	Giresun	29.783	42	Batman	25.851
43	Tokat	25.981	43	Van	27.636	43	Malatya	27.321	43	Yozgat	27.425	43	Kırklareli	25.312
44	Nevşehir	25.730	44	Tokat	27.408	44	Nevşehir	26.485	44	Rize	25.880	44	Yozgat	24.681
45	Niğde	25.505	45	Çanakkale	27.383	45	Niğde	24.720	45	Amasya	25.632	45	Van	23.195
46	Yozgat	24.126	46	Yozgat	23.200	46	Tokat	23.547	46	Nevşehir	25.474	46	Yalova	22.453
47	Rize	22.620	47	Giresun	21.764	47	Giresun	19.944	47	Şanlıurfa	24.483	47	Edirne	22.412
48	Uşak	22.091	48	Bilecik	21.481	48	Yozgat	19.836	48	Aksaray	24.202	48	Kırkkale	21.549
49	Bilecik	21.844	49	Nevşehir	21.056	49	Uşak	19.362	49	Uşak	22.277	49	Amasya	21.081
50	Amasya	21.813	50	Ordu	20.864	50	Amasya	17.890	50	Niğde	20.038	50	Rize	20.580
51	Yalova	21.719	51	Rize	17.751	51	Rize	17.207	51	Karaman	19.737	51	Aksaray	20.368
52	Aksaray	20.949	52	Amasya	16.448	52	Kırşehir	17.075	52	Bilecik	19.709	52	Bilecik	20.184
53	Adıyaman	20.871	53	Burdur	16.418	53	Sinop	16.431	53	Kırkkale	19.454	53	Nevşehir	19.069
54	Kırkkale	19.726	54	Sinop	16.040	54	Bilecik	14.282	54	Adıyaman	16.884	54	Uşak	18.747

EK-4 : İnşaat Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması
	II Başına Ortalama Katma Değer	77.848
55	Karaman	19.471
56	Osmaniye	16.852
57	Kırşehir	16.162
58	Batman	15.022
59	Sinop	14.952
60	Burdur	14.567
61	Karabük	14.230
62	Mardin	13.744
63	Çankırı	12.980
64	Siirt	12.222
65	Erzincan	11.822
66	Artvin	11.651
67	Bartın	10.095
68	Düzce	8.190
69	Kars	7.616
70	Iğdır	7.090
71	Muş	6.306
72	Ağrı	5.978
73	Bingöl	5.782
74	Kilis	5.674
75	Hakkari	5.296
76	Bitlis	5.058
77	Gümüşhane	4.872
78	Bayburt	3.420
79	Şırnak	3.410
80	Tunceli	3.303
81	Ardahan	2.004

		1987
	II Başına Ortalama Katma Değer	81.368
55	Kırşehir	15.671
56	Uşak	15.650
57	Erzincan	14.603
58	Artvin	14.370
59	Çankırı	13.687
60	Kars	11.660
61	Ağrı	6.510
62	Bitlis	6.319
63	Gümüşhane	6.190
64	Muş	5.645
65	Bingöl	5.242
66	Tunceli	4.951
67	Hakkari	4.534

		1990
	II Başına Ortalama Katma Değer	76.217
55	Burdur	13.978
56	Artvin	13.096
57	Mardin	10.777
58	Erzincan	10.681
59	Kırıkkale	10.336
60	Çankırı	9.924
61	Aksaray	9.079
62	Kars	7.942
63	Karaman	7.583
64	Bingöl	5.146
65	Bitlis	4.883
66	Gümüşhane	3.979
67	Muş	3.924
68	Ağrı	3.574
69	Hakkari	3.175
70	Tunceli	1.918
71	Bayburt	1.656

		1995
	II Başına Ortalama Katma Değer	77.072
55	Kırşehir	15.778
56	Çankırı	14.939
57	Burdur	14.083
58	Sinop	14.075
59	Batman	13.876
60	Erzincan	12.993
61	Bartın	10.419
62	Artvin	9.277
63	Mardin	6.248
64	Kars	5.450
65	Bingöl	5.117
66	Hakkari	4.980
67	Muş	4.730
68	Şırnak	4.325
69	Iğdır	4.279
70	Ağrı	4.125
71	Gümüşhane	4.088
72	Siirt	3.640
73	Bitlis	3.381
74	Bayburt	3.079
75	Tunceli	2.352
76	Ardahan	1.191

		2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	69.905
55	Mardin	17.638
56	Osmaniye	17.312
57	Karaman	16.511
58	Karabük	16.445
59	Artvin	15.116
60	Ağrı	13.924
61	Adıyaman	13.306
62	Kırşehir	13.297
63	Burdur	12.812
64	Kars	12.531
65	Düzce	11.966
66	Sinop	11.474
67	Çankırı	10.644
68	Muş	10.510
69	Iğdır	9.581
70	Bartın	9.048
71	Erzincan	8.685
72	Siirt	7.679
73	Bingöl	6.294
74	Bitlis	6.222
75	Kilis	6.170
76	Hakkari	6.000
77	Tunceli	4.968
78	Gümüşhane	4.489
79	Bayburt	4.008
80	Şırnak	3.180
81	Ardahan	1.873

EK-5 : İmalat Sanayi Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)

		1987-2001 Ortalaması			1987				1990					1995			2001
	İl Başına Ortalama Katma Değer	296.167		İl Başına Ortalama Katma Değer	243.561		İl Başına Ortalama Katma Değer	263.790		İl Başına Ortalama Katma Değer	316.973		İl Başına Ortalama Katma Değer	320.666			
1	İstanbul	6.960.441	1	İstanbul	4.914.420	1	İstanbul	5.627.239	1	İstanbul	7.356.711	1	İstanbul	8.093.802			
2	Kocaeli	2.295.930	2	Kocaeli	1.917.852	2	Kocaeli	2.053.259	2	Kocaeli	2.456.826	2	Kocaeli	2.654.864			
3	İzmir	2.159.629	3	İzmir	1.675.624	3	İzmir	1.824.057	3	İzmir	2.358.879	3	İzmir	2.268.039			
4	Bursa	1.444.506	4	Bursa	883.858	4	Bursa	1.147.629	4	Bursa	1.510.621	4	Bursa	1.805.198			
5	Ankara	1.037.924	5	Ankara	848.575	5	Ankara	905.772	5	Ankara	1.076.373	5	Ankara	1.000.228			
6	Adana	869.541	6	Adana	692.174	6	Adana	801.030	6	Adana	906.257	6	Manisa	897.020			
7	İçel	653.427	7	İçel	577.038	7	İçel	636.092	7	İçel	723.457	7	Adana	860.577			
8	Manisa	520.762	8	Zonguldak	392.319	8	Zonguldak	428.888	8	Manisa	492.062	8	İçel	681.781			
9	Karabük	481.542	9	Konya	310.883	9	Konya	371.646	9	Tekirdağ	394.568	9	Tekirdağ	493.769			
10	Konya	376.602	10	Manisa	246.777	10	Konya	340.799	10	Zonguldak	359.751	10	Konya	420.155			
11	Tekirdağ	371.874	11	Hatay	246.715	11	Kırıkkale	300.148	11	Kırıkkale	356.163	11	Karabük	398.551			
12	Kırıkkale	329.443	12	Balıkesir	231.015	12	Gaziantep	269.522	12	Kırıkkale	353.013	12	Denizli	370.023			
13	Gaziantep	295.500	13	Gaziantep	219.051	13	Tekirdağ	265.617	13	Gaziantep	308.095	13	Gaziantep	341.671			
14	Zonguldak	291.348	14	Tekirdağ	213.243	14	Hatay	232.035	14	Bilecik	283.070	14	Kırıkkale	324.513			
15	Yalova	256.357	15	Malatya	164.966	15	Balıkesir	219.289	15	Çanakkale	274.768	15	Balıkesir	305.173			
16	Balıkesir	246.340	16	Eskişehir	149.054	16	Çanakkale	184.528	16	Sakarya	273.792	16	Kırklareli	298.078			
17	Hatay	242.250	17	Kayseri	144.110	17	Kırklareli	177.098	17	Kırklareli	270.705	17	Bilecik	265.017			
18	Kırklareli	234.968	18	Bilecik	142.390	18	Malatya	175.804	18	Hatay	240.128	18	Sakarya	248.464			
19	Bilecik	229.624	19	Kırklareli	141.536	19	Bilecik	167.192	19	Balıkesir	238.137	19	Yalova	247.351			
20	Sakarya	214.281	20	Trabzon	136.548	20	Tokat	158.912	20	Malatya	226.992	20	Kayseri	245.715			
21	Tokat	211.169	21	Çanakkale	134.216	21	Eskişehir	154.641	21	Tokat	206.563	21	Malatya	234.066			
22	Çanakkale	210.006	22	Samsun	132.382	22	Bolu	149.294	22	Denizli	194.002	22	Tokat	234.046			
23	Denizli	207.769	23	Denizli	131.488	23	Kayseri	148.518	23	Bolu	185.450	23	Hatay	222.908			
24	Malatya	205.551	24	Bolu	122.189	24	Trabzon	144.458	24	Kayseri	176.053	24	Trabzon	201.710			
25	Kayseri	188.171	25	Sakarya	111.422	25	Sakarya	140.953	25	Eskişehir	157.732	25	Eskişehir	191.953			
26	Bolu	172.593	26	Tokat	110.200	26	Samsun	135.602	26	Samsun	138.861	26	Samsun	177.485			
27	Eskişehir	171.907	27	Antalya	106.279	27	Antalya	128.128	27	Trabzon	133.783	27	Çanakkale	162.960			
28	Samsun	152.114	28	Aydın	105.081	28	Denizli	126.142	28	Aydın	131.504	28	Bolu	154.952			
29	Trabzon	145.848	29	Rize	90.771	29	Aydın	103.420	29	Antalya	130.151	29	Antalya	144.929			

EK-5 : İmalat Sanayi Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001
İl Başına Ortalama Katma Değer		296.167	İl Başına Ortalama Katma Değer		243.561	İl Başına Ortalama Katma Değer		263.790	İl Başına Ortalama Katma Değer		316.973	İl Başına Ortalama Katma Değer		320.666
30	Antalya	141.341	30	Afyon	65.616	30	Rize	76.539	30	Ordu	83.616	30	Ordu	142.817
31	Aydın	116.306	31	Isparta	65.000	31	Isparta	69.607	31	Isparta	82.107	31	Aydın	134.173
32	Ordu	87.246	32	Edirne	57.917	32	Afyon	69.113	32	Edirne	74.808	32	Zonguldak	130.676
33	Edirne	83.576	33	Kütahya	56.819	33	Ordu	68.725	33	Çorum	71.600	33	Isparta	95.186
34	Düzce	82.533	34	Niğde	50.355	34	Edirne	66.732	34	Afyon	68.569	34	Edirne	92.925
35	Isparta	80.479	35	Siirt	48.837	35	Elazığ	55.394	35	Kütahya	63.440	35	K.Maraş	78.591
36	Afyon	73.484	36	Diyarbakır	47.008	36	Kütahya	50.966	36	Elazığ	55.450	36	Afyon	78.004
37	Rize	67.500	37	Elazığ	42.315	37	Diyarbakır	49.862	37	K.Maraş	53.010	37	Siirt	73.007
38	Çorum	64.452	38	Erzurum	42.243	38	Siirt	46.136	38	Sivas	51.124	38	Düzce	72.740
39	Kütahya	58.423	39	Ordu	40.845	39	Niğde	44.840	39	Rize	50.744	39	Çorum	72.704
40	Elazığ	57.428	40	Muğla	39.976	40	Çorum	43.808	40	Niğde	50.493	40	Nevşehir	63.299
41	Batman	57.078	41	Çorum	39.262	41	K.Maraş	42.943	41	Nevşehir	48.446	41	Kütahya	61.135
42	K.Maraş	55.142	42	K.Maraş	35.697	42	Muğla	39.077	42	Batman	47.725	42	Batman	58.563
43	Niğde	53.514	43	Yozgat	34.505	43	Giresun	37.053	43	Diyarbakır	47.318	43	Yozgat	57.858
44	Diyarbakır	50.096	44	Adıyaman	34.355	44	Sivas	36.654	44	Muğla	44.496	44	Rize	56.858
45	Osmaniye	44.269	45	Artvin	34.259	45	Erzurum	35.694	45	Yozgat	37.566	45	Elazığ	53.025
46	Siirt	43.653	46	Giresun	29.102	46	Yozgat	33.909	46	Erzurum	36.493	46	Kastamonu	52.456
47	Nevşehir	41.210	47	Kastamonu	27.326	47	Kastamonu	32.328	47	Kastamonu	35.235	47	Niğde	49.918
48	Kastamonu	40.491	48	Uşak	26.656	48	Adıyaman	29.567	48	Uşak	34.537	48	Diyarbakır	47.966
49	Yozgat	40.037	49	Erzincan	23.210	49	Uşak	27.987	49	Karaman	33.830	49	Uşak	44.669
50	Muğla	39.813	50	Sinop	22.617	50	Sinop	24.034	50	Siirt	32.985	50	Erzurum	42.089
51	Erzurum	39.607	51	Sivas	21.795	51	Amasya	21.081	51	Adıyaman	31.401	51	Giresun	35.628
52	Uşak	34.870	52	Amasya	21.672	52	Artvin	20.700	52	Giresun	31.119	52	Karaman	35.183
53	Giresun	33.789	53	Burdur	19.898	53	Karaman	20.137	53	Amasya	21.536	53	Adıyaman	33.799
54	Sivas	33.272	54	Nevşehir	14.693	54	Burdur	19.629	54	Burdur	20.616	54	Osmaniye	31.327

EK-5 : İmalat Sanayi Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması
	İl Başına Ortalama Katma Değer	296.167
55	Adıyaman	32.032
56	Karaman	31.162
57	Artvin	25.118
58	Burdur	22.963
59	Amasya	22.335
60	Van	19.918
61	Kilis	19.464
62	Erzincan	19.120
63	Kırşehir	18.309
64	Sinop	18.086
65	Mardin	17.993
66	Bartın	17.964
67	Şanlıurfa	15.550
68	Çankırı	11.855
69	Kars	10.503
70	Bingöl	10.376
71	Bitlis	7.615
72	Aksaray	6.733
73	Ağrı	3.948
74	Muş	3.151
75	Iğdır	1.729
76	Bayburt	1.593
77	Ardahan	1.366
78	Gümüşhane	1.012
79	Şırnak	963
80	Hakkari	550
81	Tunceli	476

		1987
	İl Başına Ortalama Katma Değer	243.561
55	Şanlıurfa	13.957
56	Van	13.538
57	Mardin	10.109
58	Kars	9.883
59	Bitlis	9.595
60	Kırşehir	9.471
61	Çankırı	6.482
62	Ağrı	4.192
63	Muş	2.622
64	Bingöl	2.473
65	Gümüşhane	1.260
66	Hakkari	482
67	Tunceli	398

		1990
	İl Başına Ortalama Katma Değer	263.790
55	Erzincan	19.112
56	Şanlıurfa	15.776
57	Van	15.523
58	Mardin	14.932
59	Kırşehir	14.643
60	Çankırı	14.275
61	Nevşehir	14.194
62	Kars	10.521
63	Bitlis	7.791
64	Bingöl	6.384
65	Aksaray	6.339
66	Ağrı	3.911
67	Muş	3.198
68	Gümüşhane	750
69	Hakkari	595
70	Bayburt	496
71	Tunceli	402

		1995
	İl Başına Ortalama Katma Değer	316.973
55	Van	20.254
56	Artvin	19.997
57	Mardin	19.616
58	Bartın	19.402
59	Erzincan	19.263
60	Kırşehir	18.835
61	Şanlıurfa	15.391
62	Sinop	15.262
63	Kars	9.544
64	Çankırı	7.945
65	Aksaray	7.368
66	Bingöl	6.302
67	Bitlis	6.034
68	Ağrı	3.595
69	Muş	2.143
70	Bayburt	1.629
71	Iğdır	1.598
72	Ardahan	1.263
73	Gümüşhane	937
74	Şırnak	927
75	Hakkari	605
76	Tunceli	478

		2001
	İl Başına Ortalama Katma Değer	320.666
55	Sivas	28.859
56	Muğla	28.311
57	Burdur	26.687
58	Van	23.568
59	Mardin	23.005
60	Kırşehir	22.590
61	Artvin	20.312
62	Amasya	19.898
63	Kilis	18.838
64	Bingöl	18.406
65	Erzincan	16.628
66	Şanlıurfa	12.581
67	Çankırı	12.419
68	Sinop	11.611
69	Kars	10.323
70	Bartın	9.077
71	Bitlis	8.893
72	Aksaray	6.372
73	Muş	4.053
74	Ağrı	3.822
75	Bayburt	1.808
76	Iğdır	1.778
77	Ardahan	1.405
78	Şırnak	1.032
79	Gümüşhane	1.012
80	Tunceli	560
81	Hakkari	531

EK-6 : Hizmetler Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001					
		İl Başına Ortalama Katma Değer	613.220			İl Başına Ortalama Katma Değer	513.318			İl Başına Ortalama Katma Değer	551.999			İl Başına Ortalama Katma Değer	621.053			İl Başına Ortalama Katma Değer	684.285
1	İstanbul	10.690.711	1	İstanbul	8.157.826	1	İstanbul	9.153.659	1	İstanbul	11.102.886	1	İstanbul	12.193.579					
2	Ankara	4.917.672	2	Ankara	3.799.243	2	Ankara	4.076.514	2	Ankara	4.986.180	2	Ankara	5.607.688					
3	İzmir	3.904.210	3	İzmir	2.902.339	3	İzmir	3.211.818	3	İzmir	4.025.259	3	İzmir	4.697.761					
4	Kocaeli	1.619.421	4	Bursa	1.153.730	4	Adana	1.363.274	4	Kocaeli	1.656.962	4	Antalya	1.978.761					
5	Bursa	1.552.067	5	Kocaeli	1.149.420	5	Bursa	1.251.905	5	Antalya	1.519.749	5	Bursa	1.943.309					
6	Antalya	1.407.042	6	Adana	1.125.777	6	Kocaeli	1.251.321	6	Bursa	1.513.964	6	Kocaeli	1.929.459					
7	Adana	1.395.202	7	İçel	823.218	7	Antalya	1.109.601	7	Adana	1.365.112	7	Adana	1.519.773					
8	İçel	1.246.919	8	Konya	803.184	8	İçel	1.052.752	8	İçel	1.340.655	8	İçel	1.499.356					
9	Konya	1.020.753	9	Antalya	784.346	9	Gaziantep	884.018	9	Konya	995.468	9	Konya	1.203.621					
10	Hatay	902.557	10	Hatay	744.390	10	Konya	860.228	10	Hatay	940.456	10	Hatay	1.060.715					
11	Manisa	879.912	11	Gaziantep	681.471	11	Hatay	818.849	11	Manisa	884.004	11	Manisa	989.397					
12	Gaziantep	868.773	12	Manisa	628.153	12	Manisa	753.438	12	Gaziantep	872.076	12	Muğla	978.556					
13	Aydın	766.814	13	Balıkesir	550.217	13	Aydın	622.913	13	Aydın	823.080	13	Denizli	951.561					
14	Samsun	711.598	14	Samsun	538.626	14	Samsun	607.924	14	Samsun	701.868	14	Gaziantep	923.062					
15	Denizli	687.384	15	Kayseri	526.384	15	Balıkesir	584.827	15	Denizli	698.503	15	Aydın	891.610					
16	Balıkesir	673.380	16	Aydın	506.512	16	Denizli	562.962	16	Balıkesir	674.371	16	Samsun	878.723					
17	Muğla	660.636	17	Eskişehir	480.610	17	Kayseri	548.436	17	Muğla	659.564	17	Balıkesir	786.231					
18	Kayseri	646.215	18	Denizli	428.447	18	Eskişehir	526.727	18	Kayseri	642.387	18	Kayseri	765.774					
19	Eskişehir	598.884	19	Muğla	408.096	19	Muğla	492.732	19	Eskişehir	587.523	19	Eskişehir	733.291					
20	Sakarya	487.084	20	Zonguldak	407.300	20	Diyarbakır	447.882	20	Sakarya	504.440	20	Sakarya	579.798					
21	Diyarbakır	485.463	21	Diyarbakır	399.183	21	Zonguldak	432.091	21	Zonguldak	485.251	21	Diyarbakır	545.297					
22	Zonguldak	474.658	22	Trabzon	350.617	22	Sakarya	407.996	22	Diyarbakır	472.878	22	Zonguldak	525.530					
23	Trabzon	430.319	23	Sakarya	336.381	23	Trabzon	378.728	23	Trabzon	433.832	23	Trabzon	513.319					
24	Çorum	412.562	24	Çorum	319.539	24	Çorum	356.277	24	Çorum	407.884	24	Tekirdağ	476.339					
25	Malatya	388.423	25	K.Maraş	315.760	25	K.Maraş	350.137	25	Malatya	400.347	25	Çorum	464.393					
26	K.Maraş	383.534	26	Malatya	284.369	26	Malatya	340.682	26	K.Maraş	377.761	26	Malatya	455.696					
27	Tekirdağ	381.745	27	Erzurum	266.542	27	Bolu	304.598	27	Tekirdağ	376.190	27	K.Maraş	451.402					
28	Bolu	341.992	28	Sivas	254.480	28	Tekirdağ	303.633	28	Bolu	366.691	28	Çanakkale	391.475					
29	Çanakkale	340.984	29	Bolu	250.913	29	Erzurum	296.066	29	Çanakkale	358.792	29	Afyon	379.453					

EK-6 : Hizmetler Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001															
		II Başına Ortalama Katma Değer			613.220			II Başına Ortalama Katma Değer			513.318			II Başına Ortalama Katma Değer			551.999			II Başına Ortalama Katma Değer			621.053			II Başına Ortalama Katma Değer			684.285
30	Afyon	320.274	30	Tekirdağ	247.929	30	Çanakkale	285.933	30	Afyon	326.859	30	Sivas	376.790															
31	Sivas	320.256	31	Afyon	244.636	31	Afyon	279.215	31	Sivas	320.458	31	Şanlıurfa	365.297															
32	Erzurum	307.391	32	Çanakkale	230.599	32	Sivas	278.503	32	Erzurum	297.340	32	Ordu	346.317															
33	Ordu	279.326	33	Kütahya	214.005	33	Ordu	241.509	33	Ordu	286.230	33	Erzurum	337.973															
34	Şanlıurfa	279.031	34	Ordu	202.651	34	Elazığ	222.327	34	Şanlıurfa	269.965	34	Bolu	305.643															
35	Yalova	255.895	35	Elazığ	201.350	35	Kütahya	220.878	35	Tokat	252.378	35	Mardin	303.952															
36	Elazığ	244.066	36	Şanlıurfa	195.922	36	Şanlıurfa	220.239	36	Elazığ	242.685	36	Rize	284.995															
37	Tokat	242.539	37	Tokat	188.907	37	Tokat	207.035	37	Kütahya	237.216	37	Tokat	282.302															
38	Kütahya	238.468	38	Mardin	188.348	38	Kırklareli	193.761	38	Edirne	236.997	38	Nevşehir	277.041															
39	Mardin	234.173	39	Rize	185.758	39	Mardin	192.746	39	Kırklareli	227.313	39	Van	274.177															
40	Edirne	224.933	40	Niğde	172.460	40	Rize	192.000	40	Rize	219.770	40	Elazığ	273.243															
41	Rize	222.723	41	Van	165.687	41	Van	188.629	41	Nevşehir	217.861	41	Edirne	269.124															
42	Kırklareli	216.084	42	Kırklareli	161.604	42	Edirne	185.266	42	Mardin	213.899	42	Kütahya	266.629															
43	Osmaniye	215.156	43	İsparta	152.313	43	İsparta	177.670	43	İsparta	209.550	43	Yalova	248.557															
44	Van	214.860	44	Kastamonu	147.763	44	Kastamonu	169.850	44	Van	201.177	44	İsparta	245.947															
45	Nevşehir	208.477	45	Edirne	146.306	45	Burdur	161.317	45	Kastamonu	200.281	45	Kırklareli	235.838															
46	İsparta	206.802	46	Nevşehir	138.075	46	Nevşehir	159.219	46	Giresun	199.913	46	Kastamonu	233.126															
47	Kastamonu	196.675	47	Amasya	137.821	47	Giresun	154.914	47	Burdur	191.933	47	Giresun	232.151															
48	Burdur	190.820	48	Giresun	135.325	48	Amasya	148.846	48	Uşak	177.643	48	Burdur	226.264															
49	Giresun	188.399	49	Burdur	135.274	49	Uşak	145.073	49	Amasya	175.828	49	Osmaniye	216.577															
50	Karabük	174.732	50	Uşak	123.904	50	Yozgat	136.946	50	Yozgat	173.193	50	Yozgat	206.927															
51	Amasya	173.799	51	Yozgat	119.677	51	Siirt	135.442	51	Adıyaman	173.036	51	Amasya	201.778															
52	Uşak	170.549	52	Adıyaman	117.115	52	Niğde	135.345	52	Bilecik	159.220	52	Adıyaman	198.856															
53	Yozgat	168.771	53	Siirt	109.427	53	Adıyaman	125.578	53	Niğde	147.155	53	Uşak	193.957															
54	Adıyaman	164.072	54	Kırşehir	106.668	54	Bilecik	120.601	54	Artvin	143.263	54	Niğde	170.094															

EK-6 : Hizmetler Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması
	İl Başına Ortalama Katma Değer	613.220
55	Niğde	157.353
56	Kırıkkale	150.517
57	Bilecik	135.130
58	Düzce	132.002
59	Artvin	131.865
60	Aksaray	127.874
61	Kırşehir	122.089
62	Sinop	112.479
63	Kilis	108.670
64	Çankırı	107.116
65	Batman	104.402
66	Erzincan	101.319
67	Kars	97.894
68	Karaman	91.324
69	Siirt	83.639
70	Gümüşhane	65.334
71	Ağrı	62.293
72	Bitlis	60.050
73	Bartın	50.869
74	Şırnak	48.143
75	Muş	45.521
76	Bingöl	37.764
77	Iğdır	30.840
78	Bayburt	29.925
79	Hakkari	29.717
80	Tunceli	28.184
81	Ardahan	22.423

		1987
	İl Başına Ortalama Katma Değer	513.318
55	Erzincan	100.039
56	Kars	99.421
57	Artvin	96.783
58	Sinop	88.849
59	Bilecik	82.176
60	Gümüşhane	74.141
61	Çankırı	73.790
62	Bitlis	54.493
63	Ağrı	53.546
64	Muş	38.038
65	Bingöl	31.243
66	Hakkari	27.605
67	Tunceli	25.611

		1990
	İl Başına Ortalama Katma Değer	551.999
55	Kars	109.488
56	Artvin	108.022
57	Kırşehir	107.827
58	Kırıkkale	101.777
59	Erzincan	95.530
60	Çankırı	94.068
61	Sinop	91.610
62	Aksaray	72.697
63	Bitlis	60.845
64	Ağrı	59.612
65	Gümüşhane	58.869
66	Karaman	52.248
67	Muş	41.561
68	Bingöl	33.948
69	Hakkari	27.940
70	Tunceli	27.176
71	Bayburt	17.895

		1995
	İl Başına Ortalama Katma Değer	621.053
55	Kırıkkale	143.189
56	Aksaray	122.987
57	Kırşehir	122.714
58	Sinop	117.393
59	Çankırı	105.660
60	Batman	99.790
61	Erzincan	97.314
62	Karaman	87.638
63	Kars	82.439
64	Siirt	69.053
65	Gümüşhane	60.672
66	Ağrı	59.671
67	Bitlis	59.352
68	Bartın	46.753
69	Muş	45.771
70	Bingöl	37.812
71	Şırnak	34.879
72	Bayburt	30.762
73	Hakkari	28.212
74	Tunceli	27.460
75	Iğdır	24.438
76	Ardahan	20.818

		2001
	İl Başına Ortalama Katma Değer	684.285
55	Kırıkkale	167.578
56	Bilecik	159.772
57	Aksaray	158.123
58	Artvin	157.589
59	Karabük	156.665
60	Kırşehir	141.282
61	Sinop	134.310
62	Çankırı	125.970
63	Düzce	125.492
64	Batman	116.583
65	Erzincan	111.829
66	Kilis	110.975
67	Karaman	110.950
68	Kars	98.460
69	Siirt	75.517
70	Ağrı	72.641
71	Gümüşhane	70.023
72	Şırnak	65.279
73	Bitlis	63.402
74	Bartın	60.342
75	Muş	54.793
76	Bingöl	41.865
77	Iğdır	38.069
78	Bayburt	35.513
79	Hakkari	32.436
80	Tunceli	28.594
81	Ardahan	24.547

EK-7 : Mali Kuruluşlar Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)

		1987-2001 Ortalaması			1987				1990					1995				2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	33.945		II Başına Ortalama Katma Değer	34.149		II Başına Ortalama Katma Değer	35.157		II Başına Ortalama Katma Değer	31.897		II Başına Ortalama Katma Değer	32.915				
1	İstanbul	1.245.435	1	İstanbul	983.881	1	İstanbul	1.154.979	1	İstanbul	1.142.532	1	İstanbul	1.427.926				
2	İzmir	214.450	2	İzmir	211.547	2	İzmir	221.332	2	İzmir	213.243	2	Ankara	199.660				
3	Ankara	180.345	3	Ankara	174.123	3	Ankara	181.511	3	Ankara	184.660	3	İzmir	183.044				
4	Bursa	83.249	4	Bursa	76.405	4	Bursa	83.843	4	Bursa	83.204	4	Bursa	78.780				
5	Adana	78.347	5	Adana	76.284	5	Adana	78.825	5	Adana	81.611	5	Adana	67.379				
6	Kocaeli	64.305	6	Kocaeli	63.583	6	Kocaeli	60.490	6	Kocaeli	60.002	6	Kocaeli	64.926				
7	Konya	30.387	7	Zonguldak	35.043	7	Konya	34.017	7	Zonguldak	30.390	7	Antalya	33.117				
8	Denizli	29.627	8	Konya	31.987	8	Zonguldak	33.726	8	Konya	29.339	8	Denizli	27.931				
9	Antalya	28.605	9	Edirne	29.912	9	Denizli	29.520	9	Denizli	28.293	9	Gaziantep	26.312				
10	Zonguldak	28.343	10	Denizli	29.496	10	Edirne	29.271	10	Edirne	28.032	10	Antalya	26.083				
11	Gaziantep	27.892	11	Manisa	28.691	11	Balikesir	28.888	11	Balikesir	26.441	11	Edirne	25.989				
12	Edirne	27.786	12	Balikesir	28.428	12	Manisa	28.846	12	Edirne	26.360	12	Balikesir	23.758				
13	Balikesir	26.519	13	Gaziantep	27.630	13	Gaziantep	27.882	13	Balikesir	25.708	13	İçel	22.106				
14	Manisa	26.365	14	İçel	24.391	14	Aydın	25.633	14	Manisa	25.441	14	Manisa	21.952				
15	İçel	24.554	15	Aydın	24.376	15	Antalya	25.517	15	İçel	24.390	15	Aydın	20.421				
16	Aydın	23.689	16	Samsun	24.264	16	Samsun	25.246	16	Samsun	22.884	16	Zonguldak	19.969				
17	Samsun	22.800	17	Trabzon	22.135	17	İçel	24.802	17	Aydın	22.874	17	Muğla	19.568				
18	Trabzon	20.259	18	Antalya	22.053	18	Trabzon	22.880	18	Trabzon	19.896	18	Samsun	19.154				
19	Muğla	18.902	19	Eskişehir	19.633	19	Eskişehir	18.893	19	Muğla	17.551	19	Trabzon	18.326				
20	Eskişehir	17.744	20	Tekirdağ	16.759	20	Muğla	17.596	20	Eskişehir	17.201	20	Tekirdağ	15.825				
21	Tekirdağ	16.648	21	Muğla	16.138	21	Tekirdağ	16.964	21	Tekirdağ	16.342	21	Eskişehir	15.626				
22	Kayseri	14.425	22	Kayseri	15.521	22	Kayseri	15.804	22	Kayseri	14.041	22	Kayseri	13.010				
23	Hatay	12.482	23	Giresun	14.784	23	Sakarya	13.773	23	Hatay	12.035	23	Hatay	11.548				
24	Giresun	12.373	24	Sakarya	13.289	24	Giresun	13.721	24	Sakarya	11.777	24	Giresun	11.088				
25	Sakarya	12.136	25	Hatay	13.115	25	Hatay	13.044	25	Giresun	11.374	25	Afyon	10.265				
26	Afyon	11.347	26	Sivas	12.503	26	Bolu	12.118	26	Afyon	11.033	26	Sakarya	9.527				
27	Çorum	10.704	27	Bolu	12.082	27	Afyon	11.888	27	Çorum	10.313	27	Çorum	9.191				
28	Bolu	10.285	28	Afyon	11.780	28	Sivas	11.653	28	Bolu	10.220	28	Karabük	8.648				
29	Kütahya	10.143	29	Çorum	11.694	29	Çorum	11.414	29	Kütahya	10.040	29	Şanlıurfa	8.510				

EK-7 : Mali Kuruluşlar Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması			1987				1990					1995					2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	33.945		II Başına Ortalama Katma Değer	34.149		II Başına Ortalama Katma Değer	35.157		II Başına Ortalama Katma Değer	31.897		II Başına Ortalama Katma Değer	32.915					
30	Erzurum	9.680	30	Kütahya	11.343	30	Kütahya	11.320	30	Erzurum	9.625	30	Kütahya	8.304					
31	Sivas	9.574	31	Erzurum	10.979	31	Erzurum	10.792	31	Sivas	9.089	31	Malatya	8.125					
32	Malatya	8.801	32	Isparta	9.472	32	Nevşehir	9.025	32	Malatya	8.624	32	Çanakkale	8.083					
33	Çanakkale	8.459	33	Çanakkale	9.245	33	Isparta	8.963	33	Isparta	8.311	33	Diyarbakır	8.057					
34	Karabük	8.399	34	Nevşehir	9.226	34	Malatya	8.933	34	Çanakkale	8.159	34	Erzurum	7.876					
35	Isparta	8.323	35	Yozgat	8.990	35	Çanakkale	8.866	35	Diyarbakır	7.826	35	Sivas	7.759					
36	Diyarbakır	8.131	36	Diyarbakır	8.858	36	Kırklareli	8.696	36	Kırklareli	7.585	36	Isparta	7.427					
37	Kırklareli	8.100	37	Kırklareli	8.841	37	Diyarbakır	8.263	37	Elazığ	7.426	37	Osmaniye	7.418					
38	Osmaniye	8.004	38	Malatya	8.601	38	Yozgat	7.934	38	Nevşehir	7.344	38	Kırklareli	7.281					
39	Nevşehir	7.802	39	Ordu	8.005	39	K.Maraş	7.625	39	K.Maraş	6.982	39	K.Maraş	7.175					
40	K.Maraş	7.430	40	K.Maraş	7.895	40	Ordu	7.547	40	Uşak	6.577	40	Yalova	7.027					
41	Yalova	7.361	41	Uşak	7.816	41	Elazığ	7.492	41	K.Maraş	6.569	41	Nevşehir	6.571					
42	Yozgat	7.307	42	Tokat	7.745	42	Tokat	7.126	42	Ordu	6.443	42	Uşak	6.316					
43	Uşak	7.071	43	Elazığ	7.401	43	Uşak	7.091	43	Kırıkkale	6.366	43	Yozgat	6.311					
44	Elazığ	6.961	44	Rize	7.152	44	Kırıkkale	6.939	44	Tokat	6.023	44	Kırıkkale	6.275					
45	Ordu	6.654	45	Kastamonu	7.121	45	Rize	6.925	45	Rize	5.856	45	Elazığ	6.211					
46	Şanlıurfa	6.545	46	Şanlıurfa	6.403	46	Kastamonu	6.636	46	Kastamonu	5.717	46	Ordu	5.796					
47	Kırıkkale	6.509	47	Kırşehir	5.719	47	Şanlıurfa	6.302	47	Şanlıurfa	5.526	47	Bolu	5.621					
48	Tokat	6.354	48	Niğde	5.693	48	Niğde	5.951	48	Aksaray	5.459	48	Aksaray	5.406					
49	Rize	6.085	49	Burdur	5.616	49	Aksaray	5.947	49	Niğde	5.104	49	Tokat	5.289					
50	Kastamonu	5.625	50	Erzincan	4.719	50	Kırşehir	5.240	50	Van	4.303	50	Rize	5.244					
51	Aksaray	5.469	51	Van	4.549	51	Burdur	4.984	51	Burdur	4.275	51	Kastamonu	4.459					
52	Niğde	5.268	52	Artvin	4.392	52	Erzincan	4.515	52	Karaman	4.193	52	Niğde	4.301					
53	Burdur	4.618	53	Mardin	4.299	53	Van	4.392	53	Kırşehir	4.070	53	Van	3.909					
54	Kırşehir	4.412	54	Sinop	4.181	54	Artvin	3.843	54	Bartın	3.562	54	Burdur	3.809					

EK-7 : Mali Kuruluşlar Sektörü (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalama
	II Başına Ortalama Katma Değer	33.945
55	Van	4.203
56	Karaman	3.827
57	Bartın	3.634
58	Artvin	3.603
59	Düzce	3.543
60	Erzincan	3.515
61	Amasya	3.318
62	Bilecik	3.235
63	Mardin	3.198
64	Sinop	3.152
65	Adıyaman	3.116
66	Kars	2.854
67	Batman	2.739
68	Çankırı	2.665
69	Gümüşhane	2.194
70	Iğdır	2.166
71	Bitlis	2.061
72	Ardahan	1.984
73	Kilis	1.861
74	Şırnak	1.703
75	Ağrı	1.590
76	Bayburt	1.410
77	Muş	1.392
78	Tunceli	1.321
79	Siirt	1.262
80	Bingöl	1.044
81	Hakkari	719

		1987
	II Başına Ortalama Katma Değer	34.149
55	Amasya	4.046
56	Kars	3.660
57	Bilecik	3.563
58	Çankırı	3.476
59	Adıyaman	3.183
60	Bitlis	2.573
61	Gümüşhane	2.206
62	Ağrı	2.016
63	Muş	1.950
64	Siirt	1.737
65	Tunceli	1.520
66	Bingöl	1.394
67	Hakkari	859

		1990
	II Başına Ortalama Katma Değer	35.157
55	Karaman	3.717
56	Sinop	3.657
57	Mardin	3.560
58	Amasya	3.554
59	Bilecik	3.391
60	Kars	3.140
61	Çankırı	3.099
62	Adıyaman	2.774
63	Gümüşhane	2.323
64	Bitlis	2.198
65	Ağrı	1.718
66	Muş	1.568
67	Bayburt	1.487
68	Siirt	1.385
69	Tunceli	1.258
70	Bingöl	1.070
71	Hakkari	834

		1995
	II Başına Ortalama Katma Değer	31.897
55	Artvin	3.278
56	Adıyaman	3.146
57	Bilecik	3.133
58	Amasya	3.064
59	Sinop	2.920
60	Erzincan	2.914
61	Kars	2.908
62	Mardin	2.624
63	Çankırı	2.595
64	Batman	2.549
65	Gümüşhane	2.284
66	Iğdır	1.924
67	Bitlis	1.818
68	Ardahan	1.733
69	Ağrı	1.458
70	Bayburt	1.306
71	Şırnak	1.277
72	Tunceli	1.209
73	Muş	1.175
74	Siirt	1.138
75	Bingöl	865
76	Hakkari	606

		2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	32.915
55	Düzce	3.782
56	Karaman	3.730
57	Kırşehir	3.640
58	Bartın	3.518
59	Mardin	3.376
60	Adıyaman	3.366
61	Artvin	3.209
62	Amasya	3.046
63	Batman	2.979
64	Bilecik	2.979
65	Sinop	2.882
66	Erzincan	2.700
67	Iğdır	2.692
68	Şırnak	2.611
69	Kars	2.606
70	Ardahan	2.531
71	Gümüşhane	2.236
72	Çankırı	2.187
73	Bitlis	2.090
74	Kilis	1.583
75	Ağrı	1.513
76	Tunceli	1.417
77	Bayburt	1.414
78	Muş	1.353
79	Bingöl	1.137
80	Siirt	1.034
81	Hakkari	820

EK-8 : GSYİH (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001
II Başına Ortalama Katma Değer		1.272.576	II Başına Ortalama Katma Değer		1.115.253	II Başına Ortalama Katma Değer		1.177.161	II Başına Ortalama Katma Değer		1.287.997	II Başına Ortalama Katma Değer		1.356.609
1	İstanbul	20.606.810	1	İstanbul	15.464.563	1	İstanbul	17.333.961	1	İstanbul	21.288.005	1	İstanbul	23.607.618
2	Ankara	7.570.245	2	Ankara	6.477.501	2	Ankara	6.579.837	2	İzmir	7.866.279	2	Ankara	8.471.367
3	İzmir	7.454.824	3	İzmir	5.797.317	3	İzmir	6.338.207	3	Ankara	7.750.885	3	İzmir	8.381.585
4	Kocaeli	4.306.044	4	Kocaeli	3.335.170	4	Kocaeli	3.643.984	4	Kocaeli	4.525.655	4	Kocaeli	5.035.541
5	Bursa	3.906.571	5	Bursa	2.778.974	5	Bursa	3.322.877	5	Bursa	3.944.546	5	Bursa	4.601.273
6	Adana	3.137.775	6	Adana	2.590.454	6	Adana	3.016.540	6	Adana	3.248.253	6	Adana	3.190.488
7	İçel	2.600.974	7	Konya	2.101.852	7	İçel	2.348.656	7	İçel	2.696.119	7	Manisa	3.007.258
8	Manisa	2.542.389	8	İçel	1.993.265	8	Manisa	2.247.267	8	Antalya	2.545.070	8	Antalya	2.956.989
9	Antalya	2.366.409	9	Manisa	1.808.217	9	Konya	1.957.269	9	Manisa	2.491.527	9	İçel	2.948.871
10	Konya	2.212.704	10	Antalya	1.546.719	10	Antalya	1.902.320	10	Konya	2.051.111	10	Konya	2.272.249
11	Hatay	1.597.992	11	Hatay	1.324.149	11	Gaziantep	1.504.936	11	Hatay	1.645.576	11	Denizli	1.780.652
12	Bahkesir	1.562.106	12	Bahkesir	1.321.554	12	Bahkesir	1.452.161	12	Aydın	1.631.623	12	Hatay	1.731.119
13	Gaziantep	1.521.622	13	Gaziantep	1.233.951	13	Hatay	1.429.209	13	Bahkesir	1.607.186	13	Gaziantep	1.685.811
14	Aydın	1.493.080	14	Zonguldak	1.228.874	14	Samsun	1.426.481	14	Gaziantep	1.585.856	14	Muğla	1.658.266
15	Samsun	1.471.287	15	Samsun	1.215.607	15	Aydın	1.311.294	15	Samsun	1.414.780	15	Samsun	1.595.304
16	Denizli	1.391.182	16	Aydın	1.155.833	16	Zonguldak	1.220.487	16	Denizli	1.398.000	16	Bahkesir	1.594.430
17	Muğla	1.369.422	17	Muğla	1.025.454	17	Denizli	1.159.241	17	Muğla	1.388.447	17	Aydın	1.565.776
18	Diyarbakır	1.157.402	18	Denizli	999.133	18	Diyarbakır	1.118.803	18	Zonguldak	1.161.281	18	Eskişehir	1.512.380
19	Eskişehir	1.151.005	19	Eskişehir	934.908	19	Muğla	1.114.967	19	Diyarbakır	1.145.069	19	Tekirdağ	1.455.139
20	Tekirdağ	1.119.692	20	Diyarbakır	927.758	20	Eskişehir	991.376	20	Eskişehir	1.123.171	20	Kayseri	1.332.039
21	Kayseri	1.101.507	21	Kayseri	914.972	21	Kayseri	926.315	21	Sakarya	1.100.508	21	Şanlıurfa	1.235.716
22	Zonguldak	1.100.598	22	Trabzon	783.770	22	K.Maraş	910.575	22	Tekirdağ	1.088.822	22	Diyarbakır	1.223.428
23	Sakarya	1.028.185	23	K.Maraş	783.680	23	Tekirdağ	893.035	23	Kayseri	1.083.559	23	Sakarya	1.173.629
24	K.Maraş	937.874	24	Kütahya	770.206	24	Sakarya	856.483	24	Çanakkale	954.126	24	K.Maraş	1.099.239
25	Çanakkale	874.885	25	Tekirdağ	741.615	25	Çanakkale	798.999	25	K.Maraş	937.448	25	Trabzon	970.276
26	Şanlıurfa	856.491	26	Sakarya	729.663	26	Kırklareli	790.880	26	Bolu	921.886	26	Zonguldak	947.027
27	Bolu	840.099	27	Malatya	667.595	27	Trabzon	781.090	27	Şanlıurfa	867.498	27	Malatya	907.019
28	Trabzon	836.692	28	Çanakkale	651.760	28	Bolu	767.034	28	Malatya	858.442	28	Kırklareli	868.539
29	Malatya	811.507	29	Bolu	622.685	29	Malatya	707.042	29	Kütahya	848.147	29	Çanakkale	843.815

EK-8 : GSYİH (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması			1987			1990			1995			2001
II Başına Ortalama Katma Değer		1.272.576	II Başına Ortalama Katma Değer		1.115.253	II Başına Ortalama Katma Değer		1.177.161	II Başına Ortalama Katma Değer		1.287.997	II Başına Ortalama Katma Değer		1.356.609
30	Kütahya	797.993	30	Çorum	586.986	30	Kütahya	671.259	30	Trabzon	812.553	30	Kütahya	831.895
31	Kırklareli	776.192	31	Elazığ	559.362	31	Elazığ	653.023	31	Kırklareli	811.986	31	Ordu	813.733
32	Karabük	734.304	32	Afyon	547.011	32	Çorum	633.346	32	Çorum	702.980	32	Afyon	767.987
33	Çorum	706.794	33	Kırklareli	534.574	33	Afyon	620.310	33	Tokat	674.748	33	Tokat	762.138
34	Afyon	682.907	34	Sivas	530.154	34	Şanlıurfa	596.677	34	Afyon	671.990	34	Çorum	747.881
35	Tokat	677.687	35	Erzurum	506.430	35	Ordu	566.968	35	Ordu	656.579	35	Sivas	726.512
36	Ordu	645.406	36	Şanlıurfa	486.482	36	Tokat	564.579	36	Sivas	638.626	36	Bolu	698.021
37	Sivas	628.257	37	Tokat	483.114	37	Sivas	556.429	37	Elazığ	597.944	37	Edirne	635.871
38	Elazığ	610.681	38	Edirne	468.254	38	Adıyaman	526.741	38	Kırıkkale	587.657	38	Karabük	615.213
39	Yalova	579.556	39	Mardin	462.668	39	Erzurum	514.740	39	Edirne	555.011	39	Elazığ	584.740
40	Edirne	578.303	40	Niğde	454.686	40	Edirne	498.877	40	Bilecik	548.177	40	Erzurum	583.404
41	Kırıkkale	572.294	41	Ordu	441.619	41	Kırıkkale	485.990	41	Nevşehir	500.933	41	Kırıkkale	576.797
42	Erzurum	524.983	42	Rize	441.434	42	İsparta	437.354	42	Erzurum	496.144	42	Mardin	565.802
43	Adıyaman	496.175	43	Nevşehir	438.486	43	Nevşehir	428.840	43	Adıyaman	464.230	43	Yalova	563.438
44	Nevşehir	492.767	44	Siirt	428.840	44	Rize	411.768	44	İsparta	451.797	44	İsparta	557.265
45	İsparta	479.602	45	İsparta	405.229	45	Mardin	410.088	45	Yozgat	427.036	45	Bilecik	535.381
46	Bilecik	470.434	46	Kastamonu	381.632	46	Kastamonu	395.629	46	Kastamonu	425.437	46	Giresun	522.584
47	Mardin	448.578	47	Adıyaman	366.211	47	Bilecik	377.583	47	Mardin	423.312	47	Nevşehir	494.228
48	Rize	436.286	48	Yozgat	362.123	48	Yozgat	366.837	48	Rize	423.288	48	Adıyaman	473.001
49	Kastamonu	434.548	49	Giresun	341.724	49	Giresun	364.661	49	Giresun	414.844	49	Rize	460.714
50	Giresun	422.448	50	Bilecik	320.831	50	Niğde	356.832	50	Artvin	402.909	50	Kastamonu	459.145
51	Niğde	416.802	51	Amasya	300.958	51	Siirt	356.718	51	Karaman	389.741	51	Van	450.100
52	Yozgat	409.776	52	Burdur	293.918	52	Amasya	326.300	52	Niğde	363.403	52	Yozgat	440.629
53	Osmaniye	394.171	53	Uşak	288.526	53	Artvin	325.210	53	Uşak	359.970	53	Niğde	435.323
54	Karaman	373.193	54	Van	278.033	54	Van	316.855	54	Burdur	339.023	54	Burdur	376.173

EK-8 : GSYİH (1987 Fiyatlarıyla) (Milyon TL) (devam)

		1987-2001 Ortalaması
	II Başına Ortalama Katma Değer	1.272.576
55	Batman	370.341
56	Van	353.965
57	Uşak	347.820
58	Burdur	347.257
59	Amasya	346.816
60	Artvin	340.276
61	Düzce	329.443
62	Aksaray	264.044
63	Siirt	247.778
64	Kırşehir	247.073
65	Erzincan	230.457
66	Sinop	223.559
67	Çankırı	212.003
68	Kars	207.245
69	Kilis	188.463
70	Muş	143.433
71	Ağrı	140.672
72	Bitlis	136.025
73	Bartın	128.024
74	Gümüşhane	112.837
75	Şırnak	110.801
76	Bingöl	95.464
77	Iğdır	78.038
78	Tunceli	67.950
79	Hakkari	61.224
80	Ardahan	58.023
81	Bayburt	52.055

		1987
	II Başına Ortalama Katma Değer	1.115.253
55	Artvin	262.448
56	Kars	261.021
57	Kırşehir	236.357
58	Erzincan	234.766
59	Sinop	217.193
60	Çankırı	184.710
61	Gümüşhane	141.808
62	Ağrı	117.589
63	Bitlis	115.264
64	Muş	99.120
65	Bingöl	79.189
66	Tunceli	72.856
67	Hakkari	63.124

		1990
	II Başına Ortalama Katma Değer	1.177.161
55	Uşak	308.507
56	Burdur	297.976
57	Kars	280.524
58	Karaman	244.319
59	Kırşehir	242.766
60	Erzincan	226.406
61	Sinop	212.606
62	Çankırı	206.195
63	Aksaray	188.110
64	Muş	146.969
65	Bitlis	138.431
66	Ağrı	126.976
67	Gümüşhane	97.278
68	Bingöl	85.400
69	Tunceli	72.221
70	Hakkari	53.442
71	Bayburt	35.398

		1995
	II Başına Ortalama Katma Değer	1.287.997
55	Van	332.823
56	Amasya	327.267
57	Batman	324.983
58	Aksaray	252.073
59	Kırşehir	232.428
60	Erzincan	223.186
61	Sinop	215.117
62	Çankırı	208.997
63	Siirt	165.794
64	Kars	158.074
65	Bartın	157.580
66	Muş	134.428
67	Ağrı	126.980
68	Bitlis	125.099
69	Şırnak	106.522
70	Gümüşhane	99.004
71	Bingöl	88.616
72	Iğdır	68.659
73	Tunceli	65.923
74	Hakkari	58.511
75	Ardahan	54.537
76	Bayburt	52.008

		2001
	II Başına Ortalama Katma Değer	1.356.609
55	Osmaniye	374.707
56	Karaman	373.994
57	Amasya	359.846
58	Uşak	357.179
59	Batman	355.795
60	Düzce	313.306
61	Artvin	287.630
62	Aksaray	272.136
63	Kırşehir	263.915
64	Erzincan	228.294
65	Sinop	224.411
66	Çankırı	219.717
67	Siirt	216.510
68	Kars	190.705
69	Kilis	189.381
70	Ağrı	175.286
71	Muş	164.078
72	Bitlis	144.220
73	Şırnak	131.006
74	Gümüşhane	123.162
75	Bingöl	121.210
76	Bartın	116.853
77	Iğdır	88.695
78	Hakkari	79.544
79	Ardahan	63.592
80	Tunceli	61.276
81	Bayburt	58.071

EK-9 : İllere Göre Kişi Başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

	1987	
	Cari (TL)	\$
Türkiye	1.421.623	1.629
Kocaeli	4.150.724	4.757
İstanbul	2.451.686	2.810
İzmir	2.375.057	2.722
Muğla	2.006.089	2.299
Bursa	1.965.837	2.253
Bilecik	1.934.625	2.217
Ankara	1.899.474	2.177
İçel	1.798.141	2.061
Kırklareli	1.773.277	2.032
Tekirdağ	1.747.856	2.003
Manisa	1.668.297	1.912
Antalya	1.599.336	1.833
Nevşehir	1.555.790	1.783
Çanakkale	1.542.659	1.768
Eskişehir	1.527.431	1.751
Aydın	1.499.627	1.719
Adana	1.442.882	1.654
Denizli	1.437.338	1.647
Balıkesir	1.418.244	1.625
Kütahya	1.383.992	1.586
Hatay	1.275.452	1.462
Rize	1.207.239	1.384
Bolu	1.207.236	1.384
Gaziantep	1.205.877	1.382
Edirne	1.185.680	1.359
Artvin	1.183.101	1.356
Burdur	1.173.344	1.345
Zonguldak	1.164.472	1.335
Sakarya	1.149.764	1.318
Konya	1.145.099	1.312
Elazığ	1.144.051	1.311

	1990	
	Cari (TL)	\$
Türkiye	6.993.580	2.655
Kocaeli	18.420.129	6.992
Kırklareli	11.829.587	4.490
İstanbul	11.337.466	4.303
İzmir	10.949.762	4.156
Bursa	10.189.869	3.868
Tekirdağ	10.076.331	3.825
Bilecik	9.824.098	3.729
Ankara	9.578.290	3.636
Çanakkale	8.994.419	3.414
İçel	8.827.771	3.351
Muğla	8.818.115	3.347
Manisa	8.144.349	3.091
Edirne	7.769.067	2.949
Antalya	7.745.998	2.940
Eskişehir	7.551.169	2.866
Aydın	7.547.225	2.865
Nevşehir	7.428.626	2.820
Balıkesir	7.403.237	2.810
Adana	7.119.492	2.702
Kırıkkale	7.096.162	2.694
Bolu	6.835.992	2.595
Denizli	6.230.861	2.365
Niğde	6.142.760	2.332
Sakarya	5.924.286	2.249
Hatay	5.894.271	2.237
Adıyaman	5.839.605	2.217
Zonguldak	5.747.095	2.181
Artvin	5.667.686	2.151
Burdur	5.599.323	2.125
Konya	5.567.740	2.113
Elazığ	5.480.425	2.080

	1995	
	Cari (TL)	\$
Türkiye	125.923.952	2.727
Kocaeli	339.384.328	7.349
İzmir	189.011.151	4.093
İstanbul	186.455.833	4.037
Ankara	184.549.045	3.996
Kırklareli	182.208.915	3.945
Bilecik	178.632.642	3.868
Muğla	171.205.415	3.707
Çanakkale	169.216.805	3.664
Bursa	169.031.993	3.660
Tekirdağ	155.325.594	3.363
Kırıkkale	154.368.644	3.343
İçel	146.276.322	3.167
Antalya	142.205.825	3.079
Bolu	134.667.871	2.916
Eskişehir	133.217.614	2.885
Manisa	132.919.729	2.878
Adana	131.340.788	2.844
Aydın	129.792.007	2.810
Karaman	129.265.186	2.799
Balıkesir	126.740.967	2.744
Edirne	124.196.889	2.689
Sakarya	119.404.680	2.585
Artvin	118.206.132	2.560
Denizli	112.432.740	2.434
Kütahya	112.193.927	2.429
Nevşehir	109.497.433	2.371
Burdur	108.618.847	2.352
Zonguldak	108.483.900	2.349
Hatay	104.748.466	2.268
Çorum	101.670.657	2.201
Elazığ	96.618.579	2.092

	2001	
	Cari (TL)	\$
Türkiye	2.600.082.172	2 146
Kocaeli	7 467 668 527	6 165
Bolu	5.106.479.612	4 216
Kırklareli	4.348.851.815	3 590
Yalova	4 194 541 459	3 463
Muğla	4 006 697 953	3 308
İzmir	3.894.375.088	3 215
İstanbul	3.710.790.992	3 063
Zonguldak	3 597 058 079	2 969
Ankara	3.333.151.710	2 752
Kırıkkale	3 300 588 724	2 725
Bilecik	3.130.590.698	2 584
Eskişehir	3.043.596.777	2 513
Bursa	3.037.058.089	2 507
Tekirdağ	3 026 176 511	2 498
Manisa	2 978 180 235	2 459
İçel	2.970.183.461	2 452
Edirne	2.910.841.287	2 403
Adana	2.833.778.402	2 339
Çanakkale	2.828.825.311	2 335
Antalya	2.656.662.733	2 193
Artvin	2.588.319.416	2 137
Denizli	2.583.608.864	2 133
Nevşehir	2 564 314 396	2 117
Sakarya	2 553 835 034	2 108
Aydın	2.443.731.063	2 017
Karaman	2 437 569 320	2 012
Balıkesir	2.429.091.750	2 005
Burdur	2.363.735.814	1 951
Rize	2 298 251 774	1 897
Kilis	2 200 962 607	1 817
Kayseri	2.188.102.360	1 806

EK-9 : İllere Göre Kişi Başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (devam)

	1987	
	Cari (TL)	\$
Samsun	1.081.090	1.239
Uşak	1.038.767	1.191
Kayseri	1.027.117	1.177
Isparta	1.013.122	1.161
Trabzon	992.092	1.137
Malatya	984.138	1.128
Çorum	973.627	1.116
Diyarbakır	940.228	1.078
Kahramanmaraş	913.151	1.047
Kırşehir	910.785	1.044
Kastamonu	864.536	991
Amasya	840.257	963
Adıyaman	800.705	918
Afyon	791.495	907
Niğde	791.045	907
Sinop	789.306	905
Erzincan	782.530	897
Siirt	779.878	894
Tokat	696.833	799
Sivas	687.863	788
Çankırı	684.631	785
Giresun	683.553	783
Mardin	674.077	773
Yozgat	650.206	745
Erzurum	592.955	680
Şanlıurfa	565.487	648
Ordu	560.476	642
Tunceli	505.040	579
Gümüşhane	500.941	574
Van	482.150	553
Kars	371.861	426
Bitlis	370.209	424

	1990	
	Cari (TL)	\$
Kütahya	5.411.764	2.054
Gaziantep	5.361.216	2.035
Samsun	5.225.141	1.983
Çorum	5.129.425	1.947
Diyarbakır	5.026.521	1.908
Rize	5.011.267	1.902
Amasya	5.009.891	1.902
Kayseri	4.914.640	1.865
Uşak	4.845.877	1.839
Trabzon	4.822.050	1.830
Isparta	4.604.923	1.748
Malatya	4.594.594	1.744
Kastamonu	4.401.928	1.671
Kırşehir	4.390.889	1.667
Afyon	4.336.599	1.646
Karaman	4.269.167	1.620
Sinop	4.143.304	1.573
Kahramanmaraş	4.130.536	1.568
Erzincan	3.958.873	1.503
Tokat	3.938.384	1.495
Çankırı	3.669.739	1.393
Sivas	3.569.973	1.355
Giresun	3.276.133	1.244
Yozgat	3.270.710	1.241
Erzurum	3.036.076	1.152
Tunceli	3.030.350	1.150
Gümüşhane	3.029.861	1.150
Siirt	2.997.638	1.138
Aksaray	2.979.807	1.131
Ordu	2.879.211	1.093
Mardin	2.690.405	1.021
Şanlıurfa	2.659.581	1.010

	1995	
	Cari (TL)	\$
Gaziantep	96.312.505	2.085
Rize	96.312.159	2.085
Trabzon	94.691.264	2.050
Samsun	93.571.872	2.026
Uşak	93.059.753	2.015
Konya	92.147.732	1.995
Kayseri	91.702.767	1.986
Niğde	90.872.778	1.968
Kastamonu	90.715.295	1.964
Amasya	90.105.879	1.951
Malatya	86.782.303	1.879
Kahramanmaraş	82.652.435	1.790
Isparta	80.720.501	1.748
Diyarbakır	78.325.591	1.696
Kırşehir	77.888.942	1.687
Tokat	75.512.767	1.635
Erzincan	74.033.968	1.603
Sinop	71.472.739	1.548
Sivas	69.017.156	1.494
Afyon	67.106.660	1.453
Giresun	65.819.262	1.425
Tunceli	65.272.269	1.413
Çankırı	63.418.998	1.373
Siirt	61.237.276	1.326
Erzurum	60.590.892	1.312
Bartın	59.803.518	1.295
Aksaray	59.609.925	1.291
Yozgat	57.504.592	1.245
Şanlıurfa	57.194.556	1.238
Mardin	56.779.626	1.229
Adıyaman	56.443.771	1.222
Gümüşhane	54.416.987	1.178

	2001	
	Cari (TL)	\$
Kütahya	2 186 191 990	1 805
Kastamonu	2.157.928.277	1 781
Niğde	2 157 731 953	1 781
Hatay	2.127.890.962	1 757
Elazığ	2.064.519.948	1 704
Samsun	2 034 722 614	1 680
Çorum	2.003.149.968	1 654
Gaziantep	1.929.099.640	1 593
Karabük	1 922 588 689	1 587
Tunceli	1 919 277 306	1 584
Kahramanmaraş	1 918 739 157	1 584
Konya	1 882 690 420	1 554
Isparta	1.828.593.544	1 510
Trabzon	1 824 075 743	1 506
Kırşehir	1.802.514.345	1 488
Sinop	1 767 496 253	1 459
Giresun	1.748.171.521	1 443
Amasya	1.742.520.718	1 439
Uşak	1 739 187 095	1 436
Malatya	1 715 909 399	1 417
Sivas	1 694 144 192	1 399
Tokat	1 659 931 430	1 370
Diyarbakır	1.591.031.414	1 313
Afyon	1.529.850.916	1 263
Batman	1 472 656 567	1 216
Erzincan	1.403.174.842	1 158
Osmaniye	1 400 973 727	1 157
Düzce	1 383 874 517	1 142
Çankırı	1.376.454.959	1 136
Siirt	1 345 936 659	1 111
Gümüşhane	1.302.730.895	1 075
Ordu	1 288 821 381	1 064

EK-9 : İllere Göre Kişi Başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (devam)

	1987	
	Cari (TL)	\$
Hakkari	324.363	372
Bingöl	321.833	369
Muş	281.700	323
Ağrı	275.529	316
Aksaray		
Bayburt		
Karaman		
Kırıkkale		
Batman		
Şırnak		
Bartın		
Ardahan		
Iğdır		
Yalova		
Karabük		
Kilis		
Osmaniye		
Düzce		

	1990	
	Cari (TL)	\$
Van	2.560.852	972
Kars	2.118.112	804
Bitlis	2.032.784	772
Bingöl	1.913.637	726
Bayburt	1.865.960	708
Muş	1.827.445	694
Hakkari	1.729.556	656
Ağrı	1.572.218	597
Batman		
Şırnak		
Bartın		
Ardahan		
Iğdır		
Yalova		
Karabük		
Kilis		
Osmaniye		
Düzce		

	1995	
	Cari (TL)	\$
Batman	53.415.129	1.157
Ordu	52.109.919	1.128
Kars	49.462.969	1.071
Bayburt	47.758.483	1.034
Ardahan	47.541.507	1.029
Van	46.859.971	1.015
Iğdır	45.288.498	981
Hakkari	43.866.186	950
Şırnak	40.496.034	877
Bingöl	39.228.610	849
Bitlis	35.314.704	765
Ağrı	30.750.230	666
Muş	30.474.269	660
Yalova		
Karabük		
Kilis		
Osmaniye		
Düzce		

	2001	
	Cari (TL)	\$
Erzurum	1.285.589.548	1 061
Bartın	1 285 251 314	1 061
Bayburt	1 231 637 080	1 017
Şanlıurfa	1 220 650 881	1 008
Mardin	1 190 965 352	983
Aksaray	1 169 893 115	966
Adıyaman	1.112.304.383	918
Kars	1.072.957.473	886
Van	1 040 895 400	859
Iğdır	1 035 372 588	855
Yozgat	1 032 211 469	852
Ardahan	1 020 420 900	842
Hakkari	1.012.347.985	836
Bingöl	963.049.026	795
Bitlis	782.259.083	646
Şırnak	773 356 408	638
Muş	700 297 377	578
Ağrı	688.325.573	568

EK-10 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Toplam)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.		1980		1982		1985		1990		1995		2001	
İl Başına Ort.Katma Değer	239.979	İl Başına Ort.Katma Değer	122.374	İl Başına Ort.Katma Değer	148.025	İl Başına Ort.Katma Değer	170.218	İl Başına Ort.Katma Değer	219.693	İl Başına Ort.Katma Değer	284.688	İl Başına Ort.Katma Değer	326.431
1 İstanbul	4.729.234	1 İstanbul	2.262.470	1 İstanbul	2.696.755	1 İstanbul	3.377.590	1 İstanbul	4.413.541	1 İstanbul	5.362.718	1 İstanbul	6.434.675
2 Kocaeli	2.621.861	2 Kocaeli	1.184.130	2 İçel	1.561.570	2 Kocaeli	1.765.112	2 Kocaeli	2.405.453	2 Kocaeli	3.312.312	2 Kocaeli	4.028.794
3 İzmir	2.183.618	3 İzmir	897.090	3 Kocaeli	1.248.832	3 İzmir	1.287.634	3 İzmir	2.139.877	3 İzmir	3.184.813	3 İzmir	2.637.365
4 Bursa	1.135.222	4 İçel	533.660	4 İzmir	1.192.693	4 Bursa	645.985	4 Bursa	933.894	4 Bursa	1.676.837	4 Bursa	1.943.684
5 İçel	788.348	5 Adana	441.860	5 Adana	420.745	5 Adana	550.924	5 İçel	680.117	5 Ankara	820.342	5 Ankara	1.100.056
6 Ankara	701.220	6 Zonguldak	350.620	6 Ankara	356.466	6 Ankara	514.618	6 Adana	636.708	6 İçel	789.442	6 Tekirdağ	966.352
7 Adana	649.136	7 Ankara	309.750	7 Bursa	339.800	7 Adana	499.256	7 Ankara	464.740	7 Adana	788.971	7 İçel	850.318
8 Tekirdağ	470.626	8 Bursa	286.880	8 Zonguldak	248.642	8 Zonguldak	332.423	8 Tekirdağ	326.729	8 Tekirdağ	669.635	8 Adana	697.487
9 Zonguldak	345.452	9 Konya	147.930	9 Balıkesir	148.259	9 Malatya	191.411	9 Kırkkale	302.214	9 Kırkkale	517.114	9 Manisa	674.376
10 Manisa	308.987	10 Eskişehir	123.120	10 Malatya	121.469	10 Manisa	157.533	10 Manisa	293.111	10 Manisa	448.720	10 Kırkkale	633.946
11 Kırkkale	289.855	11 Kayseri	118.820	11 Eskişehir	115.185	11 Tekirdağ	150.469	11 Zonguldak	267.458	11 Konya	307.229	11 Gaziantep	553.969
12 Konya	228.716	12 Samsun	117.260	12 Samsun	104.560	12 Eskişehir	145.618	12 Eskişehir	218.081	12 Kırklareli	298.953	12 Denizli	487.461
13 Kayseri	218.731	13 Tekirdağ	116.680	13 Tekirdağ	90.726	13 Konya	133.504	13 Bilecik	202.032	13 Bilecik	296.427	13 Kayseri	393.016
14 Eskişehir	217.961	14 Hatay	112.150	14 Kayseri	86.733	14 Balıkesir	129.212	14 Konya	176.638	14 Kayseri	293.053	14 Kırklareli	388.474
15 Denizli	193.360	15 Sakarya	97.370	15 Konya	82.527	15 Kayseri	120.567	15 Kayseri	168.757	15 Denizli	265.162	15 Eskişehir	381.649
16 Kırklareli	185.707	16 Balıkesir	83.640	16 Manisa	65.757	16 Hatay	72.177	16 Bolu	159.895	16 Eskişehir	263.579	16 Yalova	326.337
17 Bilecik	184.198	17 Rize	66.840	17 Sakarya	62.592	17 Samsun	71.607	17 Kırklareli	145.459	17 Zonguldak	241.560	17 Zonguldak	325.319
18 Balıkesir	184.011	18 Manisa	63.430	18 Muğla	52.096	18 Gaziantep	65.109	18 Çanakkale	144.068	18 Sakarya	235.881	18 Balıkesir	322.586
19 Hatay	160.961	19 Malatya	60.870	19 Tokat	47.697	19 Denizli	64.520	19 Balıkesir	140.025	19 Bolu	215.957	19 Konya	291.105
20 Gaziantep	160.592	20 Denizli	50.330	20 Çanakkale	46.576	20 Bilecik	62.736	20 Tokat	113.817	20 Balıkesir	214.473	20 Sakarya	230.960
21 Sakarya	146.291	21 Muğla	48.820	21 Edirne	46.397	21 Kırklareli	60.905	21 Denizli	110.714	21 Yalova	195.599	21 Bilecik	230.358
22 Bolu	143.284	22 Aydın	48.110	22 Gaziantep	45.638	22 Siirt	60.619	22 Sakarya	106.325	22 Çanakkale	167.517	22 Tokat	209.460
23 Malatya	122.508	23 Ordu	43.440	23 Denizli	44.036	23 Çanakkale	59.038	23 Malatya	105.878	23 Gaziantep	145.995	23 Çanakkale	181.050
24 Çanakkale	118.964	24 Çanakkale	42.350	24 Erzurum	43.213	24 Aydın	59.018	24 Gaziantep	102.945	24 Samsun	133.189	24 Bolu	161.905
25 Samsun	108.095	25 Trabzon	36.390	25 Antalya	43.000	25 Afyon	58.932	25 Samsun	101.320	25 Edirne	120.326	25 Malatya	161.093
26 Tokat	104.148	26 Bolu	36.140	26 Rize	42.588	26 Sakarya	55.500	26 Hatay	91.394	26 Malatya	114.243	26 Hatay	110.652
27 Aydın	73.730	27 Antalya	34.830	27 Aydın	41.591	27 Antalya	51.196	27 Rize	73.327	27 Tokat	92.717	27 Afyon	104.236
28 Edirne	70.375	28 Siirt	34.150	28 Kırklareli	40.192	28 Rize	47.458	28 Afyon	72.313	28 Aydın	84.576	28 Samsun	92.015
29 Yalova	70.179	29 Gaziantep	33.780	29 Bolu	39.493	29 Edirne	44.972	29 Aydın	66.698	29 K.Maraş	80.484	29 Aydın	89.084
30 Afyon	68.679	30 Kütahya	32.960	30 Afyon	34.379	30 Bolu	43.386	30 Edirne	64.870	30 Isparta	70.840	30 K.Maraş	87.671
31 Karabük	63.855	31 Kırklareli	28.360	31 Bilecik	34.364	31 Muğla	39.991	31 Batman	64.605	31 Hatay	67.353	31 Isparta	87.669
32 Rize	60.863	32 Isparta	27.340	32 Hatay	31.576	32 Ordu	39.154	32 Elazığ	49.845	32 Elazığ	63.716	32 Edirne	83.379
33 Antalya	59.657	33 Artvin	21.690	33 Kütahya	29.186	33 Isparta	34.495	33 Kütahya	48.250	33 Afyon	58.199	33 Nevşehir	74.783

EK-10 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Toplam) (devam)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.		1980		1982		1985		1990		1995		2001								
İl Başına Ort.Katma Değer	239.979	İl Başına Ort.Katma Değer	122.374	İl Başına Ort.Katma Değer	148.025	İl Başına Ort.Katma Değer	170.218	İl Başına Ort.Katma Değer	219.693	İl Başına Ort.Katma Değer	284.688	İl Başına Ort.Katma Değer	326.431							
34	Kütahya	50.855	34	Sivas	20.480	34	Amasya	27.236	34	Giresun	33.854	34	Trabzon	44.495	34	Batman	57.134	34	Antalya	73.827
35	Ordu	49.026	35	Edirne	20.400	35	Ordu	25.386	35	Trabzon	33.735	35	Ordu	43.977	35	Antalya	57.117	35	Rize	63.831
36	Trabzon	47.512	36	Elazığ	19.430	36	Burdur	25.183	36	Tokat	33.299	36	Niğde	43.311	36	Kütahya	55.771	36	Trabzon	60.451
37	K.Maraş	47.288	37	Giresun	19.350	37	Trabzon	23.625	37	Kütahya	30.374	37	Antalya	38.270	37	Ordu	55.721	37	Kütahya	56.564
38	Isparta	46.794	38	Bilecik	19.180	38	Isparta	21.170	38	Diyarbakır	28.697	38	K.Maraş	34.820	38	Karabük	46.814	38	Yozgat	50.955
39	Elazığ	41.348	39	Erzurum	18.730	39	Elazığ	20.962	39	Niğde	27.677	39	Erzurum	32.894	39	Rize	45.579	39	Ordu	49.706
40	Niğde	40.077	40	Yozgat	17.590	40	Niğde	13.854	40	Elazığ	22.489	40	Isparta	32.604	40	Trabzon	45.182	40	Elazığ	48.723
41	Çorum	31.589	41	Uşak	17.230	41	Yozgat	13.006	41	Burdur	21.773	41	Diyarbakır	32.390	41	Çorum	44.243	41	Çorum	46.773
42	Giresun	27.583	42	Amasya	17.100	42	Çorum	11.582	42	Erzurum	21.501	42	Giresun	29.880	42	Niğde	37.307	42	Niğde	45.432
43	Sivas	26.886	43	Tokat	15.480	43	K.Maraş	11.428	43	Kastamonu	14.371	43	Kastamonu	26.220	43	Uşak	36.422	43	Düzce	45.318
44	Uşak	26.051	44	Niğde	13.690	44	Siirt	10.813	44	Uşak	13.871	44	Çorum	20.894	44	Karaman	33.526	44	Giresun	43.966
45	Muğla	25.536	45	Burdur	12.140	45	Kastamonu	10.714	45	Çorum	13.754	45	Yozgat	20.383	45	Adıyaman	33.520	45	Uşak	39.638
46	Batman	24.997	46	K.Maraş	11.400	46	Uşak	8.665	46	Erzincan	13.423	46	Sivas	20.286	46	Muğla	31.709	46	Kastamonu	36.563
47	Diyarbakır	24.791	47	Diyarbakır	10.890	47	Giresun	8.591	47	Sinop	11.528	47	Burdur	19.511	47	Mardin	29.262	47	Burdur	36.283
48	Erzurum	24.734	48	Çorum	10.710	48	Erzincan	7.857	48	Adıyaman	10.812	48	Uşak	19.092	48	Burdur	27.619	48	Karaman	34.524
49	Burdur	24.110	49	Erzincan	9.070	49	Diyarbakır	7.718	49	Yozgat	10.042	49	Muğla	18.672	49	Giresun	25.620	49	Batman	32.770
50	Kastamonu	22.960	50	Afyon	8.740	50	Bitlis	7.376	50	Sivas	9.207	50	Karaman	17.614	50	Nevşehir	24.326	50	Sivas	32.096
51	Nevşehir	22.798	51	Kastamonu	6.520	51	Sinop	7.257	51	Nevşehir	8.697	51	Sinop	16.462	51	Amasya	22.484	51	Karabük	31.390
52	Karaman	21.633	52	Nevşehir	6.500	52	Van	6.547	52	Amasya	7.621	52	Erzincan	15.439	52	Diyarbakır	20.609	52	Osmaniye	30.120
53	Yozgat	20.633	53	Kars	6.460	53	Artvin	5.898	53	Artvin	6.718	53	Şanlıurfa	14.645	53	Kastamonu	20.218	53	Mardin	28.619
54	Amasya	20.575	54	Van	5.050	54	Sivas	4.276	54	Mardin	6.605	54	Adıyaman	14.592	54	Sivas	15.735	54	Adıyaman	24.556
55	Siirt	20.178	55	Sinop	4.740	55	Nevşehir	3.839	55	Muş	5.820	55	Van	12.362	55	Van	13.714	55	Diyarbakır	22.497
56	Adıyaman	18.569	56	Adıyaman	3.180	56	Adıyaman	3.675	56	Bitlis	5.244	56	Çankırı	11.566	56	Erzurum	12.871	56	Erzurum	21.315
57	Erzincan	14.317	57	Şanlıurfa	2.810	57	Kars	3.566	57	K.Maraş	5.135	57	Artvin	9.946	57	Kırşehir	12.104	57	Amasya	16.887
58	Artvin	13.926	58	Bitlis	2.070	58	Şanlıurfa	2.143	58	Van	4.058	58	Amasya	9.220	58	Bartın	11.149	58	Bitlis	14.573
59	Osmaniye	11.177	59	Çankırı	1.820	59	Çankırı	833	59	Şanlıurfa	3.464	59	Nevşehir	6.920	59	Şanlıurfa	10.390	59	Kars	14.476
60	Sinop	9.931	60	Kırşehir	840	60	Kırşehir	794	60	Kars	3.266	60	Kırşehir	5.845	60	Yozgat	10.267	60	Şanlıurfa	12.892
61	Şanlıurfa	9.921	61	Mardin	30	61	Ağrı	699	61	Çankırı	3.077	61	Kars	4.565	61	Erzincan	8.728	61	Çankırı	12.639
62	Çankırı	9.657	62	Muş	20	62	Mardin	69	62	Kırşehir	2.724	62	Bitlis	3.742	62	Artvin	7.261	62	Kırşehir	11.677
63	Mardin	9.426	63	Bingöl	0	63	Tunceli	50	63	Tunceli	101	63	Muş	3.275	63	Ağrı	5.674	63	Erzincan	9.196
64	Van	9.206	64	Hakkari	0	64	Gümüşhane	10	64	Gümüşhane	8	64	Aksaray	2.564	64	Çankırı	5.539	64	Muğla	8.113
65	Kırşehir	9.103	65	Tunceli	0	65	Bingöl	0	65	Bingöl	0	65	Ağrı	2.402	65	Kars	5.311	65	Bartın	7.116

EK-10 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Toplam) (devam)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.			1980			1982			1985			1990			1995			2001		
	İl Başına Ort.Katma Değer		İl Başına Ort.Katma Değer			İl Başına Ort.Katma Değer			İl Başına Ort.Katma Değer			İl Başına Ort.Katma Değer			İl Başına Ort.Katma Değer			İl Başına Ort.Katma Değer		
	239.979		122.374			148.025			170.218			219.693			284.688			326.431		
66	Bartın	6.871	66	Gümüşhane	-10	66	Hakkari	0	66	Hakkari	0	66	Siirt	1.559	66	Aksaray	4.577	66	Aksaray	5.778
67	Kars	6.081	67	Ağrı	-1.910	67	Muş	0	67	Ağrı	-645	67	Bingöl	870	67	Bitlis	3.579	67	Artvin	5.053
68	Düzce	5.856										68	Gümüşhane	410	68	Sinop	3.573	68	Van	4.382
69	Bitlis	4.458										69	Mardin	77	69	Siirt	3.106	69	Sinop	3.622
70	Aksaray	3.228										70	Tunceli	76	70	Hakkari	2.614	70	Muş	2.375
71	Ağrı	2.752										71	Hakkari	58	71	Gümüşhane	1.639	71	Bingöl	2.005
72	Muş	912										72	Şırnak	0	72	Bingöl	506	72	Kilis	1.845
73	Bingöl	563										73	Bayburt	-2	73	Muş	427	73	Ağrı	1.431
74	Gümüşhane	542										74	Bayburt	221	74	Bayburt	852	74	Gümüşhane	852
75	Hakkari	276										75	Tunceli	166	75	Hakkari	62	75	Hakkari	62
76	Kilis	228										76	Şırnak	0	76	Siirt	0	76	Siirt	0
77	Tunceli	188										77	Ardahan	0	77	Ardahan	0	77	Tunceli	0
78	Bayburt	136										78	İğdır	0	78	İğdır	0	78	Bayburt	0
79	Şırnak	0										79	Kilis	0	79	Şırnak	0	79	Şırnak	0
80	İğdır	0													80	Ardahan	0	80	Ardahan	0
81	Ardahan	0													81	İğdır	0	81	İğdır	0

EK-11 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Kamu)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.		1980		1982		1985		1990		1995		2001	
İl	Başına Ort.Katma Değer	İl	Başına Ort.Katma Değer	İl	Başına Ort.Katma Değer	İl	Başına Ort.Katma Değer	İl	Başına Ort.Katma Değer	İl	Başına Ort.Katma Değer	İl	Başına Ort.Katma Değer
	67.720		49.607		60.289		64.729		68.711		69.427		58.730
1	Kocaeli 1.082.304	1	Kocaeli 594.730	1	İçel 681.664	1	Kocaeli 848.130	1	İzmir 1.101.598	1	İzmir 1.578.594	1	Kocaeli 1.611.317
2	İzmir 983.414	2	İçel 389.260	2	Kocaeli 653.376	2	İzmir 619.577	2	Kocaeli 1.013.134	2	Kocaeli 1.154.491	2	Kırıkkale 630.422
3	İçel 383.006	3	İzmir 384.010	3	İzmir 598.908	3	İstanbul 540.579	3	İçel 497.015	3	İçel 567.053	3	İstanbul 401.334
4	İstanbul 369.460	4	Zonguldak 329.130	4	İstanbul 589.871	4	İçel 405.251	4	İstanbul 360.112	4	Kırıkkale 513.368	4	Zonguldak 310.437
5	Zonguldak 315.813	5	İstanbul 283.590	5	Zonguldak 233.340	5	Zonguldak 306.474	5	Kırıkkale 299.763	5	Zonguldak 223.212	5	İzmir 296.813
6	Kırıkkale 287.815	6	Ankara 191.490	6	Ankara 189.498	6	Ankara 297.035	6	Zonguldak 237.995	6	İstanbul 149.334	6	Tokat 197.425
7	Ankara 179.038	7	Konya 118.630	7	Adana 159.851	7	Malatya 183.337	7	Adana 140.999	7	Konya 124.883	7	Adana 149.494
8	Adana 120.386	8	Samsun 104.610	8	Malatya 118.052	8	Adana 182.244	8	Ankara 107.014	8	Bursa 114.760	8	Konya 129.421
9	Konya 111.623	9	Hatay 82.680	9	Eskişehir 75.459	9	Balıkesir 78.883	9	Tokat 104.978	9	Ankara 95.984	9	Ankara 119.758
10	Hatay 108.167	10	Adana 81.430	10	Samsun 58.718	10	Eskişehir 72.310	10	Konya 104.492	10	Malatya 84.510	10	Malatya 108.062
11	Malatya 105.500	11	Eskişehir 69.610	11	Bursa 49.711	11	Konya 71.818	11	Malatya 96.684	11	Tokat 78.989	11	Tekirdağ 68.785
12	Tokat 92.492	12	Rize 65.880	12	Tokat 49.363	12	Siirt 60.619	12	Samsun 75.012	12	Samsun 72.234	12	Nevşehir 63.618
13	Samsun 67.623	13	Sakarya 61.850	13	Konya 47.821	13	Bursa 57.863	13	Batman 64.605	13	Batman 56.743	13	Afyon 56.160
14	Eskişehir 61.749	14	Malatya 57.770	14	Muğla 46.992	14	Hatay 52.825	14	Eskişehir 57.923	14	Balıkesir 52.519	14	Rize 49.449
15	Bursa 61.729	15	Muğla 43.520	15	Muğla 42.102	15	Samsun 52.077	15	Rize 56.285	15	Eskişehir 46.719	15	Samsun 48.001
16	Rize 48.568	16	Balıkesir 36.150	16	Balıkesir 38.401	16	Rize 46.019	16	Bursa 55.032	16	Elazığ 44.638	16	Balıkesir 45.854
17	Balıkesir 41.353	17	Bursa 34.470	17	Erzurum 37.578	17	Afyon 45.662	17	Afyon 39.228	17	Rize 35.461	17	Eskişehir 38.787
18	Afyon 36.853	18	Siirt 34.150	18	Sakarya 33.397	18	Muğla 33.856	18	Balıkesir 37.022	18	Sakarya 31.261	18	Batman 32.770
19	Sakarya 27.982	19	Kayseri 25.070	19	Afyon 23.377	19	Tokat 27.699	19	Elazığ 35.156	19	Muğla 28.045	19	Hatay 29.992
20	Elazığ 26.208	20	Kütahya 23.420	20	Kayseri 19.836	20	Kayseri 27.356	20	Diyarbakır 31.738	20	Gaziantep 25.985	20	Gaziantep 23.020
21	Batman 24.898	21	Trabzon 21.660	21	Kütahya 19.459	21	Diyarbakır 27.116	21	Trabzon 28.815	21	Adana 25.431	21	Kütahya 22.944
22	Tekirdağ 24.086	22	Artvin 21.400	22	Burdur 18.888	22	Sakarya 21.719	22	Hatay 28.259	22	Manisa 23.040	22	Burdur 22.224
23	Diyarbakır 22.128	23	Sivas 18.480	23	Gaziantep 18.134	23	Antalya 20.007	23	Gaziantep 28.253	23	Afyon 22.489	23	Sakarya 20.527
24	Gaziantep 22.039	24	Manisa 18.220	24	Antalya 15.853	24	Erzurum 19.076	24	Erzurum 27.776	24	Tekirdağ 21.736	24	Trabzon 19.452
25	Sivas 21.160	25	Kırklareli 18.070	25	Elazığ 15.555	25	Elazığ 17.003	25	Kayseri 27.411	25	Diyarbakır 19.327	25	Sivas 19.121
26	Kütahya 20.911	26	Antalya 16.950	26	Amasya 14.603	26	Burdur 15.189	26	Niğde 23.449	26	Nevşehir 17.802	26	Diyarbakır 18.231
27	Trabzon 20.235	27	Erzurum 15.950	27	Trabzon 13.229	27	Niğde 13.183	27	Denizli 20.134	27	K.Maraş 17.427	27	Elazığ 16.953
28	Siirt 20.178	28	Amasya 14.790	28	Manisa 12.356	28	Trabzon 13.149	28	Kütahya 19.365	28	Burdur 17.368	28	Yozgat 15.176
29	Kayseri 20.088	29	Elazığ 14.500	29	Siirt 10.813	29	Manisa 13.106	29	Tekirdağ 18.354	29	Kütahya 17.192	29	Bilecik 14.653
30	Muğla 19.234	30	Gaziantep 12.950	30	Hatay 10.064	30	Giresun 11.506	30	Sivas 17.762	30	Antalya 16.623	30	Bitlis 14.573
31	Antalya 18.803	31	Tokat 11.640	31	Kırklareli 9.762	31	Gaziantep 11.117	31	Kastamonu 15.784	31	Trabzon 13.999	31	Bursa 14.443
32	Burdur 17.165	32	Bolu 10.720	32	K.Maraş 9.067	32	Adıyaman 10.812	32	Sakarya 15.525	32	Çorum 13.928	32	Kastamonu 14.412
33	Manisa 16.366	33	Aydın 10.340	33	Aydın 8.323	33	Kütahya 10.389	33	Burdur 14.880	33	Kayseri 13.546	33	İçel 13.682

EK-11 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Kamu) (devam)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.			1980		1982		1985		1990		1995		2001							
İl	Başına Ort.Katma Değer	67.220	İl	Başına Ort.Katma Değer	49.607	İl	Başına Ort.Katma Değer	60.289	İl	Başına Ort.Katma Değer	64.729	İl	Başına Ort.Katma Değer	69.427	İl	Başına Ort.Katma Değer	58.730			
34	Erzurum	16.356	34	Diyarbakır	10.250	34	Kastamonu	8.085	34	Isparta	10.014	34	Muğla	14.576	34	Çorum	13.529			
35	Nevşehir	15.683	35	Uşak	9.180	35	Bolu	7.797	35	Kırklareli	9.975	35	Adıyaman	14.003	35	Sivas	11.899	35	K.Maraş	12.370
36	Artvin	13.145	36	K.Maraş	8.670	36	Çorum	7.569	36	Aydın	9.913	36	K.Maraş	13.297	36	Uşak	11.088	36	Antalya	11.446
37	Niğde	12.944	37	Burdur	8.420	37	Denizli	7.401	37	Kastamonu	7.711	37	Van	12.004	37	Kastamonu	9.970	37	Uşak	10.790
38	Kastamonu	11.658	38	Isparta	7.590	38	Bitlis	7.376	38	Erzincan	7.633	38	Şanlıurfa	11.740	38	Bolu	8.042	38	Kayseri	10.345
39	Çorum	11.458	39	Denizli	7.390	39	Niğde	6.835	39	Sivas	6.986	39	Erzincan	10.901	39	Giresun	7.859	39	Manisa	9.644
40	K.Maraş	10.924	40	Giresun	5.670	40	Diyarbakır	6.304	40	Artvin	6.718	40	Antalya	10.633	40	Adıyaman	7.714	40	Erzincan	7.340
41	Erzincan	10.376	41	Çorum	5.450	41	Erzincan	6.304	41	Denizli	6.264	41	Bolu	10.002	41	Çanakkale	7.461	41	Giresun	6.959
42	Adıyaman	8.806	42	Kars	5.420	42	Van	6.146	42	Çorum	6.135	42	Artvin	9.946	42	Artvin	7.261	42	Kırklareli	6.374
43	Aydın	8.036	43	Niğde	5.210	43	Isparta	6.076	43	Muş	5.820	43	Giresun	9.492	43	Kırşehir	5.983	43	Erzurum	6.293
44	Van	7.936	44	Nevşehir	4.380	44	Artvin	5.898	44	Bilecik	5.639	44	Kırklareli	9.392	44	Ağrı	5.674	44	Artvin	5.053
45	Bolu	7.669	45	Tekirdağ	4.200	45	Bilecik	5.099	45	Tekirdağ	5.589	45	Çankırı	9.342	45	Erzincan	5.532	45	Çanakkale	2.849
46	Denizli	7.429	46	Erzincan	3.900	46	Uşak	3.978	46	Bolu	5.587	46	Çorum	8.861	46	Kars	5.311	46	Muş	2.375
47	Kırklareli	7.213	47	Bilecik	3.790	47	Tekirdağ	3.695	47	Bitlis	5.244	47	Manisa	8.529	47	Edirne	5.163	47	Isparta	2.254
48	Uşak	6.809	48	Van	3.750	48	Adıyaman	3.675	48	Uşak	3.474	48	Aydın	7.277	48	Aydın	5.155	48	Karaman	2.156
49	Giresun	5.086	49	Sinop	3.370	49	Ordu	3.244	49	Van	3.250	49	Karaman	5.958	49	Bilecik	4.970	49	Van	2.069
50	Bilecik	5.043	50	Adıyaman	3.180	50	Sivas	3.160	50	Sinop	3.070	50	Yozgat	5.384	50	Şanlıurfa	4.300	50	Bingöl	2.005
51	Çanakkale	4.631	51	Yozgat	2.560	51	Kars	3.070	51	Amasya	2.482	51	Uşak	4.685	51	Hatay	4.267	51	Kilis	1.845
52	Bitlis	4.376	52	Bitlis	2.070	52	Yozgat	3.041	52	Kars	2.405	52	Kars	4.244	52	Kırklareli	4.238	52	Kars	1.736
53	Isparta	4.261	53	Ordu	1.880	53	Sinop	2.292	53	Yozgat	2.371	53	Isparta	4.120	53	Denizli	4.179	53	Aydın	1.570
54	Yozgat	4.219	54	Çanakkale	1.400	54	Şanlıurfa	2.058	54	Nevşehir	1.885	54	Çanakkale	4.000	54	Niğde	3.450	54	Ağrı	1.431
55	Şanlıurfa	4.160	55	Şanlıurfa	1.090	55	Giresun	2.054	55	Çankırı	1.756	55	Bitlis	3.742	55	Siirt	3.106	55	Çankırı	1.414
56	Kars	4.042	56	Çankırı	940	56	Çanakkale	1.538	56	Ordu	1.419	56	Bilecik	3.705	56	Hakkari	2.614	56	Mardin	1.286
57	Amasya	3.593	57	Edirne	800	57	Nevşehir	1.359	57	Şanlıurfa	1.131	57	Sinop	3.539	57	Yozgat	2.613	57	Gümüşhane	852
58	Sinop	3.524	58	Afyon	510	58	Ağrı	699	58	Ağrı	1.119	58	Muş	3.275	58	Sinop	2.425	58	Denizli	680
59	Çankırı	2.838	59	Mardin	30	59	Edirne	526	59	K.Maraş	611	59	Ağrı	2.402	59	Bitlis	2.021	59	Muğla	398
60	Ağrı	2.339	60	Muş	20	60	Çankırı	476	60	Edirne	367	60	Nevşehir	1.679	60	Mardin	1.909	60	Bolu	109
61	Ordu	2.129	61	Bingöl	0	61	Mardin	69	61	Tunceli	101	61	Kırşehir	1.615	61	Gümüşhane	1.639	61	Şanlıurfa	94
62	Kırşehir	2.129	62	Hakkari	0	62	Kırşehir	50	62	Mardin	38	62	Siirt	1.559	62	Erzurum	1.585	62	Ordu	62
63	Karaman	2.124	63	Tunceli	0	63	Tunceli	50	63	Ordu	8	63	Ordu	1.485	63	Ordu	1.514	63	Hakkari	62
64	Edirne	1.860	64	Gümüşhane	-10	64	Gümüşhane	10	64	Kırşehir	4	64	Amasya	1.282	64	Isparta	1.022	64	Adıyaman	2
65	Mardin	1.264	65	Kırşehir	-10	65	Bingöl	0	65	Bingöl	0	65	Çankırı	870	65	Çankırı	916	65	Amasya	0

EK-11 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Kamu) (devam)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.			1980		1982		1985		1990		1995		2001				
	İl Başına Ort.Katma Değer	67.720	İl Başına Ort.Katma Değer	49.607	İl Başına Ort.Katma Değer	60.289	İl Başına Ort.Katma Değer	64.729	İl Başına Ort.Katma Değer	68.711	İl Başına Ort.Katma Değer	69.427	İl Başına Ort.Katma Değer	58.730			
66	Muş	904	66	Ağrı	-2.160	66	Hakkari	0	66	Aksaray	452	66	Aksaray	598	66	Edirne	0
67	Bartın	801	67	Kastamonu	-2.380	67	Muş	0	67	Edirne	122	67	Bingöl	506	67	Siirt	0
68	Bingöl	563							68	Mardin	77	68	Muş	427	68	Sinop	0
69	Gümüşhane	506							69	Tunceli	76	69	Karaman	187	69	Tunceli	0
70	Aksaray	459							70	Hakkari	58	70	Tunceli	166	70	Aksaray	0
71	Hakkari	276							71	Gümüşhane	0	71	Amasya	0	71	Bayburt	0
72	Kilis	228							72	Şırnak	0	72	Bayburt	0	72	Şırnak	0
73	Tunceli	188							73	Şırnak	0	73	Şırnak	0	73	Bartın	0
74	Karabük	49							74	Ardahan	0	74	Ardahan	0	74	Ardahan	0
75	Bayburt	3							75	Iğdır	0	75	Iğdır	0	75	Iğdır	0
76	Şırnak	0							76	Yalova	0	76	Yalova	0	76	Yalova	0
77	Iğdır	0							77	Kilis	0	77	Kilis	0	77	Karabük	0
78	Yalova	0							78	Karabük	-4	78	Karabük	-4	78	Osmaniye	0
79	Osmaniye	0							79	Bartın	-26	79	Bartın	-26	79	Düzce	0
80	Düzce	0													80	Kırşehir	-925
81	Ardahan	0													81	Niğde	-4.611

EK-12 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Özel)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.		1980		1982		1985		1990		1995		2001	
İl Başına Ort.Katma Değer	172.260	İl Başına Ort.Katma Değer	72.767	İl Başına Ort.Katma Değer	87.736	İl Başına Ort.Katma Değer	105.489	İl Başına Ort.Katma Değer	150.982	İl Başına Ort.Katma Değer	215.260	İl Başına Ort.Katma Değer	267.701
1 İstanbul	4.359.775	1 İstanbul	1.978.880	1 İstanbul	2.106.884	1 İstanbul	2.837.011	1 İstanbul	4.053.429	1 İstanbul	5.213.384	1 İstanbul	6.033.340
2 Kocaeli	1.539.558	2 Kocaeli	589.400	2 İçel	879.906	2 Kocaeli	916.982	2 Kocaeli	1.392.319	2 Kocaeli	2.157.822	2 Kocaeli	2.417.477
3 İzmir	1.200.204	3 İzmir	513.080	3 Kocaeli	595.456	3 İzmir	668.057	3 İzmir	1.038.279	3 İzmir	1.606.219	3 İzmir	2.340.552
4 Bursa	1.073.493	4 Adana	360.430	4 İzmir	593.785	4 Bursa	588.122	4 Bursa	878.862	4 Bursa	1.562.076	4 Bursa	1.929.241
5 Adana	528.750	5 Bursa	252.410	5 Bursa	290.089	5 Adana	317.012	5 Adana	495.709	5 Adana	763.539	5 Ankara	980.298
6 Ankara	522.182	6 İçel	144.400	6 Adana	260.894	6 Ankara	217.584	6 Ankara	357.726	6 Ankara	724.358	6 Tekirdağ	897.567
7 Tekirdağ	446.540	7 Ankara	118.260	7 Ankara	166.969	7 İçel	145.673	7 Tekirdağ	308.375	7 Tekirdağ	647.899	7 İçel	836.635
8 İçel	405.343	8 Tekirdağ	112.480	8 Balıkesir	109.857	8 Tekirdağ	144.880	8 Manisa	284.582	8 Manisa	425.680	8 Manisa	664.732
9 Manisa	292.622	9 Kayseri	93.750	9 Tekirdağ	87.031	9 Manisa	144.427	9 Bilecik	198.327	9 Kırklareli	294.715	9 Adana	547.994
10 Kayseri	198.643	10 Eskişehir	53.510	10 Kayseri	66.898	10 Kayseri	93.211	10 İçel	183.101	10 Bilecik	291.457	10 Gaziantep	530.949
11 Denizli	185.932	11 Balıkesir	47.490	11 Manisa	53.401	11 Eskişehir	73.308	11 Eskişehir	160.157	11 Kayseri	279.507	11 Denizli	486.781
12 Bilecik	179.155	12 Manisa	45.210	12 Edirne	45.871	12 Konya	61.685	12 Bolu	149.893	12 Denizli	260.982	12 Kayseri	382.670
13 Kırklareli	178.495	13 Denizli	42.940	13 Samsun	45.842	13 Denizli	58.256	13 Kayseri	141.347	13 İçel	222.389	13 Kırklareli	382.099
14 Eskişehir	156.212	14 Ordu	41.560	14 Çanakkale	45.038	14 Çanakkale	57.919	14 Çanakkale	140.068	14 Eskişehir	216.860	14 Eskişehir	342.862
15 Balıkesir	142.657	15 Çanakkale	40.950	15 Eskişehir	39.726	15 Bilecik	57.097	15 Kırklareli	136.066	15 Bolu	207.915	15 Yalova	326.337
16 Gaziantep	138.553	16 Aydın	37.770	16 Denizli	36.636	16 Gaziantep	53.992	16 Balıkesir	103.003	16 Sakarya	204.620	16 Balıkesir	276.732
17 Bolu	135.615	17 Sakarya	35.520	17 Konya	34.706	17 Kırklareli	50.930	17 Sakarya	90.799	17 Yalova	195.599	17 Bilecik	215.706
18 Sakarya	118.309	18 Hatay	29.470	18 Aydın	33.268	18 Balıkesir	50.329	18 Denizli	90.579	18 Konya	182.346	18 Sakarya	210.433
19 Konya	117.093	19 Konya	29.300	19 Bolu	31.695	19 Aydın	49.105	19 Gaziantep	74.692	19 Balıkesir	161.954	19 Çanakkale	178.201
20 Çanakkale	114.332	20 Bolu	25.420	20 Kırklareli	30.431	20 Edirne	44.605	20 Konya	72.146	20 Çanakkale	160.056	20 Bolu	161.796
21 Yalova	70.179	21 Zonguldak	21.490	21 Bilecik	29.265	21 Bolu	37.799	21 Edirne	64.748	21 Gaziantep	120.011	21 Konya	161.684
22 Edirne	68.515	22 Gaziantep	20.830	22 Sakarya	29.195	22 Ordu	37.735	22 Hatay	63.135	22 Edirne	115.163	22 Aydın	87.514
23 Aydın	65.693	23 Isparta	19.750	23 Gaziantep	27.504	23 Sakarya	33.781	23 Aydın	59.421	23 Aydın	79.421	23 Isparta	85.416
24 Karabük	63.806	24 Edirne	19.600	24 Antalya	27.147	24 Antalya	31.189	24 Ordu	42.493	24 Isparta	69.819	24 Edirne	83.379
25 Hatay	52.795	25 Antalya	17.880	25 Ordu	22.142	25 Zonguldak	25.949	25 Afyon	33.085	25 Hatay	63.086	25 Hatay	80.660
26 Ordu	46.898	26 Bilecik	15.390	26 Hatay	21.512	26 Isparta	24.481	26 Zonguldak	29.463	26 K.Maraş	63.056	26 K.Maraş	75.301
27 Isparta	42.533	27 Yozgat	15.030	27 Zonguldak	15.302	27 Giresun	22.348	27 Kütahya	28.885	27 Samsun	60.954	27 Antalya	62.381
28 Antalya	40.855	28 Trabzon	14.730	28 Isparta	15.094	28 Trabzon	20.586	28 Isparta	28.484	28 Ordu	54.207	28 Malatya	53.030
29 Samsun	40.472	29 Giresun	13.680	29 Amasya	12.634	29 Kütahya	19.985	29 Antalya	27.638	29 Karabük	46.818	29 Niğde	50.044
30 K.Maraş	36.364	30 Samsun	12.650	30 Afyon	11.002	30 Samsun	19.530	30 Samsun	26.308	30 Antalya	40.494	30 Ordu	49.644
31 Afyon	31.826	31 Kırklareli	10.290	31 Trabzon	10.396	31 Hatay	19.352	31 K.Maraş	21.523	31 Kütahya	38.579	31 Afyon	48.076
32 Kütahya	29.944	32 Kütahya	9.540	32 Yozgat	9.965	32 Niğde	14.493	32 Giresun	20.389	32 Afyon	35.710	32 Düzce	45.318
33 Zonguldak	29.639	33 Kastamonu	8.900	33 Kütahya	9.727	33 Kütahya	13.270	33 Niğde	19.862	33 Niğde	33.857	33 Samsun	44.014

EK-12 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Özel) (devam)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.		1980		1982		1985		1990		1995		2001								
İl Başına Ort.Katma Değer	172.260	İl Başına Ort.Katma Değer	72.767	İl Başına Ort.Katma Değer	87.736	İl Başına Ort.Katma Değer	105.489	İl Başına Ort.Katma Değer	150.982	İl Başına Ort.Katma Değer	215.260	İl Başına Ort.Katma Değer	267.701							
34	Trabzon	27.277	34	Niğde	8.480	34	Niğde	7.019	34	Uşak	10.397	34	Rize	17.042	34	Karaman	33.339	34	Trabzon	40.998
35	Niğde	27.133	35	Afyon	8.230	35	Giresun	6.537	35	Sinop	8.457	35	Trabzon	15.680	35	Trabzon	31.183	35	Giresun	37.007
36	Giresun	22.496	36	Uşak	8.050	36	Burdur	6.294	36	Malatya	8.074	36	Yozgat	14.999	36	Çorum	30.315	36	Yozgat	35.778
37	Çorum	20.131	37	Muğla	5.300	37	Erzurum	5.635	37	Yozgat	7.671	37	Elazığ	14.689	37	Malatya	29.733	37	Kütahya	33.619
38	Karaman	19.509	38	Çorum	5.260	38	Elazığ	5.407	38	Çorum	7.619	38	Uşak	14.408	38	Mardin	27.352	38	Çorum	33.243
39	Uşak	19.242	39	Erzincan	5.170	39	Muğla	5.104	39	Nevşehir	6.812	39	Sinop	12.923	39	Adıyaman	25.806	39	Karaman	32.368
40	Malatya	17.008	40	Elazığ	4.930	40	Sinop	4.965	40	Kastamonu	6.659	40	Çorum	12.033	40	Uşak	25.334	40	Elazığ	31.770
41	Amasya	16.982	41	Tokat	3.840	41	Uşak	4.687	41	Burdur	6.584	41	Karaman	11.656	41	Amasya	22.484	41	Karabük	31.390
42	Yozgat	16.414	42	Burdur	3.720	42	Çorum	4.013	42	Mardin	6.566	42	Kastamonu	10.436	42	Elazığ	19.078	42	Osmaniye	30.120
43	Elazığ	15.140	43	Malatya	3.100	43	Malatya	3.418	43	Muğla	6.135	43	Malatya	9.194	43	Zonguldak	18.348	43	Uşak	28.849
44	Rize	12.295	44	Erzurum	2.780	44	Kastamonu	2.629	44	Erzincan	5.790	44	Tokat	8.839	44	Giresun	17.760	44	Mardin	27.333
45	Tokat	11.656	45	K.Maraş	2.730	45	Nevşehir	2.480	45	Tokat	5.601	45	Amasya	7.939	45	Tokat	13.728	45	Adıyaman	24.554
46	Kastamonu	11.302	46	Amasya	2.310	46	K.Maraş	2.361	46	Elazığ	5.486	46	Nevşehir	5.242	46	Erzurum	11.286	46	Kastamonu	22.151
47	Osmaniye	11.177	47	Nevşehir	2.120	47	Erzincan	1.553	47	Amasya	5.139	47	Erzurum	5.119	47	Bartın	11.174	47	Amasya	16.887
48	Adıyaman	9.763	48	Sivas	2.000	48	Diyarbakır	1.414	48	K.Maraş	4.524	48	Burdur	4.631	48	Burdur	10.252	48	Erzurum	15.022
49	Erzurum	8.378	49	Şanlıurfa	1.720	49	Sivas	1.116	49	Kırşehir	2.720	49	Erzincan	4.538	49	Kastamonu	10.248	49	Zonguldak	14.882
50	Mardin	8.162	50	Sinop	1.370	50	Kırşehir	744	50	Erzurum	2.425	50	Kırşehir	4.230	50	Rize	10.118	50	Rize	14.382
51	Nevşehir	7.115	51	Van	1.300	51	Kars	496	51	Şanlıurfa	2.333	51	Muğla	4.095	51	Yozgat	7.654	51	Burdur	14.059
52	Kırşehir	6.974	52	Kars	1.040	52	Rize	486	52	Sivas	2.222	52	Şanlıurfa	2.905	52	Nevşehir	6.524	52	Sivas	12.975
53	Burdur	6.945	53	Rize	960	53	Van	402	53	Diyarbakır	1.581	53	Sivas	2.524	53	Kırşehir	6.121	53	Şanlıurfa	12.798
54	Çankırı	6.818	54	Çankırı	880	54	Çankırı	357	54	Rize	1.439	54	Kırıkkale	2.451	54	Şanlıurfa	6.089	54	Kars	12.740
55	Sinop	6.408	55	Kırşehir	850	55	Şanlıurfa	84	55	Çankırı	1.321	55	Çankırı	2.223	55	Çankırı	4.623	55	Kırşehir	12.602
56	Muğla	6.302	56	Diyarbakır	640	56	Adıyaman	0	56	Kars	861	56	Aksaray	2.112	56	Aksaray	3.979	56	Tokat	12.035
57	Bartın	6.069	57	Artvin	290	57	Ağrı	0	57	Van	808	57	Diyarbakır	652	57	Sivas	3.836	57	Çankırı	11.225
58	Düzce	5.856	58	Ağrı	250	58	Artvin	0	58	Ağrı	222	58	Adıyaman	589	58	Kırıkkale	3.747	58	Nevşehir	11.165
59	Şanlıurfa	5.761	59	Adıyaman	0	59	Bingöl	0	59	Adıyaman	0	59	Gümüşhane	410	59	Muğla	3.664	59	Muğla	7.714
60	Sivas	5.726	60	Bingöl	0	60	Bitlis	0	60	Van	358	60	Van	358	60	Erzincan	3.196	60	Bartın	7.116
61	Erzincan	3.941	61	Bitlis	0	61	Gümüşhane	0	61	Kars	321	61	Kars	321	61	Bitlis	1.559	61	Aksaray	5.778
62	Aksaray	2.769	62	Gümüşhane	0	62	Hakkari	0	62	Hakkari	0	62	Ağrı	0	62	Diyarbakır	1.282	62	Diyarbakır	4.266
63	Diyarbakır	2.663	63	Hakkari	0	63	Mardin	0	63	Gümüşhane	0	63	Artvin	0	63	Sinop	1.149	63	Sinop	3.622
64	Kırıkkale	2.040	64	Mardin	0	64	Muş	0	64	Hakkari	0	64	Bingöl	0	64	Batman	391	64	Kırıkkale	3.525
65	Kars	2.039	65	Muş	0	65	Siirt	0	65	Muş	0	65	Bitlis	0	65	Van	369	65	Van	2.313

EK-12 : İmalat Sanayinde Katma Değer (TL) (Özel) (devam)
1980=100 deflatörü ile reel hale getirilmiştir.

1980-2001 ort.			1980		1982		1985		1990		1995		2001				
	İl Başına Ort.Katma Değer	172.260	İl Başına Ort.Katma Değer	72.767	İl Başına Ort.Katma Değer	87.736	İl Başına Ort.Katma Değer	105.489	İl Başına Ort.Katma Değer	150.982	İl Başına Ort.Katma Değer	215.260	İl Başına Ort.Katma Değer	267.701			
66	Van	1.270	66	Siirt	0	66	Tunceli	0	66	Hakkari	0	66	Bayburt	221	66	Erzincan	1.856
67	Artvin	781	67	Tunceli	0	67	Tokat	-1.667	67	Mardin	0	67	Ağrı	0	67	Ağrı	0
68	Ağrı	413							68	Muş	0	68	Artvin	0	68	Artvin	0
69	Bayburt	133							69	Siirt	0	69	Bingöl	0	69	Bingöl	0
70	Batman	100							70	Tunceli	0	70	Gümüşhane	0	70	Bitlis	0
71	Bitlis	82							71	Bayburt	0	71	Hakkari	0	71	Gümüşhane	0
72	Gümüşhane	36							72	Batman	0	72	Kars	0	72	Hakkari	0
73	Muş	8							73	Şırnak	0	73	Muş	0	73	Muş	0
74	Bingöl	0							74			74	Siirt	0	74	Siirt	0
75	Hakkari	0							75			75	Tunceli	0	75	Tunceli	0
76	Siirt	0							76			76	Şırnak	0	76	Bayburt	0
77	Tunceli	0							77			77	Ardahan	0	77	Batman	0
78	Şırnak	0							78			78	İğdır	0	78	Şırnak	0
79	Ardahan	0							79			79	Kilis	0	79	Ardahan	0
80	İğdır	0													80	İğdır	0
81	Kilis	0													81	Kilis	0

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları)

Birincil Mallar (A)

Ülke Grupları	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ABD	24.897	105.475	37.635	53.159	-205.520	-11.571	-148.667	-298.475	-350.290	-624.452	-703.692	-466.785	-609.957
Japonya	35.572	34.239	39.011	35.213	32.955	39.244	50.501	53.213	80.277	113.026	85.866	87.765	75.344
İngiltere	22.812	31.531	40.475	44.414	22.842	46.910	39.567	596	38.542	17.605	62.221	37.140	39.689
Almanya	327.918	283.190	207.553	226.351	225.614	254.011	326.809	289.170	366.525	313.274	384.001	397.466	267.012
D. Almanya	21.065	5.570	22.846	912	3.661	3.711	1.569	-9.778	24.362	10.808	1.790	0	0
EU (10)	258.169	371.375	277.781	242.292	223.160	199.503	350.697	388.373	347.079	142.969	-65.729	281.317	170.676
EU (3)	2.950	14.792	11.795	-26.111	-109.089	-22.386	51.386	-33.149	3.076	12.187	4.173	83.114	43.874
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	39.084	68.588	92.769	77.135	4.161	-98.674	-20.261	-102.788	-48.796	-79.000	-95.071	8.828	-84.150
rusya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-8.111
SSCB	140.105	157.289	95.027	62.550	94.712	100.257	43.306	76.149	100.717	162.306	103.324	54.312	0
EU (11)	247.589	95.674	137.815	103.259	53.369	64.890	61.225	-12.916	144.563	82.920	-17.713	20.905	-52.534
Diğer Doğu Avrupa	19.407	9.296	12.602	2.892	1.708	10.427	-3.044	-58.709	-42.710	-51.931	-5.410	-4.436	51.139
Çin	2.013	17.097	13.333	9.845	19.441	12.158	5.963	-50.493	3.396	13.748	-4.127	-1.520	-277
Hindistan	3.148	14.970	8.432	11.043	10.718	18.154	-1.397	19.637	133.087	18.067	4.311	-23.773	-10.431
Güney Doğu Asya	26.924	23.944	-4.474	-518	3.773	-5.565	-1.373	9.390	29.118	10.361	-3.467	31.048	10.327
Asya	-16.567	-20.072	-28.481	-46.849	-72.094	-75.956	-87.429	-83.596	-90.984	-122.010	-126.106	-140.954	-143.739
Diğer Asya	-12.921	-1.544	24.860	15.903	509	10.214	13.089	34.449	61.260	44.470	26.290	27.322	34.546
Orta doğu	310.516	745.505	1.092.249	1.042.145	1.158.795	861.928	741.475	693.258	739.247	622.535	457.479	668.181	629.926
Latin Amerika	-53.311	-43.572	-23.594	-48.654	-52.174	-142.056	-159.953	-133.881	-140.677	-177.509	-326.054	-186.198	-224.926
Afrika	49.370	142.826	157.881	169.332	74.125	48.670	104.238	50.378	123.365	-20.527	41.220	210.969	216.023
Diğer Dünya	-506	-9.012	-928	-1.226	6.638	7.683	2.336	-6.155	21.264	12.283	29.004	23.754	49.318
Toplam	1.448.236	2.047.161	2.214.587	1.973.085	1.497.306	1.321.554	1.370.037	824.672	1.542.423	501.131	-147.691	1.108.458	453.750

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)**Birincil Mallar (A)**

Ülke Grupları	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ABD	-632.020	-175.787	-709.194	-622.730	-671.661	-564.491	-359.950	-705.056	-550.257	-748.914	-1.007.024	-941.274
Japonya	80.021	70.848	93.722	77.419	84.822	53.652	50.939	76.425	59.042	57.491	69.704	81.888
İngiltere	53.292	36.999	-66.700	-112.566	-58.593	6.476	105.728	8.161	48.010	-24.352	-148.747	7.995
Almanya	159.494	313.519	73.253	235.575	501.439	445.937	432.823	310.563	408.442	262.527	285.708	414.816
D. Almanya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (10)	-44.139	256.431	-60.943	-201.303	7.632	323.065	451.924	192.128	491.237	123.285	13.759	347.379
EU (3)	-705	33.753	-8.858	-109.570	-201.288	-64.790	-20.422	-116.512	-19.246	-78.355	-41.527	-43.783
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-132.217	-135.090	-245.166	-345.993	-427.095	-271.124	-51.612	-151.628	-73.707	-186.472	-157.706	-196.454
rusya	-55.024	21.543	-122.155	-64.755	-137.575	-361.724	-460.448	-541.899	-221.917	-383.463	-593.431	-1.298.475
SSCB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (11)	-62.972	-41.350	-201.005	-183.625	-94.986	-67.624	-102.468	-172.973	4.058	-176.592	-306.114	-651.752
Diğer Doğu Avrupa	38.318	-28.351	-87.086	-36.071	-28.338	-191.529	-283.113	-442.166	-169.687	-426.144	-577.006	-980.040
Çin	-15.277	-4.921	17.618	12.544	-24.243	-17.029	-22.758	-30.557	30.538	21.639	43.936	41.354
Hindistan	-19.909	-7.811	-24.712	-32.782	-14.957	7.630	64.826	-25.937	-654	-18.640	-12.063	199
Güney Doğu Asya	4.135	19.680	18.024	14.839	13.582	-25.559	13.617	-14.207	21.806	-30.978	-13.494	-10.832
Asya	-188.431	-159.360	-294.525	-211.168	-266.262	-212.828	-144.005	-217.467	-162.258	-234.431	-332.104	-443.352
Diğer Asya	17.882	33.084	25.345	30.021	522	37.325	88.229	10.674	-6.692	8.830	25.550	-3.343
Orta doğu	608.681	710.096	515.712	504.861	354.714	366.732	376.963	283.693	445.624	373.498	550.968	482.017
Latin Amerika	-255.174	-139.063	-388.206	-422.239	-516.180	-383.818	-276.111	-349.971	-235.692	-325.851	-611.471	-712.768
Afrika	63.702	129.513	95.130	67.630	32.597	102.236	-10.151	10.788	83.651	-25.911	-70.390	-97.930
Diğer Dünya	38.774	39.428	60.111	35.592	440.319	245.093	176.315	256.415	389.312	217.260	227.295	134.148
Toplam	-341.570	973.159	-1.309.634	-1.364.323	-1.005.553	-572.367	30.324	-1.619.526	541.610	-1.595.570	-2.654.157	-3.870.207

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat (B)

Ülke Grupları	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ABD	-18.601	-30.195	-34.466	-13.155	62.454	89.073	164.707	237.922	210.652	321.591	326.194	269.171	367.789
Japonya	228	-423	-726	-3.219	-8.721	-4.234	-2.926	1.645	8.638	36.959	29.431	14.153	8.192
İngiltere	8.119	31.091	82.584	119.761	150.279	269.355	116.188	222.741	284.772	313.328	355.739	320.158	456.809
Almanya	155.737	235.938	370.378	487.490	887.282	841.751	843.658	1.316.459	1.390.574	1.409.241	1.859.091	2.075.235	2.286.163
D. Almanya	67	16	324	-55	-89	70	984	3.084	2.836	7.070	7.783	0	0
EU (10)	100.162	154.590	218.889	301.850	394.220	364.723	442.624	740.257	823.006	919.868	985.481	959.065	1.039.672
EU (3)	-1.072	-953	2.395	-909	-4.477	1.583	-3.863	-19.597	-3.870	23.563	45.797	67.215	108.462
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	17.017	56.394	106.405	92.868	201.070	41.911	66.100	120.174	100.576	114.422	131.588	119.812	109.299
rusya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	52.171
SSCB	11.407	25.471	20.828	5.785	-3.540	19.947	12.694	6.231	3.614	158.629	23.604	30.369	0
EU (11)	3.794	-6.827	-7.664	2.283	1.560	2.433	-423	-12.771	-6.572	34.984	28.131	72.421	130.410
Diğer Doğu Avrupa	-8.555	7.594	-4.577	5.562	668	5.299	547	-3.655	5.315	18.069	43.627	18.435	57.932
Çin	0	-154	-238	-397	-224	17.726	9.325	-12.476	-17.042	-9.791	-35.687	-41.969	-46.816
Hindistan	-3.020	-3.086	-1.346	-1.991	-1.001	-2.919	-2.282	-5.024	-4.495	-4.137	-10.673	-12.370	-30.856
Güney Doğu Asya	-53	-1.546	-5.080	-2.200	-2.814	-5.702	-11.611	-14.753	-13.839	-21.665	-82.681	-85.421	-88.192
Asya	2	0	-353	4	92	-239	-354	358	-200	644	6.335	2.741	-13.229
Diğer Asya	-1.933	-10.439	-7.000	-1.759	-9.935	-7.484	-7.878	-7.768	-9.873	-4.307	-82.758	-72.336	-54.867
Orta doğu	95.383	348.322	417.199	439.202	495.105	623.698	381.705	496.519	452.960	315.360	286.806	323.360	458.759
Latin Amerika	-3	61	-569	341	-3.778	-2.354	-3.340	-2.658	-11.705	-7.325	-9.069	-10.018	5.501
Afrika	20.409	229.056	185.258	105.217	130.584	115.965	100.748	104.840	135.862	111.087	94.570	144.248	124.402
Diğer Dünya	432	2.066	1.950	1.197	9.392	7.610	13.739	14.792	16.586	26.239	31.656	38.917	49.627
Toplam	379.519	1.036.975	1.344.192	1.537.874	2.298.127	2.378.211	2.120.343	3.186.317	3.367.794	3.763.828	4.034.962	4.233.185	5.021.229

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat (B)

Ülke Grupları	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ABD	455.442	731.883	684.326	607.474	741.161	932.634	1.114.134	1.479.317	1.500.799	1.815.823	1.950.565	2.057.149
Japonya	2.923	7.290	-7.177	-1.406	-13.020	-22.084	-18.390	-14.262	631	-10.336	-11.856	-16.270
İngiltere	437.525	428.074	506.071	522.494	617.965	704.307	811.737	999.523	1.178.561	1.519.362	1.748.097	2.154.427
Almanya	2.268.500	2.310.733	2.954.833	2.738.643	2.603.929	2.732.777	2.603.888	2.548.218	2.567.753	2.684.601	3.374.205	3.447.037
D. Almanya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (10)	650.291	1.030.638	991.112	545.724	601.613	929.631	1.137.470	964.730	1.472.376	1.531.564	2.115.548	2.297.197
EU (3)	34.459	58.875	60.275	71.339	69.231	134.855	264.760	231.561	355.405	344.621	545.592	775.176
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	113.335	121.449	98.713	146.358	195.614	181.856	146.712	149.284	149.291	152.767	193.005	222.279
rusya	85.856	260.182	410.629	506.782	976.961	527.771	144.987	72.335	151.319	234.605	345.522	454.233
SSCB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (11)	218.985	302.287	496.379	413.197	551.288	597.049	375.235	271.531	367.844	455.446	609.759	768.532
Diğer Doğu Avrupa	103.401	166.295	236.723	216.127	355.940	320.579	273.552	252.118	284.450	327.576	436.083	565.336
Çin	-101.321	-126.624	-286.946	-200.366	-235.589	-256.026	-255.091	-341.343	-256.394	-339.151	-621.723	-1.083.055
Hindistan	-68.404	-31.765	-108.226	-102.372	-129.746	-112.852	-84.710	-141.596	-114.445	-209.003	-275.379	-348.027
Güney Doğu Asya	-178.057	-134.117	-218.344	-247.318	-303.051	-366.666	-245.832	-270.311	-184.366	-268.428	-333.881	-408.339
Asya	-44.543	-5.494	-42.934	-82.143	-86.143	-149.291	-104.046	-135.546	-113.875	-241.578	-330.241	-524.889
Diğer Asya	-128.096	-41.999	-161.715	-102.754	-66.248	-84.762	-49.616	-98.916	-113.489	-147.894	-232.461	-328.801
Orta doğu	447.332	514.512	515.306	556.026	637.144	561.544	582.840	652.286	717.315	725.053	1.013.376	1.414.077
Latin Amerika	-8.424	5.351	-9.625	-3.915	20.049	17.747	21.522	30.499	44.434	18.507	4.468	-8.127
Afrika	120.076	131.477	163.497	195.620	304.559	642.049	624.639	367.973	332.700	419.246	479.326	586.433
Diğer Dünya	42.340	42.481	76.717	89.264	155.404	240.399	160.710	272.732	406.841	469.525	708.404	943.193
Toplam	4.451.620	5.771.527	6.359.613	5.868.776	6.997.060	7.531.515	7.504.503	7.290.133	8.747.149	9.482.305	11.718.409	12.967.560

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat (C)

Ülke Grupları	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ABD	-8.736	-4.907	-23.593	-9.721	17.380	14.415	37.193	97.583	93.097	47.633	87.558	45.718	23.233
Japonya	-37.016	-46.408	-97.853	-91.487	-58.435	-41.635	-35.225	-39.047	71.180	19.011	-16.969	-45.200	-112.834
İngiltere	-18.621	-39.898	-49.272	-49.644	-30.858	-1.462	-20.827	-53.895	-17.953	-38.881	-73.412	-98.531	-96.084
Almanya	-123.936	-156.156	-137.705	-97.428	-104.083	-116.146	-134.902	-156.037	-190.132	-228.293	-234.684	-168.029	-212.515
D. Almanya	-2.763	-2.351	-3.556	-10.783	-4.703	-6.780	-4.091	-25.161	-2.290	-4.007	-3.472	0	0
EU (10)	-74.768	-135.826	-90.331	-161.469	-235.777	-277.928	-283.279	-371.585	-332.096	-303.103	-275.104	-478.016	-475.222
EU (3)	-8.206	-21.549	-18.283	-45.724	-101.496	-172.077	-62.751	-54.289	-26.742	-15.065	-10.145	-31.173	-40.242
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-60.710	-53.698	-69.762	-49.271	-13.308	-22.181	-18.598	-17.039	-11.724	-74.225	46.064	710	-11.082
rusya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-88.197
SSCB	-33.258	-21.293	-33.474	-47.102	-48.911	-22.960	-18.499	-24.728	-11.828	39.136	24.832	28.205	0
EU (11)	-56.049	-113.292	-83.762	-114.683	-110.730	-108.038	-45.566	-57.798	-90.336	-147.963	-105.959	-174.308	-133.093
Diğer Doğu Avrupa	-500	-1.120	-2.078	-1.946	-20.559	-38.528	-13.896	-60.159	-78.647	-186.225	-120.477	-46.292	-62.317
Çin	-19	-10	-60	900	4.427	-1.197	86.945	46.646	108.045	34.024	-2.982	-11.557	106.356
Hindistan	-1.088	-112	-266	-357	-31	-379	19.042	12.742	-440	-1.120	-2.332	6.279	-13.124
Güney Doğu Asya	-39	-24	-11.366	-2.493	-3.242	-2.582	-3.216	10.014	155.552	160.717	190.172	367.327	463.307
Asya	57	29	25	31	64	-5.968	169	6.179	1.294	5.329	27.836	18.880	70.485
Diğer Asya	-52	-3.539	34	14	-1.853	-279	1.379	1.599	4.071	1.635	23.084	3.065	11.808
Orta doğu	12.482	47.948	299.160	375.176	466.283	886.549	431.858	483.092	509.091	443.023	403.064	377.733	363.410
Latin Amerika	-1.971	-1.851	-4.427	-31.886	-49.927	-47.533	-67.836	-121.215	-110.777	-190.742	-108.897	-129.148	-89.975
Afrika	-2.464	44.336	35.654	4.824	19.810	-76.516	-20.453	-73.778	88.469	62.841	113.116	79.609	84.432
Diğer Dünya	0	-8.036	20	112	1.056	5.282	9.050	11.267	15.715	15.822	25.755	14.693	14.042
Toplam	-417.658	-517.758	-290.894	-332.935	-274.892	-35.942	-143.502	-385.609	173.549	-360.453	-12.951	-240.033	-197.612

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat (C)

Ülke Grupları	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ABD	49.284	192.046	146.452	108.082	221.607	163.140	103.590	201.219	190.408	363.467	275.264	1.039.920
Japonya	-196.347	-82.476	-233.193	-150.767	-130.876	-50.011	-114.992	-106.860	-436.488	-169.102	-101.424	-123.218
İngiltere	-102.871	-14.593	-15.236	-89.950	-55.960	-13.312	80.129	31.077	6.314	74.614	114.552	260.937
Almanya	-268.803	-168.881	-252.114	-462.678	-369.340	-312.915	-251.220	-371.285	-409.565	-495.914	-483.174	-612.298
D. Almanya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (10)	-888.672	-445.606	-620.545	-786.638	-738.461	-513.864	-262.679	-274.887	-83.181	-319.431	-424.910	-226.197
EU (3)	-54.466	-14.789	-28.899	-174.505	-6.469	66.481	170.156	96.298	267.973	216.293	454.154	746.462
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-7.812	-27.743	-73.664	-176.668	-56.307	-80.601	-4.159	-6.205	-24.664	52.548	24.484	58.441
rusya	-279.579	-136.761	-308.623	-268.364	-372.681	-327.423	-299.439	-525.412	-54.497	-64.910	-484.859	-1.089.009
SSCB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (11)	-131.051	-45.204	-113.774	-51.796	-87.871	-97.087	-96.965	-193.180	-112.595	-208.488	-270.702	-373.029
Diğer Doğu Avrupa	-362.084	-314.166	-506.484	-304.937	-479.548	-461.656	-209.229	-357.230	-152.850	-291.976	-337.751	-991.566
Çin	466.810	304.870	-18.083	-7.549	-38.632	-64.842	-72.692	-67.883	28.541	33.905	124.362	-178.037
Hindistan	-9.990	17.919	-1.423	2.511	-7.215	-7.326	-10.414	-40.446	-20.428	-14.410	-25.821	-31.892
Güney Doğu Asya	507.037	553.659	323.510	350.019	492.919	96.840	61.333	42.966	-54.398	242.123	35.292	25.725
Asya	64.979	129.793	151.912	139.837	125.048	6.059	2.090	-5.623	-80.648	823	60.897	65.470
Diğer Asya	29.481	13.488	34.225	49.659	42.172	6.172	17.285	9.205	11.245	19.324	25.127	98.300
Orta doğu	393.027	404.750	552.388	485.601	547.346	428.472	439.135	379.932	686.005	675.141	1.147.480	1.914.176
Latin Amerika	-128.413	-81.042	-87.244	-113.066	-23.816	-26.071	43.169	19.285	110.559	59.536	14.383	91.697
Afrika	68.719	165.149	228.479	282.330	178.140	369.384	285.508	211.159	344.839	330.032	562.889	796.627
Diğer Dünya	25.848	24.193	34.846	68.320	28.772	83.383	76.276	112.026	204.122	212.102	160.911	216.155
Toplam	-824.902	474.606	-787.470	-1.100.559	-731.173	-735.177	-43.117	-845.844	420.691	715.678	871.153	1.688.664

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat (D)

Ülke Grupları	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ABD	-73.973	-122.216	-172.723	-170.713	-194.459	-368.500	-293.191	-207.482	-281.015	-199.253	-260.929	-294.223	-279.346
Japonya	-55.238	-138.693	-222.149	-177.265	-186.689	-232.454	-336.009	-523.683	-294.278	-263.594	-634.640	-571.669	-635.900
İngiltere	-145.540	-209.771	-213.759	-208.489	-199.365	-129.192	-176.324	-115.025	-270.918	-186.966	-331.053	-279.008	-355.451
Almanya	-364.564	-407.571	-496.013	-554.356	-570.418	-579.499	-880.834	-793.288	-874.502	-877.815	-1.632.078	-1.370.280	-1.459.682
D. Almanya	-12.889	-9.702	-13.635	-8.996	-7.969	-4.701	-4.402	-7.265	-5.342	-7.705	-13.615	0	0
EU (10)	-469.763	-524.816	-563.886	-503.993	-537.599	-502.289	-755.702	-761.074	-804.779	-670.461	-1.510.349	-1.787.557	-1.878.098
EU (3)	-2.773	-11.895	-7.033	-7.164	-11.678	-18.428	-20.630	-23.957	-18.165	-31.659	-49.737	-41.597	-36.190
Diğer Gelişmiş Ekon.	-53.549	-157.858	-103.423	-117.372	-79.356	-102.124	-131.704	-12.461	-92.371	-205.526	-287.181	-253.001	-319.999
rusya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-30.653
SSCB	-19.341	-33.507	-36.819	-17.107	-96.751	-5.875	-156.197	-10.766	-32.483	5.389	-13.227	23.649	0
EU (11)	-108.540	-145.127	-79.870	-159.129	-246.109	-47.844	-170.825	-61.714	-84.705	-138.396	-186.445	-131.479	-85.785
Diğer Doğu Avrupa	-3.722	-5.432	-4.431	-5.795	-9.184	-28.604	-46.712	-13.744	-7.502	-6.386	-16.789	-6.651	17.132
Çin	-69	-592	-1.301	-2.034	-1.944	-795	-1.464	-3.844	-3.349	-3.598	-8.123	-12.559	-20.178
Hindistan	-77	679	-113	-269	-138	-1.197	-2.456	-4.798	-391	-690	-11.356	-6.302	-1.197
Güney Doğu Asya	-1.563	-3.196	-4.301	-8.347	-9.983	-7.807	-14.993	-30.608	-34.686	-39.708	-106.802	-145.311	-154.137
Asya	-21	-25	2	-48	-211	-166	-440	-947	-820	-70	-2.586	2.389	-1.619
Diğer Asya	3.212	74	949	3.228	4.933	1.756	4.310	5.739	11.714	13.498	3.894	11.022	11.873
Orta doğu	54.045	135.455	175.073	193.965	188.276	315.600	196.144	330.863	284.622	104.304	98.292	121.482	150.153
Latin Amerika	-1.996	-1.054	-325	-2.056	-3.257	-1.106	-3.586	-5.999	-5.456	-5.734	-22.119	-9.388	-10.601
Afrika	6.833	67.480	76.344	45.087	57.595	46.162	49.196	47.903	95.929	95.870	73.787	91.607	114.570
Diğer Dünya	81	150	273	454	8.183	7.065	14.425	17.998	25.111	19.906	27.646	16.517	33.198
Toplam	-1.249.448	-1.567.617	-1.667.141	-1.700.400	-1.896.121	-1.659.997	-2.731.394	-2.174.151	-2.393.385	-2.398.595	-4.883.410	-4.642.360	-4.941.911

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat (D)

Ülke Grupları	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ABD	-475.676	-355.540	-355.030	-691.460	-798.211	-720.042	-436.707	-332.239	-657.955	-354.114	-364.412	-439.661
Japonya	-1.039.331	-566.160	-796.508	-890.309	-1.531.098	-1.593.156	-867.022	-1.039.399	-501.058	-841.057	-1.242.109	-1.731.684
İngiltere	-494.167	-296.729	-458.581	-810.114	-964.378	-750.879	-392.056	-554.043	-118.531	-324.119	-515.969	-508.040
Almanya	-1.916.062	-1.217.874	-1.867.631	-3.384.817	-3.652.039	-3.100.752	-1.685.539	-2.743.573	-1.256.805	-1.938.676	-3.064.570	-4.121.211
D. Almanya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (10)	-2.347.173	-1.575.955	-2.285.719	-3.431.002	-3.961.285	-4.028.043	-2.991.838	-4.051.836	-1.541.830	-2.163.961	-3.050.235	-3.930.660
EU (3)	-109.166	-54.534	-74.787	-195.115	-450.191	-414.323	-338.852	-638.477	-91.762	-138.291	-122.262	-807.284
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-343.239	-186.205	-386.659	-492.573	-554.978	-441.018	-204.204	-299.942	-184.318	-411.238	-383.430	-266.299
rusya	-31.777	114.445	149.924	258.846	245.841	112.805	38.091	44.992	121.602	178.589	291.358	427.777
SSCB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (11)	-239.392	-66.559	-1.814	-52.845	-89.611	-87.682	-19.583	-84.360	104.986	169.853	338.848	-102.735
Diğer Doğu Avrupa	128.790	146.529	138.475	179.537	272.095	266.213	190.486	195.542	225.519	282.415	504.267	649.441
Çin	-21.683	-16.948	-31.421	-58.535	-105.916	-108.912	-133.668	-242.210	-180.788	-234.181	-554.786	-986.585
Hindistan	-9.071	-6.773	-637	-12.299	-14.577	-9.583	2.587	-35.066	-8.073	-13.902	-41.079	-65.719
Güney Doğu Asya	-356.997	-139.747	-287.953	-522.112	-774.623	-670.940	-483.975	-751.259	-282.418	-457.774	-858.205	-2.052.565
Asya	-7.572	-4.104	448	18.785	19.479	-46.157	-101.631	-116.061	-57.456	-43.247	-104.484	-191.132
Diğer Asya	15.039	26.887	45.318	59.698	50.680	44.720	36.227	25.631	28.469	42.806	57.376	83.463
Orta doğu	157.005	162.351	159.730	191.403	154.884	192.170	159.139	99.759	125.697	443.878	933.186	1.323.643
Latin Amerika	-17.336	17.346	5.288	-6.288	1.610	-84.623	-32.638	-26.705	21.391	23.080	-16.810	15.077
Afrika	139.119	157.493	247.157	233.072	279.656	287.733	335.819	327.027	374.416	434.509	483.413	735.394
Diğer Dünya	39.143	30.798	69.544	73.119	90.113	258.857	290.906	352.097	394.443	531.739	506.904	682.932
Toplam	-6.929.544	-3.831.279	-5.730.857	-9.533.010	-11.782.550	-10.893.614	-6.634.456	-9.870.120	-3.484.471	-4.813.693	-7.202.999	-11.285.848

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat (E)

Ülke Grupları	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ABD	-181.879	-228.337	-270.773	-230.185	-295.387	-272.823	-256.651	-368.094	-353.792	-530.143	-623.861	-707.415	-1.047.326
Japonya	-19.754	-18.469	-31.354	-72.807	-131.806	-212.883	-266.489	-205.096	-204.040	-186.154	-312.109	-332.447	-266.078
İngiltere	-74.081	-93.271	-96.899	-95.847	-120.215	-109.683	-136.765	-203.004	-194.841	-199.379	-263.346	-379.178	-395.639
Almanya	-215.169	-239.033	-228.787	-268.544	-318.624	-382.143	-456.947	-560.326	-576.037	-611.515	-777.695	-724.273	-943.100
D. Almanya	-1.831	-5.803	-3.903	-6.874	-4.468	-2.245	-2.311	-3.701	-2.973	-7.404	-3.657	0	0
EU (10)	-344.263	-353.911	-327.389	-371.838	-442.703	-667.850	-735.282	-805.536	-970.033	-772.527	-1.072.560	-1.111.465	-1.157.899
EU (3)	-25.738	-24.888	-19.715	-36.700	-74.819	-70.494	-59.041	-61.746	-65.901	-56.047	-76.820	-71.320	-35.964
Diğer Gelişmiş Ekon.	-225.703	-280.682	-134.881	-108.379	-165.487	-122.865	-180.884	-238.714	-313.923	-205.345	-244.149	-268.991	-305.221
rusya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-94.721
SSCB	-31.448	-41.503	-9.686	-69.649	-81.053	-65.701	-15.661	-67.533	-39.461	102.647	-77.129	-91.242	0
EU (11)	-94.050	-74.987	-68.982	-126.603	-102.613	-86.499	-87.170	-135.646	-122.894	-111.624	-113.893	-136.322	-164.957
Diğer Doğu Avrupa	-42.689	-25.934	-5.577	-10.469	-17.729	-28.619	-29.024	-32.912	-41.468	-58.322	-11.481	-4.981	-16.767
Çin	-118	-111	3.006	4.204	10.767	-4.073	-2.970	35.577	60.534	-8.309	-17.115	-17.470	-19.363
Hindistan	-59	315	115	526	55	1.574	2.685	7.363	18.372	10.264	2.145	-3.405	-1.997
Güney Doğu Asya	-19.087	-10.135	-4.078	-7.987	-15.424	-36.209	-68.199	-82.564	-69.795	-132.794	-330.489	-381.299	-369.865
Asya	-118	9	12.489	1.520	-1.438	-2.643	-1.210	-1.922	4.103	6.604	7.167	-9.401	-18.420
Diğer Asya	1.187	1.318	12.653	1.930	3.718	8.998	1.998	9.704	25.168	10.099	10.680	22.270	13.762
Orta doğu	-1.583	33.174	70.952	69.806	72.619	136.633	141.384	289.144	345.777	192.932	106.264	86.106	90.946
Latin Amerika	-98	-10.089	-14.905	-13.995	-18.322	-10.615	-10.431	-8.515	-25.475	-13.283	-27.999	-29.567	-28.165
Afrika	-21.352	-39.534	-71.550	-118.369	-178.056	-93.773	-80.124	-81.522	-95.659	-46.877	-45.511	-53.616	-8.940
Diğer Dünya	101	-159	9.400	-1.235	2.680	6.400	10.513	7.139	15.934	14.383	19.266	19.779	21.119
Toplam	-1.297.733	-1.412.029	-1.179.863	-1.461.498	-1.878.305	-2.015.513	-2.232.580	-2.507.904	-2.606.404	-2.602.793	-3.852.293	-4.194.237	-4.748.594

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat (E)

Ülke Grupları	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ABD	-1.528.433	-1.076.922	-1.800.924	-1.065.281	-1.671.472	-1.564.726	-1.101.116	-1.422.694	-632.254	-901.469	-698.341	-1.766.871
Japonya	-286.929	-203.071	-256.429	-267.061	-284.120	-298.199	-296.721	-358.037	-289.255	-345.174	-459.786	-663.933
İngiltere	-571.249	-398.473	-631.145	-715.359	-689.486	-750.122	-896.465	-1.079.757	-657.575	-497.670	-594.841	-427.683
Almanya	-1.038.554	-902.646	-1.364.473	-1.639.659	-1.743.239	-1.527.374	-1.428.204	-1.665.994	-1.202.320	-1.544.346	-1.868.497	-2.687.844
D. Almanya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (10)	-1.709.192	-1.493.843	-2.334.747	-2.936.081	-3.270.714	-3.583.263	-4.041.851	-4.747.690	-2.809.213	-3.157.815	-3.746.488	-5.036.107
EU (3)	-109.882	-91.789	-166.495	-302.591	-334.757	-255.113	-290.088	-256.954	-145.709	-223.727	-367.142	-468.011
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-297.722	-226.207	-362.238	-414.986	-468.035	-440.387	-420.041	-463.757	-376.213	-474.609	-558.910	-732.555
rusya	-138.138	-43.787	-192.528	26.032	65.298	8.851	-72.243	-100.384	11.703	-5.282	-16.301	-153.778
SSCB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (11)	-114.553	-55.756	-163.852	-142.901	-184.561	-161.965	-163.981	-389.302	-317.420	-594.548	-885.467	-1.334.370
Diğer Doğu Avrupa	-27.486	-47.262	-85.292	20.816	64.606	61.515	48.283	72.693	97.126	89.063	74.362	-15.081
Çin	-52.058	-39.317	-116.308	-199.299	-258.949	-252.811	-298.750	-473.398	-257.251	-458.711	-913.364	-1.565.970
Hindistan	-7.600	-3.679	-32.566	-48.288	-72.429	-79.061	-91.816	-138.417	-131.396	-228.268	-286.401	-448.247
Güney Doğu Asya	-383.077	-171.866	-351.086	-444.924	-506.464	-505.408	-414.335	-588.001	-397.337	-534.995	-726.390	-1.091.539
Asya	-35.583	-17.989	-39.806	-42.440	-97.687	-115.488	-117.641	-173.307	-108.021	-68.369	-71.207	-482.910
Diğer Asya	9.343	9.394	13.237	6.359	8.346	12.872	8.122	12.458	10.864	16.955	20.529	22.879
Orta doğu	74.410	27.925	-40.245	-29.810	-38.427	-134.613	-15.594	-149.519	-7.913	-151.440	-103.658	-179.228
Latin Amerika	-44.887	-28.799	-79.965	-70.357	-44.160	-54.665	-34.178	-37.834	-24.843	-79.861	-183.623	-243.595
Afrika	-50.630	-29.754	-26.632	-82.628	-27.063	-5.654	1.214	-37.350	11.355	-8.800	-66.637	-82.400
Diğer Dünya	23.857	21.515	33.911	32.386	72.358	82.939	-14.407	-19.431	140.949	154.309	43.205	106.793
Toplam	-6.288.364	-4.772.325	-7.997.582	-8.316.071	-9.480.956	-9.562.671	-9.639.813	-12.016.675	-7.084.723	-9.014.758	-11.408.958	-17.250.449

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Sınıflandırılmamış Ürünler (F)

Ülke Grupları	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ABD	-243	-1.505	-1.326	-2.820	-1.742	-3.510	-2.771	-5.380	-8.194	-12.931	-21.060	-50.346	-58.621
Japonya	-53	-175	-760	-2.255	-4.743	-7.989	-11.572	-9.169	-11.397	-14.183	-28.218	-15.843	-16.735
İngiltere	-1.035	-996	-3.227	-116	-4.383	-3.540	-3.340	-3.152	-7.627	-9.294	-12.024	-16.982	-19.054
Almanya	-1.256	-452	-3.282	-3.035	2.765	16.875	-12.275	-6.121	-9.735	-11.907	-11.912	-10.693	-4.712
D. Almanya	-111	-156	-27	-36	-16	-31	122	-181	-768	-139	-360	0	0
EU (10)	-840	-5.621	-3.776	-3.166	15.848	12.497	-2.509	15.660	-5.724	-4.849	-35.087	-118.118	-65.117
EU (3)	-76	56	-160	-236	-328	222	1.261	870	942	3.626	5.568	5.897	5.726
Diğer Gelişmiş Ekon.	-822	-824	-1.198	-459	-681	-418	-1.037	-1.940	-1.239	-2.423	-6.001	-6.699	-5.080
rusya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	93
SSCB	-6	145	-175	-155	-130	-24	2	-4	143	472	-810	893	0
EU (11)	-156	0	-83	-72	-391	-711	237	233	-237	-441	1.121	3.555	9.448
Diğer Doğu Avrupa	77	293	64	37	-14	-19	17	-21	68	-44	97	-77	-2.277
Çin	-6	-27	-14	-54	-697	-895	-423	-358	-575	-624	-3.180	-5.472	-6.550
Hindistan	-4	0	-2	0	0	0	-3	-20	29	-18	-58	-174	-413
Güney Doğu Asya	-284	-201	-330	-785	-1.561	-2.049	-2.429	-3.230	-4.104	-9.806	-20.300	-21.349	-24.211
Asya	0	0	0	2	-66	-339	-157	-128	-159	-37	-207	-433	-820
Diğer Asya	-122	-37	51	15	19	43	0	-1	-5	-14	160	34	-649
Orta doğu	1.927	4.238	9.543	5.841	10.569	22.856	15.399	27.259	14.900	8.368	6.592	7.897	6.391
Latin Amerika	0	-20	-5	-175	15	29	-21	-6	-32	-185	-43	271	625
Afrika	344	4.411	58	359	498	867	2.548	9.962	1.818	1.842	2.815	2.104	1.700
Diğer Dünya	10	0	3	2	675	739	1.163	817	1.752	1.240	2.680	4.257	3.903
Toplam	-2.655	-871	-4.647	-7.106	15.634	34.602	-15.788	25.090	-30.144	-51.347	-120.226	-221.279	-176.352

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Sınıflandırılmamış Ürünler (F)

Ülke Grupları	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ABD	-110.761	-76.176	-51.434	10.868	52.713	71.698	94.963	136.570	123.879	149.440	177.837	242.662
Japonya	-18.708	-4.960	-17.895	-19.558	-19.330	-19.920	-19.243	-24.292	-12.152	-22.042	-24.508	-35.280
İngiltere	-25.650	-21.316	-30.757	-38.261	-68.985	-112.101	-41.963	-46.382	-39.543	-52.736	-52.390	-81.078
Almanya	-51.354	-16.190	-12.689	-61.077	-50.831	-35.626	-33.471	-53.402	-32.615	-39.766	-20.341	-32.162
D. Almanya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (10)	-53.101	-29.465	-57.318	-128.787	-153.195	-142.145	-112.555	-290.765	-210.676	-208.644	-182.990	-194.736
EU (3)	1.693	2.696	-1.932	-2.491	-3.145	-3.818	-5.625	-16.519	-5.765	2.166	7.592	23.132
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-17.184	-8.556	-10.572	-5.808	-9.467	-19.387	-9.726	-5.648	-12.595	-7.186	-3.602	571
rusya	-14.713	15.647	21.579	21.028	5.897	7.647	2.234	742	5.539	12.795	32.969	38.431
SSCB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (11)	6.088	1.277	1.444	-303	-9.639	-5.629	7.978	9.333	9.884	32.011	56.411	83.097
Diğer Doğu Avrupa	2.421	3.136	6.915	41.717	17.604	17.652	10.210	8.312	10.063	15.247	25.961	42.645
Çin	-8.948	-8.225	-12.815	-23.102	-40.642	-66.208	-56.666	-62.796	-58.305	-61.663	-112.069	-156.725
Hindistan	-163	-670	-1.217	-803	-1.244	-1.543	-2.979	-3.137	-2.766	-4.962	-6.350	-11.081
Güney Doğu Asya	-28.985	-23.779	-37.011	-45.714	-70.579	-84.850	-35.761	-37.920	-27.594	-21.636	-32.881	-66.270
Asya	-1.636	-2.410	-3.272	-5.354	-6.458	-7.862	-8.657	-9.240	10.665	18.254	-2.221	-28.212
Diğer Asya	-108	599	2.058	-3.706	-1.953	-217	-514	-3.290	-212	-194	-595	-100
Orta doğu	4.986	3.555	5.139	9.944	11.615	8.726	23.044	38.618	73.036	98.708	129.253	173.691
Latin Amerika	501	712	-5.488	783	148	3.105	3.875	6.726	7.488	8.943	10.332	9.961
Afrika	1.661	2.616	4.541	6.993	4.696	3.306	4.699	5.477	9.648	21.508	40.164	50.438
Diğer Dünya	5.705	4.078	2.484	10.799	12.486	2.573	-13.863	-256	6.415	300	11.104	14.948
Toplam	-308.254	-157.430	-198.240	-232.835	-330.311	-384.600	-194.017	-347.871	-145.607	-59.456	53.675	73.934

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)**Diğer (madencilik, petrol, petrol ürünleri, enerji, altın)**

Ülke Grupları	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ABD	-56.453	-39.741	-96.678	-89.961	-88.031	-91.157	-128.257	-108.891	-69.541	-125.838	-118.233	-138.600	-131.287
Japonya	0	-565	-43	-459	-11.419	-4.078	16.467	18.057	4.207	-1.874	-3.784	-2.569	-2.259
İngiltere	-3.932	-4.381	-4.672	-3.719	-2.218	-2.096	-3.215	-3.894	5.052	-8.209	-7.026	-73.152	-21.292
Almanya	-12.175	-12.580	-13.802	-5.560	-15.302	-12.648	-13.399	-15.051	-12.110	-21.547	-19.980	-18.534	-27.204
D. Almanya	0	-66	0	-16	-82	-72	-96	-242	-159	-43	-1.280	0	0
EU (10)	-132.255	-26.061	82.382	154.159	247.496	195.988	97.748	145.591	175.251	101.661	63.573	5.589	74.925
EU (3)	-64.837	17.419	92.998	30.094	52.798	32.727	5.706	-10.994	490	-15.933	-27.398	-3.188	7.817
Diğer Gelişmiş Ekon.	-18.511	-24.321	-1.544	-2.752	-29.046	-11.184	-26.580	-46.146	-112.684	-59.708	-45.610	-57.927	-52.793
rusya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-429.512
SSCB	-79.171	-56.549	-18.344	-83.269	-38.876	-56.323	-77.704	-116.836	-191.914	-388.821	-776.890	-532.190	0
EU (11)	-256.087	-243.013	-7.126	-77.245	-27.867	-21.356	-6.586	-3.156	-10.785	-3.996	-11.695	-11.717	-43.758
Diğer Doğu Avrupa	-6.970	-9.539	-902	-22	-603	-663	169	-446	-1.345	-1.665	-193	69	-22.847
Çin	0	0	0	0	0	-53.431	-72.212	-85.394	-50.221	-33.731	-137.917	-60.839	-38.822
Hindistan	0	0	0	0	6.445	105	136	86	8	0	1.186	97	-59
Güney Doğu Asya	0	0	7.945	-17	-1	-192	-438	-13	-693	-601	-9.162	-716	-79
Asya	0	0	0	0	0	0	-20	-9	0	0	0	15	-48
Diğer Asya	-11.755	-8.392	0	0	-1	0	0	23	18	71	-81	109	83
Orta doğu	-2.352.389	-2.594.754	-2.705.127	-2.596.972	-2.782.348	-2.661.063	-1.486.748	-2.274.987	-2.253.539	-2.006.315	-2.434.604	-2.225.499	-2.377.616
Latin Amerika	-14.365	-18.744	0	-8	-60	46	0	-1.652	-41	-2.817	-14.461	-7.593	-936
Afrika	-805.677	-793.207	-848.013	-840.443	-712.442	-735.038	-330.105	-450.563	-228.844	-472.700	-848.755	-393.745	-528.401
Diğer Dünya	-44.924	-1.807	0	0	16.380	12.152	9.972	18.346	19.644	22.845	31.080	23.103	27.150
Toplam	-3.859.503	-3.816.301	-3.512.926	-3.516.190	-3.385.179	-3.408.281	-2.015.161	-2.936.173	-2.727.207	-3.019.222	-4.361.229	-3.497.286	-3.566.937

EK-13 : Dış Ticaret Dengesi (Bin ABD Doları) (devam)

Diğer (madencilik, petrol, petrol ürünleri, enerji, altın)

Ülke Grupları	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ABD	-122.312	-148.939	-124.352	-223.615	-171.500	-138.617	-58.523	-132.978	-110.146	-67.207	-78.107	-77.079
Japonya	-4.029	-2.517	-2.212	-2.550	-2.668	-3.168	-6.124	-4.646	-4.027	-5.307	-828	-5.673
İngiltere	-7.757	-14.843	2.245	-5.914	-32.412	-28.085	-27.685	-69.500	-156.190	-108.454	-380.625	-179.393
Almanya	-31.974	-29.994	-42.593	-52.659	-57.613	-58.051	-43.743	-42.893	-43.389	-101.145	-191.363	-178.711
D. Almanya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (10)	-53.326	52.966	30.566	-45.619	-118.767	-125.176	-187.416	-298.910	-85.913	-191.173	-577.105	-592.271
EU (3)	-2.822	-17.035	-18.772	-15.653	-42.562	-100.450	-59.372	-162.803	-48.421	-12.960	-37.827	-117.464
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-119.778	-139.323	-103.741	-92.968	-214.004	-125.140	-118.533	-305.237	-729.659	-1.499.529	-2.085.992	-2.394.560
rusya	-604.290	-456.429	-802.978	-890.702	-901.451	-774.931	-1.138.653	-2.193.054	-2.525.314	-2.692.017	-3.658.984	-5.553.131
SSCB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EU (11)	-87.961	-87.492	-73.258	-170.306	-178.068	-111.088	-105.462	-235.622	-226.281	-202.203	-161.681	-166.874
Diğer Doğu Avrupa	-24.027	-1.884	-2.425	-16.983	-28.853	-94.237	-215.280	-306.220	-175.537	-208.599	-373.015	-523.330
Çin	-10.833	-11.863	-24.103	-15.069	-39.111	-41.859	-18.539	-30.532	-32.586	-61.925	-72.027	-155.475
Hindistan	-4.930	144	-12.084	-4.751	102	-169	32	-8.663	-2.740	-2.555	-4.398	-5.315
Güney Doğu Asya	-4.484	2.020	-1.580	-778	-950	-578	-3.104	6.744	16.257	-63.085	3.722	-15.383
Asya	-130	-1.258	11	-7	-63	1	46	-955	-495	-592	-3.016	-11.212
Diğer Asya	113	735	416	-537	308	-157	-1.805	-4.115	668	570	2.435	3.931
Orta doğu	-2.495.676	-2.244.578	-2.263.065	-2.716.360	-1.989.579	-1.177.451	-1.349.777	-2.221.771	-1.965.019	-2.047.596	-2.741.064	-2.961.844
Latin Amerika	244	-2.287	-1.790	-9.165	-22.034	-13.773	-4.682	-9.891	-9.601	-49.297	-106.786	-125.678
Afrika	-299.018	-546.197	-997.789	-1.506.807	-1.688.704	-1.294.265	-1.207.669	-2.190.230	-2.392.747	-2.041.649	-2.523.610	-3.763.397
Diğer Dünya	30.703	26.369	29.706	46.287	-476.236	-243.332	-561.179	-1.106.736	-568.375	-854.492	-473.707	126.592
Toplam	-3.842.288	-3.622.404	-4.407.799	-5.724.155	-5.964.167	-4.330.526	-5.107.470	-9.318.012	-9.059.516	-10.209.215	-13.463.978	-16.696.266

EK-14 : Mal Kategorilerinde Yer Alan STIC Rev 2 Sınıflamaları

Birincil Mallar	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat
001-Canlı hayvanlar	611-İslenmiş deri ve köseleler
011-Hayvanların eti-taze/sogutulmuş/dondurulmuş	612-Baska yerlerde belirtilmeyen diğer islenmiş deri ve kö
012-Diğer et ve yenilen sakatat (tuzlanmış/salamura/kurutulmuş/tü	613-Dabaklanmış, apelenmiş, bütün halinde kürkler
014-Etten, sakatattan/kandan sosisler; kandan müstahzar, konserve	633-Mantardan esya
022-Kesilmiş sütün suyu, süt, krema ve yogurt	634-Kaplama malik ağaçlar, levhalar, kontraplak, sirik, kazık
023-Tereyağı; süt esaslı kati, sivi yağlar	635-Ağaçtan muhafazalar, kutu, kafes sandık, vs. ile insaa
024-Peynir ve lor	641-Kağıt ve karton
025-Kus ve kümes hayvanlarının yumurtaları	642-Liflerden mamul esya
034-Balıklar (canlı, taze, sogutulmuş, dondurulmuş) balık filetolar	651-Tekstil iplikleri
035-Balıklar (kurutulmuş/tuzlanmış/salamura edilmiş/tütsülenmiş)	652-Pamuklu mensucat (dar/özel mensucat hariç)
036-Kabuklu hayvanlar, yumsakçalar (canlı/taze/sogutul./donduru	653-Sentetik veya suni filamentlerden mensucat
037-Hazırlanmış/konserve edilmiş kabuklu hayvanlar, balıklar; ba	654-Pamuk, sentetik ve suni lifler dışında kalan maddeler
041-Makarnalık buğday(durum buğdayı)	655-Örme mensucat
042-Pirinç	656-Kordelalar, etiketler, armalar, tüller
043-Arpa	657-Özel teksitil mensucati ve ilgili ürünler
044-Misir	658-Tekstilden diğer hazır esya ve takımlar
045-Buğday, pirinç, arpa ve misir dışı tahıllar	659-Halılar ve diğer yer kaplamaları
046-Buğday ve mahlut unu, bulgur, ırmık ve pellet	661-Kireç, çimento ve imal edilmemiş diğer inşaat malzem
047-Diğer hububat un, bulgur, ırmık ve pellet.	662-Topraktan inşaat metaryelleri ve atese dayanıklı mader
048-Ekmekçilik ve pastacılık ürünleri	663-Mineral maddelerden mamul esya ve cihazlar
054-Yenilen sebzeler, bazı kök ve yumrular	664-Cam
056-Sebzeler, kökler, hazırlanmış veya konserve edilmiş	665-Camdan imal edilmiş esya
057-Taze/ kuru meyva ve kabuklu yemisler	666-Çanak-çömlek
058-Sebze ve meyve konserveleri	667-İnciler ve kıymetli metal taslar
061-Seker ve bal	821-Mobilya, aksam ve parçaları
062-Kakao içermeyen seker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	831-Sandıklar, bavullar, çantalar ve kilifler
071-Kahve	842-Erkek/erkek çocuklar için örülmemiş giyim esyasi ve
072-Kakao	843-Kadın/kız çocuklar için (örme hariç) giyim esyasi
073-Çikolata ve kakao içeren diğer maddeler	844-İç giyim esyasi ve gömlek (örülmemiş)
074-Çay ve paraguay çayı	845-Örme giyim esyasi
075-Biber ve diğer baharatlar	846-Örme iç giyim esyasi
081-Hayvan gıdası olarak kullanılan maddeler	847-Mendil, sal, kravat, papyon, boyunbağı, eldiven, çorap
091-Margarin, domuz ve kümes hayvanlarının kati yağları	848-Tekstil dışında kalan giyim esyasi, sapka vs.
098-Baska yerde bulunmayan gıda müstahzarları	851-Ayakkabılar ve aksami
111-Alkolsüz içecekler	894-Çocuk arabaları, oyuncaklar, spor malzemeleri
112-Alkollü içecekler	Yoğun İmalat
121-Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	671-Dökme (pik), aynalı demir, granül ve ferro alyajlar (k
122-İslenmiş tütün	672-Demir/çelikten külçe ve ilk şekillerde diğer ürünler
211-Ham deriler (post ve kürk dışında)	673-Demir çelik çubuklar, kösebantlar, filmasınlar
212-Ham postlar	674-Demir/çelikten kaplanmış levhalar
222-Yağlı tohumlar ve meyvaları	675-Demir/çelik çember ve serit (soguk ve sıcak haddelen
223-Diğer yağlı tohum ve meyvalar	676-Demir/çelikten demiryolu malzemesi
232-Dogal kauçuk ve benzer dogal lastikler	677-Demir/çelik tel
233-Diğer kauçuklar	678-Demir/çelikten ince ve kalın borular ve içi bos profille
244-Tabii mantar ve döküntü mantar	679-Demir/çelikten diğer esya
245-Yakmaya mahsus ağaçlar ve odun komürü	691-Demir/çelik ve alüminyum inşaat ve inşaat aksami
246-Kabaca yontulmuş ağaç, yonga, testere talası	692-Depolama ve ulaşım için metal kaplar
247-Yuvarlak ağaçlar	693-Teller
248-Diğer şekillerde işlem görmüş ağaçlar	694-Demir/çelik/bakır civata, somun, tavan halkası, vida, p
251-Odun veya diğer lifli selülozik maddeler, hamurları	695-El aletleri ve makineler için aletler
261-Ipek	696-Bıçakçı esyasi ve sofra takımları
263-Pamuk	697-Adi metallerden ev işlerinde kullanılan esya ve aksam
264-Jüt ve bitki iç kabuklarının dokumaya elverişli diğer lifleri	699-Diğer adi metallerden esya
265-Dokumaya elverişli diğer bitkisel lifler	785-Motosikletler, tekerlekli koltuklar
266-Iplik egirmeye elverişli sentetik lifler	786-Römorklar ve yarı römorklar
267-Diğer suni lifler ve artikları	791-Demiryolu tasitları
268-Yün/yapagi ve diğer hayvan kili	793-Gemiler ve suda yüzen tasitlar
269-Kullanılmı esya	812-Demir, çelik ve seramikten radyatörler (elektrilsiz)

EK-14 : Mal Kategorilerinde Yer Alan STIC Rev 2 Sınıflamaları (devam)

Birincil Mallar (devam)	Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat
271-Hayvansal/bitkisel gübre, tabi kalsiyum fosfat ve diğer tabi po	621-Kauçuk ve kauçuktan esya
273-Tas, tuz ve kum	625-Kauçuktan iç ve dış lastikler (yeni/ eski)
274-Kükürt ve demir piritleri	628-Sertleştirilmemiş vulkanize kauçuktan hijyenik, eczacı
277-Sanayide kullanılan elmas, sünger taşı, zımpara taşı vs.	711-Buhar kazanları, kızgın su kazanları ve aksami
278-Diğer ham mineraller	712-Buhar türbinleri ile aksam ve parçaları
281-Demir cevherleri ve konsantreleri	713-Motor ve aksami
282-Demir-çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	714-Turbopropeller, diğer gaz türbinleri, turbojetler, tepki
286-Uranyum, toryum cevherleri ve konsantreleri	716-Elektrik motorları ve jeneratörler ve aksami
287-Diğer metal cevherleri	718-Su türbinleri, doğrusal hareketli güç motorları
288-Metal külleri, döküntüleri ve hurdaları	721-Tarimsal makineler(traktörler hariç) ve aksami
289-Kıymetli metal cevherleri ve hurdaları	722-Traktörler
291-Baska yerde belirtilmeyen işlenmemiş hayvani ürünler	723-İnşaat mühendisliği ve müteahhitliğine ait alet ve teçh
292-Baska yerde belirtilmeyen işlenmemiş bitkisel ürünler	724-Tekstil, çamaşır yıkama ve kurutma, ütüleme makina
411-Hayvansal katı veya sıvı yağlar	725-Kağıt hamuru, kağıt/karton işleyem makina ve cihazl
423-Bitkisel katı ve sıvı yağlar	726-Matbaacılıkta kullanılan makineler
424-Bitkisel diğer sabit katı ve sıvı yağlar	727-Gıda işleme makineleri
431-İşlenmiş hayvansal ve bitkisel katı veya sıvı yağlar	728-Belirli sanayiler için özel diğer makineler ve cihazlar
681-Gümüş ve platinyum grubu diğer metaller	736-Metal kesme makine ve aletleri
682-Bakır	737-Aletler dışındaki metal işleme makineleri (insat aletle
683-Nikel	741-İsitiçi ve soğutucu ekipmanlar
684-Alüminyum	742-Siviler için pompalar, sıvı elevatorleri
685-Kursun	743-Diğer pompalar, fanlar, santrifujler
686-Çinko	744-Diğer yük arabaları ve kaldırıncılar
687-Kalay	745-Elektrikli olmayan diğer makina, el aletleri
689-Metalurjide kullanılan adı metaller	749-Makinelerin aksesuarı ve parçaları
Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	771-Elektrikli güç makineleri (716 hariç)
511-Hidrokarbonlar	772-Elektrik devreleri, rezistanslar
512-Alkoller, fenoller, fenol-alkoller	773-Elektrik dağıtım donanımı
513-Karboksilik asitler, anhidritleri, halojenürleri ve türevleri	774-Elektro teshis cihazları
514-Azot fonksiyonlu bileşikler	775-Evlerde kullanılan makineler ve cihazları
515-Organo-inorganik, heterosiklik bileşikler, nükleik asitler	778-Baska yerde belirtilmeyen elektrikli makine ve cihazl
516-Diğer organik kimyasal maddeler	781-Motorlu yolcu tasitları
522-Inorganik kimyasal elementler, alkitler ve halojen tuzları	782-Esya tasimaya mahsus motorlu tasitlar ve özel amaçlı
523-Diğer inorganik kimyasal maddeler	783-Diğer motorlu karayolu tasitları
524-Radyoaktif elementler ve bileşikler	784-Motorlu tasitların aksam ve parçaları
531-Sentetik organik boyayıcı maddeler	893-Plastik maddelerden mamul esya
532-Debayette kullanılan bitkisel ve hayvansal menseli hulasalar	Sınıflandırılmamış Ürünler
533-Pigmentler, vernikler, boyalar	892-Basılmış yayınlar
541-Eczacılık ve eczacılık ürünleri	895-Büro esyasi, yazı ve çizim malzemeleri
551-Uçucu yağlar, parfümeri ve rahiya	896-Sanat eseri, koleksiyon esyasi, antikalar
553-Parfüm, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	897-Kıymetli metallerle kaplama kuyumcu esyasi
554-Sabunlar, temizleme ürünleri	898-Müzik aletleri
562-Gübreler	899-Baska yerde belirtilmeyen maddelerden isl. esya
572-Barut, patlayıcı maddeler, pirotekni mamulleri, kibrit vb.	951-Silahlar ve mühimmat, bunların aksam, parça ve akses
582-Plastiklerden levha, plaka, çubuk, boru vb.	Diğer
583-Polimerizasyon ve ortak polimerizasyon ürünleri	322-Taskömürü, linyit ve turb
584-Selüloz/selülozun kimyasal türevinden levha, pelikül, folye fi	323-Taskömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok/sömikok
585-Aljinik asit, tuzu, esteri, kolofan, reçine asitleri vb. türevi; tab	333-Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen y
591-Hasarat öldürücüler ve zararlı bitkileri yok ediciler	334-Petrol ve bitümenli minerallerden üretilen (ham hariç)
592-Yapıştırıcılar ve tutkallar:	335-Petrol ürünleri artıkları
598-Muhtelif kimya sanayi ürünleri ve model patları	341-Dogal gaz ve mamul gaz
751-Büro makineleri	351-Elektrik enerjisi
752-Otomatik bilgi işlem makineleri	961-Tedavülde olmayan metal paralar (altın olanlar hariç)
759-Büro makinelerinin aksam ve parçaları	971-Altın, parasal olmayan (altın madeni hariç)
761-Televizyon alıcıları (kombine olsun olmasın)	999-Baska yerde sınıflandırılmamış diğer esyalar ve para
762-Radyo yayınları için alıcı cihazlar	
763-Gramofonlar, ses kaydediciler	
764-Diğer Telekomünikasyon ve ekipmanları, parçaları, aksesuarı	
776-Katod ısınli tüpler, yarı iletken tertibat; elektrik devreleri	
792-Hava tasitları, uzay araçları	
871-Optik aletler ve aksami	
872-Tıbbi araç ve gereçler	
873-Metre ve sayaçlar	
874-Ölçü, kontrol, analiz alet ve cihazları	
881-Fotografçilikla ilgili aletler	
882-Fotografçilik ve sinemacılıkta kullanılan esya	
883-Sinemacılıkta kullanılan filimler-dolu,banyolu,ses izli	
884-Optik cihazlar ile aksam ve parçaları	
885-Saatler vb. aksam ve parçaları	

EK-15 : Mal Kategorilerinde Yer Alan ISIC Rev 2 Sınıflamaları

Birincil Mallar	İşgücü Yoğun ve Kaynak Bazlı İmalat
3111-Mezbaha ürünleri 3112-Süt ürünleri 3113-İşlenmiş sebze ve meyve ür. 3114-İşlenmiş su ürünleri 3115-Bitkisel ve hayvansal yağlar 3116-Un ve diğer değirmencilik ür. 3117-Unlu ürünler 3118-Şeker 3119-Kakao, çikolata ve şeker ür. 3121-Diğer gıda ürünleri 3122-Yem 3131-Damıtık alkollü içkiler 3132-Şarap 3133-Bira ve malt 3134-Alkolsüz içkiler 3140-Tütün ve tütün ürünleri 3720-Demirdışı metaller	3211-Hazırlanmış, bükülmüş, dokunmuş elyaf 3212-Giyim dışı hazır eşya 3213-Örme giyim eşyası ve örme mensucat 3214-Halı ve kilim 3215-Halat, ip ve sicim 3219-Diğer tekstil ürünleri 3221-Deri ve kürk 3222-Deri ve kürk dışında hazır giyim eşyası 3231-İşlenmiş deri 3232-Kürk ve kürk mamülleri 3233-Diğer deri ürünleri 3240-Ayakkabı sanayi 3311-Kereste ve parke 3312-Ahşap ambalaj ürünleri 3319-Diğer ağaç ve mantar ürünleri 3320-Ahşap mobilya 3411-Kağıt, kağıt hamuru ve mukavva 3412-Kağıt ve mukavvadan ambalaj 3419-Diğer kağıt,kağıt hamuru ve mukavva ürün. 3691-Pişmiş kilden yapı gereçleri 3692-Çimento, kireç ve siva 3699-Diğer metaldışı mineral ürünler 3903-Spor alet ve malzemeleri 3904-Oyuncak
Düşük Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Yüksek Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat
3610-Seramik ve porselen 3620-Cam ve cam ürünleri 3710-Demir ve çelik 3811-Bıçak, el aletleri ve çeşitli hırd. 3812-Metal mobilya 3813-Metal yapı malzemeleri 3819-Diğer metal eşya 3822-Tarım alet ve makineleri 3841-Gemi ve suda yüzen taşıtlar 3842-Demiryolu taşıtları 3844-Motosiklet ve bisiklet 3849-Diğer taşıt araçları	3512-Gübre ve tarım ilaçları 3513-Sentetik reçineler,plastikler ve sentetik elyaf 3521-Boya, vernik ve lak 3522-İlaç 3523-Sabun, temizlik ve kozmetik ürünleri 3529-Diğer kimyasal ürünler 3832-Elektronik cihazlar 3851-Meslek, bilim, ölçü ve kontrol cihazları 3852-Fotoğrafçılık ve optik cihaz ve malzemeleri 3853-Saat
Orta Nitelikli ve Teknoloji Yoğun İmalat	Sınıflandırılmamış Ürünler
3421-Matbaacılıkta kullanılan kılış vs. ür. 3511-Temel kimyasal ürünler 3544-LPG dolum 3551-Tekerlek iç ve dış lastikleri 3559-Diğer kauçuk ürünleri 3560-Plastik ürünleri 3821-Kuvvet makineleri 3823-Metal ve ağaç işleyen makineler 3824-Özel sanayi makineleri 3825-Büro, hesap ve muhasebe mak. 3829-Diğer makina ve cihazlar 3831-Elektrik üreten makina ve cihazları 3833-Elektrikli ev cihazları 3839-Diğer elektrikli cihazlar 3843-Karayolu taşıtları 3845-Hava taşıtları	3854-Diğer 3902-Müzik aletleri 3909-Diğer (imalat)
	Diğer
	3530-Petrol ürünleri 3541-Bitüm kökenli inşaat izol. 3542-Kok kömürü ve briket 3543-Madeni yağ hazırlama 3901-Kuyumculuk ve benzeri eş.

EK-16 : Ülke Grupları

ULKE_GRUP	ULKE_ADİ
EU(10)	FRANSA
EU(10)	BELCIKA-LUKSEMBURG
EU(10)	HOLLANDA
EU(10)	ITALYA
EU(10)	IRLANDA
EU(10)	DANIMARKA
EU(10)	BELCIKA
EU(10)	LUKSEMBURG
EU(10)	ISVEC
EU(10)	FINLANDIYA
EU(10)	AVUSTURYA
EU(3)	YUNANISTAN
EU(3)	PORTEKİZ
EU(3)	İSPANYA
D.GELİSMİS EKONOMİLER	İZLANDA
D.GELİSMİS EKONOMİLER	NORVEC
D.GELİSMİS EKONOMİLER	İSVİCRE
D.GELİSMİS EKONOMİLER	İSVİCRE
D.GELİSMİS EKONOMİLER	KANADA
D.GELİSMİS EKONOMİLER	AVUSTRALYA
D.GELİSMİS EKONOMİLER	Y. ZELANDA
EU(11)	ESTONYA
EU(11)	LETONYA
EU(11)	LİTVANYA
EU(11)	POLONYA
EU(11)	CEK
EU(11)	CEK
EU(11)	SLOVAKYA
EU(11)	MACARİSTAN
EU(11)	ROMANYA
EU(11)	BULGARİSTAN
EU(11)	SLOVENYA
DİGER DOĞU AVRUPA	YUGOSLAVYA
DİGER DOĞU AVRUPA	ARNAVUTLUK
DİGER DOĞU AVRUPA	UKRAYNA
DİGER DOĞU AVRUPA	BEYAZ RUSYA
DİGER DOĞU AVRUPA	MOLDAVA
DİGER DOĞU AVRUPA	GURCİSTAN
DİGER DOĞU AVRUPA	ERMENİSTAN
DİGER DOĞU AVRUPA	AZERBAYCAN
DİGER DOĞU AVRUPA	KAZAKİSTAN
DİGER DOĞU AVRUPA	TURKMENİSTAN
DİGER DOĞU AVRUPA	ÖZBEKİSTAN
DİGER DOĞU AVRUPA	TACİKİSTAN
DİGER DOĞU AVRUPA	KİRGİZİSTAN
DİGER DOĞU AVRUPA	HİRVATİSTAN
DİGER DOĞU AVRUPA	BOSNA HERSEK
DİGER DOĞU AVRUPA	SİRBİSTAN-KARADAG
DİGER DOĞU AVRUPA	KOSOVA
DİGER DOĞU AVRUPA	MAKEDONYA
DİGER DOĞU AVRUPA	KARADAG
DİGER DOĞU AVRUPA	SİRBİSTAN
GÜNEY DOĞU ASYA	SİNGAPUR
GÜNEY DOĞU ASYA	G.KORE
GÜNEY DOĞU ASYA	TAYVAN
GÜNEY DOĞU ASYA	HONG KONG

ULKE_GRUP	ULKE_ADİ
LATİN AMERİKA	MEKSIKA
LATİN AMERİKA	BERMUDA
LATİN AMERİKA	GUETEMALA
LATİN AMERİKA	BLİZE
LATİN AMERİKA	HONDURAS
LATİN AMERİKA	EL SALVATOR
LATİN AMERİKA	NİGERAGUA
LATİN AMERİKA	KOSTA-RICA
LATİN AMERİKA	PANAMA
LATİN AMERİKA	KUBA
LATİN AMERİKA	ST KİDDS
LATİN AMERİKA	HAİTİ
LATİN AMERİKA	BAHAMAMA
LATİN AMERİKA	VİRİGN
LATİN AMERİKA	ANTİGU VE BARBUDA
LATİN AMERİKA	DOMİNİK
LATİN AMERİKA	CAYMAN
LATİN AMERİKA	JAMAİKA
LATİN AMERİKA	ST LUCİA
LATİN AMERİKA	ST VİNCENT
LATİN AMERİKA	BARBADOS
LATİN AMERİKA	TRİNİDAD
LATİN AMERİKA	GRENEADA
LATİN AMERİKA	ARUBA
LATİN AMERİKA	HOLLANDA ANTİLLERİ
LATİN AMERİKA	KOLOMBİYA
LATİN AMERİKA	VENEZUALA
LATİN AMERİKA	GUYENA
LATİN AMERİKA	SURİNAM
LATİN AMERİKA	EKVATOR
LATİN AMERİKA	PERU
LATİN AMERİKA	BREZİLYA
LATİN AMERİKA	SİLİ
LATİN AMERİKA	BOLİVYA
LATİN AMERİKA	PARAGUAY
LATİN AMERİKA	URUGUAY
LATİN AMERİKA	ARJANTİN
LATİN AMERİKA	FALKLAND
ORTA DOĞU	LUBNAN
ORTA DOĞU	SURİYE
ORTA DOĞU	İRAN
ORTA DOĞU	İRAN
ORTA DOĞU	İSRİL
ORTA DOĞU	URDUN
ORTA DOĞU	S. ARABİSTAN
ORTA DOĞU	KUVAİT
ORTA DOĞU	BAHREYN
ORTA DOĞU	KATAR
ORTA DOĞU	BAE
ORTA DOĞU	UMMAN
ORTA DOĞU	K.YEMEN
ORTA DOĞU	YEMEN
ORTA DOĞU	G.YEMEN
ASYA	TAYLAND
ASYA	ENDONEZYA
ASYA	MALEZYA
ASYA	FİLİPİN

EK-16 : Ülke Grupları (devam)

ULKE GRUP	ULKE ADI	ULKE GRUP	ULKE ADI
AFRIKA	MALTA	DIGER ASYA	DIGER ASYA
AFRIKA	FAS	DIGER ASYA	AFGANISTAN
AFRIKA	CEZAYIR	DIGER ASYA	PAKISTAN
AFRIKA	TUNUS	DIGER ASYA	BANGLADES
AFRIKA	LIBYA	DIGER ASYA	MALDIVLER
AFRIKA	MISIR	DIGER ASYA	SRI LANKA
AFRIKA	SUDAN	DIGER ASYA	NEPAL
AFRIKA	MORITANYA	DIGER ASYA	BUTAN
AFRIKA	MALI	DIGER ASYA	LAOS
AFRIKA	BURKINA FASO	DIGER ASYA	VIETNAM
AFRIKA	NIJER	DIGER ASYA	KAMBOCYA
AFRIKA	CAD	DIGER ASYA	BRUNEI
AFRIKA	CAPE VERDE	DIGER ASYA	MOGOLISTAN
AFRIKA	SENEGAL	DIGER ASYA	K.KORE
AFRIKA	GAMBIYA	DIGER ASYA	MAKAO
AFRIKA	GINE BISSAU	DIGER ASYA	PAPUA YENI GINE
AFRIKA	GINE	DIGER ASYA	SOLOMON
AFRIKA	SIERRA LEONE	DIGER ASYA	YENI KALEDONYA
AFRIKA	LIBERYA	DIGER ASYA	KIRIBATI
AFRIKA	GANA	DIGER ASYA	FIJI
AFRIKA	TOGO	DIGER ASYA	VANUTU
AFRIKA	BENIN	DIGER ASYA	TONGO
AFRIKA	NIJERYA	DIGER ASYA	SOMOA
AFRIKA	KAMERUN	DIGER ASYA	MAIRA
AFRIKA	ORTA AFRIKA CUM	DIGER ASYA	FRANSIZ POLONEZYASI
AFRIKA	EKVATOR GINESI	DIGER ASYA	MIKRONEZYA
AFRIKA	SAO TOME VE PRIN.	DIGER ASYA	MARSHALL
AFRIKA	GABON	DIGER ASYA	PALU
AFRIKA	KONGO	DIGER ASYA	AMERIKAN SOMOA
AFRIKA	ZAIRE(KONGO DEM. CUM.)	DIGER ASYA	GUAM
AFRIKA	RUANDA	DIGER DUNYA	FRN.AMR.SOMUR.
AFRIKA	BURUNDI	DIGER DUNYA	ING.AMRK.SOMUR
AFRIKA	ST HELENE VE DEP.	DIGER DUNYA	INGILTERE.ASYA UL
AFRIKA	ANGOLA	DIGER DUNYA	PORTEKIZ.AFR.ULK.
AFRIKA	ETIOPYA	DIGER DUNYA	AMERIKA.DIGER ULK
AFRIKA	ERITRE	DIGER DUNYA	AFRIKA.DIGER ULK.
AFRIKA	CIBUTI	DIGER DUNYA	AMER.SOMUR
AFRIKA	SOMALI	DIGER DUNYA	FILDISI
AFRIKA	KENYA	DIGER DUNYA	INGILIZ OKYA
AFRIKA	UGANDA	DIGER DUNYA	REUNIO
AFRIKA	TANZANYA	DIGER DUNYA	NAMIBYA
AFRIKA	SEYSELLER	DIGER DUNYA	SVAZILAND
AFRIKA	MOZAMBIK	DIGER DUNYA	GRÖNLAND
AFRIKA	MADAGASKAR	DIGER DUNYA	ST PIERRE
AFRIKA	MARITUS	DIGER DUNYA	ANGULLIA
AFRIKA	KOMOROLAR	DIGER DUNYA	CAICOS
AFRIKA	MAYOTTE	DIGER DUNYA	DOMINIK CUM
AFRIKA	ZAMBIA	DIGER DUNYA	GUADELEP
AFRIKA	ZIMBABVE	DIGER DUNYA	INGILIZ VIR.
AFRIKA	MALAVI	DIGER DUNYA	MARTINIK
AFRIKA	GUNEY AFRIKA	DIGER DUNYA	INGILIZ VIR.
AFRIKA	GUNEY AFRIKA	DIGER DUNYA	MONSTRET
AFRIKA	BOTSVANA	DIGER DUNYA	FRANSIZ GUYA
AFRIKA	LESOTHO	DIGER DUNYA	G. KIBRIS
DIGER DUNYA	KANARYA	DIGER DUNYA	KKTC
DIGER DUNYA	CEUTA	DIGER DUNYA	FILISTIN
DIGER DUNYA	MALILA	DIGER DUNYA	DOGU TIMOR
DIGER DUNYA	FAROE	DIGER DUNYA	FILISTIN
DIGER DUNYA	LIECHESNTION	DIGER DUNYA	DUBAI
DIGER DUNYA	FAROE	DIGER DUNYA	BURMA
DIGER DUNYA	ANDORRA	DIGER DUNYA	AVUSTRALYA OKYAN.
DIGER DUNYA	CEBELITARK	DIGER DUNYA	NAURU
DIGER DUNYA	VATIKAN	DIGER DUNYA	TUVALU

EK-16 : Ülke Grupları (devam)

ULKE_GRUP	ULKE_ADI
DIGER DUNYA	SAN MARIMO
DIGER DUNYA	BELCIKA.AFR.ULK.
DIGER DUNYA	VALLIS VE FORTUNA
DIGER DUNYA	PITCAIRN
DIGER DUNYA	YENI ZELENDA OKY.
DIGER DUNYA	ABD KUCUK OUT.AD.
DIGER DUNYA	COCOS ADALARI
DIGER DUNYA	CHRISTMAS ADALARI
DIGER DUNYA	HEARD VE MCDON.AD.
DIGER DUNYA	NORFOLK AD.
DIGER DUNYA	COOK ADALARI
DIGER DUNYA	NIUE ADASI
DIGER DUNYA	TOKELAU ADALARI
DIGER DUNYA	KUTUP BÖLGELERİ
DIGER DUNYA	ANTARTIKA
DIGER DUNYA	BOUVET ADALARI
DIGER DUNYA	S.GEOR.VE SAND.AD.
DIGER DUNYA	FRANSA GÜNEY BÖL
DIGER DUNYA	BISMARCK TAKIM AD.
DIGER DUNYA	MAGAZA VE GEC.
DIGER DUNYA	KES.ULKE VE BÖL.
DIGER DUNYA	ANTALYA SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	AHL SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	IST.DERI SERB.BÖL.
DIGER DUNYA	EGE SERBEST BÖLGE
DIGER DUNYA	MERSİN SERBEST BÖLGE
DIGER DUNYA	TRAKYA SERBEST BÖLGE
DIGER DUNYA	TRABZON SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	MARDİN SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	ERZURUM SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	MENEMEN DERİ S.BÖLGE
DIGER DUNYA	YUMURTALIK S.BÖLGE
DIGER DUNYA	RİZE SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	SAMSUN SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	KAYSERİ SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	AVRUPA SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	TİCARİ VE ASK.BÖL.
DIGER DUNYA	G.ANTEP SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	BURSA S.BÖLGE
DIGER DUNYA	TUBİTAK TEKN.SER.BÖL
DIGER DUNYA	KOCAELİ SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	DENİZLİ SERB.BÖLGE
DIGER DUNYA	AMERİKAN OKYAN.
DIGER DUNYA	AMERİKAN OKYAN.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y., (2005), “Trade, Growth and Industrialization: Issues, Experience and Policy Challenges”, **Turkish Economic Association**
- Chenery, H., (1979), **Structural Change and Development Policy**, World Bank
- Boratav, K., Yeldan, A. E. ve Köse, A.H., (2000), “Globalization, Distribution and Social Policy : Turkey, 1980-1998”, **Center for Economic Policy Analysis**, Working Paper No: 20
- Boratav, K., (2003), **Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002**, İmge Kitabevi Yayınları
- Duranton, G. (2001), “**Spatial Economics**”, New Palgrave Dictionary of Economics
- Fujita, M., Krugman, P., Venables, A.J. (2001), **The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade**, MIT
- Helpman, E. ve Krugman, P. (1985), **Market Structure and Foreign Trade: Increasing Returns, Imperfect Competition and International Economy**, MIT
- İsmihan, M. ve Metin Özcan, K., (2006), “Türkiye Ekonomisinde Büyümenin Kaynakları 1960-2004” **İktisat İşletme ve Finans**, C. Nisan 2006, s.74-86
- Kepenek, Y., (1983), **Gelişimi, Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi**, ODTÜ, Ankara
- Kepenek, Y. ve Yentürk, N., (1994), **Türkiye Ekonomisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Köse, A.H. ve Baykan, S., (2003), “Türkiye Ekonomisi: Mekan, Üretim Türkiye Üzerinde Gözlemler” (yayınlanmamış teksir)
- Köse, A.H. ve Öncü, A., (2003) “Türkiye’nin Dış Ticaret Yapısı Üzerine Gözlemler” (yayınlanmamış teksir)

- Köse, A.H. (1992), **Büyüme ve Verimlilik**, Milli Produktivite Merkezi Yayınları:471, Ankara
- Krugman, P. (1979), “Increasing Returns, Monopolistic Competition and International Trade”, **Journal of International Economics**, c.9, s.469-479
- Krugman, P. (1980), “Scale Economics, Product Differentiations and the Pattern of Trade”, **American Economic Review**, c.70, s.950-959
- Krugman, P. (1981), “Intraindustry Specialization and The Gains From the Trade”, **Journal of Political Economy**, c.89, s.959-973
- Onaran, Ö. Ve Stockhammer, E. (2002), “Two Different Export-oriented Growth Strategies under a Wage-led Accumulation Regime : a la Turca and a la South Korea”, **Political Economy Research Institute**, Working Paper Series, Number:38
- Şenses, F. ve Taymaz, E., (2003), “Unutulan Bir Toplumsal Amaç: Sanayileşme Ne Oluyor? Ne Olmalı?”, **ERC Working Papers in Economics**, C.03/01
- TÜİK, (2005), **İstatistik Göstergeler**, Ankara
- TÜİK, (2004), **Dış Ticaret İstatistikleri Yıllığı**, Ankara
- TÜİK, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri
- TÜİK, Yıllık Dış Ticaret İstatistikleri
- TÜİK, Yıllık Milli Hesaplar İstatistikleri
- TÜİK, Yıllık İşgücü İstatistikleri
- TÜİK, Yıllık Fiyat İstatistikleri

TUSİAD, (2002), **Enflasyon ve Büyüme Dinamikleri**, İstanbul

UNCTAD, (2002), **Trade and Development Report-2002**, United Nations, Geneva

UNCTAD, (2003), **Trade and Development Report-2003 : Capital Accumulation, Growth and Structural Change**, United Nations, Geneva

UNIDO, (2003), **Industrial Development Report 2002 / 2003**, United Nations, Geneva

Yeldan, E., (2005), **Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi: Bölüşüm, Birikim ve Büyüme**, İletişim Yayınları, İstanbul